Alexandre Dumas

Colierul Reginei Vol. I

ALEXANDRE DUMAS

Colierul Reginei

Volumul 1

Capitolul I Un bătrân gentilom şi un bătrân majordom

Cam în primele zile ale lunii aprilie 1784, în jurul ceasurilor trei şi un sfert după-amiază, bătrânul mareşal de Richelieu, vechea noastră cunoştinţă, după ce îşi îmbibase el însuşi sprincenele cu o vopsea parfumată, împinse cu mâna oglinda pe care o ţinea valetul său — urmaşul care nu l-a putut niciodată egala pe devotatul Rafé — şi, clătinând capul într-un fel care era numai al lui, zise:

— Să mergem, e destul de bine aşa — şi, ridicându-se de pe fotoliu, scutură cu un gest tineresc pulberea de pudră albă ce zburase din perucă pe pantalonii de catifea albastru-deschis. Apoi, după ce făcu de câteva ori înconjurul cabinetului, examinându-şi cu încântare pasul încă elastic, strigă: Să vină majordomul!

Cinci minute mai târziu, majordomul se prezentă în costum de ceremonie. Mareşalul luă un aer grav, aşa cum o cerea situaţia.

— Domnule — spuse el — presupun că mi-ai pregătit o masă bună.

— Desigur, monseniore.

— Ai primit lista invitaţilor mei, nu-i aşa?

— Şi am reţinut numărul cu exactitate, monseniore. Nouă tacâmuri, nu este aşa?

— Sunt tacâmuri şi tacâmuri, domnule!

— Da, monseniore, dar...

Mareşalul îl întrerupse pe majordom, schiţând un gest de nerăbdare, atenuat, ce-i drept, de ţinuta sa maiestuoasă.

— *Dar...* nu este un răspuns, domnule şi de fiecare dată când aud cuvântul *dar* şi l-am auzit de multe ori în optzeci de ani, ei bine, domnule, de fiecare dată când l-am auzit, sunt dezolat că trebuie să ţi-o spun, însoţea o prostie.

— Monseniore!...

— Mai întâi, la ce oră vei servi masa?

— Monseniore, burghezii mănâncă la două, magistraţii la trei, nobilimea la patru.

— Şi eu, domnule?

— Monseniorul va mânca astăzi la ora cinci.

— Oh! Oh! La ora cinci!

— Da, monseniore, ca regele.

— Şi de ce ca regele?

— Pentru ca pe lista pe care monseniorul mi-a făcut cinstea să mi-o trimită se află numele unui rege.

— Nu este adevărat, domnule, te înşeli; printre invitaţii mei de azi nu se află decât simpli gentilomi.

— Monseniorul vrea fără îndoială să glumească cu umilul său servitor şi îi mulţumesc pentru cinstea pe care mi-o face, dar domnul conte de Haga, care este unul dintre invitaţii monseniorului...

— Ei bine?

— Ei bine, contele de Haga este un rege.

— Nu cunosc nici un rege care să se numească astfel.

— Atunci să mă ierte monseniorul — spuse majordomul, înclinându-se — dar am crezut, am presupus...

— Datoria dumitale nu este să crezi, domnule! Datoria dumitale nu este să presupui! Ceea ce ai dumneata de făcut, este să citeşti ordinele pe care ţi le dau, fără să adaugi nici un comentariu. Când vreau să se ştie un lucru, spun; când nu spun, înseamnă că nu vreau să se ştie.

Majordomul se înclină a doua oară şi de data aceasta mai respectuos poate decât dacă ar fi vorbit

unui rege.

— Prin urmare, domnule — continuă bătrânul mareşal — de vreme ce nu am la masă decât gentilomi, vei binevoi să mă serveşti la ora patru, ora mea obişnuită.

Nici dacă şi-ar fi auzit condamnarea la moarte, bătrânul slujitor nu s-ar fi posomorât mai tare ca la auzul acestui ordin. Palid, copleşit de povara mustrării, se clătină ca şi când ar fi primit o lovitură. Apoi, revenindu-şi, spuse cu curajul pe care ţi-l dă numai disperarea:

— Întâmplă-se ce s-o întâmpla, monseniore, dar nu veţi lua masa decât la ora cinci.

— Cum asta? strigă Richelieu, ridicându-se din fotoliu.

— Deoarece este absolut imposibil ca monseniorul s-o facă înainte de această oră.

— Domnule — rosti bătrânul mareşal înălţându-şi semeţ capul încă tânăr şi vioi — eşti pare-mi-se de douăzeci de ani în serviciul meu, nu-i aşa?

— Douăzeci şi unu, o lună şi două săptămâni, monseniore.

— Ei bine, domnule, acestor douăzeci şi unu de ani, o lună şi două săptămâni nu le vei mai adăuga nici măcar o zi, nici măcar o oră, înţelegi? strigă mânios bătrânul, încruntându-şi sprâncenele vopsite şi mişcându-şi nervos buzele subţiri. Începând din această seară îţi vei căuta alt stăpân. În casa mea nu îngădui să fie rostit cuvântul *imposibil*. E prea târziu pentru mine să mai învăţ acest cuvânt. Nu am timp de pierdut.

Majordomul se înclină pentru a treia oară.

— Mă veţi concedia, monseniore, astă-seară, dar numai după ce-mi voi fi făcut datoria aşa cum se cuvine, până în ultima clipă. Făcu apoi doi paşi de-a-ndărătelea, retrăgându-se spre uşă.

— Ce înţelegi dumneata prin *se cuvine*! strigă mareşalul. Află, domnule, că lucrurile trebuiesc făcute aici cum îmi place mie, iată ceea ce se

cuvine. Ori eu am hotărât să iau masa la patru şi nu îngădui ca atunci când vreau să iau masa la patru, dumneata să mi-o serveşti la cinci.

— Domnule mareşal — replică sec majordomul — am fost pivnicer la domnul prinţ de Soubise şi intendent la domnul prinţ cardinal Louis de Rohan. La primul, maiestatea sa, răposatul rege al Franţei, lua masa o dată pe an; la al doilea, maiestatea sa împăratul Austriei lua masa o dată pe lună. Ştiu deci cum trebuiesc serviţi suveranii, monseniore. În zadar, când lua masa la domnul de Soubise, regele Ludovic al XV-lea trecea drept baronul de Gonesse, tot rege era; în zadar, când află la domnul de Rohan, împăratul Joseph trecea drept contele de Fockenstein, tot împărat era. Dumneavoastră, domnule mareşal, primiţi astăzi un oaspete care îşi zice, chipurile, contele de Haga; contele de Haga nu este altul decât regele Suediei. Domnule mareşal, sau voi părăsi în seara asta palatul, sau domnul conte de Haga va fi tratat ca un rege.

— Iată ce mă ostenesc în zadar să te împiedic, domnule încăpăţânat; contele de Haga doreşte cel mai strict, cel mai desăvârşit incognito. La naiba! Recunosc acum toate ridicolele voastre vanităţi cu şervetul pe braţ! Nu regalitatea o onoraţi, ci pe voi înşivă vă flataţi cu banii noştri.

— Presupun — răspunse acru majordomul — că senioria voastră glumeşte, desigur, pomenind de bani.

— La dracu! exclamă mareşalul, aproape umilit. Cine vorbeşte despre bani? Nu încerca să schimbi vorba, şi-ţi repet, că nici nu vreau s-aud despre prezenţa vreunui rege la această masă.

— Dar, domnule mareşal, drept cine mă luaţi? Credeţi că sunt un idiot? Dar nu va fi nici o clipă vorba despre vreun rege.

— Atunci nu te mai încăpăţâna şi serveşte masa la ora patru.

— Nu pot, domnule mareşal pentru că la ora patru nu voi fi primit ceea ce aştept.

— Dar ce aştepţi? Un peşte? Întocmai ca domnul Vatel.

— Domnul Vatel, domnul Vatel... — repetă majordomul.

— Ei bine! Te revoltă aceasta comparaţie?

— Nu; numai că din pricina unei nenorocite de lovituri de sabie, cu care domnul Vatel şi-a străpuns trupul, iată-l nemuritor.

— Ah! Ah! Şi dumneata, domnule, găseşti prea ieftin plătită această glorie?

— Nu, monseniore, dar sunt atâţia alţii printre noi care îndură suferinţe şi umilinţe de o sută de ori mai grele decât o lovitură de sabie, lucru care nu le aduce de loc nemurirea.

— Ei, domnule, încă n-ai aflat că, pentru a fi nemuritor, trebuie sau să fii mort, sau să faci parte din Academie.

— Dacă este aşa, stăpâne, mai bine să rămâi în viaţă şi să-ţi faci datoria. În loc să mă omor, voi încerca să slujesc aşa cum ar fi slujit şi Vatel dacă domnul prinţ de Condé ar fi avut răbdare să aştepte o jumătate de oră.

— Dar bine, domnule, dumneata făgăduieşti minuni; eşti tare iscusit.

— Minuni? Nici vorbă, monseniore.

— Dar, în sfârşit, ce aştepţi?

— Monseniorul doreşte să-i spun?

— Pe legea mea, mor de curiozitate.

— Ei bine, monseniore, aştept o sticlă cu vin.

— O sticlă cu vin?! Lucrul începe să mă intereseze, domnule. Explică-mi.

— Iată despre ce este vorba, monseniore. Maiestatea sa regele Suediei, să-mi fie iertat, am vrut să spun, excelenţa sa contele de Haga, nu bea altceva decât vin de Tokay.

— Ei bine, n-ai să-mi spui că sunt atât de sărac încât să nu am Tokay în pivniţa mea! În acest

caz, va trebui să-l concediem numai decât pe pivnicer.

— Dimpotrivă, monseniore, mai aveţi cel puţin şaizeci de sticle.

— Ei bine, doar n-ai să pretinzi că domnul conte de Haga bea şaizeci şi una de sticle de vin la o singură masă!

— Răbdare, monseniore. Când domnul conte de Haga a venit pentru prima dată în Franţa şi nu era decât moştenitorul tronului, a luat masa la răposatul rege, care primise douăsprezece sticle de Tokay din partea maiestăţii sale împăratul Austriei. Ştiţi că Tokay-ul din cea mai bună podgorie este rezervat pivniţelor imperiale şi că ceilalţi suverani nu beau din el decât atunci când maiestatea sa împăratul binevoieşte să le trimită?

— Ştiu.

— Ei bine, monseniore: din aceste douăsprezece sticle din care a gustat prinţul moştenitor şi pe care le-a preţuit în mod deosebit, din aceste douăsprezece sticle, astăzi nu mai există decât două.

— Oh! Oh!

— Una din ele se afla încă în pivniţele regelui Ludovic al XVI-lea.

— Şi cealaltă?

— Tocmai asta e, monseniore. Cealaltă sticlă, ei bine! Cealaltă, a dispărut — rosti cu un surâs triumfător majordomul, care vedea apropiindu-se pentru el o victorie binemeritată

— Şi cine a făcut-o să dispară?

— Unul dintre prietenii mei care-mi este foarte obligat: pivnicerul răposatului rege.

— Aha! Şi care ţi-a dat-o dumitale.

— Desigur, monseniore — rosti cu mândrie majordomul.

— Şi ce-ai făcut cu ea?

— Am depus-o cu mare grijă în pivniţa stăpânului meu.

— A stăpânului dumitale? Şi cine era stăpânul dumitale pe vremea aceea, domnule?

— Monseniorul cardinal prinţul Louis de Rohan.

— Ah, Dumnezeule! La Strasbourg?

— La Saverne.

— Şi ai trimis să mi se aducă mie această sticlă?! strigă bătrânul mareşal.

— Întocmai, monseniore — răspunse majordomul, cu tonul cu care ar fi spus: "Nerecunoscătorule!"

Ducele de Richelieu strânse mâna bătrânului servitor, exclamând:

— Domnule, îţi cer scuze, eşti regele majordomilor!

— Şi dumneavoastră mă alungaţi! răspunse acesta, cu o mişcare a umerilor şi a capului ce nu se poate reda.

— Dimpotrivă, voi plăti o sută de pistoli pentru această sticlă.

— Şi cu încă o sută cât îl va costa pe domnul mareşal cheltuielile drumului, fac două sute de pistoli. Dar monseniorul va admite că este o nimica toată.

— Admit tot ce vrei, domnule şi în plus, începând de astăzi îţi dublez leafa.

— Monseniore, nu o merit, nu mi-am făcut decât datoria.

— Dar, în sfârşit, când va apare curierul dumitale valorând o sută de pistoli?

— Monseniorul să judece singur dacă mi-am pierdut timpul: când aţi fixat dineul?

— Cred că acum trei zile.

— Unui curier de nădejde îi trebuiesc douăzeci şi patru de ore la dus, douăzeci şi patru la întors.

— Îţi mai rămâneau douăzeci şi patru de ore. Prinţ al majordomilor, cum ai folosit aceste douăzeci şi patru de ore?

— Vai, monseniore, le-am pierdut. Ideea nu mi-a venit decât a doua zi după ce mi-aţi dat lista invitaţilor. Mai puneţi la socoteală şi timpul necesar negocierilor şi-o să vedeţi, monseniore, că cerându-vă un răgaz până la ora cinci, nu v-am cerut decât strictul necesar.

— Cum? Sticla nu este încă aici?

— Nu, monseniore.

— Dumnezeule! Dar ce se întâmplă dacă colegul dumitale din Saverne este la fel de de-votat domnului prinţ de Rohan cum îmi eşti dumneata mie?

— Ei bine, monseniore?...

— Dacă va refuza să predea sticla, cum ai fi făcut şi dumneata?

— Eu, monseniore?

— Da, dumneata, bănuiesc că dumneata n-ai fi dăruit o asemenea sticlă dacă ea s-ar fi aflat în pivniţele mele?

— Cer cu umilinţa iertare monseniorului, dar dacă un confrate ar fi trebuit să servească un rege şi mi-ar fi cerut cea mai bună sticlă de vin pe care o aveaţi, i-aş fi dat-o imediat.

— Oho! exclamă mareşalul, cu o uşoară strâmbătură.

— Numai ajutând, putem fi ajutaţi, monseniore.

— Iată-mă ceva mai liniştit — suspină mareşalul — deşi ghinionul încă ne mai poate urmări.

— Cum anume, monseniore?

— Dacă sticlă se sparge?

— Oh, monseniore, n-am mai auzit că un om să fi spart vreodată o sticlă de vin preţuind două mii de livre.

— Ai dreptate, să nu mai vorbim despre asta. La ce oră vine curierul dumitale?

— La ora patru fix.

— Atunci ce ne împiedică să cinăm la ora patru — reluă mareşalul, încăpăţânat ca un catâr

de Castilia.

— Monseniore, am nevoie de o oră pentru ca vinul meu să se limpezească şi asta numai datorită unui procedeu inventat de mine. Altfel, mi-ar fi trebuit trei zile.

Plecând capul, mareşalul se recunoscu încă o dată înfrânt în faţa slujitorului sau.

— De altfel — continuă acesta — invitaţii monseniorului, ştiind că au cinstea de a lua masa cu domnul conte de Haga, nu vor sosi decât la ora patru şi jumătate.

— Alta acum!

— Fără îndoială, monseniore; invitaţii monseniorului sunt: domnul conte de Launay, doamna contesă Du Barry, domnul de La Pérouse, domnul de Favras, domnul de Condorcet, domnul de Cagliostro şi domnul de Taverney?

— Ei bine?

— Ei bine, monseniore, să procedăm metodic: domnul de Launay vine de la Bastilia; şi cu gheţuşul care acoperă acum drumurile, va face trei ore bune de la Paris.

— Da, dar va pomi la drum imediat după masa deţinuţilor, deci la douăsprezece; asta o ştiu şi eu.

— Iertare, monseniore; dar de când monseniorul a fost la Bastilia, ora mesei s-a schimbat. Bastilia mănâncă la ora unu.

— Învăţăm în fiecare zi câte ceva, domnule. Continuă.

— Doamna Du Barry vine de la Luciennes pe un drum care coboară tot timpul şi cu polei...

— O, asta nu o va împiedica să fie punctuală. De când nu mai este decât favorita unui duce, nu mai face pe regina decât cu baronii. Dar înţelege şi dumneata că trebuie să mâncăm devreme, din pricina domnului de La Pérouse, care pleacă astă-seară şi care nu va voi, de bună seamă, să întârzie.

— Monseniore, domnul de La Pérouse e la rege: discută cu maiestatea sa geografie,

cosmografie. Deci regele nu-l va lăsa pe domnul de La Pérouse să plece devreme.

— Posibil.

— Sigur, monseniore. Tot aşa se vi întâmpla cu domnul de Favras, care se află la domnul conte de Provence şi care îi vorbeşte fără îndoială despre piesa domnului Cabon de Beaumarchais.

— Despre *Nunta lui Figaro*.

— Da, monseniore.

— Ştii că eşti un adevărat literat, domnule!

— În timpul liber citesc, monseniore

— Mai rămâne domnul de Condorcet, care, în calitatea sa de geometru, ştie foarte bine ce înseamnă exactitatea.

— Da, însă se va cufunda într-un calcul, iar când va sfârşi, se va afla într-o întârziere de o jumătate de oră. În ce-l priveşte pe contele de Cagliostro, acest senior este străin şi locuieşte de puţin timp la Paris, astfel că s-ar putea să nu cunoască încă perfect viaţa de la Versailles şi se va lăsa aşteptat.

— Bine — spuse mareşalul — în afara lui Taverney, ai numit pe toţi invitaţii şi ai făcut-o într-o ordine demnă de Homer şi de bietul meu Rafé.

Majordomul se înclină.

— Nu am vorbit încă despre domnul de Taverney — spuse el -pentru că domnul de Taverney este un vechi prieten, care se va conforma uzanţelor. Iată, cred, monseniore, cele opt tacâmuri de astă-seară, nu este aşa?

— Perfect! Unde ne serveşti masa, domnule?

— În sala cea mare, monseniore.

— Vom îngheţa.

— O încălzesc de trei zile, monseniore şi am reglat temperatura la optsprezece grade.

— Foarte bine! Dar iată că bate jumătate... Mareşalul aruncă o privire spre pendulă: Este ora patru şi jumătate, domnule.

— Da, monseniore şi iată un cal care intra în curte; este sticla mea cu vin de Tokay.

— Dacă aş putea fi servit încă douăzeci de ani în felul acesta spuse bătrânul mareşal, întorcându-se spre oglindă în timp ce majordomul alergă la datorie.

— Douăzeci de ani! rosti o voce exuberantă chiar în clipa în care ducele se îndrepta spre oglindă — douăzeci de ani, scumpul meu mareşal, ţi-i doresc. Atunci însă eu voi avea şaizeci şi voi fi bătrână.

— Dumneavoastră, contesă! strigă mareşalul. Dumneavoastră prima!? Dumnezeule, cât de proaspătă şi de frumoasa sunteţi!

— Spuneţi mai bine cât de îngheţată sunt, duce.

— Vă rog, treceţi cât mai repede în budoar.

— Ah! Un tête-a-tête, mareşale?

— În trei — replică o voce spartă.

— Taverney! exclamă mareşalul. Pacostea care strică dispoziţia tuturor! şopti el la urechea contesei.

— Un înfumurat! murmură doamna Du Barry, râzând în hohote.

Trecură toţi trei în camera de alături.

Capitolul II La Pérouse

În aceeaşi clipă, huruitul surd al mai multor trăsuri pe pavajul vătuit de omăt îl avertiză pe mareşal că oaspeţii săi sosiseră şi, la scurt timp după aceasta, graţie punctualităţii majordomului său, opt persoane se aşezau în jurul mesei ovale din sufragerie. Opt lachei, tăcuţi ca nişte umbre, sprinteni fără a fi grăbiţi, prevenitori fără a fi inoportuni, lunecând pe covoare, treceau printre invitaţi fără a le atinge braţele, fără a se ciocni de

fotoliile încărcate de blănuri ce cădeau până la picioarele invitaţilor. Şi oaspeţii mareşalului se lăsară în voia plăcutei călduri a sobelor, a aromei fripturilor, a parfumului vinurilor şi zumzetului primelor discuţii ce se înfiripau după supă.

Nici un zgomot nu răzbătea prin jaluzelele trase; în afara zgomotului făcut de comeseni, în sală domnea o linişte desăvârşită; farfuriile îşi schimbau locul fără să se audă un sunet, argintăria trecea din bufete pe masă fără cel mai slab clinchet, iar majordomul părea mut; poruncea din ochi.

Astfel, după primele zece minute, comesenii se simţiră cu desăvârşire singuri în această încăpere; păreau că sunt surzi şi muţi aceşti servitori, aproape fantomatici.

Domnul de Richelieu fu primul care rupse tăcerea solemnă ce domnea în timp ce se servea supa spunând vecinului său din dreapta:

— Domnul conte nu bea?

Cel căruia îi erau adresate aceste cuvinte era un bărbat de treizeci şi opt de ani, blond, scund, cu umerii largi; ochii săi de un albastru-deschis sclipeau uneori cu vioiciune; cel mai ades însă, păreau melancolici: pe fruntea sa înaltă şi generoasă sta înscrisă nobleţea cu o forţă de netăgăduit.

— Nu beau decât apă, mareşale — zise el.

— Cu excepţia vizitelor la regele Ludovic XV-lea — răspunse ducele. Am avut cinstea de a cina cu domnul conte şi atunci a binevoit să bea vin.

— Îmi reamintiţi un moment agreabil, domnule mareşal; da, în 1771; era vin de Tokay din podgoria imperială.

— În această clipă, majordomul meu are onoarea să vă toarne unul asemănător, domnu-le conte — răspunse Richelieu, înclinându-se.

Contele de Haga ridică paharul la înălţimea ochilor, privindu-l în lumina sfeşnicelor.

Vinul sclipea în pahar ca un rubin lichid.

— Este adevărat, domnule mareşal. Mulţumesc. Şi contele rosti cuvântul *mulţumesc*, cu un ton atât de nobil şi graţios, încât întreaga asistenţă se ridică în acelaşi timp, strigând electrizată:

— Trăiască maiestatea sa!

— E adevărat — replică contele de Haga — trăiască maiestatea sa regele Franţei! Nu sunteţi de părerea mea, domnule de La Pérouse?

— Domnule conte — răspunse căpitanul, cu tonul familiar dar totodată respectuos al omului obişnuit să vorbească capetelor încoronate — l-am părăsit pe rege acum o oră şi regele a fost atât de bun cu mine, încât nimeni nu va striga mai convins: "trăiască regele". Numai că, deoarece într-o oră datoria mă obligă să fiu pe mare, unde mă aşteaptă cele două vase de război pe care regele mi le-a pus la dispoziţie, odată plecat de aici, vă cer permisiunea de a striga "trăiască" pentru un alt rege, pe care mi-ar face mare plăcere să-l servesc, dacă n-aş avea unul atât de bun.

Şi ridicând paharul, domnul de La Pérouse salută cu profund respect pe contele de Haga.

— Această urare de sănătate pe care aţi făcut-o — zise doamna Du Barry, aflată la stânga mareşalului — suntem cu toţii gata să o susţinem. Ea trebuia însă să fie exprimată de către decanul nostru de vârstă, cum s-ar fi spus în Parlament.

— Invitaţia ţi se adesează ţie, Taverney, sau mie! replică râzând mareşalul şi uitându-se spre vechiul său prieten.

— Nu cred — adăugă un personaj plasat în faţa mareşalului de Richelieu.

— Ce nu credeţi, domnule de Cagliostro? întrebă contele de Haga, îndreptându-şi privirea pătrunzătoare spre interlocutorul său.

— Nu cred, domnule conte — reluă Cagliostro, înclinându-se — că domnul de Richelieu este decanul nostru de vârstă.

— Iată ceva care-mi place — răspunse mareşalul. Se pare că eşti tu, Taverney.

— Să fim serioşi, am cu opt ani mai puţin decât tine. Sunt contingentul 1704 — replică bătrânul senior.

— Câtă ingratitudine! exclamă mareşalul. Îmi dezvăluie cei optzeci de ani.

— Cu neputinţă, domnule duce! Chiar aveţi optzeci de ani? întrebă domnul de Condorcet.

— Ah, Dumnezeule! Da. Este un calcul uşor de făcut şi prin aceasta aproape nedemn de un matematician de calibrul dumneavoastră, marchize. Sunt din secolul trecut, din marele secol, cum îl numim. 1696, iată o dată!

— Imposibil — spuse de Launay.

— Ei, dacă tatăl dumneavoastră ar fi aici, domnule guvernator al Bastiliei, nu ar spune imposibil, deoarece am fost prizonierul lui în 1714.

— Decanul de vârstă, aici, este cu siguranţă, vinul pe care domnul conte de Haga îl are în acest moment în paharul său — spuse domnul de Favras.

— Un Tokay de o sută douăzeci de ani; aveţi dreptate, domnule de Favras — răspunse contele. Acestui Tokay îi revine deci cinstea de a închina în sănătatea regelui.

— Un moment, domnilor — interveni Cagliostro, înălţându-şi fruntea sa largă strălucind de vigoare şi inteligenţă. Protestez.

— Protestaţi asupra dreptului de întâiul născut al Tokay-lui?! strigară în cor invitaţii.

— Bineînţeles — replică liniştit contele — pentru ca eu însumi l-am sigilat în sticlă.

— Dumneavoastră?

— Da, eu, în 1664, în ziua victoriei lui Montecuccolli asupra turcilor.

Aceste cuvinte pe care Cagliostro le rosti cu o imperturbabilă gravitate fură primite cu un imens hohot de râs.

— Ţinând seama de acest lucru, domnule — zise doamna Du Barry — dumneavoastră aveţi cam o sută treizeci de ani, pentru că trebuie să fi avut cel puţin zece ani ca să fi putut pune acest minunat vin într-o sticlă.

— Aveam mai mult de zece ani când am îndeplinit această operaţie, doamnă, deoarece a treia zi am avut cinstea de a fi însărcinat de către maiestatea sa împăratul Austriei să-l felicit pe Montecuccolli, care, prin victoria de la Saint-Gothard, a răzbunat ziua de la Especk din Esclavonia, zi în care necredincioşii au bătut atât de rău trupele imperiale, prietenii şi tovarăşii mei de arme în 1536.

— Ei — zise contele de Haga, la fel de rece ca şi Cagliostro — domnul avea cel puţin zece ani la acea dată, devreme ce a asistat în persoană la acea memorabilă bătălie.

— Un dezastru îngrozitor, domnule conte! răspunse Cagliostro, înclinându-se.

— Cu toate astea, mai puţin dureros decât dezastrul de la Crécy — spuse Condorcet, surâzător.

— Este adevărat, domnule — răspunse Cagliostro, zâmbind şi el. Bătălia de la Crécy a fost teribilă prin aceea că nu o armată a fost învinsă, ci însăşi Franţa. Dar trebuie să spunem că înfrângerea noastră n-a fost o victorie pe deplin meritată pentru Anglia. Regele Eduard avea tunuri, lucru pe care Filip de Valois îl ignoră cu desăvârşire, sau, mai exact, lucru pe care Filip de Valois nu voia să-l creadă, cu toate că îl prevenisem, cu toate că îi spusesem că am văzut cu ochii mei aceste patru piese de artilerie pe care Eduard le cumpărase de la veneţieni.

— Ah! exclamă doamna Du Barry. Ah, l-aţi cunoscut pe Filip de Valois?

— Doamnă, am avut cinstea să mă număr printre cei cinci seniori care l-au escortat când a părăsit câmpul de bătaie — răspunse Cagliostro.

Venisem în Franţa cu sărmanul bătrân rege al Boemiei, care era orb şi care s-a lăsat omorât când i s-a spus că totul este pierdut.

— O, Doamne! interveni La Pérouse. Dumneavoastră, domnule, nici nu veţi crede cât de mult regret că, în loc să asistaţi la bătălia de la Crécy, nu aţi asistat la cea de la Actium.

— Şi de ce, domnule?

— Pentru că aţi fi putut să-mi daţi amănunte nautice, care, cu toată frumoasa descriere a lui Plutarh, mi-au rămas foarte nelămurite.

— Care, domnule? Aş fi fericit dacă aş putea să vă fiu de oarecare folos.

— Aţi fost deci?

— Nu, domnule, atunci eram în Egipt. Fusesem însărcinat de către regina Cleopatra să reorganizez biblioteca din Alexandria, lucru pe care eram cel mai indicat să-l fac, deoarece cunoşteam personal pe cei mai buni autori din antichitate.

— Şi aţi văzut-o pe regina Cleopatra, domnule de Cagliostro? întrebă contesa Du Barry.

— Cum vă văd, doamnă.

— Era chiar atât de frumoasă, cum se spune?

— Doamnă contesă, dumneavoastră ştiţi că frumuseţea e relativă. Fermecătoarea regină a Egiptului ar fi fost la Paris doar o femeiuşcă drăgălaşă.

— Nu vorbiţi de rău femeiuştile, domnule conte.

— Să mă păzească Dumnezeu!

— Astfel, Cleopatra era...

— Mică, subţire, vioaie, spirituală, cu ochii mari şi migdalaţi, un nas grecesc, dinţii ca perlele şi mâna că a dumneavoastră, doamnă; o mână demnă de un sceptru. Iată un diamant pe care mi l-a dat şi pe care îl avea de la fratele ei Ptolemeu: îl purta la degetul mare.

— La degetul mare?! Se miră doamna Du Barry.

— Da, aşa era moda egipteană şi eu, după cum vedeţi, îl port de-abia pe degetul mic.

Şi scoţând inelul, i-l întinse doamnei Du Barry. Era un diamant magnific, care, după scânteierea miraculoasă şi mărimea într-adevăr deosebită, valora desigur treizeci sau patruzeci de mii de franci. Diamantul făcu înconjurul mesei şi reveni la Cagliostro, care şi-l puse liniştit în deget.

— Ah, înţeleg. Sunteţi neîncrezători: neîncredere fatală cu care a trebuit să lupt toată viaţa. Filip de Valois nu m-a crezut când i-am spus să-i lase lui Eduard o cale de retragere: Cleopatra n-a vrut să mă creadă când i-am spus că Antoniu va fi bătut. Troienii n-au vrut să mă creadă când le-am spus despre calul de lemn: "Casandra este inspirată de zei, ascultaţi-o pe Casandra"

— A, dar e minunat! Adaugă doamna Du Barry, prăpădindu-se de râs. Şi adevărul este că n-am văzut un om mai serios şi în acelaşi timp mai amuzant ca dumneavoastră.

— Vă asigur — spuse Cagliostro, înclinându-se — că Jonathas era mult mai amuzant decât mine. Ah, fermecător camarad! Când a fost omorât de către Saul, am simţit că-mi pierd minţile.

— Vă avertizez că, dacă mai continuaţi, conte — zise ducele de Richelieu — o să-l înnebuniţi pe bietul Taverney, care într-atât se teme de moarte, încât vă priveşte năuc, crezându-vă nemuritor. Mai bine spuneţi clar dacă sunteţi sau nu?

— Nemuritor?

— Nemuritor.

— Nu ştiu nimic, dar totuşi pot să afirm un lucru.

— Care? întrebă Taverney, cel mai curios dintre ascultătorii contelui.

— Acela că am văzut toate lucrurile şi am întâlnit toate personajele pe care le-am citat adineauri.

— L-aţi cunoscut pe Montecuccolli?

— Ca pe dumneavoastră, domnule de Favras şi chiar mai bine, pentru că este a doua sau a treia oară când am onoarea să vă văd, în timp ce am trăit aproape un an sub acelaşi cort cu faimosul strateg despre care vorbim.

— L-aţi cunoscut pe Filip de Valois?

— După cum am avut cinstea să vă spun, domnule de Condorcet; dar el s-a întors la Paris, iar eu am părăsit Franţa şi m-am întors în Boemia.

— Cleopatra?

— Da, doamnă contesă, Cleopatra. V-am spus că avea ochii negri ca şi ai dumneavoastră şi bustul aproape tot atât de frumos.

— Dar, conte, de unde ştiţi dumneavoastră cum este bustul meu?

— Seamănă cu al Casandrei, doamnă şi să nu lipsească nimic acestei asemănări, ea avea, ca şi dumneavoastră, sau dumneavoastră ca şi ea, un mic semn negru în dreptul celei de a şasea coaste din stânga.

— Oh, conte, dar sunteţi un adevărat vrăjitor!

— A, nu, marchize — replică mareşalul de Richelieu, râzând — i-am spus eu.

— Dar dumneavoastră de unde ştiţi? Mareşalul îşi ţuguia buzele.

— Hm! făcu el. Este un secret de familie.

— Bine, bine... — zise doamna Du Barry. După cum văd, mareşale, nici o măsură de precauţie nu este inutilă atunci când o femeie se hotărăşte să vă viziteze. Apoi, întorcându-se spre Cagliostro: într-adevăr, domnule, posedaţi secretul tinereţii, deoarece la vârsta de trei sau patru mii de ani, pe care o aveţi, nu arătaţi mai mult de patruzeci.

— Da, doamnă, posed secretul veşnicei tinereţi.

— Ah, întineriţi-mă şi pe mine, vă rog!

— Pe dumneavoastră, doamnă, e inutil; minunea este înfăptuită. Avem vârsta pe care

părem a o avea şi dumneavoastră număraţi cel mult treizeci de ani.

— Sunteţi curtenitor.

— Nu, doamnă, aşa este.

— N-aţi putea totuşi să-mi explicaţi şi mie?

— E destul de uşor. Aţi uzat, iară să vă daţi seama, de procedeul meu.

— Cum adică?

— Aţi folosit elixirul meu.

— Eu?

— Chiar dumneavoastră, contesă. A, nu cred că aţi uitat.

— Ce anume?

— Contesă, vă amintiţi de o casă de pe strada Saint-Claude? Vă aduceţi aminte că aţi intrat în această casă pentru o oarecare chestiune privitoare la domnul de Sartine? Vă aduceţi aminte că aţi făcut un serviciu unuia dintre prietenii mei numit Joseph Balsamo? Vă aduceţi aminte că Joseph Balsamo v-a dăruit un flacon cu elixir, recomandându-vă să luaţi trei picături în fiecare dimineaţă? Vă aduceţi aminte că aţi urmat sfatul până anul trecut, când flaconul s-a golit? Dacă nu vă amintiţi toate acestea, contesă, într-adevăr n-ar mai fi vorba de simplă uitare, ci de nerecunoştinţa.

— Oh, domnule de Cagliostro, îmi spuneţi nişte lucruri...

— Pe care nu le cunoaşteţi decât dumneavoastră, sunt convins de asta. Dar care ar fi meritul unui vrăjitor dacă nu ar cunoaşte secretele aproapelui său?

— Deci Joseph Balsamo avea, ca şi dumneavoastră, reţeta acestui miraculos elixir?

— Nu, doamnă, dar cum era unul dintre cei mai buni prieteni ai mei, îi dădusem trei sau patru flacoane.

— Şi mai are vreunul?

— Nu mai ştiu. De trei ani, sărmanul Balsamo a dispărut. Ultimă dată când l-am văzut, era în America, pe ţărmurile râului Ohio; pleca

într-o expediţie în Munţii Stâncoşi şi de atunci am auzit spunându-se că a murit.

— Hai, hai, conte! strigă mareşalul. Destul cu galanteria, vă implor! Secretul, conte, secretul!

— Vorbiţi serios, domnule? întrebă contele de Haga.

— Foarte serios, sire... iertare, vreau să spun domnule conte — şi Cagliostro se înclină într-un fel care lăsa bine să se vadă că greşeala săvârşita era pe de-a-ntregul voluntară.

— Deci — spune mareşalul — doamna nu este destul de bătrână ca să fie întinerită?

— Nu, cu siguranţă.

— Ei bine! Să luăm atunci pe altcineva. Iată-l pe prietenul meu Taverney. Ce spuneţi? Nu-i aşa că are aerul de a fi contemporan cu Pilat din Pont? Dar poate ca în cazul lui este tocmai pe dos; e prea bătrân?

Cagliostro îl privi pe baron.

— Nu — spuse el.

— Ah, scumpul meu conte — strigă mareşalul — dacă îl întineriţi, vă proclam elevul Medeei.

— Doriţi într-adevăr? întrebă Cagliostro, adresându-se stăpânului casei şi întrebând din ochi întregul auditoriu.

Toţi încuviinţară printr-un semn.

— Şi dumneavoastră, domnule de Taverney?

— Ei drăcie, eu chiar mai vârtos decât ceilalţi — zise baronul.

— Ei bine, destul de uşor — începu Cagliostro, strecurându-şi două degete în buzunar, de unde scoase o sticluţă octaedrică.

Apoi luă un pahar curat de cristal şi vărsa în el câteva picături din licoarea aflată în sticluţă. Dilua aceste câteva picături într-o jumătate de cupă de şampanie rece şi întinse baronului băutura astfel preparată. Toată lumea îi urmărea din ochi cele mai mici mişcări, toţi stăteau cu gura căscată. Baronul luă paharul, dar în clipa în care îl duse la

gură, şovăi. Ezitarea lui stârni râsul invitaţilor, un râs atât de zgomotos, încât Cagliostro deveni nerăbdător.

— Grăbiţi-vă, baroane — îl îndemnă el — sau veţi lăsa să se piardă o licoare care valorează o sută de ludovici picătura.

— Drace! exclamă Richelieu, încercând să glumească. E altceva decât vinul de Tokay.

— Prin urmare, trebuie să beau? întrebă baronul, aproape tremurând.

— Sau să treceţi altuia paharul, domnule, ca să profite totuşi cineva de elixir.

— Daţi-mi-l mie — spuse ducele de Richelieu, întinzând mâna. Baronul mirosi paharul şi, ispitit fără îndoială de mireasma vie,

Îmbălsămată, de culoarea trandafirie pe care cele câteva picături de elixir o dăduseră şampaniei, sorbi licoarea magică.

În aceeaşi clipă, simţi că un fior îi zguduie tot trupul din creştet până în tălpi şi tot sângele bătrân şi amorţit care dormita în venele sale începe să-i clocotească sub piele. Pielea zbârcită i se întinse, ochii veştezi acoperiţi de pleoapele obosite se măriră fără voia lui. Pupila se mişca vie şi puternică, tremurul mâinilor dispăru înlocuit de mişcări sigure şi nervoase, vocea deveni fermă, genunchii elastici ca în cele mai frumoase zile ale tinereţii sale şi toată fiinţa să se îndreptă. Acest lucru se petrecu ca şi când licoarea i-ar fi regenerat întregul trup de la o extremitate la alta, pe măsură ce se răspândea în ţesuturi.

Un strigăt de surpriză, de stupoare, un strigăt de admiraţie, mai ales, răsună în toată casa. Taverney, care până atunci mâncase cu gingiile, se simţi înfometat. Puse mâna pe o farfurie şi un tacâm, îşi luă o porţie zdravănă din tocana aflată în stânga sa şi, sfărâmând oasele de potârniche, spuse că simte cum îi cresc dinţii pe care îi avusese la douăzeci de ani.

Mâncă, râse, bău şi fu în mare vervă vreme de o jumătate de oră timp în care ceilalţi comeseni îl priviră uluiţi; apoi, încetul cu încetul, el se stinse ca o lampă căreia începe să-i lipsească uleiul. Mai întâi fruntea, pe care vechile riduri, o clipă dispărute, se săpară din nou. Privirea i se ofili şi se întunecă. Îi pieri toată strălucirea, spatele i se încovoie. Pofta de mâncare îi dispăru, genunchii prinseră din nou să-i tremure.

— Oh! Gemu el.

— Ei bine? întrebară invitaţii.

— Ei bine, adio tinereţe! rosti el, scoţând un suspin adânc şi două lacrimi îi umeziră pleoapele.

Instinctiv, un suspin asemănător celui scos de Taverney ieşi din pieptul fiecăruia dintre comeseni, pricinuit de priveliştea tristă a moşneagului întinerit, care părea şi mai bătrân după această pierdere a tinereţii.

— E foarte simplu, domnilor — spuse Cagliostro — nu i-am dat baronului decât treizeci şi cinci de picături din elixirul vieţii şi nu a întinerit decât timp de treizeci şi cinci de minute.

— Ah, mai vreau! Mai vreau, conte — murmura lacom bătrânelul.

— Nu, domnule, o nouă încercare v-ar ucide poate — răspunse Cagliostro.

Dintre toţi comesenii, doamna Du Barry, care cunoştea virtuţile acestui elixir, urmărise cu cea mai mare curiozitate amănuntele acestei scene. Pe măsură ce tinereţea şi viaţa străbăteau arterele bătrânului Taverney, privirea contesei căuta să pătrundă cât mai adânc în acest proces.

Râdea, aplaudă, se bucura privindu-l. Când efectul băuturii atinse culmea, contesa aproape că se repezi să smulgă din mâna lui Cagliostro flaconul dătător de viaţă. Dar în acel moment, Taverney începuse să îmbătrânească mai repede decât întinerise...

— Păcat! Îmi dau seama — spuse ea cu tristeţe — ca totul este deşertăciune, speranţă vană;

minunea nu a durat decât treizeci şi cinci de minute.

— Deci, pentru a fi tânăr doi ani, trebuie să bei un fluviu — reluă contele de Haga.

Toţi râseră.

— Nu — interveni Condorcet — calculul e simplu: treizeci şi cinci de picături pentru treizeci şi cinci de minute, deci nişte nenorocite de trei milioane o sută cincizeci şi trei de mii de picături dacă vrei să rămâi tânăr un an.

— O adevărată inundaţie — spuse La Pérouse.

— Şi cu toate acestea, după părerea dumneavoastră, domnule, nu astfel stau lucrurile cu mine, deoarece o sticluţă, doar de patru ori mai mare decât flaconul dumneavoastră şi pe care mi-a dat-o prietenul dumneavoastră Joseph Balsamo, a fost suficientă pentru a opri la mine scurgerea timpului, pe o perioadă de zece ani.

— Aşa e, doamnă şi numai dumneavoastră aţi pătruns misterul acestui adevăr. Bărbatul care a îmbătrânit, mai ales cel care a îmbătrânit foarte mult, are nevoie de această cantitate pentru a se produce un efect imediat şi puternic Dar o femeie de treizeci de ani, cum eraţi dumneavoastră sau un bărbat de patruzeci de ani, cum eram eu, când am început să bem din elixirul vieţii, o asemenea femeie sau un asemenea bărbat, încă plini de forţa şi de tinereţe, nu au nevoie decât de zece picături din această apă în perioadele de declin şi cu ajutorul acestor zece picături, cel sau cea care bea îşi păstrează tinereţea şi pofta de viaţă, rămânând veşnic în acelaşi stadiu de frumuseţe şi energie.

— Ce numiţi dumneavoastră perioade de declin? întrebă contele de Haga.

— Perioadele naturale, domnule conte. Omului care trăieşte la ţară forţele îi cresc până la treizeci şi cinci de ani. Ajuns la această vârstă, omul rămâne neschimbat până la patruzeci. Începând de la patruzeci de ani, el începe să dea

îndărăt, aproape pe nesimţite, până la cincizeci. Atunci etapele se apropie şi se succed cu mai multă repeziciune până în ziua morţii. Pentru cel ce trăieşte la oraş, deci unde există uzură datorită exceselor, grijilor şi bolilor, creşterea forţelor se opreşte la treizeci de ani, iar descreşterea începe la treizeci şi cinci. Ei bine, există un moment pe care trebuie să-l opreşti, fie că trăieşti la ţară, fie la oraş, un moment când natură este staţionară înainte de a se angaja în etapa de declin, înainte ca această etapă să se instaleze. Cel care, posesor al secretului acestui elixir, cum sunt eu, ştie să găsească momentul în aşa fel, încât să surprindă şi să oprească viaţa înainte de îmbătrânire, acela va trăi cum trăiesc eu, totdeauna tânăr, cel puţin destul de tânăr pentru ceea ce vrea încă să facă pe lume.

— Ei, Doamne, dar bine, domnule de Cagliostro — strigă contesa — atunci de ce, dacă aţi avut libertatea să vă alegeţi vârsta, de ce n-aţi ales douăzeci de ani în loc de patruzeci?

— Pentru că, doamnă contesă — spuse zâmbind Cagliostro — îmi convine să fiu veşnic un bărbat de patruzeci de ani, sănătos şi puternic, decât un tinerel neisprăvit de douăzeci de ani.

— Oh! Oh! exclamă contesa.

— Ei, desigur, doamnă — continuă Cagliostro — la douăzeci de ani placi femeilor de treizeci, dar la patruzeci de ani porunceşti femeilor de douăzeci şi bărbaţilor de şaizeci.

— Mă predau, domnule — adaugă contesa. De altfel, cum să discuţi cu un exemplu viu?

— Deci eu — spuse abătut Taverney — eu sunt condamnat; am aflat prea târziu.

— Domnul de Richelieu a fost mai abil decât dumneavoastră, spuse cu naivitate La Pérouse, cu francheţea lui de marinar. Am auzit mereu spunându-se că mareşalul ar avea o reţetă...

— Un zvon răspândit de femei — replică râzând contele de Haga.

— Este acesta un motiv pentru a nu-l crede, duce? întrebă doamna Du Barry.

Bătrânul mareşal roşi, el care nu roşea niciodată. Şi adăugă iute;

— Vreţi să ştiţi, domnilor, în ce a constat reţeta mea?

— Da, sigur că vrem.

— Ei bine, în a mă menaja.

— Ah, ah! exclamă asistenţa.

— Acesta este adevărul — spuse mareşalul.

— Aş contesta reţeta, dacă n-aş fi văzut efectul celei a domnului de Cagliostro. De altfel, atenţie, domnule vrăjitor, nu am terminat cu întrebările.

— Continuaţi, doamnă, continuaţi.

— Dumneavoastră spuneaţi că atunci când aţi folosit pentru prima dată elixirul vieţii, aveaţi patruzeci de ani?

— Da, doamnă.

— Şi că, de la acea dată, deci de la asediul Troiei...

— Cu puţin înainte, doamnă...

— Fie, aţi rămas la patruzeci de ani?

— O puteţi vedea.

— Dar, domnule în felul acesta ne demonstraţi mai mult chiar decât demonstrează teoria dumneavoastră... spuse Condorcet.

— Ce vă demonstrez, domnule marchiz?

— Ne demonstraţi nu numai prelungirea tinereţii, ci şi conservarea vieţii. Deoarece aveaţi patruzeci de ani de la asediul Troiei, înseamnă că n-aţi murit niciodată.

— Este adevărat, domnule marchiz, n-am murit niciodată, o mărturisesc cu umilinţă.

— Şi totuşi nu sunteţi invulnerabil ca Ahile, spun că Ahile, deşi nici el nu era invulnerabil de vreme ce Paris l-a putut ucide cu o săgeată în călcâi.

— Nu, nu sunt invulnerabil şi asta spre marele meu regret, răspunse Cagliostro.

— Atunci puteţi fi ucis, puteţi muri de moarte violentă?

— Din păcate, da..

— Cum aţi făcut atunci să scăpaţi de accidente timp de trei mii cinci sute de ani?

— Un adevărat noroc, domnule conte; vă rog să mă ascultaţi.

— Vă ascult.

— Şi noi vă ascultăm.

— Da! Da! repetară toţi invitaţii.

Şi cu vădit interes, fiecare se aşeză la largul lui ca să asculte cât mai bine. Vocea lui Cagliostro rupse tăcerea;

— Care este prima condiţie a vieţii? întrebă el, arătându-şi prin gesturi uşoare şi elegante frumoasele mâini albe încărcate de inele, printre care cel al reginei Cleopatra sclipea că steaua polară. Sănătatea, nu-i aşa?

— Desigur — răspunse toată lumea.

— Şi condiţia sănătăţii este...

— Dieta — zise contele de Haga.

— Aveţi dreptate, domnule conte, dieta întreţine sănătatea. Ei bine, de ce aceste picături din elixirul meu n-ar constitui cea mai bună dietă posibilă?

— Cine o ştie?

— Dumneavoastră, conte.

— Da, fără îndoială, dar...

— Nu însă şi alţii — spuse doamna Du Barry.

— Aceasta, doamnă, este o întrebare pe care o vom examina imediat Deci eu am urmat tot timpul dieta picăturilor mele şi cum ele sunt realizarea eternului vis al oamenilor tuturor timpurilor, cum ele sunt ceea ce strămoşii căutau sub numele de apa tinereţii, ceea ce contemporanii caută sub numele de elixirul vieţii, ele mi-au conservat tot timpul tinereţea, sănătatea, în consecinţă, viaţa. E clar.

— Cu toate astea, totul se uzează, conte, chiar şi cel mai frumos trup.

— Cel al lui Paris ca şi cel al lui Vulcan — adăugă contesa. L-aţi cunoscut, fără îndoială, pe Paris, domnule de Cagliostro?

— Perfect, doamnă; era un băiat tare frumuşel; dar nu era nici pe departe ceea ce spune Homer sau ceea ce cred femeile. În primul rând, era roşcovan.

— Roşcovan? Ah, vai! Ce oroare! exclamă contesa.

— Din nenorocire — zise Cagliostro — Elena nu a fost de părerea dumneavoastră, doamnă. Dar să revenim la elixirul nostru.

— Da, da! încuviinţară cu toţii.

— Dumneavoastră pretindeţi deci, domnule de Taverney, că totul se uzează. Fie. Dar ştiţi, de asemenea, că totul se repară, totul se regenerează sau se înlocuieşte, cum vreţi. Vestitul cuţit al Sfântului Hubert, căruia i s-a schimbat de atâtea ori Iama sau plăseaua, este un exemplu; căci, cu toată această dublă schimbare, el a rămas cuţitul Sfântului Hubert. Vinul pe care îl păstrează în beciurile lor călugării din Heidelberg este totdeauna acelaşi vin, cu toate că în fiecare an se varsă o recoltă nouă în uriaşele budane. De altfel, vinul călugărilor din Heidelberg este întotdeauna limpede, tare şi cu buchet, în timp ce vinul sigilat de Opimius şi de mine în amfore de lut nu mai era, când am încercat să beau din el după o sută de ani, decât un noroi gros care mai degrabă putea fi mâncat, dar în nici un caz băut. Ei bine, în loc de a urma exemplul lui Opimius, l-am preferat pe cei al călugărilor din Heidelberg. Mi-am întreţinut trupul adăugând în fiecare an noi principii care le regenerau pe cele vechi. În fiecare dimineaţă, un atom tânăr şi proaspăt a înlocuit în sângele meu, în carnea mea, în oasele mele o părticică uzată, mortificată. Am împrospătat reziduurile pe care omul obişnuit le lasă să-i invadeze pe nesimţite fiinţa; i-am silit pe soldaţii pe care Dumnezeu i-a pus la dispoziţia naturii umane să lupte împotriva

distrugerii, soldaţii pe care cea mai mare parte dintre noi îi reformează sau îi lasă să paralizeze în lene, eu însă i-am forţat să ducă o muncă susţinută pe care o uşura, pe care o conducea chiar introducerea perpetuă a unui stimulent totdeauna nou; rezultă din acest stadiu permanent al vieţii că mintea, gesturile, nervii, inima, sufletul meu nu şi-au încetat niciodată funcţiunile; şi cum totul se leagă în lumea asta, cum de obicei cel mai bine reuşesc un lucru cei ce-l fac tot timpul, am fost în mod firesc mai îndemânatic decât altul în a înlătura primejdiile de-a lungul unei existenţe de trei mii de ani şi asta fiindcă am reuşit să dobândesc o atare experienţă, încât prevăd capcanele, încât simt primejdiile care mă pândesc. Astfel, nu m-aţi putea convinge să intru într-o casă care s-ar putea dărâma.

A, nu, am văzut prea multe case pentru a nu deosebi dintr-o privire pe cele solide de celelalte. Nu mă puteţi face să vânez cu un neîndemânatic care nu ştie să folosească puşca. De pe timpul lui Cefal, care a ucis-o pe soţia sa Procris, până la regent, care i-a scos ochiul domnului Prinţ, am văzut prea mulţi nepricepuţi. Nu mă veţi face ca într-o luptă să stau în cutare sau cutare loc în care ar sta oricare altul, deoarece calculez într-o clipă dacă în linie dreaptă sau pe ocolite în locul acela va ajunge vreun glonţ. O să-mi spuneţi că nu poate fi prevenit un glonte rătăcit. Vă voi spune că unui om, care a ştiut să evite un milion de focuri de puşcă, nu-i poate fi iertat dacă se lasă omorât de un glonte rătăcit. Ah, nu faceţi gesturi de neîncredere, deoarece, în sfârşit, eu însumi sunt o dovadă vie. Nu vă spun că sunt nemuritor; vă spun numai că ştiu ceea ce nu ştie nimeni, adică să evit moartea când apare prin accident. Astfel, de exemplu, pentru nimic în lume nu voi rămâne un sfert de oră singur aici cu domnul de Launay, care gândeşte în acest moment ca, dacă m-ar avea într-una din celulele sale pentru nebuni de la Bastilia, ar

experimenta nemurirea mea cu ajutorul foamei. Nu aş rămâne nici cu domnul de Condorcet, deoarece în clipa asta se gândeşte să arunce în paharul meu conţinutul inelului pe care îl poartă la arătătorul mâinii stângi, iar acest conţinut este o otravă; totul fără nici o rea intenţie, ci dintr-o curiozitate ştiinţifică, pentru a şti pur şi simplu dacă aş muri.

Cele două personaje pe care tocmai le numise contele de Cagliostro tresăriră.

— Mărturisiţi fără nici o sfială, domnule de Launay, doar nu suntem o instanţă judecătorească şi, de altfel, intenţia nu este pedepsită. Ei, nu v-aţi gândit la ce v-am spus eu? Şi dumneavoastră, domnule de Condorcet, aşa-i că aveţi în acel inel o otravă pe care aţi vrut să mă faceţi s-o gust în numele iubitei dumneavoastră stăpâne, ştiinţa?

— Pe legea mea — răspunse domnul de Launay, râzând şi roşind — mărturisesc că aveţi dreptate, domnule conte, era o nebunie. Dar nebunia aceasta mi-a trecut prin cap chiar în clipa când dumneavoastră o rosteaţi.

— Şi eu — mărturisi Condorcet — nu voi fi mai puţin sincer decât domnul de Launay. Am gândit într-adevăr că, dacă aţi fi gustat din ceea ce am eu în inel, n-aş da doi bani pe nemurirea dumneavoastră.

Un strigăt de admiraţie izbucni din toate piepturile. Această mărturisire dădea dreptate nu nemuririi, ci perspicacităţii contelui de Cagliostro.

— Vedeţi — spuse liniştit Cagliostro — vedeţi că am ghicit. Ei bine, aşa se întâmpla cu tot ceea ce este pe cale să se întâmple. Obişnuinţa de a trăi m-a făcut să descifrez dintr-o privire trecutul şi viitorul celor pe care îi văd. Infailibilitatea mea în această direcţie este atât de mare, încât ea se extinde şi asupra animalelor şi a materiei moarte. Dacă mă urc într-o trăsură, văd din felul cum se comportă caii dacă sunt nărăvaşi, citesc pe trăsăturile vizitiului dacă mă va răsturna sau se va ciocni; dacă mă îmbarc pe o corabie, ghicesc când

căpitanul este nepriceput său încăpăţânat şi deci nu va putea sau nu va vrea să execute manevra necesară. De aceea îl evit şi pe vizitiu şi pe căpitan. Las caii, ca şi corabia. Nu tăgăduiesc primejdia, o ocolesc; în loc să-i las o sută de posibilităţi, cum face toată lumea, îi iau nouăzeci şi nouă şi-mi bat joc de a sută. Iată la ce îmi serveşte faptul că am trăit trei mii de ani.

— Atunci — replică râzând La Pérouse, în mijlocul entuziasmului şi a nedumeririi stârnite de cuvintele lui Cagliostro — atunci, scumpul meu profet, ar trebui să veniţi cu mine până la ambarcaţiunile cu care va trebui să fac ocolul pământului. Mi-aţi face un deosebit serviciu. Cagliostro nu răspunse. Domnule mareşal — continuă râzând navigatorul — pentru că domnul conte de Cagliostro nu vrea, şt înţeleg această, să părăsească o atât de plăcută companie, trebuie. Să-mi permiteţi mie s-o fac. O, iertaţi-mă, domnule conte de Haga, iertaţi-mă, doamnă, dar iată că bate ora şapte şi am făgăduit regelui să mă urc în trăsură la şapte şi un sfert. Acum, pentru că domnul conte de Cagliostro nu este ispitit să vină să vadă cele două vase de război, aş dori să-mi spună cel puţin ceea ce mi se va întâmpla de la Versailles la Brest. De la Brest la pol îi scutesc, e treaba mea. Dar, ce naiba! De la Versailies la Brest... îmi datorează un sfat.

Cagliostro se uită încă o dată la navigator, cu o privire atât de melancolică, cu un aer atât de blând şi de trist în acelaşi timp, încât cea mai mare parte dintre invitaţi fură izbiţi în mod deosebit. Navigatorul însă nu observă nimic. Îşi luă rămas bun de la toată lumea; valeţii îi puseră pe umeri o mantie grea, îmblănită şi doamna Du Barry îi strecură în buzunar una dintre acele băuturi întăritoare şi rafinate pe care călătorul le preţuieşte atât de mult, cu toate că nu se gândeşte aproape niciodată la ele din proprie iniţiativă şi care-i

amintesc, în lungile nopţi ale drumului străbătut printre gheţuri, de prietenii lăsaţi acasă.

La Pérouse, bine dispus, îl salută ceremonios pe contele de Haga şi întinse mâna bătrâ-nului mareşal.

— Adio, scumpul meu La Pérouse — îi spuse ducele de Richelieu.

— Nu, domnule duce, la revedere — răspunse La Pérouse. Într-adevăr, s-ar zice că plec pentru eternitate: fac ocolul pământului, asta-i tot; patru-cinci ani de absenţa, nu mai mult. Nu trebuie să ne spunem adio, pentru atâta lucru.

— Patru sau cinci ani! exclamă mareşalul. Ei, domnule, de ce nu spuneţi, patru sau cinci secole? Zilele sunt ani la vârsta mea. Eu vă spun adio!

— Haide-haide, întrebaţi-l pe ghicitor — spuse La Pérouse, râzând — vă promite încă douăzeci de ani. Nu-i aşa, domnule de Cagliostro? Ah, conte, de ce nu mi-ai vorbit mai devreme de picăturile divine? La orice preţ ar fi fost, aş fi îmbarcat o tonă pe *Astrolabe*. E numele navei mele, domnilor. Doamnă, încă o sărutare pe frumoasa dumneavoastră mână, cea mai frumoasă mână pe care cu siguranţă sunt sortit să o mai văd până la reîntoarcerea mea. La revedere!

Şi plecă.

Cagliostro păstră tot timpul aceeaşi tăcere rău-prevestitoare. Se auzi pasul căpitanului răsunând pe treptele de la intrare, se auzi vocea lui veselă, în curte, adresând complimente celor care-l conduceau. Apoi caii îşi scuturară capetele înţesate de zurgălăi, uşa trăsurii se trânti cu un zgomot sec şi roţile duduiră pe caldarâmul străzii. La Pérouse făcea primul pas dintr-o călătorie misterioasă din care nu avea să se mai întoarcă.

Toţi rămaseră cu urechea atentă. Când nu se mai auzi nimic, privirile comesenilor se întoarseră spre Cagliostro, că atrase de un magnet. Pe faţa acestuia strălucea o lumină profetica ce îi făcu pe

toţi să tresară. O linişte stranie se aşternu timp de câteva minute. Contele de Haga o rupse primul:

— De ce nu i-aţi răspuns nimic, domnule?

Această întrebare exprima neliniştea tuturor. Cagliostro tresări de parcă ar fi fost smuls dintr-o meditaţie profundă.

— Pentru că — zise el, răspunzând contelui — ar fi trebuit să-i spun fie o minciună, fie crudul adevăr.

— Cum asta?

— Pentru că ar fi trebuit să-i spun: "Domnule de La Pérouse, domnul duce de Richelieu are dreptate să vă spună adio şi nu la revedere".

— Ei, dar ce naiba, domnule Cagliostro! Se amestecă în vorbă Richelieu, pălind. Doar nu vă referiţi la La Pérouse?

— Ba da, domnule mareşal — se grăbi să răspundă Cagliostro. Nu pe dumneavoastră vă priveşte trista prevestire.

— Nu se poate! exclamă doamna Du Barry. Acest biet La Pérouse, care mi-a sărutat acum mâna...

— Nu numai că n-o s-o mai facă niciodată, doamnă, dar nu-i va mai revedea niciodată pe cei pe care i-a părăsit astă-seară — continuă Cagliostro, privindu-şi cu atenţie paharul plin cu apa în care scânteiau lumini de culoarea opalului, întretăiate de umbre.

Un strigăt de uimire ieşi din toate piepturile. Discuţia ajunsese la un punct când, cu fiece clipă, devenea tot mai pasionantă; aşa s-ar fi spus, după înfăţişarea gravă, solemnă şi aproape neliniştită cu care cei de faţă îl interogau pe Cagliostro, fie cu voce tare, fie cu privirea. În mijlocul acestei tensiuni, domnul de Favras, rezumând sentimentul general, se ridică, făcu un semn şi plecă în vârful picioarelor să vadă dacă în camerele vecine nu spionează vreun valet. Dar casa domnului mareşal de Richelieu era o casă bine pusă la punct şi domnul de Favras nu găsi în anticamera decât un

bătrân intendent, care, sever ca o santinelă într-un post îndepărtat păzea intrarea în sufrageria unde se consuma cu solemnitate desertul. Întors la locul său, el se aşeza făcând semn comesenilor săi că sunt cu desăvârşire singuri.

— În acest caz — zise doamna Du Barry, răspunzând asigurării date de domnul de Favras, ca şi când aceasta ar fi fost făcuta cu glas tare — în acest caz povestiţi-ne ce îl aşteaptă pe bietul La Pérouse.

Cagliostro clătină din cap.

— Hai, hai, domnule de Cagliostro — intervenirăşi bărbaţii.

— Da, vă rugăm.

— Ei bine, domnul de La Pérouse pleacă, după cum v-a spus, cu intenţia de a face ocolul lumii şi pentru a continua călătoriile lui Cook, ale bietului Cook, care, ştiţi, a fost ucis în insulele Sandwich.

— Da, da, ştim — încuviinţară mai degrabă toate capetele decât toate vocile.

— Totul prevesteşte un succes deplin acţiunii întreprinse de el. Domnul de La Pérouse este un excelent marinar; de altfel, regele Ludovic al XVI-lea i-a trasat itinerariul cu o deosebită pricepere.

— Da — îl întrerupse contele de Haga — regele Franţei este un geograf remarcabil. Nu-i aşa, domnule de Condorcet?

— Un geograf mult prea priceput pentru un rege — răspunse marchizul. Regii nu trebuie să cunoască lucrurile decât la suprafaţă. Atunci se vor lăsa poate călăuziţi de către oameni mai bine informaţi.

— Este o lecţie, domnule marchiz — replică surâzând domnul conte de Haga.

Condorcet roşi.

— Oh, nu, domnule conte — spuse el — este o simplă reflecţie, o generalitate filozofică.

— Deci pleacă... — reluă doamna Du Barry, grăbită să curme orice altă discuţie parti-culară

care ar fi deviat conversaţia de pe făgaşul pe care apucase.

— Deci pleacă — repetă Cagliostro. Dar să nu credeţi, oricât de grăbit era, că va pleca numaidecât; nu, îl văd pierzând multă vreme la Brest.

— Păcat — interveni Condorcet — este cel mai bun timp pentru îmbarcări. Ba chiar e niţel cam prea târziu, în februarie sau martie ar fi fost mult mai potrivit.

— A, nu-i reproşaţi aceste două sau trei luni, domnule de Condorcet, în acest timp cel puţin trăieşte şi speră.

— Echipajul lui este bun, cred? Adăugă întrebător Richelieu.

— Da — răspunse Cagliostro — cel care conduce a doua navă este un distins ofiţer. Îl văd, tânăr, dornic de aventură, din nenorocire curajos.

— Cum, din nenorocire?!

— Ei bine, după un an îl caut pe acest prieten şi nu-l mai văd — rosti Cagliostro, cu nelinişte, cercetându-şi paharul. Nimeni dintre dumneavoastră nu este rudă apropiată sau îndepărtata cu domnul de Langle?

— Nu.

— Nimeni nu-l cunoaşte?

— Nu.

— Ei bine, el va fi primul care va muri. Nu-l mai văd.

Un murmur de spaimă scăpă din piepturile celor prezenţi.

— Dar el... el... La Pérouse... — şoptiră câţiva, cu glas înăbuşit.

— Pluteşte, acostează, se îmbarcă din nou. Un an, doi ani de navigaţie fericită. Se primesc veşti de la el, şi...

— Şi-apoi?

— Anii trec...

— Şi... şi...?

— În sfârşit, oceanul e mare, cerul e întunecat. Ici-colo răsar pământuri neexplorate, ici-colo figuri hidoase că monştrii din arhipelagul grecesc. Ele pândesc corabia, care aleargă în ceaţă printre recifuri, târâtă de curent; vine furtuna, furtuna mai repede decât ţărmul, apoi văd flăcări înspăimântătoare. Ah, La Pérouse! La Pérouse! Dacă ai putea să m-auzi, ţi-aş spune: "Pleci, ca şi Cristofor Columb, pentru a descoperi o lume, La Pérouse, teme-te de insulele necunoscute!"

Tăcu.

Un fior de gheaţă străbătu întreaga adunare, în timp ce în aer mai vibrau încă ultimele cuvinte ale contelui.

— Dar de ce nu l-aţi avertizat? strigă contele de Haga fascinat, ca şi ceilalţi, de acest om extraordinar care mişca inimile după bunul său plac.

— Da, chiar aşa — se alătură şi doamna Du Barry — de ce să nu dăm fugă, de ce să nu-l oprim? Pentru viaţa unui om ca La Pérouse merită să trimiţi un curier, scumpul meu mareşal.

Mareşalul înţelese şi se şi ridică pe jumătate pentru a suna. Cagliostro întinse însă braţul. Mareşalul se lăsă din nou în fotoliul său.

— Vai — continuă Cagliostro — totul ar fi de prisos: cel ce prevede destinul nu-l poate schimba. Domnul de La Pérouse ar fi râs, dacă ar fi auzit cuvintele mele, cum râdeau fiii lui Priam când prezicea Casandra, dar iată, râdeţi chiar dumneavoastră, domnule conte de Haga şi în curând vor râde şi ceilalţi. Oh, nu vă feriţi, domnule de Favras, n-am avut niciodată un auditoriu prea încrezător.

— Ba noi credem — strigară într-un glas doamna Du Barry şi bătrânul duce de Richelieu.

— Şi eu — murmură Taverney.

— Eu, de asemenea — zise politicos contele de Haga.

— Da — rosti Cagliostro — dumneavoastră credeţi, dumneavoastră credeţi, pentru că este vorba de La Pérouse, dar dacă ar fi vorba de dumneavoastră, n-aţi crede!

— Eh!...

— Sunt sigur.

— Mărturisesc că ceea ce m-ar fi lacut să cred ar fi fost faptul că domnul de Cagliostro să-i fi spus domnului de La Pérouse: "Păziţi-vă de insulele necunoscute". Atunci el s-ar fi păzit. Era totuşi o şansă.

— Vă asigur că nu, domnule conte şi chiar dacă m-ar fi crezut, revelaţia ar fi fost, oricum, cutremurătoare, deoarece în faţa primejdiei, la vederea acelor insule necunoscute care trebuiau să-i fie fatale, nenorocitul, încrezător în profeţia mea, ar fi simţit apropierea morţii misterioase care-l ameninţă şi de care nu poate fugi. Nu ar mai fi fost o singură moarte, ci o mie de morţi pe care le-ar fi îndurat în felul acesta; fiindcă înseamnă să mori de o mie de ori când bâjbâi în întuneric, cu sufletul năpădit de disperare. Gândiţi-vă numai, speranţa pe care i-aş fi luat-o este ultima consolare pe care osânditul o păstrează, chiar şi în clipa când cuţitul îl atinge, când simte tăişul oţelului, când sângele a şi început să-i curgă. Viaţa se stinge, dar omul mai speră încă.

— Este adevărat! Şoptiră cu voce înăbuşită câţiva dintre cei prezenţi.

— Da — continuă Condorcet — vălul de mister care acoperă sfârşitul vieţii noastre este singurul mare bine pe care soarta l-a dăruit omului pe pământ.

— Ei bine, orice ar fi — zise contele de Haga — dacă mi s-ar fi întâmplat să aud că-mi spune un om ca dumneavoastră: "Păziţi-vă de cutare om sau de cutare lucru", aş fi luat-o de bună şi v-aş fi mulţumit.

Cagliostro clătină încet din cap întovărăşind această mişcare cu un surâs trist.

— Da, domnule de Cagliostro — continuă contele — avertizaţi-mă şi vă voi mulţumi.

— Vreţi să vă spun dumneavoastră ceea ce nu am vrut să-i spun domnului de La Pérouse?

— Da, vreau.

Cagliostro schiţă c mişcare, de parcă ar fi vrut să vorbească apoi, oprindu-se, zise:

— O, nu, nu, domnule conte.

— Vă implor. Cagliostro întoarse capul.

— Niciodată! murmură el.

— Luaţi seama — rosti contele, cu un surâs — mă veţi face neîncrezător.

— Mai bine neîncrezător decât înspăimântat.

— Domnule de Cagliostro — spuse cu gravitate contele — uitaţi un lucru.

— Care? întrebă cu respect profetul de ocazie.

— Că, dacă unii oameni îşi pot ignora destinul fără ca aceasta să însemne ceva, sunt alţii care au nevoie să-şi cunoască viitorul, dat fiind că destinul lor îi interesează nu numai pe ei, ci milioane de oameni.

— Atunci — spuse Cagliostro — porunciţi-mi. Nu, nu voi face nimic fără un ordin formal.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Dacă maiestatea voastră îmi ordonă — zise Cagliostro, cu voce surdă — mă voi supu-ne.

— Vă ordon să-mi dezvăluiţi soarta mea, domnule de Cagliostro — spuse regele majestuos şi curtenitor.

Deoarece contele de Haga se lăsase tratat ca rege şi renunţase la incognito-ul său dând un ordin, domnul de Richelieu se ridică pe dată, şi-l salută ceremonios pe prinţ, zicând:

— Vă mulţumesc pentru cinstea pe care regele Suediei o face casei mele, sire; rog pe maiestatea voastră să binevoiască a ocupa locul de onoare. Începând din acest moment, acest loc nu poate să vă aparţină decât dumneavoastră.

— Lasă, să rămânem cum suntem, domnule mareşal şi să nu pierdem nici un cuvânt din ceea ce domnul conte de Cagliostro ne va spune.

— Regilor nu li se spune adevărul, sire.

— Vă rog! Nu sunt în regatul meu. Reluaţi-vă locul, domnule duce! Vorbiţi, domnule de Cagliostro, vă conjur.

Cagliostro aruncă o privire spre paharul său; băşicuţe ca cele de şampanie urcau de jos spre suprafaţă; atrasă de privirea sa magnetică, apa părea că se mişcă după propria-i voinţă.

— Sire, spuneţi-mi ce doriţi să ştiţi — începu Cagliostro — sunt gata să vă răspund.

— Spuneţi-mi ce fel de moarte mă aşteaptă.

— De o împuşcătură, sire.

Fruntea lui Gustav se lumină.

— Ah, într-o bătălie — exclamă el. Moartea unui soldat! Mulţumesc, domnule de Cagliostro, îţi mulţumesc de o mie de ori. Ah, prevăd bătălii, iar Gustav Adolf şi Carol al XII-lea mi-au arătat cum se moare când eşti regele Suediei.

Cagliostro plecă fruntea fără a răspunde. Contele de Haga încruntă sprânceana.

— Oho! Nu într-o bătălie va fi tras acel glonţ? întrebă el.

— Nu, sire.

— Într-o răzmeriţă; da, e cu putinţă.

— Nu va fi într-o răzmeriţă.

— Dar unde atunci?

— La un bal, sire...

Regele căzu pe gânduri. Cagliostro, care se ridicase, se aşeză şi, plecându-şi capul, şi-l cuprinse în palme.

Toţi păliseră în jurul autorului profeţiei şi a celui care era obiectul ei. Domnul de Condorcet se apropie de paharul cu apă în care ghicitorul citise sinistra prevestire, îl luă de picior şi, ridicându-l la înălţimea ochilor, cercetă cu grijă faţetele strălucitoare şi conţinutul misterios. Toţi vedeau cum acei ochi inteligenţi, reci şi pătrunzători

căutau să obţină de la dublul cristal, cel solid şi cel lichid, soluţia unei probleme pe care mintea să o consideră o speculaţie pur fizică. De fapt, savantul evalua adâncimea, refracţiile luminoase şi jocul microscopic ai apei. Se întreba, el care era încredinţat ca totul are o cauză, cauza şi pretextul acestui fel de şarlatanie, exersată asupra unor oameni de valoarea celor ce stăteau jur-împrejurul mesei de către un bărbat despre care nu puteai să nu admiţi că are puteri cu totul neobişnuite.

Fără îndoială, el nu găsi soluţia problemei, căci încetă să mai examineze paharul, îl aşeza din nou pe masă şi, în mijlocul stupefacţiei pricinuite de pronosticul lui Cagliostro, spuse:

— Ei bine, eu, de asemenea, l-aş ruga pe ilustrul nostru profet să întrebe oglinda sa magică. Din nenorocire, eu — adăugă el — nu sunt un senior puternic, nu ordon, obscura mea viaţa nu aparţine milioanelor de oameni.

— Domnule — spuse contele de Haga — dumneavoastră ordonaţi în numele ştiinţei şi viaţa dumneavoastră interesează nu numai un popor, ci întreaga umanitate.

— Mulţumesc, domnule conte; dar poate părerea dumneavoastră asupra acestui lucru nu este şi cea a domnului de Cagliostro.

Cagliostro înalta capul întocmai ca un bidiviu îmboldit cu pintenii.

— Ba da, marchize — spuse el cu un început de nervozitate, care, în antichitate, ar fi fost atribuită duhului care îl stăpânea. Desigur, sunteţi un senior puternic în regatul gândirii. Hai, priviţi-mă în ochi! Doriţi cu adevărat, să vă prezic viitorul?

— Cu adevărat, domnule conte — reluă Condorcet — pe cuvânt de onoare! Cum nu se poate mai serios.

— Ei bine, marchize — spuse Cagliostro, cu voce surdă şi coborând pleoapele deasupra privirii

fixe — veţi muri de otrava conţinuta în inelul pe care-l aveţi în deget. Veţi muri...

— O şi dacă l-aş arunca? Îl întrerupse Condorcet.

— Aruncaţi-l!

— În sfârşit, mărturisiţi că e destul de uşor?

— Atunci, aruncaţi-l, vă spun.

— Ah, da, marchize! strigă doamna Du Berry. Vă implor, aruncaţi această otravă pericu-loasă; aruncaţi-o, chiar dacă n-ar fi decât pentru a-l da de minciună pe acest profet nesuferit care ne mâhneşte pe toţi cu profeţiile sale. Căci, la urma urmei, dacă o aruncaţi, este sigur că nu veţi muri otrăvit; şi cum domnul de Cagliostro pretinde că veţi muri otrăvit, atunci, de voie de nevoie, domnul de Cagliostro va fi minţit.

— Doamna contesă are dreptate — spune contele de Haga.

— Bravo, contesă! I se alătură şi Richelieu. Hai, marchize, aruncaţi această otravă, cu atât mai mult cu cât acuma că ştiu că purtaţi la deget moartea unui om, voi tremura de fiece dată când vom ciocni împreună. Inelul se poate deschide singur... ei... ei!..

— Şi două pahare care se lovesc sunt destul de aproape unul de altul. Aruncaţi-o, marchize, aruncaţi-o!

— Este inutil — spuse liniştit Cagliostro — domnul de Condorcet nu o va arunca.

— Nu — întări marchizul — nu o voi arunca, este adevărat şi nu pentru ca să ajut desti-nul, ci pentru că lui Cabanis i-a reuşit această otravă, în felul ei unică, fiind o substanţă solidificata absolut din întâmplare, printr-o şansă cu care el nu se va mai întâlni poate; iată de ce nu voi arunca această otravă. Triumfaţi, dacă vreţi, domnule de Cagliostro!

— Destinul — spuse acesta — găseşte totdeauna slujitori devotaţi pentru a-l ajuta să-şi îndeplinească sentinţele sale.

— Aşadar, voi muri otrăvit — relua marchizul. Ei bine, fie! Nu oricine vrea, moare otrăvit. Este o moarte admirabilă aceasta pe care mi-o preziceţi: un pic de otravă pe vârful limbii şi sunt nimicit. Asta nu mai e moarte; e mai puţin viaţa, cum se spune în algebră.

— Nu ţin să suferiţi, domnule — răspunse cu răceală Cagliostro. Şi făcu un semn care arăta că doreşte să nu mai spună nimic, cel puţin în privinţa domnului de Condorcet.

— Domnule — zise atunci marchizul de Favras, întinzându-se peste masă, ca pentru a merge în întâmpinarea lui Cagliostro — iată un naufragiu, o împuşcătură şi o otrăvire care mă fac să-mi lase gura apă. Nu-mi veţi face oare cinstea de a-mi prezice şi mie vreun mic deces în acelaşi gen?

— Ah, domnule marchiz — ripostă Cagliostro care, simţind că este ironizat, începuse să se enerveze — în zadar sunteţi gelos pe aceşti domni, pentru că, pe cuvântul meu de gentilom, veţi avea parte de ceva mult mai de soi.

— Mult mai de soi! exclamă domnul de Favras, râzând. Fiţi atent, vă angajaţi prea serios: mai mult decât marea, focul şi otrava, este greu.

— Mai e şi ştreangul, domnule marchiz — răspunse graţios Cagliostro.

— Ştreangul?... Oho, tot îmi spuneţi?

— Vă spun că veţi fi spânzurat — preciza Cagliostro, cu an fel de furie profetică pe care nu şi-o mai putea stăpâni.

— Spânzurat?! repetă adunarea. Drace!

— Domnul uită că sunt un gentilom — spuse Favras, cu răceală. Şi dacă întâmplător vrea să vorbească despre o sinucidere, îl previn că mă voi respecta îndeajuns până în ultima clipă spre a nu mă folosi de o funie câtă vreme voi avea o sabie.

— Nu vă vorbesc de sinucidere, domnule.

— Atunci vorbiţi de un supliciu.

— Da.

— Sunteţi străin, domnule, drept care vă şi iert.

— Cum adică?

— Ignoranţa. În Franţa, gentilomii sunt decapitaţi.

— Veţi discuta aceasta cu călăul, domnule — spuse Cagliostro, zdrobindu-şi interlocu-torul cu acest răspuns brutal.

O clipă, cei de faţă rămaseră ca împietriţi.

— Ştiţi că tremur în acest moment — vorbi domnul de Launay. Predecesorilor mei li s-au făcut preziceri atât de triste, încât îmi închipui numai lucruri rele dacă voi încerca şi eu să aflu acelaşi lucru.

— Atunci sunteţi mai înţelept decât ei şi dumneavoastră nu doriţi să vă cunoaşteţi viitorul. Aveţi dreptate; bun sau rău, să respectăm secretul soartei.

— A, domnule de Launay — interveni doamna Du Barry, — sper că veţi avea tot atât curaj cât aceşti domni.

— Eu, de asemenea, sper, doamnă — spuse guvernatorul, înclinându-se. Apoi, întorcându-se spre Cagliostro i se adresă astfel:

— Domnule, gratificaţi-mă şi pe mine cu horoscopul meu, vă conjur.

— E uşor — zise Cagliostro. O lovitură de secure la cap şi asta-i tot!

Un strigăt de spaimă răsuna în încăpere. Domnii de Richelieu şi Taverney îl implorară pe Cagliostro să nu meargă mai departe; dar curiozitatea feminină fu mai tare.

— Auzindu-vă, conte — începu doamna Du Barry — s-ar spune într-adevăr că întregul univers va sfârşi de moarte violentă. Iată că suntem opt şi cinci au şi fost condamnaţi de dumneavoastră!

— Ah, vă daţi prea bine seama, doamnă, că este o părere preconceptă şi că ne amuzăm — replică domnul de Favras, încercând să râdă.

— Bineînţeles că ne amuzăm — adăugă şi contele de Haga — fie că va fi adevărat, fie că nu va fi.

— Oh, atunci mă voi amuza şi eu — spuse doamna Du Barry — căci nu vreau să fiu mai laşă decât ceilalţi. Dar nu sunt decât o femeie şi nu voi avea nici măcar cinstea de a sta în acelaşi rând cu dumneavoastră în privinţa unui groaznic deznodământ. O femeie moare în patul său. Vai, moartea unei femei bătrâne, triste şi uitate, va fi cea mai rea dintre toate, nu-i aşa, domnule de Cagliostro? Şi zicând acestea, păru tulburată şi dădu de înţeles tuturor, atât prin cuvinte cât şi prin atitudinea sa, că doreşte să fie menajata. Cagliostro însă nu schiţa nici un gest care să o liniştească. Atunci curiozitatea fu mai puternică decât teama. Haide, domnule de Cagliostro, răspundeţi-mi — continuă doamna Du Barry.

— Cum vreţi să vă răspund, doamnă, când nu mă întrebaţi?

— Dar... — îngaimă ea.

— Ei, mă întrebaţi, da sau nu? Ceru Cagliostro.

Contesa făcu un efort şi, după ce se lăsă încurajată de zâmbetele celor de faţa, strigă:

— Ei bine, da, mă aventurez şi eu, spuneţi-mi cum va sfârşi Jeanne de Vaubernier, contesă Du Barry?

— Pe eşafod, doamnă — răspunse sinistrul profet.

— Glumiţi, nu-i aşa, domnule? Se bâlbâi contesa, cu o privire rugătoare.

Dar Cagliostro era ca posedat şi nu văzu această privire.

— Şi de ce să fie o glumă? întrebă el.

— Dar pentru ca să urci treptele eşafodului, trebuie să fi ucis, să omori, în sfârşit, să fi săvârşit o crimă şi, după toate probabilităţile, eu nu voi săvârşi niciodată o crimă. Este o glumă, nu-i aşa?

— Ei, Doamne, da — spuse Cagliostro — este o glumă că tot ce am prezis.

Contesa izbucni într-un hohot de râs, pe care un observator atent l-ar fi găsit cam prea strident pentru a fi natural.

— Deci, domnule de Favras, să ne comandăm carurile mortuare.

— Pentru dumneavoastră, contesă, este cu totul de prisos — zise Cagliostro.

— Şi de ce, domnule?

— Pentru că dumneavoastră veţi merge la eşafod într-o căruţă.

— Oh, ce grozăvie! strigă doamna Du Barry. Ah, ce om răutăcios! Mareşale, altă dată să alegeţi oaspeţi mai veseli, sau nu voi mai veni la dumneavoastră.

— Scuzaţi-mă, doamnă — ripostă Cagliostro — dar dumneavoastră, ca şi ceilalţi, aţi dorit-o.

— Eu ca şi ceilalţi; cel puţin îmi veţi acorda măcar răgazul de a-mi alege duhovnicul, nu-i aşa?

— Ar fi o trudă inutilă, contesă — zise Cagliostro.

— Cum asta?

— Ultimul care se va urca pe eşafod, însoţit de un duhovnic, va fi...

— Va fi?... întrebară toţi într-un glas.

— Va fi regele Franţei. Şi Cagliostro rosti aceste ultime cuvinte cu o voce surdă şi atât de lugubră, încât un suflu de moarte păru că trece peste cei de faţă, îngheţându-i până în adâncul sufletului.

Câteva minute domni tăcerea. În răstimpul acesta, Cagliostro îşi apropie buzele de paharul cu apă în care citise toate aceste crâncene profeţii; dar abia îl atinse cu buzele, că îl şi respinse cu un profund dezgust, ca şi când ar fi fost un potir amar. În timp ce săvârşea acest gest, ochii lui Cagliostro se întoarseră spre Taverney.

— A, nu! strigă acesta, crezând că oaspetele va începe să vorbească — nu-mi spuneţi ce mi se

va întâmpla; eu nu v-o cer.

— Ei bine, o cer eu în locul său — spuse Richelieu.

— Liniştiţi-vă domnule mareşal — zise Cagliostro — deoarece dumneavoastră sunteţi singurul dintre noi toţi care va muri în patul său.

— Cafeaua, domnilor! rosti bătrânul mareşal, încântat de prezicere. Cafeaua!

Toţi se ridicară. Dar înainte de a trece în salon, contele de Haga se apropie de Cagliostro.

— Domnule — începu el — nu mă gândesc să ocolesc destinul, dar spuneţi-mi de ce trebuie să mă feresc.

— De un manşon, sire — răspunse Cagliostro.

Domnul de Haga se îndepărtă.

— Şi eu? întrebă Condorcet.

— De o omletă.

— Bine, renunţ la ouă.

Şi se alătură contelui.

— Şi eu de ce trebuie să mă tem? întrebă Favras.

— De o scrisoare.

— Bine, mulţumesc.

— Şi eu? întrebă de Launay.

— De căderea Bastiliei.

— O, asta mă linişteşte.

Şi se îndepărtă râzând.

— E rândul meu, domnule — interveni contesa, cu desăvârşire tulburată.

— Dumneavoastră, frumoasă contesă, feriţi-vă de Piaţa Ludovic al XV-lea!

— Vai! răspunse contesa. Într-o zi chiar m-am rătăcit pe acolo. Am suferit de-a binelea. În ziua aceea aproape că mi-am pierdut capul.

— Ei bine şi de data asta îl veţi pierde, contesa, dar nu-l veţi mai regăsi.

Doamna Du Barry scoase un strigăt şi se refugie în salon, alături de ceilalţi invitaţi. Cagliostro tocmai vroia să facă acelaşi lucru.

— O clipă! zise Richelieu. Nu mai rămâne decât Taverney şi cu mine, căruia nu i-aţi spus nimic, scumpul meu vrăjitor.

— Domnul de Taverney m-a rugat să nu-i spun nimic şi dumneavoastră, domnule mareşal, nu m-aţi întrebat nimic.

— Ah şi vă mai rog şi-acum! strigă Taverney, cu mâinile împreunate.

— Dar iată, pentru a ne demonstra forţa geniului dumneavoastră, nu aţi putea să ne spuneţi un lucru pe care nu-l ştim decât noi doi?

— Care? întrebă Cagliostro surâzând.

— Ei bine, ce face la Versailles bravul Taverney în loc să trăiască liniştit la frumoasa lui moşie de la Maison-Rouge, pe care regele a răscumpărat-o pentru el acum trei ani?

— Nimic mai simplu, domnule mareşal — răspunse Cagliostro. Acum zece ani, domnul a dorit s-o dea pe frica să, domnişoara Andreea, regelui Ludovic al XV-lea, dar domnul n-a reuşit.

— Hm, hm! Mormăi Taverney.

— Astăzi, domnul vrea să-l dea pe fiul său Filip de Taverney, reginei Maria-Antoaneta. Întrebaţi-l dacă mint.

— Pe legea mea! spuse Taverney, tremurând. Acest om ori este un vrăjitor, ori dracu să mă ia!

— Ah! exclamă mareşalul. Nu vorbi cu atâta îndrăzneală despre diavol, scumpe prietene!

— Înspăimântător, înspăimântător! murmură Taverney şi se întoarse pentru a-l implora pentru ultima oară pe Cagliostro să păstreze secretul; acesta însă dispăruse.

— Să mergem, Taverney, să mergem în salon — zise mareşalul. Vor lua cafeaua fără noi, sau noi vom bea cafeaua rece, ceea ce ar fi şi mai rău şi se grăbi spre salon.

Dar salonul era gol; nici unul dintre invitaţi nu a mai avut curajul să-l privească în faţă pe autorul cumplitelor preziceri.

Lumânările ardeau în candelabre; cafeaua fumega în ibric; în vatra focul pâlpâia. Toate acestea erau acum de prisos.

— Pe legea mea! Se pare că vom lua cafeaua în doi. Ei bine, unde dracu te-ai dus? Şi Ri-chelieu privi în toate părţile, dar bătrânelul dispăruse ca şi ceilalţi.

— N-are importanţă — rosti mareşalul, rânjind în felul lui Voltaire şi frecându-şi mâinile uscate şi albe, încărcate de inele. Voi fi singurul dintre invitaţii mei care va muri în patul său. Ei, ei, în patul meu! Conte de Cagliostro, eu nu sunt neîncrezător. În patul meu şi cât mai târziu cu putinţă? Unde sunt valetul şi picăturile?

Valetul intră, cu un flacon în mână şi împreună cu mareşalul, trecu în camera de culcare.

Capitolul III Cele două necunoscute

Gerul lui 1784, acel monstru care a cotropit a şasea parte din Franţa, nu l-am prea simţit, cu toate că bântuia pe la uşile domnului de Richelieu, închişi cum eram în această sufragerie atât de călduroasă în care se răspândeau dulci miresme. Puţină chiciură la ferestre este un lux al naturii adăugat luxului oamenilor. Pentru cel bogat, înfăşurat în blănuri, închis în trăsură sau cufundat printre pernele şi catifelele unui apartament încălzit, iarna pare făcută din diamante, pudră şi broderii de argint. Bruma este o podoabă, vremea rea o schimbare de decor făcuta de marele operator pe care îl numim natură şi pe care bogatul o priveşte numai prin ferestre.

Prin urmare, cel căruia îi este cald poate admira copacii negri şi găsi farmec priveliştii pustii oferite de câmpiile mirosind a iarnă. Cel ce simte ameţindu-l suavele arome ale cinei care-l

aşteaptă poate respira din când în când, pe fereastra întredeschisa, parfumul aspru al vântului şi aburul îngheţat al zăpezii ce-i împrospătează gândurile. Cel care, în sfârşit, după o zi fără suferinţe, când milioane de cetăţeni au suferit, se întinde sub plapumă, în cearşafuri fine, într-un pat cald, acela, ca egoistul de care vorbeşte Lucreţiu, poate socoti că totul e bine în cea mai bună dintre lumile posibile. Dar cel căruia îi este frig nu vede nimic din toate aceste minunaţii ale naturii la fel de plină de frumuseţi atât în haina sa albă cât şi în cea verde. Cel căruia îi este foame se uită în pământ nu spre cer; cerul fără soare pare duşmănos sărmanului.

În epoca despre care vorbim, adică spre jumătatea lunii aprilie, se aflau numai la Paris trei sute de mii de nenorociţi, care mureau de foame şi de frig, la Paris, unde, sub pretext ca nici un oraş nu are mai mulţi bogătaşi, nimeni nu se gândeşte că există şi săraci care pier de frig şi de mizerie. În timpul acestor patru luni, un cer de plumb îi alungă pe cei năpăstuiţi din sat la oraş, aşa cum iarna alunga lupii din pădure în sat. Nici pâine, nici lemne. Nici pâine pentru cei care indurau frigul, nici lemne pentru a coace pâinea. La Paris, toate proviziile au fost consumate într-o lună. Starostele neguţătorilor, neprevăzător şi nepriceput, nu s-a gândit să aducă la Paris două mii de măsuri de lemne aliate la o distanţa de zece leghe de capitală.

El motiva astfel: când îngheţa, îngheţul împiedica transportul; când se dezgheţa, căruţele şi caii nu erau de ajuns.

Ludovic al XVI-lea, înţelegător, uman, mereu îngrijorat de suferinţele materiale ale poporului său. Pierdea din vedere cu uşurinţa însă starea de spirit existenta. Ludovic al XVI-lea începu prin a aloca două sute de mii de livre pentru închirierea carelor şi a căilor, iar apoi ordona rechiziţionarea obligatorie a acestora. Cu toate acestea, consumul era mai mare decât proviziile aduse. Trebuia fixat

un impozit asupra consumatorilor. Nimeni n-avu dreptul să ridice de la depozitul general mai mult de o încărcătura de doi steri, apoi numai un ster. Astfel, au apărut cozi lungi la porţile depozitelor, apoi la uşile brutăriilor.

Regele cheltui toţi banii din casetă să personală fă când pomeni. EI ridică cu trei milioane impozitele concesionarilor şi acordă aceste trei milioane ajutorării săracilor, declarând că orice altă urgenţa trebuie înlăturata în faţa frigului şi a foametei. Regina, la rândul său, dona cinci sute de ludovici din economiile sale.

Mânăstirile, spitalele, clădirile publice au fost transformate în azile iar toate porţile palatelor se deschiseră la ordinul stăpânilor, după exemplul palatelor regale, pentru a îngădui săracilor să pătrundă în curţi, unde se adunau în jurul focului. În felul acesta aşteptarea dezgheţului părea mai suportabilă. Dar cerul era neînduplecat În fiecare seară, o pânză de aramă stacojie se întindea pe bolta cerească. Stelele sclipeau reci şi indiferente ca nişte sfeşnice mortuare, iar îngheţul din timpul nopţii condensa din nou, într-un lac de diamante, zăpada albăstruie pe care soarele de la amiaza o topise pentru o clipă.

Peste zi, mii de muncitori cu lopata şi cazmaua în mână îngrămădeau zăpada şi gheaţa de-a lungul caselor, ca nişte duble metereze groase şi umede, închizând pe jumătate străzile, şi-aşa prea înguste, în cea mai mare parte. Caleşti greoaie cu roţi lunecând în toate părţile, cai ce se clătinau gata să cadă la fiece pas îl sileau să stea cât mai aproape de aceste ziduri îngheţate pe trecătorul expus întreitei primejdii de a aluneca, a se lovi şi a fi strivit sub roţi. Curând, mormanele de zăpada şi de gheaţă deveniră atât de înalte, încât prăvăliile nu se mai văzură, potecile fură acoperite şi trebui să se renunţe la curăţatul zăpezii, forţele şi mijloacele de a o căra fiind insuficiente.

Parisul, neputincios, se recunoscu învins şi lăsă iarna să-l acopere. Se scurseră astfel decembrie, ianuarie, februarie şi martie; uneori, un dezgheţ de două sau trei zile prefăcea într-un ocean întregul Paris, lipsit cum era de canale de scurgere şi pante.

În acele zile, anumite străzi nu puteau fi traversate decât cu pluta. Mulţi cai se prăpădiră şi se înecară. Trăsurile nu mai riscară nici măcar un pas; s-ar fi transformat în corăbii.

Parisul nu-şi trăda nici acum firea şi fredona în bătaie de joc despre moartea prin dezgheţ cum fredonase despre moartea prin foamete. Procesiuni se îndreptau spre Hale pentru a le vedea pe precupeţele de peşte lăudându-şi marfa, alergând după clienţi, încălţate cu ditai cizme de piele, cu pantalonii vârâţi în carâmbi şi cu fustele ridicate până-n brâu, toate râzând, gesticulând, împroşcându-se una pe alta în bălţile în care stăteau; dar cum dezgheţul era trecător, cum gheaţa se instală din nou, opacă şi îndărătnică, cum lacurile din ajun deveneau a doua zi un cristal lunecos, săniile înlocuiau trăsurile şi alergau împinse de patinatori sau trase de cai potcoviţi cu cuie pe străzile preschimbate în oglinzi ce se ţineau lanţ. Sena, îngheţată bocnă până la o adâncime de mai multe picioare, devenise locul de întâlnire al trântorilor, care se luau la întrecere fie fugind, mai bine zis căzând, fie dându-se pe gheaţă, în sfârşit jocuri de tot felul şi care, încălziţi de atâta gimnastică, atunci când oboseala îi silea să se odihnească, alergau la focul cel mai apropiat ca să nu le îngheţe năduşeala în spinare.

Se prevedea momentul când comunicaţia pe apa va fi întreruptă, comunicaţia pe pământ fiind de pe acum imposibilă, momentul când alimentele nu vor mai putea ajunge la destinaţie şi când Parisul, acest trup uriaş, va fi doborât din pricina lipsei de hrană ca acele monstruoase cetacee care, după ce au mâncat tot ce se află în apele din jurul

lor, rămân închise în carcasa gheţurilor polare şi mor de inaniţie, neputând să se strecoare printre crăpaturi, ca peştii mai mici care au fost pradă lor şi să ajungă în zone mai temperate, în ape mai bogate.

În această situaţie, regele convoacă consiliul. El hotărî să fie exilaţi din Paris, adică să fie rugaţi să se reîntoarcă în provinciile lor, episcopii, abaţii, călugării, care îşi uitaseră reşedinţele; guvernatorii, administratorii de provincie care îşi mutaseră la Paris sediul; în sfârşit, magistraţii care preferau Opera şi societatea pariziană, fotoliului lor cu flori de crin. Într-adevăr, toţi aceştia făceau o mare risipă de lemne în bogatele lor palate şi consumau multe alimente în uriaşele lor bucătării. Mai erau apoi toţi stăpânii moşiilor din provincie care fură invitaţi să se înapoieze în castelele lor. Dar domnul Lenoir, locotenent de poliţie, îi atrase regelui atenţia că toţi aceşti oameni, nefiind vinovaţi, nu puteau fi siliţi să părăsească Parisul de la o zi la alta; că, în consecinţă, vor pleca cu o încetineală provenind şi din rea voinţă şi din dificultatea călătoriei şi că astfel dezgheţul va sosi înainte de a se fi obţinut rezultatul măsurii luate, în vreme ce toate neplăcerile ar avea timp să se producă.

La sfârşitul lui martie, dezgheţul sosi, dar inegal, incomplet, cu reveniri de îngheţ care prelungeau necazurile, mizeria şi foamea în rândul populaţiei pariziene. Niciodată sărăcia nu fusese atât de mare ca în această ultimă perioadă; apariţiile intermitente ale soarelui călduţ făceau să pară şi mai grele nopţile geroase şi vântul rece din miazănoapte; straturile groase de gheaţă se rupseră şi se prăvăliră în Sena, care se revărsă peste maluri. În primele zile ale lui aprilie se produse una din acele reveniri ale frigului despre care am vorbit; un frumos strat de zăpadă acoperi bulevardele şi cheiurile şi fura văzute reapărând săniile cu cai iuţi. Aceasta producea un efect admirabil pe cheiuri şi bulevarde. Dar pe străzi,

trăsurile şi cabrioletele rapide deveniseră spaima pietonilor, care nu le auzeau venind şi nu le puteau ocoli, împiedicaţi cum erau de barierele de gheaţă şi care adesea, încercând să fugă, căzeau sub roţi. În câteva zile, Parisul se umplu de răniţi şi muribunzi, ici un picior rupt de o cădere pe polei, colo un piept zdrobit de huluba unei cabriolete, care, dusă de iuţeală, nu putuse să oprească pe gheaţă. Atunci poliţia începu să-i păzească de roţi pe cei ce scăpaseră de frig, de foame şi de inundaţii. Bogătaşii care îi striveau pe săraci fura amendaţi. În acea epocă în care domnea aristocraţia, exista şi un fel aristocratic de a mâna caii: un prinţ de sânge mâna în goană mare şi fără strigate: un duce şi un pair, un gentilom şi o artistă de la Operă în trap forţat; un preşedinte şi un financiar la trap; micul proprietar, în cabrioleta lui, conducea singur că la vânătoare şi vizitiul, stând în picioare la spate, striga "Păzea!" când stăpânul răsturna câte un nefericit.

În împrejurările pe care le-am zugrăvit, opt zile după cină dată la Versailles de către domnul de Richelieu, într-o zi cu un frumos soare glacial, au fost văzute intrând în Paris patru sănii elegante, alunecând pe zăpada îngheţata care acoperea Cours-la-Reine şi capătul bulevardelor, începând de la Champs-Elysées. În afara Parisului, gheaţa poate să-şi păstreze mai mult timp albeaţa sa virginală, trecătorii sunt rari. La Paris, dimpotrivă, o sută de mii de paşi pe ora întinează repede, înnegrind splendida mantie a iernii. Săniile care alunecaseră pe drumul îngheţat, se opriră mai întâi pe bulevard, adică imediat ce noroiul luă locul zăpezii. Într-adevăr, soarele din timpul zilei muiase gerul şi pentru câteva ceasuri se dezgheţase: spunem câteva ceasuri, deoarece în aer se şi simţea aprigul vânt care biciuieşte în nopţile de aprilie primele frunze şi primele flori.

În sania care mergea înainte se aflau doi bărbaţi îmbrăcaţi în mantii cafenii de postav,

îmblănite, cu gulere duble; singura diferenţă care exista între cele două haine era că una avea nasturi şi brandenburguri de aur, iar cealaltă de mătase. Aceşti doi bărbaţi, instalaţi într-o sanie trasă de un cal negru care sufla pe nări un abur gros, mergeau în faţa altei sănii către care întorceau din când în când privirea ca pentru a o supraveghea. În cea de a doua sanie se aflau două femei atât de bine înfăşurate în blănuri, încât nimeni nu le putea zări faţa. S-ar putea chiar adăuga că era greu să ghiceşti sexul acestor două personaje dacă n-ai fi ghicit că sunt femei du pa pieptănătura înaltă, în vârful căreia o pălărioară îşi fâlfâia penele. Edificiul enorm al acestei pieptănături în care se îmbinau panglici împletite şi mici giuvaeruri era învăluit într-un nor de pudră albă, aşa cum iama se cerne pulberea de promoroacă de pe ramurile zgâlţâite de vânt.

Aceste două doamne, aşezate atât de aproape una de cealaltă, încât scaunele lor se alipiseră, discutau fără să dea atenţie numeroşilor spectatori care le priveau trecând pe bulevard. Am uitat să spunem că, după o scurtă oprire, îşi reluaseră drumul. Una dintre ele, cea mai înaltă şi mai maiestuoasă, îşi apasă pe gură o fină batistă brodată; avea o ţinuta dreaptă şi sigură, cu tot vântul aspru ce biciuia sania în goană.

La biserica Sainte-Croix-d'Antin tocmai bătea ora cinci şi întunericul începea să coboare asupra Parisului şi, o dată cu el, frigul. În acest moment echipajele ajunseră aproape de poarta Saint-Denis. Doamna care îşi ţinuse batista la gură făcu un semn celor doi bărbaţi din faţă, iar ei se îndepărtară de sania celor două doamne, biciuind calul negru. Apoi, aceeaşi doamnă privi înapoi, de unde veneau alte două sănii, fiecare condusă de un vizitiu fără livrea; amândoi vizitii, ascultând la rândul lor de semnul ce li se făcuse, dispărură pe strada Saint-Denis, pierzându-se în noapte. Aşa cum am spus, sania celor doi bărbaţi se distanţă de

cea a doamnelor şi sfârşi prin a se mistui în negura înserării ce se îngroşa în jurul uriaşei clădiri a Bastiliei.

Cea de a doua sanie, ajungând pe bulevardul Ménilmontant, se opri; prin locurile acestea trecătorii erau rari, noaptea îi alungase; de altfel, în acest cartier îndepărtat, puţini burghezi se încumetau să meargă fără felinare şi fără însoţitori, de când iama aţâţase trei sau patru mii de cerşetori suspecţi, transformaţi pe încetul în hoţi. Doamna care, după cum am arătat cititorilor noştri, dădea poruncile, atinse cu degetul umărul vizitiului. Sania se opri.

— Weber — spuse ea — cât timp îţi trebuie pentru a aduce cabrioleta la locul ştiut?

— Toamna mergi cu gabriolet? întrebă vizitiul, cu cel mai autentic accent german.

— Da, mă voi întoarce pe străzi, să văd focurile. Străzile sunt însă şi mai noroioase decât bulevardele şi se merge greu cu sania. Şi-apoi mi-e frig. Şi ţie nu-i aşa, micuţo? Adaugă doamna adresându-se însoţitoarei sale.

— Da, doamnă — răspunse aceasta.

— Auzi, Weber? Deci la locul ştiut cu cabrioleta.

— Pine, toamna.

— Cât timp îţi trebuie?

— O şumatat de oră.

— Bine; uită-te la ceas, drăguţo!

Cea mai tânără dintre cele două doamne căută sub haina de blană şi îşi privi ceasornicul, desluşind ora cu destulă greutate, deoarece, am mai spus, aproape se înnoptase.

— Şase fără un sfert — spuse ea.

— Deci la şapte fără un sfert, Weber.

Şi zicând aceste cuvinte, doamna sări cu uşurinţă din sanie, întinse mâna prietenei sale şi se îndepărtă, în timp ce vizitiul bombănea cu o dezaprobare respectuoasă, dar destul de tare pentru a fi auzit de stăpâna sa:

— Imprudenţă! Ah, mein Gott! Ce imprudenţă!

Cele două femei începură să râdă, se înfăşurară în hainele de blană, ale căror gulere le ajungeau până la urechi şi traversară aleea laterală a bulevardului, amuzându-se de scârţâitul zăpezii sub micuţele lor picioare încălţate în fine cizme îmblănite.

— Tu, care ai ochi buni, Andreea — spuse doamna care arăta mai în vârstă fără să pară totuşi a avea mai mult de treizeci-treizeci şi doi de ani — încearcă să citeşti în colţul acesta numele străzii.

— Strada Pont-aux-Choux, doamnă — spuse tânăra, râzând.

— Ce stradă mai e şi asta, strada Pont-aux-Choux? Ah, Dumnezeule! Ne-am rătăcit! Strada Pont-aux-Choux! Mi s-a spus a doua stradă la dreapta. Andreea, simţi ce plăcut miroase a pâine caldă?

— Nu-i de mirare — răspunse însoţitoarea sa — suntem la poarta unui brutar.

— Ei bine, să-l întrebăm unde este strada Saint-Claude — şi cea care vorbise se îndreptă spre poartă.

— Oh, nu intraţi, doamnă! zise repede cealaltă. Lăsaţi-mă pe mine.

— Strada Saint-Claude, micuţele mele doamne — răsună o voce glumeaţă — vreţi să ştiţi unde este strada Saint-Claude?

Cele două femei se întoarseră în acelaşi timp şi văzură, sprijinit de uşa brutarului un lucrător îmbrăcat într-o jachetă caraghioasa şi care, cu tot gerul, avea picioarele şi pieptul descoperite.

— Ah, un bărbat gol! strigă cea mai tânără dintre cele două femei. Suntem oare în Oceania? Şi făcu un pas, ascunzându-se în spatele celeilalte.

— Căutaţi strada Saint-Claude? urmă ucenicul brutarului, care nu pricepea de loc gestul de spaimă al tinerei, şi, obişnuit fiind cu

îmbrăcămintea sa, era departe de a atribui hainelor lui puterea de a îndepărta pe cineva.

— Da, prietene, strada Saint-Claude, răspunse cea mai în vârstă, stăpânindu-şi râsul.

— Păi nu-i greu s-o găseşti şi, de altfel, am să vă duc eu — reluă cu voioşie băiatul plin de făină din creştet până-n tălpi. Zis şi făcut; el îşi puse în mişcare compasul imenselor sale picioare subţiri, la capătul cărora se mişcau doi papuci vechi, largi ca nişte corăbii.

— Nu, nu! Se împotrivi doamnă mai în vârstă şi, cu siguranţa, nu pentru că s-ar fi temut să nu fie văzută în tovărăşia unei asemenea călăuze. Arată-ne strada fără să te deranjezi şi vom încerca singure să-ţi urmăm indicaţiile.

— Prima stradă la dreapta, doamnă — răspunse călăuza, retrăgându-se discret.

— Mulţumim — răspunseră doamnele şi grăbiră pasul în direcţia arătată, înăbuşindu-şi râsul în manşoane.

Capitolul IV Un interior

În 1784 Saint-Claude era o stradă onorabilă, prost luminată, este adevărat, nu prea curată şi asta e adevărat; în fine, rar frecventată, cu puţine case şi destul de necunoscută. Dar purta numele unui sfânt; făcea parte din cartierul Marais şi adăpostea, în cele trei sau patru case aflate acolo, câţiva bieţi rentieri, câţiva negustori şi câţiva bieţi săraci, omişi până şi de pe listele parohiei. În afară de aceste trei sau patru case, la colţul bulevardului mai era şi un palat cu aspect măreţ cu care strada Saint-Claude se putea mândri, socotind-o o clădire extrem de aristocratică; dar această clădire, ale cărei ferestre, în zi de sărbătoare ar fi putut să lumineze întreaga stradă numai cu reflexul

candelabrelor şi al lustrelor sale, această clădire, spuneam, era cea mai întunecată, cea mai mută şi mai sumbră dintre casele din cartier. Poarta nu se deschidea niciodată; ferestrele, înfundate cu perne de piele, aveau pe fiecare stinghie, pe fiecare pervaz al obloanelor un strat de praf pe care fiziologii sau geologii l-ar fi apreciat că se poate aduna numai în zece ani. Câteodată, un trecător care n-avea de lucru, un curios sau un vecin se apropia de intrarea principală şi, prin imensa broasca cerceta interiorul palatului.

Nu se vedeau decât smocuri de iarba printre pietrele pavajului, muşchi şi mucegai pe lespezi. Uneori un şobolan uriaş, stăpânul acestui domeniu părăsit, traversa liniştit curtea şi se cufunda în beciuri, modestie gratuita deoarece avea la dispoziţie, după pofta inimii, saloane şi încăperi atât de plăcute unde pisicile nu puteau veni să-l tulbure.

Un trecător oarecare, după ce verifica în sinea lui singurătatea acestui palat, îşi continuă drumul. Dar dacă era un vecin, având un interes mai mare faţă de această casă boierească, el rămânea aproape întotdeauna la postul său de observaţie, până când i se alătura un altcineva îmboldit şi el de o curiozitate asemănătoare; şi atunci, aproape întotdeauna începea o conversaţie pe care suntem siguri că o putem reda cel puţin în mare, dacă nu în detaliu.

— Vecine — zicea cel ce nu privea celui care privea — ce vezi oare în casa domnului conte de Balsamo?

— Vecine — răspundea cel ce privea celui care nu privea — văd şobolanul.

— Ah, îmi dai voie?

Şi al doilea curios se instala, la rândul său, la gaura cheii.

— Îl vezi? Spunea vecinul alăturat vecinului care-i luase locul.

— Da — răspundea acesta — îl văd. Ah, domnule, s-a îngrăşat.

— Crezi?

— Da, sunt sigur.

— Cred şi eu, nimic nu-l tulbura.

— Şi, de bună seamă, orice s-ar zice, trebuie să fi rămas bucate de soi în casă.

— Bucate de soi, crezi?

— Drace, domnul de Balsamo a dispărut prea repede pentru a fi avut timp să la totul.

— Ei, vecine, când o casă este pe jumătate arsă, ce vrei să mai uiţi?

— La urma urmei, vecine, s-ar putea să ai dreptate.

După ce priveau din nou şobolanul, se despărţeau îngroziţi de a fi spus atâta într-o afacere atât de misterioasă şi delicată.

Într-adevăr de la incendiul izbucnit în această casă sau, mai bine zis, într-o parte a casei, Balsamo dispăruse; nu se mai făcuse nici o reparaţie şi palatul fusese părăsit.

Să lăsăm străvechiul palat, pe lângă care nu am vrut să trecem fără să ne oprim, să rămână cufundat în întunericul umed al nopţii, cu terasele sale peste care s-a aşternut zăpada şi cu acoperişul vrâstat de flăcări. Apoi, traversând strada de pe partea stângă pe cea dreaptă, să privim alături la o grădiniţa înconjurată de un zid înalt, o casă îngusta şi înaltă care se ridică asemenea unui turn alb pe fundalul vânăt-cenuşiu al cerului. Pe coama casei se înalţă un horn asemenea unui paratrăsnet, iar în vârful lui o stea strălucitoare se învârteşte şi scânteiază. Ultimul etaj al casei ar fi trecut neobservat dacă o rază de lumină n-ar fi răzbătut afară înroşind două din cele trei ferestre ale faţadei. Celelalte etaje sunt posomorite şi sumbre. Oare locatarii dorm? Economisesc poate, stând sub pleduri, luminările atât de scumpe şi lemnele atât de rare în acest an? Oricum, cele patru etaje nu

dădeau semne de viaţă, în vreme ce al cincilea nu numai că trăia, dar lumina destul de puternic.

Să batem la poartă, să urcăm scara întunecoasă, care sfârşeşte la acest al cincilea etaj, unde dorim să ajungem. O simplă scară sprijinită de perete ne duce sus. Un mâner de sonerie cu şnur atârna la uşă; un ştergător împletit şi un cuier de lemn mobilează scara. După ce am deschis prima uşă, intrăm într-o cameră întunecoasa şi goală; este cea a cărei fereastră nu era luminată. Această încăpere serveşte de anticameră şi dă într-alta, al cărei mobilier şi celelalte amănunte merită toată atenţia.

Lespezi în loc de parchet, uşi vopsite grosolan, trei fotolii de lemn alb tapisate cu catifea galbenă, o biată canapea cu perne scofâlcite şi subţiate de ani. Cutele şi arcurile lăsate constituie zbârciturile şi bătrâneţea unui vechi fotoliu: nou, era rotund şi sclipitor; încărcat de ani, se încovoaie sub musafir în loc să-i reziste şi când a fost învins, deci când cineva s-a aşezat, scârţâie de parcă ar geme. Două portrete atârnate de perete atrag privirile. O lumânare şi o lampă, aşezate una pe o măsuţă cu trei picioare, cealaltă, pe şemineu îşi amestecă pâlpâirile în aşa fel, încât aruncă asupra celor două portrete două focare de lumină. Tocă pe cap, faţă lungă şi palidă, ochiul stins, barba ascuţită, guler plisat şi scrobit — primul dintre aceste portrete se recomandă prin celebritatea sa; este chipul legendar al lui Henric al III-lea, regele Franţei şi al Poloniei. Dedesubt se desluşeşte o inscripţie scrisă cu litere negre pe o ramă cu aurul şters: HENRIC DE VALOIS.

Celălalt portret, aurit mai recent şi părând deci cu atât mai proaspăt, cu cât celălalt era mai învechit, reprezintă o tânără femeie cu ochii negri, nasul fin şi drept, cu pometii proeminenţi, gura cu o expresie reţinută. E pieptănată, sau mai bine zis, strivită sub un edificiu de păr şi panglici de mătase pe lângă care toca lui Henric al III-lea are

proporţiile unui muşuroi pus alături de o piramidă. Sub acest portret se poate citi, de asemenea cu litere negre: JEANNE DE VALOIS.

Şi dacă vrem, după ce am cercetat căminul fără foc şi bietele perdele ale patului acoperit cu damasc verde îngălbenit, dacă vrem să ştim ce legătură au portretele cu locatarii celui de al cincilea etaj, n-avem decât să ne întoarcem spre o măsuţă de stejar la care o femeie îmbrăcata simplu şi sprijinindu-se în cotul stâng, cercetează mai multe scrisori pecetluite şi controlează adresele. Această tânără femeie este originalul după care s-a făcut portretul. La trei paşi de ea, într-o atitudine vădind curiozitate, dar totodată plină de respect, o cameristă, bătrâna stafidită, numărând şaizeci de ani, îmbrăcată ca o doamnă de companie de Greuze, priveşte şi aşteaptă.

Dar dacă această doamnă era o Valois, cum accepta Henric al III-lea, bogatul rege sibarit, cu colereta scrobita, fie şi din tablou, spectacolul unei asemenea sărăcii, mai ales că era vorbă nu numai de o persoană de rangul său, ci de purtătoarea numelui său? În rest, doamna de la etajul cinci nu dezminţea de loc, prin persoana să, originea pe care pretindea că o are. Avea mâini albe şi gingaşe, pe care din când în când şi le încălzea la subsuori. Piciorul delicat şi lung, încălţat cu un pantof de casă de catifea, încă elegant, încerca de asemenea să-l încălzească bătând lespezile strălucitoare şi reci ca şi gheaţa ce acoperea Parisul. Apoi, cum vântul şuiera pe sub uşi şi prin crăpăturile ferestrelor, camerista se chirci toată de frig privind cu tristeţe căminul fără foc.

În ceea ce o priveşte pe doamnă, stăpâna casei, ea număra într-una scrisorile şi citea adresele. După citirea fiecărei adrese făcea o mică socoteală.

— Doamna de Misery — murmură ea — prima cameristă a maiestăţii sale. Nu trebuie să m-aştept la mai mult de şase ludovici, deoarece mi-a

mai dat Şi suspină. Doamna Patrix, cameristă a maiestăţii sale, doi ludovici. Domnul d'Ormesson, o audienţă. Domnul de Calonne, un sfat Domnul de Rohan, o vizită. Şi vom încerca să-l convingem să ne-o facă — şopti tânăra femeie, surâzând. Avem deci — continuă ea această înşiruire psalmodiacă — opt ludovici asiguraţi începând de astăzi în opt zile. Şi ridică fruntea. Mătuşă Clotilda — spuse ea — taie mucul la lumânare.

Bătrâna împlini porunca şi se întoarse la locul ei, serioasă şi atentă. Această cercetare minuţioasă, al cărei obiect era ea, păru s-o obosească pe tânăra femeie.

— Caută totuşi, draga mea, poate găseşti vreun capăt de lumânare de ceară... adu-mi-l aici — zise ea. Mirosul de seu al acesteia îmi face rău.

— Nu mai este — răspunse bătrâna.

— Caută totuşi.

— Unde să caut?

— Poate în anticameră...

— Acolo e frig.

— Ascultă, sună cineva — spuse tânăra femeie.

— Doamna se înşeală — replică bătrână cu încăpăţânare.

— Totuşi aşa e, mătuşă Clotilda.

Dar văzând că bătrâna se împotriveşte, o lăsă în plata Domnului, bombănind încetişor, aşa cum fac unii stăpâni, care, dintr-un motiv oarecare, le îngăduie slujitorilor să-şi ia asupră-le drepturi ce nu li se cuvin. Apoi se întoarse la socotelile sale: Opt ludovici, din care trei îi datorez furnizorilor. Luă pana şi scrise: Trei ludovici... cinci făgăduiţi domnului de La Motte pentru a îndura exilul la Bar-sur-Aube. Sărmanul! Căsătoria noastră nu I-a îmbogăţit; răbdare însă... — şi ea zâmbi din nou, de data aceasta pri-vindu-se în oglinda aşezată între cele două portrete. Acum — continuă ea — drumul de la Versailles la Paris şi de la Paris la Versailles. Deci patru drumuri, un ludovic. Adăugă

noua cifră în dreptul cheltuielilor. Cheltuielile casei pe timp de opt zile, un ludovic. Scrise şi asta îmbrăcămintea, cupeul, bacşişurile date portarilor în casele unde voi merge să solicit: patru ludovici. Asta e tot. Să adunăm. Dar, în mijlocul adunării, se întrerupse: îţi spun că sună.

— Nu, doamnă — răspunse moţăind bătrâna din colţul său. Nu sună. Nu sună la noi; sună dedesubt, la etajul patru.

— Patru, şase, unsprezece, paisprezece ludovici; cu şase mai puţin decât îmi trebuie, întreaga garderobă de împrospătat şi de plătit această pacoste bătrână ca s-o pot concedia... Apoi deodată: Îţi spun că sună, nefericito! strigă ea mânioasă.

De data aceasta, trebuie să recunoaştem, nici urechea cea mai răuvoitoare n-ar fi putut să se înşele în privinţa apelului venit de afară; clopoţelul, tras cu putere, se mişcă în colţul său, iar sunetele vibrară fără întrerupere cât limba clopotului lovi de douăsprezece ori în pereţii acestuia. În mijlocul acestui tumult şi în vreme ce bătrână, trezită, în sfârşit, clădea fuga în anticameră, stăpâna sa, iute ca o veveriţă, luă scrisorile şi hârtiile împrăştiate pe masă şi le zvârli într-un sertar, după care aruncă o privire rapidă prin încăpere pentru a se încredinţa că totul e în ordine şi se aşeză pe canapea, luându-şi o înfăţişare umilă şi tristă ca o fiinţă care suferă, dar cu resemnare. Numai că, ne grăbim să o spunem, doar aparent se odihnea. Ochii ageri, iscoditori, atenţi, se uitau întrebător în oglindă, care reflectă uşa de la intrare, în timp ce urechea ciulită se pregătea să prindă cel mai mic sunet. Doamna de companie deschise uşa şi în anticameră se auziră câteva cuvinte murmurate. Apoi o voce proaspătă şi suavă, dar foarte hotărâtă, rosti următoarele:

— Aici locuieşte doamna contesă de La Motte?

— Doamna contesă de La Motte Valois? repetă cu vocea sa nazală Clotilda.

— Întocmai, mătuşă dragă. Doamna de La Motte este acasă?

— Da, doamnă, însă este prea bolnavă ca să iasă.

În timpul acestei convorbiri, din care nu pierduse nici o silabă, pretinsa bolnavă, privind în oglindă, văzu că o femeie îi punea întrebări Clotildei, o femeie care, după toate aparenţele aparţinea înaltei societăţi. Ea se sculă repede de pe canapea şi se aşeză în fotoliu pentru a lăsa locul de onoare străinei. În timp ce făcea acest lucru nu băgă de seamă că vizitatoarea se întorsese pe palier şi spusese unei alte persoane rămasă în umbră:

— Puteţi intra, doamnă, aici locuieşte.

Uşa se închise şi cele două femei pe care le-am văzut întrebând de strada Saint-Claude intrară în casa contesei de La Motte Valois.

— Pe cine trebuie să anunţ doamnei contese? întrebă Clotilda, plimbând curioasă, dar şi cu respect, lumina lumânării pe feţele celor două femei.

— Anunţaţi o doamnă din Comitetul de binefacere — spuse cea mai în vârstă.

— De la Paris?

— Nu, de la Versailles.

Clotilda intră la stăpâna sa şi străinele, urmând-o, pătrunseră în cameră luminată, în clipa când Jeanne de Valois se ridică anevoie din fotoliul său pentru a-şi saluta cum se cuvine musafirii. Clotilda trase mai în faţă cele două fotolii, în aşa fel încât vizitatoarele să poată alege şi se retrase în anticameră, cu o înţeleaptă încetineală care la să să se ghicească tara greş că va urmări din dosul uşii conversaţia ce urma să aibă loc.

Capitolul V Jeanne de La Motte de Valois

Îndată ce putu să ridice ochii, păstrându-şi un aer cât mai cuviincios cu putinţă, Jeanne de La Motte privi cu atenţie feţele oaspetelor sale. Cea mai în vârsta părea, după cum am mai spus, să aibă între treizeci şi treizeci şi doi de ani; era de o frumuseţe remarcabilă, cu toate că trufia ce se degaja din întreaga sa atitudine îi răpea, desigur, o parte din farmec. Cel puţin aşa socoti Jeanne după ce îi aruncă o scurtă privire vizitatoarei.

Alegând fotoliul în locul canapelei, aceasta se aşezase departe de fascicolul de lumină răspândit de lampă, şi, retrăgându-se într-un colţ al camerei, îşi trase pe frunte gluga de tafta matlasată astfel că faţa îi era cu desăvârşire umbrită. Dar felul în care îşi ţinea capul era atât de mândru, ochiul atât de poruncitor şi scânteietor încât, oricât ar fi încercat să treacă de neobservată, se vedea cât de colo, chiar dacă-ţi scăpau amănuntele, că vizitatoarea este de viţă nobilă. Însoţitoarea sa, mai puţin sfioasă, cel puţin în aparenţă, cu toate că era mai tânără cu patru sau cinci ani, nu-şi ascundea frumuseţea: tenul şi forma obrazului erau desăvârşite, iar pieptănătura îi descoperea tâmplele, scoţându-i la iveală ovalul perfect al feţei; doi ochi mari, adânci şi albaştri, cu privirea pătrunzătoare, o gură suavă căreia natura îi dăruise candoare, iar educaţia discreţie şi un nas care rivaliza cu al lui Venus de Medicis, iată ce sesiză dintr-o singură privire Jeanne. Apoi, cercetând şi alte amănunte, contesa remarcă la cea mai tânără dintre cele două femei o talie mai fină şi mai mlădioasă decât a însoţitoarei sale, un piept mai plin şi mai rotund, în sfârşit, o mână grăsuţă în timp ce a celeilalte era nervoasă şi mai fină. Jeanne de Valois remarcă toate acestea în câteva secunde,

adică în mult mai puţin timp decât ne-a trebuit nouă ca să le zugrăvim.

O dată aceste observaţii încheiate, ea întrebă cu voce stinsă cărei fericite împrejurări datora vizita distinselor doamne. Cele două femei se priviră şi, la un semn al celei mai în vârstă, cea tânăra spuse:

— Doamnă, căci sunteţi căsătorită, cred?

— Am cinstea de a fi soţia domnului conte de La Motte, doamnă, un strălucit gentilom.

— Ei, bine, noi, doamnă contesă, suntem conducătoarele unei societăţi de binefacere. Ni s-au spus, referitor la situaţia dumneavoastră, lucruri care ne-au interesat şi, în consecinţă, am vrut să ştim câteva amănunte exacte despre dumneavoastră şi despre tot ce are legătură cu dumneavoastră.

Jeanne făcu o pauză înainte de a răspunde.

— Doamnele mele — începu ea, observând rezerva celei de a doua vizitatoare — vedeţi aici portretul lui Henric al III-lea, deci al fratelui străbunului meu, căci eu sunt cu adevărat din familia de Valois, cum vi s-a spus fără îndoială. Şi aşteptă o nouă întrebare, privindu-şi protectoarele, cu o modestie, nu lipsită de orgoliu.

— Doamnă — interveni atunci vocea gravă şi plăcută a celei mai vârstnice — este adevărat, cum se spune, că mama dumneavoastră a fost portăreasă într-o casă numită Fontette aflată în apropiere de Bar-sur-Seine?

Jeanne roşi la acest nume, dar răspunse numaidecât fără să se tulbure:

— Este adevărat, doamnă, mama era portăreasa unei case numite Fontette.

— Ah! exclamă interlocutoarea

— Şi cum Marie Jossel, mama mea, era de o rară frumuseţe — continuă Jeanne — tatăl meu se îndrăgosti şi se căsători cu ea. Prin tatăl meu sunt de viţă nobilă. Doamnă, tatăl meu era un Saint-

Rémy de Valois, descendent direct din familia domnitoare de Valois.

— Şi cum de aţi ajuns în această stare de mizerie, doamnă? întrebă aceeaşi voce care pusese toate întrebările.

— Vai, este uşor de explicat!

— Ascult

— Nu vă este, desigur, necunoscut faptul că, după urcarea pe tron a lui Henric al IV-lea, care a trecut coroana din casă de Valois în cea de Bourbon, familia detronată mai avea încă urmaşi necunoscuţi, dar provenind incontestabil din aceiaşi strămoşi ca şi cei patru fraţi, dispăruţi cu toţii într-un mod atât de dureros.

Cele două doamne făcură un semn care putea să treacă drept încuviinţare.

— Or — continuă Jeanne — urmaşii casei de Valois, temându-se să nu umbrească, cu toată viaţa lor retrasă, nouă familie regală, îşi schimbară numele de Valois în cel de Rémy, numele unei moşii ce le aparţinuse şi îi regăsim, începând cu Ludovic, al XIII-lea, sub acest nume până la penultimul Valois, strămoşul meu, care, văzând monarhia consolidându-se şi vechea spiţă uitată, nu crezu de cuviinţă că trebuie să se lipsească în continuare de un nume ilustru, singurul său bun. Îşi reluă deci numele de Valois şi-l purtă în umbră şi sărăcie, în fundul provinciei sale, fără ca nimeni la curtea Franţei să bănuie că un descendent al vechilor regi ai Franţei îşi ducea viaţa în afara strălucirii tronului, dacă nu dintre cei mai glorioşi descendenţi în orice caz dintre cei mai nefericiţi.

Spunând aceasta, Jeanne se opri. Vorbise simplu, cu un calm care făcuse o bună impresie.

— Fără îndoială, aveţi toate actele doveditoare, doamnă — rosti cu căldură cea mai în vârstă dintre cele două vizitatoare, fixând-o cu privirea sa adâncă pe cea care se dădea drept moştenitoarea casei de Valois.

— Ah, doamnă, — răspunse aceasta, cu un surâs amar — nu dovezile îmi lipsesc. Tatăl meu le-a adunat şi, murind mi le-a lăsat pe toate, în locul altei moşteniri; dar la ce bun să dovedeşti un adevăr inutil, un adevăr pe care nimeni nu vrea să-l recunoască?

— Tatăl dumneavoastră este mort? întrebă cea mai tânără dintre cele două doamne.

— Vai, da.

— În provincie?

— Nu, doamnă.

— La Paris deci?

— Da.

— În acest apartament?

— Nu, doamnă; tatăl meu, baron de Valois, strănepotul regelui Henric al III-lea a murit de sărăcie şi de foame.

— Imposibil! strigară în acelaşi timp cele două doamne.

— Şi nu aici, continuă Jeanne, nu în această biată cocioabă, nu în patul său, chiar dacă acesta ar fi fost un culcuş mizerabil! Nu, tatăl meu a murit cot la cot cu cei mai săraci şi mai nefericiţi. A murit la Hôtel-Dieu[{1}] la Paris.

Cele două femei scoaseră un strigăt de uimire ce semăna cu un strigăt de groază. Jeanne, satisfăcută de efectul pe care îl produsese prin arta cu care condusese povestirea şi prin deznodământul pe care-l pregătise, rămase nemişcată, cu ochii plecaţi, cu braţele inerte. Doamna cea mai vârstnică o cerceta cu atenţie şi înţelegere şi, nedesluşind în această durere atât de spontană şi de firească în acelaşi timp nimic din ceea ce s-ar fi putut numi şarlatanie sau vulgaritate, reluă:

— După spusele dumneavoastră, doamnă, aţi fost încercată de mari nenorociri, mai ales prin moartea tatălui dumneavoastră...

— Dacă v-aş povesti viaţa mea, doamnă, veţi vedea că moartea tatălui meu nu este cea mai mare

nenorocire a mea.

— Cum, doamnă, consideraţi pierderea unui tată drept o nenorocire neînsemnată? replică doamnă, încruntând sprincenele cu severitate.

— Da, doamnă; şi spunând acestea, vă vorbesc ca o fiică respectuoasă. Deoarece tatăl meu, murind, a fost eliberat de toate nenorocirile care-l asaltau pe pământ şi care continuă să macine nefericita sa familie. Am încercat deci, în mijlocul durerii pe care mi-a pricinuit-o pierderea tatălui meu, o oarecare bucurie la gândul că e mort şi că un urmaş al regilor nu este silit să-şi cerşească hrana.

— Să-şi cerşească hrana?

— O spun fără ruşine, deoarece de nenorocirea noastră nu sunt vinovată nici eu, nici părintele meu.

— Dar mama dumneavoastră?

— Ei bine! Tot aşa de deschis cum vă spuneam adineauri că i-am mulţumit lui Dumnezeu de a-l fi chemat la el pe tatăl meu, deplâng faptul că Dumnezeu a lăsat-o în viaţă pe mama.

Cele două femei se priviră înfiorate la auzul acestor cuvinte stranii.

— Ar fi o indiscreţie, doamnă, dacă v-am cere să ne povestiţi în amănunt nenorocirile dumneavoastră? zise cea mai vârstnică.

— Indiscreţia, doamnă, va fi din partea mea, care vă va obosi urechile cu povestirea unor nenorociri ce nu vă pot lăsa decât indiferente.

— Ascult, doamnă — răspunse autoritar doamnă mai în vârstă, căreia însoţitoarea sa îi făcu imediat un mic semn, ca pentru a o avertiza să nu se trădeze.

— Ce-i drept, doamna de La Motte fu ea însăşi izbită de tonul poruncitor al acestui glas şi o privi cu uimire pe cea care vorbise.

— Ascultaţi deci — relua aceasta, cu o voce mai puţin imperioasă.

— Dacă binevoiţi a-mi face onoarea de a vorbi.

Şi, pradă neplăcerii pricinuite, fără îndoială, de frig, vorbitoarea bătu din piciorul care îi îngheţase stând pe lespedea de piatră umedă. Atunci cea mai tânăra îi împinse sub picioare un fel de covor ce se afla sub fotoliul ei, pentru care grijă tovarăşa să îi arunce o privire mustrătoare.

— Păstrează covorul pentru dumneata, surioară, eşti mai plăpândă decât mine.

— Iertaţi-mă, doamnă — spuse contesa de La Motte — regret din inimă văzând cum vă chinuie frigul, dar lemnele s-au scumpit cu încă şase livre, au ajuns la şaptezeci de livre o măsură şi provizia mi s-a sfârşit de opt zile.

— Spuneaţi, doamnă — reluă cea mai vârstnică dintre vizitatoare.

— Că sunteţi nenorocită că aveţi o mamă.

— Da, recunosc, o asemenea blasfemie trebuie lămurită, nu-i aşa, doamnă? zise Jeanne. Iată explicaţia, de vreme ce mi-aţi cerut-o. Interlocutoarea contesei făcu un semn afirmativ cu capul. Am avut cinstea de a vă spune, doamnă, că tatăl meu a făcut o mezalianţă.

— Da, căsătorindu-se cu portăreasa sa.

— Ei bine, Marie Jossel, mama mea, în loc să fie totdeauna mândră şi recunoscătoare de cinstea ce i se acordase, începu prin a-l ruina pe tatăl meu, ceea ce, de altfel, nu era prea greu, făcând cheltuieli extravaganţe în raport cu mică avere a soţului ei. Apoi, după ce l-a silit să vândă până şi ultima bucată de pământ, l-a convins că trebuie să meargă la Paris, să-şi revendice drepturile pe care i le dădeau numele său. Tatăl meu s-a lăsat uşor convins, sperând, poate, în dreptatea regelui. Aşa că s-a dus, transformând în bani puţinul pe care-l avea. În afară de mine, tatăl meu mai avea un fiu şi o fiică. Fiul, nenorocit ca şi mine, vegetează printre gradele inferioare ale armatei; fiica, biata

mea soră, a fost părăsită în ajunul plecării tatălui meu la Paris, în faţa casei unui fermier, naşul său.

Această călătorie a înghiţit puţinii bani care ne mai rămăseseră. Tatăl meu se ostenea cu cereri inutile şi infructuoase. Abia dacă trecea pe acasă, unde aducea cu el doar sărăcie şi tot sărăcie găsea. În lipsa lui, mama, care simţea nevoia să chinuiască pe cineva, deveni şi mai aspră cu mine. Începu prin a mă certa că mănânc prea mult. Încetul cu încetul, am început să nu mai mănânc decât pâine, iar până la urmă n-am mai mâncat deloc; mama găsi însă alte motive ca să mă pedepsească pentru cea mai mică greşeală: pentru ceea ce altă mamă ar fi zâmbit, ea mă bătea; vecinii, crezând că-mi fac un bine, îi spuseră tatălui meu cum sunt maltratată. Tata încerca să mă apere de furia mamei, dar, ocrotindu-mă, nu făcu decât s-o înrăiască şi mai mult, să-i schimbe furia de moment într-o duşmănie veşnică. Vai, nu puteam să-l sfătuiesc cum să mă apere, deoarece eram prea tânără, prea copil. Nu-mi explicam nimic, vedeam doar efectul fără a încerca să pricep cauzele. Simţeam durerea, asta era tot. Tata se îmbolnăvi şi nu mai ieşi din casă, apoi nu mai părăsi patul. Atunci am fost obligată să plec din camera tatii, sub pretext ca prezenţa mea îl oboseşte, că nu sunt în stare să mă stăpânesc şi să nu mă mai mişc de colo-colo, semn al tinereţii mele. Odată afară din cameră, mă aflam, ca şi mai înainte, în puterea mamei. Ea m-a învăţat o frază în timp ce mă lovea şi mă umplea de vânătăi. Apoi, când am ştiut pe de rost această frază umilitoare pe care, instinctiv, nu voiam s-o memorez, când mi s-au înroşit ochii de plâns, ea m-a obligat să cobor în stradă şi, din poartă, m-a silit să alerg după primul trecător care arăta ceva mai bine, poruncindu-mi să-i repet această frază, dacă nu doream să fiu bătuta până la sânge.

— Ah, groaznic, groaznic! murmură cea mai tânără dintre doamne.

— Cum suna acea frază? întrebă cea mai în vârstă.

— Iată fraza — răspunse Jeanne — "Domnule, aveţi milă de o biată orfană, urmaşă a lui Henri de Valois".

— Ah, ce grozăvie! strigă vizitatoarea mai în vârstă, schiţând un gest de dezgust.

— Şi ce efect producea această frază asupra celor cărora le era adresată? întrebă cea mai tânără.

— Unii îşi plecau urechea şi se înduioşau — zise Jeanne. Alţii se supărau şi mă ameninţau. Alţii, în sfârşit, mai miloşi decât primii, mă avertizau că mă ameninţa o mare primejdie rostind asemenea vorbe, care puteau să ajungă la urechi mai bine informate. Dar eu nu cunoşteam decât o singură primejdie: aceea de a nu da ascultare mamei. Nu aveam decât o singură spaimă: spaima de a fi bătută.

— Şi ce s-a întâmplat?

— Dumnezeule, doamnă, ceea ce spera mama; aduceam ceva bani acasă şi tata văzu îndepărtându-se pentru câteva zile îngrozitoarea perspectivă care-l pândea: azilul.

Obrazul doamnei mai în vârstă se contractă, iar ochii celei mai tinere se umplură de lacrimi.

— În sfârşit, doamnă, oricâtă uşurare aducea tatălui meu, monstruoasa mea meserie m-a umplut de revoltă. Într-o zi, în loc să alerg după trecători şi să-i urmăresc cu obişnuita mea frază, m-am aşezat jos, lângă o piatră, unde am rămas o bună parte din zi, cu desăvârşire năucită. Seara m-am întors cu mâna goală. Mama m-a bătut atât de rău, încât a doua zi am căzut bolnavă. Atunci tatăl meu, lipsit de orice ajutor, a fost silit să meargă la Hôtel-Dieu, unde a murit.

— Ah, cumplita poveste! Şoptiră cele două doamne.

— Şi ce aţi făcut după moartea tatălui dumneavoastră? întrebă cea mai tânără dintre vizitatoare.

— Dumnezeu a avut grijă de mine. O lună după moartea sărmanului meu tată, mama ne-a părăsit, pe mine şi pe fratele meu, plecând cu un soldat, iubitul ei.

— Aţi rămas orfani!

— A, nu, doamnă, noi, spre deosebire de alţii, am fost orfani atunci când am avut o mamă. Am fost ajutaţi de caritatea publică. Dar cum cerşitul ne repugna, nu cerşeam decât ca să ne acoperim nevoile. Dumnezeu le porunceşte făpturilor sale să încerce să trăiască.

— Vai!

— Aşa e cum vă spun, doamnă! Într-o zi am avut norocul să întâlnesc o trăsură care urca încet povârnişul dealului în cartierul Saint-Marcel. În spate erau patru lachei. Înăuntru, o femeie frumoasă şi încă tânără: am întins mâna; ea mi-a pus întrebări; răspunsul şi numele meu mai întâi a surprins-o, apoi au făcut-o neîncrezătoare. I-am spus unde locuiesc şi alte amănunte. Chiar a doua zi a aflat că nu minţisem; ne-a luat sub ocrotirea ei, pe fratele meu şi pe mine, pe fratele meu l-a trimis într-un regiment, iar pe mine la o casă de mode. Amândoi am fost salvaţi de la foame.

— Doamna aceea nu era cumva doamna Boulainvilliers?

— Ba da, chiar dânsa.

— A murit, nu-i aşa?

— Da şi moartea ei m-a aruncat din nou în prăpastie.

— Dar soţul ei trăieşte şi e bogat.

— Soţul ei, doamnă! Lui îi datorez toate nenorocirile mele de fată, cum îi datorez mamei toate necazurile copilăriei. Crescusem, devenisem, poate, frumoasă; el şi-a dat seama şi a încercat să-şi ia răsplata pentru tot ce făcuse pentru noi; am refuzat. În acest moment doamna de Boulainvilliers a murit, iar eu, eu pe care ea o căsătorise cu un viteaz şi cinstit ofiţer, domnul de La Motte, am rămas, aşa cum eram, despărţită de

soţul meu, mult mai părăsită după moartea sa decât fusesem după moartea tatălui meu. Iată povestea mea, doamnă. Am căutat să fiu cât mai concisă; suferinţele au totdeauna lungimi de care trebuie să-i ferim pe cei fericiţi, fie chiar binefăcători, cum păreţi să fiţi dumneavoastră.

O tăcere lungă urmă după această ultimă parte a povestirii doamnei de La Motte.

Cea mai vârstnică dintre cele două doamne rupse prima tăcerea:

— Şi soţul dumneavoastră ce face? întrebă ea.

— Soţul meu se află în garnizoana de la Bar-sur-Aube, doamnă; îşi face serviciul militar la jandarmerie şi aşteaptă şi el vremuri mai bune.

— Aţi încercat să cereţi ajutorul curţii?

— Fără îndoială!

— Numele Valois, însoţit de titlurile sale de nobleţe, a stârnit desigur simpatie.

— Nu ştiu, doamnă, care sunt sentimentele pe care numele meu a putut să le trezească, deoarece la nici una dintre cererile mele n-am primit răspuns.

— Desigur că i-aţi văzut pe miniştri, pe rege, pe regină?

— Pe nimeni. Peste tot, încercări zadarnice — răspunse doamna de La Motte.

— Totuşi, nu puteţi cerşi!

— Nu, doamnă, am pierdut obişnuinţa. Dar...

— Dar ce?

— Dar pot muri de foame că şi tatăl meu.

— Nu aveţi copii?

— Nu, doamnă, însă, dacă soţul meu ar muri în serviciul regelui, ar găsi poate în ce-l priveşte, cel puţin, un sfârşit glorios pentru nenorocirile noastre.

— Doamnă, iertaţi-mă că insist asupra acestui subiect, puteţi să prezentaţi dovezi care să confirme originea dumneavoastră?

Jeanne se ridică de la locul său, căută într-un dulap şi scoase câteva hârtii pe care i le arătă

doamnei. Dar cum voia să profite de clipa când această doamnă, pentru a le cerceta, se va apropia de lumină, dezvăluindu-şi pe de-a-ntregul trăsăturile feţei, Jeanne lăsă să i se ghicească gândul, prin grija cu care ridică fitilul lămpii în scopul de a face mai multă lumină. Atunci binefăcătoarea, ca şi cum lumina ar fi supărat-o la ochi, se întoarse cu spatele la lampă şi deci şi la doamna de La Motte. Stând astfel, ea câţi cu atenţie şi compară hârtiile între ele.

— Dar acestea sunt copii, doamnă şi nu văd nici o piesă autentică — zise ea.

— Actele originale, doamnă, sunt depuse la loc sigur şi le voi arăta... — replică Jeanne.

— Dacă se va prezenta o ocazie importantă, nu-i aşa? O întrerupse doamna, surâzând.

— Fără îndoială, doamnă, este o ocazie importantă cea care îmi oferă onoarea de a vă vedea, dar documentele despre care vorbiţi sunt atât de preţioase pentru mine, încât...

— Înţeleg. Nu le puteţi da pe mâna primului venit.

— O, doamnă! exclamă contesa, care zărise, în sfârşit chipul plin de demnitate al binefăcătoarei sale. O, doamnă, mi se pare că nu vă văd pentru prima oară. Şi, numaidecât, deschise la repezeală uşa unei alte mobile, descuie un sertar secret şi scoase originalul actelor păstrate cu grijă într-un vechi portofel împodobit cu blazonul casei de Valois. Doamna le luă şi, după un examen atent, de cunoscătoare, spuse:

— Aveţi dreptate, aceste titluri sunt în perfectă ordine; vă sfătuiesc să le înmânaţi neîntârziat celor în drept.

— Şi ce voi obţine, după părerea dumneavoastră, doamnă?

— Fără îndoială, o pensie pentru dumneavoastră, o avansare pentru domnul de La Motte, cu atât mai mult cu cât acest gentilom se recomandă singur.

— Soţul meu este un model de cinste, doamnă şi niciodată nu a lipsit de la îndatoririle serviciului militar.

— Aveţi dovezi suficiente, doamna — spuse binefăcătoarea, trăgându-şi în aceeaşi clipă gluga pe frunte.

Doamna de La Motte urmărea cu îngrijorare fiece mişcare a vizitatoarei. Ea o văzu căutând în buzunar, de unde scoase mai întâi o batistă brodată, cu care îşi acoperise faţa când trecuse cu sania de-a lungul bulevardelor. După batista urma un fişic cu diametrul de un deget şi lung cam de trei-patru degete. Binefăcătoarea puse fişicul pe scrin, spunând:

— Biroul de binefacere mă autorizează, doamnă, să vă ofer acest mic ajutor, în aşteptarea unuia mai consistent.

Doamna de La Motte arunca o privire rapidă spre fişic. "Monede de câte trei livre — gândi ea. Trebuie să fie cel puţin cincizeci sau chiar o sută. Sunt o sută cincizeci sau poate trei sute de livre care ne cad din cer. Totuşi, pentru o sută, este prea scurt, iar pentru cincizeci este prea lung". În timp ce Jeanne de Valois făcea aceste constatări, cele două doamne trecuseră în prima încăpere unde mătuşa Clotilda dormea pe scaun lângă o lumânare a cărei feştila roşie şi fumegândă se ridica în mijlocul unei mări de seu topit. Mirosul înţepător şi greţos o sufoca pe doamna care pusese fişicul pe scrin. La îşi vârî repede mâna în buzunar, de unde scoase un flacon. La chemarea contesei, mătuşa Clotilda se trezi şi, strângând cu putere în mână capă ţelul de lumânare, îl înalta ca pe un far deasupra treptelor întunecoase, cu toată împotrivirea celor două străine, cărora mirosul de seu li se părea o otravă.

— La revedere, la revedere, doamnă contesă! strigară ele, alergând pe scări în jos.

— Unde aş putea avea cinstea de a vă mulţumi, doamnele mele? întrebă Jeanne de

Valois.

— Vă vom anunţa — răspunse cea mai vârstnică dintre doamne, coborând cât mai repede cu putinţa şi zgomotul paşilor li se pierdu în bezna scării.

Doamna de Valois se întoarse în camera sa, nerăbdătoare să verifice dacă observaţiile sale în legătura cu fişicul sunt întemeiate. Traversând însă prima încăpere, ea lovi cu piciorul un obiect care se rostogoli de pe împletitura ce astupa partea de jos a uşii. Să se aplece să ridice obiectul, ca să alerge la lampa; acesta fu primul impuls al contesei de La Motte. Era o cutie de aur, rotundă, plata şi destul de simplu ornamentată. Cutia închidea câteva pastile de ciocolată parfumată, dar oricât de plata ar fi fost, se vedea numaidecât că are un fund dublu, al cărei resort secret se la să destul de greu descoperit de contesa. În sfârşit, ea dibui acest resort şi-l deschise. Un portret de femeie se ivi în faţa ochilor săi, un chip autoritar, strălucind de o frumuseţe severă şi maiestuoasă. Pieptănătura în stil german, superbul colier asemănător unui ordin, dădeau trăsăturilor acestui portret o înfăţişare uimitor de enigmatică. O monogramă alcătuită dintr-un M şi un T, împletite cu o coroană de lauri, se aflau în partea de sus a cutiei.

Doamna de La Motte presupuse, datorită asemănării acestui portret cu chipul tinerei doamne, binefăcătoarea sa, că ar fi portretul mamei sale sau al bunicii şi primul său gând, trebuie să o spunem, a fost să dea fugă pe scară pentru a le chema înapoi pe doamne. Poarta aleii tocmai se închisese, aşa că alergă la fereastră, ca să strige, căci era prea târziu să le mai poată ajunge din urmă. Dar la capătul străzii Saint-Claude, îndreptându-se spre strada Saint-Louis, o cabrioletă dispărea în goană. Iată tot ce mai putu zări. Pierzând speranţa de a le mai chema înapoi pe cele două ocrotitoare, mai privi o dată cutia,

hotărâtă să o trimită la Versailles; apoi, luând fişicul lăsat pe scrin spuse:

— Nu m-am înşelat, nu sunt decât cincizeci de scuzi.

Şi hârtia ruptă căzu pe lespezi.

— Ludovici, ludovici dubli! strigă Jeanne. Cincizeci de ludovici dubli! Două mii patru sute de livre!

Şi bucuria cea mai lacomă se oglindi în ochii săi, în timp ce mătuşa Clotilda, înmărmurită de atâta aur cât nu văzuse în viaţa ei, rămăsese cu gura căscată şi cu mâinile împreunate.

— O sută de ludovici! repetă doamna de La Motte. Oare aceste doamne sunt atât de bogate? Ah, am să le găsesc!...

Capitolul VI Bélus

Doamna de La Motte nu se înşelase zicându-şi că trăsura care dispăruse le luase pe binefăcătoarele sale. Într-adevăr, cele două doamne găsiră la poarta casei o cabrioletă, cum se construiau pe vremea aceea, cu roţile mari, caroseria uşoară, burduful înalt, cu o capră comodă pentru jockeul care stătea în spate. Această cabrioletă, la care era înhămat un superb cal irlandez cu coada scurtă, crupa, cărnoasă şi părul murg, fusese adusă în strada Saint-Claude de către acelaşi servitor care mânase sania şi pe care doamna care se ocupa de opere de binefacere îl numise Weber, aşa cum am văzut mai sus. Când sosiră doamnele, Weber ţinea calul de frâu, încercând să potolească nerăbdarea aprigului animal, care lovea nervos cu copita zăpada îngheţată o dată cu căderea nopţii.

Când cele două doamne se iviră, Weber spuse:

— Toamna, l-am gomandat pentru dumneavoastră pe Scipion, care e foarte liniştit şi ujor de contus, tar Scipion a scrîndid bicior asear, n-a mai remas tecât Bélus şi Bélus e forte tificil.

— O, Weber, ştii bine că pentru mine lucrul n-are importanţă, am mâna sigură şi sunt obişnuită să conduc — răspunse cea mai vârstnică dintre cele două doamne.

— Ştii că toamna contuce forte pine, tar trumurile este forte rău. Unte merge toamna?

— La Versailles.

— Pe bulevarde, deci?

— Nu, Weber, se lasă frigul şi bulevardele vor fi acoperite de gheaţă. Cred că străzile sunt mult mai accesibile, datorită miilor de trecători care topesc zăpada. Hai repede, Weber, repede...

Weber ţinu calul în timp ce doamnele urcau sprintene în cabrioleta, apoi se sui la spate şi anunţa că s-a instalat. Cea mai vârstnică se adresă însoţitoarei sale:

— Ei bine, ce părere ai despre această contesă, Andreea? Şi zicând acestea, trase de hăţuri şi calul porni ca un fulger, dând colţul străzii Saint-Louis.

În clipa aceea, doamna de La Motte deschidea fereastra pentru a le striga pe cele două binefăcătoare.

— Cred, doamnă — răspunse cea care se numea Andreea — cred că doamna de La Motte este săracă şi foarte nenorocită.

— Bine crescută, nu-i aşa?

— Da, fără îndoială.

— Eşti rece faţă de ea, Andreea.

— Da, trebuie să mărturisesc că are ceva viclean în trăsături, ceva care nu-mi place.

— Ah, eşti bănuitoare, Andreea, ştiu; şi ca să-ţi fac pe plac, vom recapitula totul. Eu o găsesc

interesantă şi sobră pe această mică contesă, atât în mândria cât şi în umilinţa să.

— Este un noroc pentru ea, doamnă, să aibă fericirea de a place mâie...

— Atenţie! strigă doamna, strunind, cu putere calul, care altfel ar fi călcat un hamal la colţul străzii Saint-Antoine.

— Atenţie! repetă şi Weber, cu o voce de stentor şi cabrioleta îşi continuă cursa.

Se auzeau doar ocările celui care scăpase de sub roţi şi mai multe voci bombănind ca un ecou învăluiră cabrioleta într-un murmur cum nu se poate mai duşmănos.

Dar în câteva secunde, Bélus puse între stăpâna sa şi cei care o blestemau tot spaţiul ce se întinde între strada Sainte-Catherine şi piaţa Baudoyer. Aici, după cum ştim, drumul se bifurcă, dar iscusita conducătoare se îndreptă cu precizie spre strada Tixéranderie, stradă foarte populată, îngusta şi deloc aristocratică. Astfel, cu toate repetatele "Păzea!" cu toate răcnetele lui Weber, nu se auzeau decât exclamaţiile furioase ale trecătorilor:

— A, cabrioleta! Jos cu cabrioleta!

Bélus îşi urmă drumul, iar vizitiul său, cu toată fragilitatea mâinilor ca de copil, îl făcea să alerge iute şi, mai ales, îl călăuzea cu îndemânare printre băltoacele de zăpadă topită sau printre mormanele de gheaţă şi mai periculoase, de sub care se scurgeau şuvoaie de apă ce desfundaseră pavajul. Cu toate acestea, împotriva tuturor aşteptărilor, nu se întâmpla nici o nenorocire; un felinar puternic lumină calea: era un exces de prudenţa pe care poliţia nu-l impusese încă cabrioletelor în acea vreme.

Spuneam că nu se ivise nici o nenorocire, nici o trăsură tamponata, nici o bornă kilometrică atinsă, nici un trecător răsturnat; era un miracol; cu toate astea, strigătele şi ameninţările nu conteneau. Cabrioleta traversă cu aceeaşi rapiditate şi cu

aceeaşi precizie strada Saint-Médéric, strada Saint-Martin, strada Aubry-le-Boucher.

Poate cititorilor noştri li se va părea că, apropiindu-se de cartierele civilizate, ura stârnită de echipajul aristocratic era mai puţin sălbatică. Dimpotrivă; de-abia intrase Bélus în strada Ferronnerie, ca Weber, urmărit tot timpul de vociferările populaţiei, observă că se formau grupuri la trecerea cabrioletei. Mai multe persoane păreau chiar că se pregătesc să alerge după ea cu intenţia de a o opri. Totuşi Weber nu vru să-şi neliniştească stăpâna. El observă de cât sânge rece şi îndemânare dădea dovadă, cu câtă abilitate se strecură printre toate aceste obstacole, lucruri sau fiinţe, care constituie totodată disperarea şi victoria vizitiului parizian.

În ceea ce-l priveşte pe Bélus, neclintit pe picioarele-i de oţel, nu alunecă nici măcar o dată, într-atât mâna care ţinea frâul ştia să prevadă, în locul lui, pantele şi denivelările drumului. În jurul cabrioletei nu mai răsunau murmure, ci strigăte; doamna care ţinea hăţurile băgă de seamă şi, atribuind această ostilitate unei cauze banale, ca de pildă asprimea vremii sau o indispoziţie personală, luă hotărârea să scurteze cursa... Ea plescăi scurt şi, auzind invitaţia, Bélus tresări şi trecu de la trap la galop. Dughenele dispăreau, trecătorii se aruncau în lături.

Strigătele de "Păzea! Păzea!" nu mai conteneau. Cabrioleta aproape că ajunsese la Palatul Regal şi tocmai trecea prin dreptul străzii Coq-Saint-Honoré, în faţa căreia cel mai frumos obelisc de zăpadă îşi ridică, destul de semeţ încă, vârful micşorat de dezgheţ, asemenea unei zaharicale pe care copiii o transformă într-un ac subţire tot sugând-o. Acest obelisc era dominat de un formidabil panaş de panglici, ce-i drept, cam fleşcăite; panglicile susţineau o tăbliţa pe care scriitorul anonim din cartier trasase cu majuscule următorul catren ce se legăna între două felinare:

Regină frumoasă ce pe toate le-ntreci,
Tu bunului rege îi stai alăturea,
Dacă ăst monument e de gheaţă ori nea,
Inimile noastre pentru tine nu-s reci.

Aici, Bélus întâlni prima sa piedică serioasă. Monumentul pe care în clipa aceea cineva tocmai se străduia să-l lumineze, atrăsese un mare număr de curioşi; aceştia alcătuiau o masă compactă, peste care nu se putea trece la trap. Bélus a trebuit să fie condus la pas. Dar Bélus fusese văzut venind ca fulgerul şi mulţimea auzise strigătele care-l urmăreau; cu toate că la ivirea obstacolului el se oprise brusc, vederea cabrioletei păru să producă asupra mulţimii cel mai iritant efect. Totuşi mulţimea se trase în lături. Dar dincolo de obelisc apăru o altă gloată. Grilajul Palatului Regal era deschis şi, în curte, mormane uriaşe de cărbuni aprinşi încălzeau o armată întreagă de cerşetori cărora lacheii domnului duce de Orléans le distribuiau supe în străchini de lut. Însă cei care mâncau şi cei care se încălzeau, oricât de numeroşi ar fi fost, erau, în orice caz, mai puţin numeroşi decât cei care-i priveau încălzindu-se şi mâncând. La Paris există un obicei: orice ar face un actor, el are întotdeauna spectatorii săi.

Aşadar, cabrioleta, după ce a trecut de primul obstacol, a fost silită să se oprească la al doilea, asemenea unei corăbii în locul stâncilor. În aceeaşi clipă, strigătele care până atunci ajunseră la urechile celor două femei în chip foarte vag, ca un zgomot confuz, acum, în mijlocul îmbulzelii, le auziră desluşit. Se strigă: "Jos cabrioleta! Jos cu cei ce ne strivesc!"

— Oare nouă ne sunt adresate aceste strigăte? îşi întrebă însoţitoarea doamna care conducea.

— Mă tem că da, doamnă — răspunse aceasta.

— Am strivit pe cineva?

— Pe nimeni.

— Jos cu cabrioleta! Jos cu cei ce ne strivesc! urla furioasă mulţimea.

Furtuna se dezlănţuise: călui fu prins de frâu şi Bélus care nu prea gusta atingerea acestor mâini aspre, sforăia şi spumega îngrozitor.

— La comisariat! La comisariat! strigă o voce.

Cele două femei se priviră, în culmea mirării. Numaidecât o mie de glasuri repetară:

— La comisariat! La comisariat!

De altfel, curioşii îşi vârau nasul sub coşul cabrioletei. Comentariile nu mai conteneau în mulţime.

— Ia te uită, sunt femei — rosti o voce.

— Da, păpuşile prinţilor de Soubise, ibovnicile lui Hennin!

— Fete de la Operă care cred că au dreptul să-i strivească pe bieţii oameni numai pentru că li se dau zece mii de livre pe lună ca să plătească cheltuielile de spital. Un urlet de furie întâmpină această ultimă ocară. Cele două femei primiră în mod diferit insultele. Una se trase, palidă şi tremurând, în fundul cabrioletei. Cealaltă înălţă cu trufie capul, încruntând sprâncenele şi strângând din buze.

— Ah, doamnă, ce faceţi? strigă însoţitoarea sa, trăgând-o înapoi.

— La comisariat, la comisariat! continuau să ţipe cei mai înverşunaţi. Să ştim şi noi cine sunt!...

— Ah, doamnă, suntem pierdute — şopti cea mai tânără la urechea celeilalte.

— Curaj, Andreea, curaj! răspunse aceasta.

— Au să vă vadă şi s-ar putea să vă recunoască!

— Uită-te prin geamul din spate dacă Weber este la locul lui.

— Încearcă să coboare, dar l-au împresurat... se apără. Ah, iată-l că vine...

— Weber! Weber! rosti doamna în germană. Ajută-ne să coborâm.

Valetul ascultă şi, folosindu-se de umerii săi puternici, îi respinse pe asediatori şi deschise uşa cabrioletei.

Cele două femei săriră sprintene pe pământ. În acest timp, mulţimea se repezi la cal şi la cabrioletă, pe care începu s-o sfărâme în bucăţi.

— Dar ce se întâmplă, pentru numele lui Dumnezeu?! continuă în germană doamna mai în vârstă. Înţelegi ceva, Weber?

— Pe legea mea, nu, doamnă — răspunse slujitorul, mult mai la largul său în această limbă decât în franceză, dând în acelaşi timp straşnice lovituri de picior în dreapta şi în stânga pentru a-şi ocroti stăpâna.

— Ah, dar nu sunt oameni, sunt fiare! continuă doamna, tot în germană. Ce-mi reproşează oare? La să vedem.

În aceeaşi clipă, o voce politicoasă, care contrasta ciudat cu ameninţările şi injuriile a căror ţintă erau cele două doamne, răspunse în cea mai curată saxonă:

— Vă reproşează, doamnă, că dispreţuiţi decretul poliţiei, care a apărut la Paris azi-dimineaţă şi care interzice până la primăvară circulaţia cabrioletelor şi aşa destui de periculoase chiar când pavajul este bun, dar care devin o primejdie de moarte pentru pietoni când îngheaţă şi poţi. Să aluneci sub roţi.

Doamna se întoarse pentru a vedea de unde vine vocea plină de curtenie, în mijlocul tuturor acelor ţipete ameninţătoare. Zări un tânăr ofiţer, care, pentru a se apropia de ea, trebuise, desigur, să se lupte la fel de vitejeşte cum se lupta Weber ca să-şi menţină poziţia. Figura deschisă şi distinsă,

statura înaltă, înfăţişarea impunătoare a tânărului plăcură doamnei, care se grăbi să răspundă în germană.

— Oh, Dumnezeule! Domnule, nu ştiu nimic despre acest decret, absolut nimic.

— Sunteţi străină, doamnă? întrebă tânărul ofiţer.

— Da, domnule; dar spuneţi-mi ce trebuie să fac? Îmi distrug cabrioleta.

— Lăsaţi-o să fie sfărâmată, doamnă, iar în timpul acesta fugiţi. Poporul Parisului îi urăşte pe cei bogaţi care afişează luxul în faţa sărăciei şi, în virtutea decretului dat azi-dimineaţă, vă vor duce la comisariat.

— Oh, niciodată! strigă cea mai tânără dintre doamne.

— Dacă-i aşa — reluă ofiţerul, râzând — profitaţi de spărtura pe care o voi face prin mulţime şi dispăreţi.

Vorbise pe un ton degajat care le dădu de înţeles străinelor că ofiţerul auzise comentariile mulţimii în legătură cu fetele întreţinute de către domnii de Soubise şi Hennin. Dar nu era momentul să-i pună la punct.

— Daţi-ne braţul până găsim o trăsură de piaţă, domnule: i se adresă cea mai în vârstă dintre doamne, cu o voce autoritară.

— Voi face să cabreze calul dumneavoastră şi, în învălmăşeala ce se va produce în mod sigur, veţi putea fugi, căci — adăugă tânărul, care nu dorea altceva decât să-şi decline responsabilitatea unei protecţii riscante — poporul s-a plictisit să ne audă vorbind o limbă pe care nu o înţeleg.

— Weber! strigă doamna, cu glas puternic, fă-l pe Bélus să cabreze pentru ca toată această mulţime să se sperie şi să se dea în lături.

— Şi pe urmă, doamnă...

— Pe urmă rămâi pe loc în timp ce noi vom pleca.

— Şi dacă sfărâma cabrioleta?

— Lasă-i s-o sfărâme, ce-ţi pasă? Salvează-l pe Bélus, dacă poţi şi pe ţârie, mai ales; iată singurul lucru pe care ţi-l recomand.

— Bine, doamnă — răspunse Weber.

În clipa următoare, omul îl plesni pe nervosul armăsar irlandez; acesta sări drept în mijlocul curţii, răsturnându-i pe cei mai zeloşi care se ţineau de frâu şi de hulube. O mare spaimă şi învălmăşeală se stârni în mulţime.

— Bracul dumneavoastră, domnule — se adresă atunci ofiţerului doamna. Vino, draga mea — adăugă întorcându-se spre Andreea.

— Să mergem, să mergem, curajoasă doamnă! murmură încetişor ofiţerul, care oferi de îndată, cu o reală admiraţie, braţul său celei care i-l cerea în câteva minute, el le conduse pe cele două femei în piaţa din apropiere, unde staţionau trăsuri şi, în aşteptarea clienţilor, vizitiii dormitau pe capră, în vreme ce caii, cu ochii mijiţi şi capul plecat în pământ, îşi aşteptau biata raţie de seară.

Capitolul VII Drumul spre Versailles

Cele două doamne se aflau în afara oricărei primejdii, deşi era de temut că nu cumva să fie urmărite de unii curioşi şi recunoscute, iar scena care tocmai avusese loc să se repete, situaţie din care, de astă dată, ar scăpa poate mult mai greu. Tânărul ofiţer îşi dădu seama de această alternativă, fapt dovedit de stăruinţa cu care încercă să-l trezească pe vizitiul de pe capră, mai mult îngheţat decât adormit. Era un ger atât de cumplit, încât, contrar obiceiului vizitiilor, care se întrec în a-şi smulge unul altuia clienţii, nici unul nu se clinti pentru douăzeci şi patru de gologani, nici chiar cel căruia i se adresară. Ofiţerul îl apucă

pe birjar de gulerul surtucului zdrenţăros şi-l zgâlţâi zdravăn până ce-l trezi din toropeală.

— Hei, hei! îi strigă tânărul la ureche, văzând că dă semne de viaţă.

— Gata boierule, gata! bolborosi birjarul, visând încă şi clătinându-se pe capră, ca un om beat.

— Unde mergeţi, doamnelor? întrebă ofiţerul, tot în germană.

— La Versailles — răspunse cea mai în vârstă, în aceeaşi limbă.

— La Versailles?! strigă birjarul. Aţi spus la Versailles?

— Fără îndoială.

— Ah, ce tot vorbiţi, la Versailles? Patru leghe şi jumătate pe un gheţuş ca ăsta? Nu, nu, Doamne fereşte!

— Plătim bine — spuse cea mai în vârstă dintre nemţoaice.

— Plătim — repetă în franceză ofiţerul.

— Cât? întrebă vizitiul cocoţat pe capră, fără prea mare încredere, înţelegeţi, domnule ofiţer, asta nu-i totul, s-ajungi la Versailles: că, de-acolo, trebuie să te şi întorci.

— Un ludovic ajunge? zise cea mai tânără dintre doamne adresându-se ofiţerului tot în germană.

— Uite, ţi se oferă un ludovic — repetă tânărul.

— Un ludovic nu-i prea mult — mormăi birjarul — caii mei riscă să-şi rupă picioarele.

— Neghiobule! N-ai dreptul decât la trei livre de aici şi până la castelul de la Muette, care-i la jumătatea drumului. Vezi bine că, după socoteala asta, dus şi întors, ţi se cuvin doar douăsprezece livre şi, în loc de douăsprezece, vei primi douăzeci şi patru.

— A, nu vă tocmiţi — spuse doamnă mai în vârstă — doi ludovici, trei ludovici, douăzeci de

ludovici, numai să plece în clipa asta şi să meargă fără a se opri.

— Un ludovic ajunge, doamnă — răspunse ofiţerul. Apoi, adresându-se vizitiului: Hai, mişcă-te, ticălosule, jos de pe capră şi deschide portiera! Porunci el.

— Vreau mai întâi să mi se dea banii — spuse birjarul.

— Zău, vrei?!

— E dreptul meu.

Ofiţerul schiţă un gest ameninţător.

— Să plătim înainte, să plătim — spuse cea mai vârstnică dintre nemţoaice şi băgă mâna în buzunar. O, Doamne! îi şopti ea însoţitoarei sale. Am pierdut punga.

— Adevărat?

— Andreea, tu o ai pe a ta?

Tânăra femeie se scotoci la rândul său, cu aceeaşi nelinişte.

— Eu... nu, nici eu.

— Caută în toate buzunarele.

— Degeaba.. — se văicări tânăra femeie, cu ciudă, văzând cum ofiţerul le urmăreşte din ochi, iar birjarul, zeflemitor şi căscase gura până la urechi pentru a râde, felicitându-se de ceea ce el numea în sinea lui o fericită precauţie.

Cele două doamne căutară în zadar. Nici una, nici cealaltă nu găsi un ban. Ofiţerul le văzu cum se agită, roşind şi pălind; situaţia se complică. Doamnele erau hotărâte să dea un lanţ sau o bijuterie în gaj, când ofiţerul, pentru a le scuti de orice regret care le-ar fi rănit delicateţea, scoase din punga sa un ludovic pe care i-l întinse birjarului. Omul luă monedă, o cercetă, o cântări în mână, în timp ce una dintre cele două doamne îi mulţumea ofiţerului, apoi deschise portiera şi doamna urcă împreună cu însoţitoarea sa.

— Şi acum, ticălosule, se adresă birjarului tânărul bărbat — du-le pe aceste doamne... repede şi, mai ales, cinstit, m-auzi?

— A, nu-i nevoie să-mi recomandaţi asta, domnule ofiţer, e de la sine înţeles.

În timpul acestei scurte conversaţii, doamnele se sfătuiră între ele. Vedeau cu spaimă că salvatorul, protectorul lor e gata să le părăsească.

— Doamnă — zise cu o voce scăzută cea mai tânăra — n-ar trebui să-l lăsăm să plece.

— De ce? Să-i cerem numele şi adresa; mâine o să-i trimitem ludovicul său de aur, însoţit de un cuvânt de mulţumire pe care ai să i-l scrii tu.

— Nu, doamnă, nu, să rămână cu noi, vă implor; dacă birjarul e de rea credinţă, dacă ne pune beţe-n roate... pe o vreme ca asta, drumurile sunt proaste, cui o să cerem ajutor?

— Păi, avem numărul său şi indicatorul staţiei.

— Prea bine, doamnă şi nu mă îndoiesc câtuşi de puţin că, mai târziu, veţi pune să fie snopit în bătaie; dar nu veţi mai ajunge în noaptea asta la Versailles; şi ce se va spune, sfinte Dumnezeule!

Doamna mai în vârstă chibzui câteva clipe.

— Ai dreptate — spuse ea. Dar ofiţerul se şi înclina, pregătindu-se să-şi ia rămas bun.

— Domnule, domnule — i se adresă în germană Andreea. O vorbă, o singură vorbă, vă rog.

— La ordinele dumneavoastră, doamnă — răspunse ofiţerul, vădit contrariat, dar păstrând în înfăţişarea sa, în tonul său şi chiar în accentul glasului cea mai aleasă politeţe.

— Domnule — continuă Andreea — nu veţi putea să ne refuzaţi încă o favoare, după ce ne-aţi făcut atâtea servicii.

— Vorbiţi, doamnă.

— Ei bine, vă mărturisesc că ne e frică de acest birjar cu care am avut o discuţie atât de neplăcută.

— Nu trebuie să vă temeţi — spuse el — ştiu numărul, 107 şi indicatorul staţiei. Z. Dacă nu se poartă cuviincios, vă veţi adresa mie.

— Dumneavoastră? zise în franceză Andreea, uitând că până atunci vorbise germana. Cum vreţi să ne adresăm dumneavoastră, când nu vă ştim nici măcar numele.

Tânărul făcu un pas îndărăt.

— Vorbiţi franţuzeşte?! strigă el uimit. Vorbiţi franţuzeşte şi de o jumătate de oră mă osândiţi să stâlcesc germana?! Ah, doamnă, să ştiţi că nu v-aţi purtat frumos.

— Scuzaţi-mă, domnule — reluă în franţuzeşte cealaltă doamnă, venind vitejeşte în ajutorul însoţitoarei sale care, încurcată, amuţise. Vedeţi bine, domnule, că, fără să fim străine, poate, ne simţim rătăcite în Paris, neobişnuite cu trăsuri de piaţă, mai ales. Sunteţi, desigur, om de lume şi înţelegeţi că nu ne găsim într-o situaţie normală. A nu ne îndatora decât pe jumătate, înseamnă a nu ne îndatora deloc. Dacă v-aţi arăta mai puţin discret decât aţi fost până acum, ar însemna să fiţi indiscret. Noi vă privim cu simpatie; binevoiţi şi nu ne judecaţi aspru şi dacă puteţi să ne faceţi un serviciu, ei bine, faceţi-l din toată inima, de nu, îngăduiţi-ne să vă mulţumim şi să căutăm un alt sprijin.

— Doamnă — răspunse ofiţerul, izbit de tonul poruncitor al necunoscutei — sunt la ordinele dumneavoastră.

— Atunci, domnule, aveţi bunăvoinţa şi urcaţi în trăsură.

— În trăsură?

— Da şi însoţiţi-ne.

— Până la Versailles?

— Da, domnule.

Ofiţerul, fără a mai adăuga un cuvânt, se urcă în trăsură, se aşeză pe bancheta din faţă şi strigă vizitiului:

— Mână!

Cu portierele închise, cu pelerinele şi blănurile aşezate pe genunchi, cupeul o porni spre Saint-Thomas-du-Louvre, traversă Piaţa

Caruselului şi o luă de-a lungul cheiurilor. Ofiţerul se ghemui într-un colţ în faţa celei mai în vârstă dintre cele două doamne, într-o atitudine cuviincioasă. Domnea tăcerea cea mai adâncă.

Birjarul, fie că voia să demonstreze onestitatea târgului încheiat, fie că prezenţa ofiţerului îi impunea o teamă respectuoasă şi îl păstra în limitele onestităţii, le sili pe bietele mârţoage să alerge întins pe caldarâmul lunecos al cheiului şi al căii Conferinţei. Între timp, răsuflarea celor trei călători încălzise pe nesimţite cupeul. Un parfum suav se răspândi în aer, ameţindu-l pe tânărul nostru, ale cărui impresii erau din ce în ce mai puţin defavorabile tovarăşelor sale. "De bună seamă că doamnele au întârziat într-o vizită şi iată-le întorcându-se la Versailles, niţeluş înspăimântate, niţeluş ruşinate" — îşi spunea ofiţerul în sinea lui. Dar cum se face — continuă el, tot în gând — că merg într-o cabrioletă şi, mai ales, o conduc ele însele, dacă sunt femei de condiţie bună? Ah, la asta trebuie să existe un răspuns. Cabrioleta era prea mică pentru trei persoane şi cele două femei nu s-au sfiit să ia cu ele un lacheu. Dar aşa... fără nici un ban, nici una nici cealaltă... Obiecţie supărătoare, la care merită să reflectezi. Fără îndoială, lacheul avea punga. Cabrioleta, care, nu încape îndoială, în momentul acesta este bucăţi, era de o eleganţă desăvârşita, iar calul... ei bine, dacă mă pricep eu la cai... calul valora o sută cincizeci de ludovici. Numai nişte femei bogate pot lăsa de izbelişte fără părere de rău o cabrioletă ca asta şi un asemenea cal. Aşa că, faptul că n-au bani asupra lor nu înseamnă nimic. Da, dar această mânie de a vorbi o limbă străină când eşti franţuzoaică?... Bun, însă lucrul acesta dovedeşte tocmai o educaţie aleasă. Nu stă în obiceiul aventurierelor să vorbească germana cu un accent atât de curat german şi franceză ca nişte pariziene. De altfel, aceste femei au o distincţie înnăscută. Rugămintea celei tinere

era mişcătoare, cererea celeilalte avea ceva poruncitor. Şi-apoi, ce-i drept — continuă tânărul să-şi depene gândurile, aranjându-şi sabia în aşa fel, încât să nu le stingherească pe vecinele sale — nu se spune oare că este primejdios pentru un militar să petreacă două ore în cupeu cu două femei drăguţe? Drăguţe şi discrete — adăugă el. Nu vorbesc şi aşteaptă să încep eu conversaţia."

La rândul lor, fără îndoială, cele două tinere femei se gândeau la tânărul ofiţer la fel cum tânărul ofiţer se gândea la ele, căci, în clipa când tocmai el sfârşea acest gând, una dintre cele două doamne, adresându-se însoţitoarei sale, îi spuse în engleză:

— Adevărat este, scumpă prietenă, că acest birjar merge ca după mort; nu vom ajunge niciodată la Versailles. Pun rămăşag că bietul nostru tovarăş de drum se plictiseşte de moarte.

— Chiar aşa — răspunse surâzând cea mai tânără — conversaţia noastră nu este dintre cele mai amuzante.

— Nu găseşti că are aerul unui om de lume?

— Aşa cred şi eu, doamnă.

— Ai remarcat că poartă uniforma marinei?

— Nu prea mă pricep la uniforme.

— Ei, bine, cum îţi spuneam, poartă uniforma ofiţerilor de marină şi toţi ofiţerii din marină sunt de familie bună; în rest, uniformă îi şade bine şi este un cavaler frumos, nu-i aşa?

Tânăra femeie ar fi răspuns şi probabil ar fi adăugat multe în acelaşi sens, când ofiţerul o opri cu un gest.

— Iertaţi-mă, doamnele mele — rosti el într-o excelentă engleză — cred că trebuie să vă spun că vorbesc şi înţeleg destul de uşor engleza, dar nu ştiu spaniolă, dar dacă dumneavoastră o vorbiţi şi doriţi să continuaţi în această limbă, veţi fi sigure cel puţin de a nu fi înţelese.

— Domnule — replică doamnă, râzând — după cum aţi observat, desigur, nu voiam să vă

vorbim de rău, de altfel, să nu ne sfiim şi să nu mai vorbim decât franceza dacă avem ceva să ne spunem.

— Vă mulţumesc pentru această favoare, doamnă, totuşi, în cazul când prezenţa mea v-ar stingheri...

— Nu puteţi avea această bănuială, domnule, deoarece noi v-am cerut-o.

— V-am pretins-o chiar — adăugă cea mai tânără.

— Mă faceţi să mă simt prost, doamnă şi vă rog să mă iertaţi dacă o clipă am şovăit. Cunoaşteţi Parisul, nu-i aşa? Parisul este plin de capcane, de eşecuri şi deziluzii.

— Aşa că ne-aţi luat drept... Hai să vorbim deschis.

— Domnul ne-a luat drept capcane; asta e tot!

— O, doamnele mele! exclamă tânărul, cu umilinţă. Vă jur că nimic asemănător nu mi-a trecut prin cap.

— Dar ce-i asta? Cupeul s-a oprit.

— Ce s-a întâmplat?

— Mă duc să văd, doamnelor.

— Cred că ne răsturnăm; fiţi atent, domnule, — şi mâna celei mai tinere, întinzându-se într-un gest brusc, se opri pe umărul tânărului.

Atingerea acestei mâini îl făcu să tresară. Cu o mişcare foarte firească, el încercă să o prindă, dar Andreea, care cedase primului impuls de spaimă, se şi retrase în fundul cupeului.

Ofiţerul, pe care deci nimic nu-l mai reţinea, coborî şi-l găsi pe birjar foarte ocupat să-şi ridice una din mârţoage care se împiedicase, în oişte şi în hamuri. Se aflau cu puţin înainte de podul Sévres. Datorită ajutorului dat de ofiţer, bietul animal fu în curând pe picioare. Tânărul se urca în trăsură, în vreme ce birjarul, felicitându-se în sinea lui de a avea un ajutor atât de priceput şi binevoitor, pocni vesel din bici, fără îndoială în îndoitul scop de a-şi îndemna mârţoagele şi de a se încălzi. S-ar fi zis că

prin portiera deschisă intrase frigul, îngheţând conversaţia şi răcind intimitatea abia înfiripată, căreia tânărul începuse să-i găsească un farmec dar fără a-şi da seama de acest lucru.

Fu întrebat despre accident şi el povesti ce se întâmplase. Aceasta fu tot şi tăcerea se înstăpâni din nou apăsătoare pentru cei trei călători. Ofiţerul, pe care mâna aceea călduţă şi tremurătoare îi tulburase, dori să simtă măcar atingerea piciorului. Îşi întinse deci piciorul, dai oricât de îndemânatic fu, nu întâlni nimic, sau mai precis, dacă întâlni, avu regretul să vadă retrăgându-se din faţa lui ceea ce întâlnise. Ba odată, atingând piciorul celei mai în vârstă, aceasta îi spuse cu cel mai perfect sânge rece:

— Vă incomodez îngrozitor, nu-i aşa, domnule, scuzaţi-mă!

Tânărul roşi până în vârfui urechilor, binecuvântând întunericul nopţii care-i ascundea roşeaţa. Nu mai discuta nimic şi aici luară sfârşit încercările sale îndrăzneţe. Mut, nemişcat şi respectuos de parcă s-ar fi aflat într-un templu, tânărul se temea şi să respire şi se făcu mic-mititel. Dar puţin câte puţin, fără voia lui, o impresie stranie îi copleşea gândurile, întreaga-i fiinţă. Le simţea fără să le atingă pe cele două fermecătoare femei, le vedea fără să le privească; încet-încet se obişnuia să trăiască în apropierea lor, i se părea că o părticică din existenţa lor se împletea cu a lui. Ar fi dorit din tot sufletul să lege din nou vorba, dar nu mai îndrăznea, temându-se de banalităţi, el care, la început, dispreţuise orice schimb de cuvinte. Era îngrijorat că ar putea să pară neghiob sau impertinent în faţa acestor femei cărora, cu o oră mai înainte, credea că le face o mare cinste dăruindu-le un ludovic şi fiind politicos. Ofiţerul nu mai scoase nici un cuvânt. Doamnele vorbeau între ele cu voce scăzută. Cu toate acestea, cum stătea cu urechea ciulită, el prinse cuvinte disparate cărora imaginaţia lui le atribui un sens.

Iată ce auzea:

— Oră înaintată... porţile... motivul plecării...

Cupeul se opri din nou. De data aceasta nu era vorba nici despre un cal căzut, nici despre o roată sfărâmată. După trei ceasuri de curajoase eforturi, bravul surugiu, dându-şi toată osteneala, cu caii în spume, ajunsese la Versailles, ale cărui alei întunecoase şi puştii se zăreau în lumina roşiatică a câtorva felinare albite de promoroacă, asemenea unei duble procesiuni de spectre negre şi descărnate. Tânărul înţelese că sosiseră la destinaţie. Ce vrajă făcuse ca timpul să i se scurgă atât de repede?

Birjarul se aplecă spre ferestruie:

— Boierule — spuse el — am ajuns la Versailles.

— Unde trebuie să oprim, doamnelor? întrebă ofiţerul.

— În Piaţa Armelor.

— În Piaţa Armelor! strigă vizitiului, tânărul.

— Trebuie să mergeţi în Piaţa Armelor? întrebă omul.

— Da, fără îndoială, odată ce aşa ţi-am spus.

— O să-mi daţi un mic bacşiş? întrebă birjarul, hlizindu-se.

— Dă-i drumu'!

Loviturile de bici răsunară din nou.

"Totuşi trebuie să vorbesc — îşi zise ofiţerul. Voi trece drept un imbecil după ce am trecut drept un neobrăzat".

— Doamnelor — spuse el, cu oarecare părere de rău — iată-vă la dumneavoastră acasă.

— Mulţumită generosului dumneavoastră ajutor.

— Câtă bătaie de cap v-am dat! adăugă cea mai tânără.

— Ah, am uitat de mult, doamnă.

— Dar noi, domnule, noi nu vom uita. Numele dumneavoastră, vă rugăm domnule.

— Numele meu?

— Vi-l cer pentru a două oară. Luaţi seama!

— Cred că nu doriţi să ne faceţi cadou un ludovic, nu-i aşa?

— Dacă aşa stau lucrurile, doamnă, replică ofiţerul, oarecum jignit, vă satisfac curiozitatea: sunt Contele de Charny; în rest, după cum a observat doamna, ofiţer în marina regală.

— Charny! repetă doamnă mai în vârstă, cu tonul cu care ar fi spus: "Foarte bine, n-am să uit".

— Georges, Georges de Charny — adăugă ofiţerul.

— Georges... — murmură cea mai tânără.

— Şi locuiţi?

— Hôtel des Princes, strada Richelieu.

Trăsura se opri.

Cea mai vârstnică dintre doamne deschise ea însăşi portiera din stânga şi, cu un salt sprinten, sări jos, apoi întinse mâna însoţitoarei sale.

— Dar, doamnelor, cel puţin acceptaţi braţul meu! — spuse tânărul, pregătindu-se să le urmeze. Încă. Nu aţi ajuns la dumneavoastră şi Piaţa Armelor nu-i domiciliu.

— Staţi pe loc, rămâneţi acolo unde sunteţi — spuseră în acelaşi timp cele două femei.

— Cum aşa, să stau pe loc?

— Da, rămâneţi în trăsură.

— Să vă las singure, doamnelor, noaptea, pe o astfel de vreme?! Cu neputinţă!

— Straşnic! După ce mai înainte aproape că aţi refuzat să ne îndatoraţi, acum vreţi cu tot dinadinsul să ne îndatoraţi prea mult — rosti cu veselie cea mai în vârstă dintre doamne.

— Dar...

— Nici un dar!... Fiţi până la capăt un cavaler gentil şi loial. Mulţumesc, domnule de Charny, mulţumesc din adâncul inimii şi pentru că sunteţi un cavaler curtenitor şi discret, după cum vă spuneam adineauri, nu vă vom cere nici măcar cuvântul dumneavoastră.

— Pentru ce să vă dau cuvântul?

— Că veţi închide portiera şi veţi spune vizitiului să se întoarcă la Paris; ceea ce veţi face, nu-i aşa, fără măcar să mai întoarceţi capul după noi?

— Aveţi dreptate, doamnelor şi cuvântul meu ar fi de prisos. Birjar, hai să ne întoarcem, amice! Şi tânărul strecură încă un ludovic în palma lată a surugiului.

Bravul vizitiu fremăta de bucurie.

— Drace, caii n-au decât să crape dacă vor! bolborosi el.

— Cred şi eu, doar sunt plătiţi — murmură ofiţerul.

Trăsura pomi şi porni repede. Zgomotul roţilor înăbuşi suspinul tânărului, suspin voluptuos, căci sibaritul se aşezase pe cele două perne, care mai păstrau căldura frumoaselor necunoscute. Acestea rămăseseră însă neclintite în acelaşi loc şi numai după ce trăsura dispăru, se îndreptară spre palat.

Capitolul VIII Consemnul

În momentul când porniră, rafalele vântului aspru aduseră la urechea călătorului bătăile orologiului bisericii Saint-Louis.

— O, Doamne! Unsprezece şi trei sferturi! exclamară într-un glas cele două femei.

— Vedeţi, toate grilajele sunt închise — spuse cea mai tânără.

— Ei, acest lucru nu mă neliniştеşte, scumpă Andreea: chiar dacă ar fi fost deschise, tot n-am fi intrat prin curtea principală. Să mergem, hai

repede, repede, s-ajungem la poarta Rezervoarelor.

Şi amândouă se îndreptară spre aripa dreaptă a palatului. Toată lumea ştie că în această parte se află un anume pasaj care duce către grădini. Cele două doamne ajunseră la acest pasaj.

— Portiţa e închisă, Andreea — spuse cu îngrijorare cea mai în vârsta.

— Să batem, doamnă!

— Nu, să strigăm, Laurent trebuie să maştepte, doar l-am prevenit că s-ar putea să mă întorc târziu.

— Ei bine, am să strig! Şi Andreea se apropie de poartă.

— Cine-i acolo? întrebă o voce dinăuntru, fără să mai aştepte să strige cineva.

— Ah, nu-i vocea lui Laurent — spuse spre tânără femeie, înspăimântată.

— Nu, într-adevăr. Cealaltă femeie se apropie la rândul său. Laurent! murmură şi ea. Nici un răspuns. Laurent! repetă doamna, ciocănind.

— Nu-i nici un Laurent aici — replică aspru vocea.

— Dar... — insistă Andreea — indiferent dacă este Laurent sau nu, deschide.

— Nu deschid.

— Prietene, dumneata nu ştii, însă Laurent avea obiceiul să ne deschidă.

— Ce-mi pasă mie de Laurent! Eu am consemnul meu.

— Cine eşti dumneata?

— Cine sunt eu?

— Da.

— Dar dumneavoastră cine sunteţi? întrebă vocea.

Întrebarea suna cam brutal, dar nu era timp de tocmeală, trebuia să răspundă.

— Suntem două doamne din suita maiestăţii sale. Locuim la palat şi dorim să ne întoarcem acasă.

— Ei bine, eu, doamnele mele, eu sunt un elveţian din compania I-a Salischamade şi am să fac cu totul altfel decât făcea Laurent: am să vă las să staţi la poartă.

— Oh! Murmurară cele două femei, una din ele strângând inimoasă mâna celeilalte. Apoi, stăpânindu-se, zise:

— Prietene, ca orice bun soldat, înţeleg să te arăţi neînduplecat în privinţa consemnului şi n-aş vrea ca din pricina mea să-l calci. Fă-mi, te rog, numai serviciul de a-l înştiinţa pe Laurent, care cu siguranţă că se află pe-aproape.

— Nu pot să-mi părăsesc postul.

— Trimite pe cineva.

— Nu mai e nimeni.

— Te rog fierbinte!

— Ei, la naiba, doamnă, n-aveţi decât să dormiţi în oraş. Mare lucru! A, dacă mie mi s-ar închide poarta cazarmei în nas, aş găsi eu un culcuş, n-aveţi grijă.

— Grenadiere, ascultă — rosti cu hotărâre cea mai vârstnică dintre doamne. Primeşti douăzeci de ludovici dacă deschizi.

— Şi zece ani de închisoare... mulţumesc! Ce-i drept, patruzeci şi opt de livre pe an e prea puţin.

— Am să pun o vorbă că să fii făcut sergent.

— Da şi cel care mi-a dat consemnul o să pună o vorbă că să fiu împuşcat. Mulţumesc, nu.

— Cine ţi-a dat acest consemn?

— Regele.

— Regele! repetară cele două femei, împietrite de spaimă. Ah, suntem pierdute!

Cea mai tânăra păru ca ieşită din minţi.

— Stai să vedem, să chibzuim — rosti cealaltă. Alte porţi mai sunt?

— Ah, doamnă, dacă au închis-o pe aceasta, le-au închis şi pe celelalte.

— Ei, nu, nu pomi de la început de la ideea asta.

— Şi dacă nu l-am găsit pe Laurent aici, la poarta asta, care este a lui, unde credeţi că-l vom găsi?

— Într-adevăr, ai dreptate, Andreea. Andreea, regele ne-a jucat o farsă oribilă.

Şi doamna îşi sublinie cu un dispreţ ameninţător ultimele cuvinte.

Această poartă a Rezervoarelor, construită în grosimea zidului, era ca o nişă, ca un fel de vestibul. De o parte şi de alta a firidei se afla o bancă de piatră. Doamnele se lăsară să cadă pe una din ele, într-o stare de agitaţie vecină cu disperarea. Pe sub poartă se vedea o dâră de lumină, în spatele ei se auzea pasul elveţianului, care ba ridică arma, ba o lăsa jos. Dincolo de acest biet obstacol de stejar, salvarea; dincoace, ruşinea — scandalul, poate moartea.

— Ah, mâine, mâine când se va afla! murmură cea mai în vârstă dintre doamne.

— Veţi spune adevărul.

— Oare voi fi crezută?

— Aveţi dovezi, doamnă. Soldatul nu va rămâne în postul său toată noaptea — spuse cea tânără — care părea să-şi recapete curajul pe măsură ce însoţitoarea sa îl pierdea. La ora unu va fi schimbat, iar succesorul său se va arăta poate mai înţelegător. Să aşteptăm.

— Da, dar îndată ce va bate miezul nopţii, vor începe să treacă patrulele; mă vor găsi afară aşteptând, ascunzându-mă. Este îngrozitor! Andreea, mi se urcă sângele la cap şi simt că mă sufoc.

— Curaj, doamnă! Dumneavoastră, atât de puternică de obicei şi să vă susţin eu atât de slabă adineauri!

— Este un complot la mijloc, Andreea şi noi am căzut victime. Niciodată nu s-a întâmplat una ca asta, niciodată poarta n-a fost închisă; voi muri, Andreea, mor! Şi ea se lăsă pe spate, ca şi când s-ar fi sufocat într-adevăr.

În acea clipă, pavajul curat şi alb al Versaillesului, astăzi străbătut de atât de puţini paşi, răsună de zgomotul unui pas. În acelaşi timp se auzi o voce, o voce lină şi veselă, vocea unui tânăr care cântă. El cântă unul din acele cântece neînsemnate ce reprezintă epoca pe care încercăm s-o zugrăvim:

Să cred, ah! De ce nu pot,
Adevărat de ce nu este
Ca-n noaptea asta tot
Ce-a fost e doară o poveste.
Morfeu m-a adormit încet
Şi-n somn eram de-oţel
Tu semănai cu un magnet
Ce m-atrăgea la el...

— Ce voce! strigară într-un glas cele două femei.

— O recunosc! spuse cea mai în vârstă.

— Este a lui...

Zeul cu îndemânare
Din magnet tăcu ecou... — continuă vocea.

— El este! şopti la urechea însoţitoarei sale doamna a cărei nelinişte se manifestase atât de violent. El este şi ne va salva.

În clipa aceea, un tânăr înfăşurat într-o bogată pelerină de blană, se arătă în micul vestibul şi, fără

a se uita la cele două femei, bătu în poartă strigând:

— Laurent!

— Scumpul meu frate! zise cea mai în vârstă doamnă, atingând umărul tânărului.

— Regina! exclamă acesta, trăgându-se înapoi şi descoperindu-se.

— Tăcere! Bună seara, dragă frate.

— Bună seara, doamnă, bună seară, scumpă soră; nu sunteţi singură.

— Nu, sunt cu domnişoara Andreea de Taverney.

— Ah, foarte bine. Bună seara, domnişoară.

— Monseniore! murmură Andreea înclinându-se.

— Ieşiţi, doamnele mele? întrebă tânărul.

— Nu.

— Aşadar, vă înapoiaţi?

— Şi am dori să intrăm.

— Nu l-aţi chemat pe Laurent?

— Ba da.

— Atunci?..

— Cheamă-l pe Laurent, la rându-ţi şi vei vedea.

— Da, da, chemaţi-l, monseniore şi veţi vedea.

Tânărul, în care aţi recunoscut fără îndoială pe contele d'Artois, se apropie şi bătu în poartă strigând:

— Laurent!

— Bun, iată că gluma începe iar, mormăi elveţianul. Vă previn că, dacă mă mai sâcâiţi mult timp, voi chema ofiţerul.

— Ce-i asta? întrebă tânărul, uluit, întorcându-se spre regină.

— Un elveţian cu care a fost înlocuit Laurent, asta-i tot.

— Şi cine a făcut asta?

— Regele.

— Regele?!

— Nu încape îndoială! Chiar soldatul ne-a spus-o adineauri.

— Şi are un consemn?

— Straşnic, după cât se pare.

— Ei, drace! Să capitulăm.

— Cum adică?

— Să-i dăm bani caraghiosului ăstuia.

— I-am oferit şi a refuzat.

— Să-i oferim galoane.

— I-am oferit.

— Şi?

— Nici n-a vrut s-audă.

— Atunci nu-mi mai rămâne decât o singură cale...

— Care anume?

— Voi face scandal.

— Ne vei compromite. Scumpul meu Charles, te implor!

— Nu vă voi compromite nici cât negru sub unghie.

— Oh, Doamne!..

— Trăgeţi-vă în lături, iar eu voi bate ca un surd, voi striga ca un orb şi vor sfârşi prin a deschide, iar voi vă veţi strecura prin spatele meu.

— Încearcă.

Tânărul prinţ începu să-l cheme din nou pe Laurent, apoi să bată, apoi să facă aseme-nea larmă, zdrăngănindu-şi minerul spadei, încât elveţianul, furios, urlă:

— Aha, va să zică aşa!... Ei bine, îl chem pe ofiţer.

— Ei, drăcie! Cheamă-l, ticălosule, asta-ţi cer de un sfert de oră. În clipa următoare se auziră paşi de cealaltă parte a porţii.

Regina şi Andreea se aşezară în spatele contelui d'Artois, gata să profite de trecerea liberă care, după toate probabilităţile, îi va fi lăsată. Se auzea cum elveţianul lămurea pricina zarvei de afară.

— Domnule locotenent — spunea el. Sunt acolo nişte doamne c-un bărbat care m-au făcut ticălos. Vor să intre cu de-a silă.

— Ascultă, de ce ţi se pare ciudat că vrem să intrăm de vreme ce suntem de la palat.

— Poate fi o dorinţă firească, domnule, dar este interzis — replică ofiţerul.

— Interzis?! Ei, fir-ar să fie! Şi de către cine, mă rog?

— De către rege.

— Vă cer iertare. Însă nu-i cu putinţă ca regele să vrea ca un ofiţer de la palat să doarmă afară.

— Domnule — nu cade în sarcina mea să cercetez intenţiile regelui — eu trebuie să fac ceea ce regele îmi porunceşte, asta-i tot.

— Locotenente, deschide puţin uşa ca să putem vorbi altfel decât de după această scândură.

— Domnule, vă repet, consemnul pe care îl am e de a nu deschide poarta. Or, dacă sunteţi ofiţer, după cum spuneţi, trebuie să ştiţi ce înseamnă un ordin.

— Locotenente, vorbiţi cu colonelul unui regiment.

— Domnule colonel, vă cer iertare, dar ordinul este categoric.

— Consemnul nu este făcut pentru un prinţ. Află, domnule, că un prinţ nu doarme afară şi eu sunt prinţ.

— Monseniore, sunt dezolat, dar este ordinul regelui.

— Regele v-a ordonat să-l izgoniţi pe fratele său ca pe un cerşetor sau ca pe un hoţ? Sunt contele d'Artois, domnule! La dracu! Riscaţi mult făcându-mă să îngheţ astfel la poartă.

— Monseniore conte d'Artois — replică locotenentul — Dumnezeu mi-e martor că mi-aş da şi sângele pentru alteţa voastră regală, dar regele mi-a făcut cinstea să-mi spună personal, încredinţându-mi paza acestei porţi, să nu deschid

nimănui, nici chiar lui însuşi, regelui, dacă s-ar prezenta după ora unsprezece. Aşadar, monseniore, vă cer iertare cu toată umilinţa; însă eu sunt soldat şi chiar dacă în locul dumneavoastră aş vedea-o pe maiestatea sa regina răzbită de frig, voi răspunde maiestăţii sale ceea ce, cu durere, v-am răspuns şi dumneavoastră.

Acestea fiind zise, ofiţerul murmură un bună seara plin de un adânc respect şi se înapoie liniştit la postul său. Cât despre soldat, lipit în poziţie de drepţi de obstacolul despărţitor, nici nu îndrăznea să respire şi inima îi bătea atât de tare, încât contele d'Artois, sprijinindu-se cu spatele de cealaltă parte a porţii îi auzi bătăile.

— Suntem pierduţi! îi şopti regina cumnatului său, luându-l de mână.

Acesta nu răspunse.

— Ştie cineva că aţi plecat? o întrebă el mai apoi.

— Vai, nu ştiu — zise regina.

— Poate că regele a dat acest ordin numai pentru mine. Regele ştie că ies noaptea şi că mă întorc uneori târziu. Doamna contesă d'Artois a aflat unele lucruri şi cred că s-o fi plâns maiestăţii sale: de aici, acest ordin atât de drastic!

— Ah, nu, nu frate: îţi mulţumesc din inimă pentru delicateţea cu care mă linişteşti. Dar această măsură este pentru mine sau, mai bine zis, împotriva mea, ştiu.

— Cu neputinţă, scumpă soră — regele vă respectă prea mult..

— Deocamdată, eu sunt la uşă şi mâine un scandal îngrozitor va izbucni dintr-un lucru atât de nevinovat. Ah, am un duşman care se află în preajma regelui, o ştiu prea bine.

— Ai un duşman în preajma regelui, surioară? E cu neputinţă. Ei bine, mi-a venit o idee.

— O idee? Repede, să vedem.

— O idee care-l va face pe duşmanul dumitale să pară mai prost decât un măgar spân-

zurat de propria-i funie.

— Ah, numai să ne salvezi de ridicolul acestei situaţii, iată tot ce-ţi cer.

— Să vă salvez! Nădăjduiesc din toată inima. A, nu-s mai nătâng ca el, chiar dacă el se crede mai deştept decât mine.

— Care el?

— Ei, Doamne! Domnul conte de Provence.

— Ah, recunoşti şi dumneata ca şi mine, că este duşmanul meu?

— Ei, nu duşmăneşte el tot ce este tânăr, tot ce-i frumos, tot ceea ce e în stare de ceea ce el nu mai poate?!

— Frate, ştii ceva despre acest consemn?

— Poate că da; dar mai întâi să plecăm de aici, e un frig de crapă pietrele, Haideţi cu mine, scumpă soră.

— Unde?

— Veţi vedea; undeva unde cel puţin va fi cald; veniţi şi pe drum vă voi spune ce cred eu în legătură cu poarta închisă. Ah, domnule de Provence, scumpul şi ticălosul meu frate! Dă-mi braţul, soră; domnişoară de Taverney, luaţi celălalt braţ şi s-o cotim la dreapta.

Porniră la drum.

— Şi zici deci că domnul conte de Provence... continuă regina.

— Ei bine, iată. Astă-seară, după cină a venit în cabinetul cel mare; regele a stat mult de vorbă în timpul zilei cu contele de Haga şi pe dumneata nu te-a văzut nimeni.

— La orele două am plecat spre Paris.

— Ştiam foarte bine: regele, îngăduie-mi să-ţi spun, scumpă soră, regele se gândea la dumneata tot atât cât se gândea la Harun-al-Raşid şi la marele său vizir Giafar; era cufundat în geografie. Îl ascultam destul de nerăbdător, deoarece voiam să plec şi eu. Ah, iertare, nu plecăm probabil pentru acelaşi lucru, aşa că nu era cazul să...

— Haideţi, haideţi, spuneţi totuşi.

— S-o luăm spre stânga.

— Dar unde ne duci?

— Doar la vreo douăzeci de paşi de aici. Fiţi atente, iată un morman de zăpadă. Ah, domnişoară de Taverney, dacă îmi lăsaţi braţul, veţi cădea, vă previn. Pe scurt, pentru a ne întoarce la rege, el nu se gândea decât la latitudine şi la longitudine, când domnul de Provence îi spuse: "Aş dori mult să prezint omagiile mele reginei".

— Ah, ah! exclamă Maria-Antoaneta.

— "Regina cinează în apartamentele sale", răspunse regele. "Ia te uită, credeam că este la Paris", replică fratele meu. "Nu, este în apartamentele sale", spuse liniştit regele. "Tocmai că am fost adineauri acolo şi nu m-a primit", continuă domnul de Provence. Atunci l-am văzut pe rege încruntându-se. Ne concedie pe mine şi pe fratele meu şi, fără îndoială, imediat după ce am plecat noi s-a informat. Lui Ludovic i se năzare uneori să fie gelos, o ştiţi; de bună seamă a dorit să vă vadă, n-a fost lăsat să intre şi a bănuit ceva.

— Cu siguranţă, doamna de Misery avea în această privinţă un ordin strict.

— Asta e; şi pentru a fi sigur că ai lipsit, regele a dat acest sever consemn care ne lasă pe afară.

— Oh, recunoaşte că este o capcană îngrozitoare, conte.

— Recunosc; dar iată că am ajuns.

— Aceasta este casa?

— Nu-ţi place, surioară?

— A, nu spun asta; dimpotrivă, este încântătoare. Dar slujitorii dumitale?

— Ei bine?

— Dacă mă văd?...

— Scumpă soră, intră totuşi, şi-ţi garantez că nimeni n-o să te vadă.

— Nici chiar cel care-mi va deschide uşa? întrebă regina.

— Nici chiar acela.

— Imposibil.

— Vom încerca — spuse contele d'Artois, râzând şi se apropie eu mâna întinsă de uşă.

Regina îl apucă de braţ.

— Te implor, frate, ia seama.

Cu cealaltă mână prinţul apăsă un panou sculptat cu deosebit rafinament. Uşa se deschise. Regina nu-şi putu stăpâni o tresărire de spaimă.

— Intră, scumpă soră, te conjur — zise prinţul. Vezi bine că, până în prezent, nu-i nimeni.

Regina o privi pe domnişoara de Taverney ca de pe marginea prăpastiei; ea trecu pragul schiţând unul din acele gesturi atât de fermecătoare la femei care vor să spună: "Ce-o vrea Dumnezeu!"

Uşa se închise în spatele său fără zgomot. Se aflau într-un vestibul de stuc, cu tăbliile căminului de marmură, vestibul nu prea mare dar de un gust desăvârşit; dalele de mozaic înfăţişau buchete de flori în timp ce pe console de marmură, o sută de trandafiri scunzi şi bogaţi, atât de rari în acest anotimp, îşi scuturau petalele parfumate din vaze japoneze. O căldură plăcută, o mireasmă şi mai plăcută încă puneau stăpânire pe întreaga lor fiinţă, încât, odată aflate în vestibul, cele două doamne uitară nu numai o parte din temerile lor, dar chiar o parte din scrupulele lor.

— Acum e bine, suntem la adăpost — spuse regina — şi trebuie să mărturisesc, adă-postul este destul de comod. Dar oare n-ar fi bine să te ocupi de un lucru, scumpe frate?

— De care?

— Să îndepărtezi servitorii.

— A, nimic mai uşor — şi prinţul, apucând cordonul soneriei plasat în canelura unei coloane, făcu să răsune un clopoţel care, după ce clincheti o singură dată, vibra misterios în adâncurile casei.

Cele două femei scoaseră un mic strigăt de spaimă.

— Cum, în felul acesta îndepărtezi servitorii, frate? întrebă regina. Am crezut, dimpotrivă, că

astfel îi chemi.

— Dacă mai sun o dată, da, va veni cineva, însă cum n-am sunat decât o dată, fii liniştită, soră, nu va veni nimeni.

Regina începu să râdă.

— Văd că eşti un om prudent — spuse ea.

— Acum, dragă soră — continuă prinţul — nu puteţi să rămâneţi în vestibul; daţi-vă oste-neala şi urcaţi un etaj.

— Să ne supunem — zise regina. Zâna care veghează casa nu mi se pare răuvoitoare.

Şi urcă. Prinţul o luă înainte. Nu se auzea pasul nici unuia dintre ei pe covorul de Aubusson care împodobea scara. Ajuns la primul etaj, prinţul trase pe neaşteptate de cordonul altei sonerii, la al cărei zgomot regina şi domnişoara de Taverney tresăriră. Dar uimirea lor spori şi mai mult când văzură uşile deschizându-se singure.

— Într-adevăr, Andreea — spuse regina — încep să tremur; şi dumneata?

— Eu, doamnă, atâta timp cât maiestatea voastră merge înainte, o voi urma cu încredere.

— Nimic mai simplu, soră, decât ceea ce se întâmplă — o linişti tânărul prinţ. Uşa care se află în faţa dumitale este cea a apartamentului dumitale. Priveşte! Şi el îi arătă reginei un micuţ şi fermecător apartament a cărei descriere nu o putem omite. O anticameră în lemn de trandafir, cu două etajere de Boule, plafon de Boucher, parchet din lemn de trandafir, dădeau într-un budoar capitonat cu caşmir alb, presărat cu flori brodate de mâinile cele mai iscusite, în budoar se afla doar o tapiserie de mătase cu punctul mic, nuanţată cu acea artă care făcea ca un covor de Gobelins din acea vreme să fie comparabil cu tabloul unui mare pictor. După budoar, venea o frumoasă cameră de dormit albastru-deschis, împodobită cu perdele de dantelă şi mătase de Tours, un pat somptuos aşezat în umbra alcovului, un foc strălucitor într-un şemineu de marmură albă, douăsprezece luminări

parfumate arzând în candelabre de Clodion, un paravan de lac azuriu, cu desene chinezeşti de aur — iată minunile care se înfăţişară doamnelor în clipa când păşiră sfioase pragul acestui elegant colţişor atât de intim.

Nici o fiinţă nu se arătă; pretutindeni, căldură şi lumină, fără să se poate ghici cauzele unor atât de fericite efecte.

Regina, care intrase cu rezervă în budoar, rămase o clipă în pragul camerei de dormit. Prinţul se scuză cu o deosebită politeţe pentru faptul că fusese silit de împrejurări să dezvăluie sorei sale o taină nedemnă de ea. Regina răspunse cu un zâmbet, era mai grăitor decât toate cuvintele pe care ar fi putut să le rostească.

— Dragă soră — adăugă atunci contele d'Artois — acest apartament este locuinţa mea de holtei; numai eu singur pot veni aici şi întotdeauna vin singur.

— Aproape întotdeauna — îl corectă regina.

— Ba nu, întotdeauna.

— Ah! exclamă regina.

— Mai mult — continuă el — în budoarul în care vă aflaţi este o sofa şi o berjeră pe care adeseori, când noaptea mă surprinde încă la vânătoare. Dorm la fel de bine ca şi în patul meu.

— Înţeleg — spuse regina — de ce doamna contesă d'Artois este uneori neliniştită.

— Fără îndoială, dar recunoaşte, soră, că dacă doamna contesă este neliniştită din cauza mea, în această noapte ea nu va avea motive.

— În această noapte, nu zic nu, dar în celelalte nopţi...

— Soră, cine n-are dreptate o dată, n-are dreptate niciodată.

— Să ne oprim aici — zise regina, aşezându-se pe un fotoliu. Sunt îngrozitor de obosită şi dumneata, biata mea Andreea?

— Ah, eu sunt sfârşită de oboseală şi dacă maiestatea voastră îngăduie...

— Într-adevăr, sunteţi palidă, domnişoară — spuse contele d'Artois.

— Repede, repede, draga mea, aşează-te, culcă-te, chiar — spuse regina. Domnul conte d'Artois ne cedează acest apartament, nu-i aşa, Charles?

— Pe de-a-ntregul, doamnă.

— O, clipă, conte, un ultim cuvânt.

— Ce anume?

— Dacă pleci, cum te putem chema?

— Nu veţi avea nevoie de mine, soră; odată instalate, dispuneţi de întreaga casă.

— Mai sunt deci şi alte încăperi afară de acestea?

— Fără îndoială. În primul rând se află o sufragerie pe care vă sfătuiesc să o vizitaţi.

— Cu o masă gata servită, fără îndoială.

— Desigur şi unde domnişoara de Taverney, care, pare-mi-se, are nevoie, va găsi o supă concentrată, o aripă de pasăre şi un deget de vin de Xérés şi unde dumneata scumpă soră, vei găsi o adevărată colecţie din fructele dumitale preferate.

— Toate acestea fără valeţi?

— Nici unul.

— Interesant. Dar...

— Dar ce?

— Dar cum ne întoarcem la palat?

— Nu trebuie să ne gândim să ne întoarcem în timpul nopţii deoarece există consemnul. Însă consemnul de noapte cade o dată cu ivirea zorilor; la ora şase, porţile se deschid, plecaţi de aici la şase fără un sfert. Veţi găsi în dulap pelerine de toate culorile şi de toate formele dacă doriţi să vă deghizaţi; intraţi deci, cum vă spun, în palat, vă duceţi în apartamentele dumneavoastră, vă culcaţi şi nu vă neliniştiţi de rest.

— Şi dumneata?

— Eu?

— Da, ce vei face?

— Eu plec.

— Cum?! Te gonim noi, bietul meu frate?

— Nu se cade ca eu să petrec noaptea sub acelaşi acoperiş cu dumneata, soră.

— Dar trebuie să dormi undeva, iar noi ţi-am luat locul!

— Eh, îmi mai rămân încă trei asemănătoare cu acesta.

Regina începu să râdă.

— Şi mai zici că doamna contesă d'Artois n-are dreptate când se nelinişteşte; am s-o previn — rosti ea, cu un fermecător gest de ameninţare.

— Atunci şi eu îi voi spune totul regelui — replică prinţul pe acelaşi ton.

— Are dreptate, depindem de el.

— Cu totul. Este umilitor, dar ce poţi face?

— Să ne supunem. Aşadar, spuneai că, pentru a ieşi din casă, mâine dimineaţă, fără a întâlni pe nimeni...

— Un singur semnal al soneriei de lângă coloana de jos.

— Care? Cea din dreapta sau cea din stânga?

— Oricare.

— Şi uşa se va deschide?

— Şi se va închide.

— Singură?

— Singură.

— Mulţumesc. Bună seara, frate dragă.

— Bună seara, surioară.

Prinţul salută. Andreea închise uşa după el. Şi contele d'Artois dispăru în noapte.

Capitolul IX Alcovul reginei

A doua zi, sau mai precis chiar în dimineaţa aceea, căci ultimul nostru capitol s-a sfârşit către ora două noaptea, aşadar, în aceeaşi dimineaţă, cum spuneam, regele Ludovic al XVI-lea,

îmbrăcat într-un costum liliachiu de dimineaţă, fără protocol şi nepudrat, în fine aşa cum se sculase din pat, bătea la uşa anticamerei reginei.

Camerista de serviciu întredeschise uşa şi, recunoscându-l pe rege, zise:

— Sire!..

— Regina! rosti scurt Ludovic al XVI-lea.

— Maiestatea sa doarme, sire.

Regele schiţă gestul de a o îndepărta pe femeie, dar aceasta nu se clinti din loc.

— Cum, nu te dai în lături? Vezi bine că vreau să trec — zise regele.

În unele momente regele dovedea o promptitudine în mişcări pe care duşmanii săi o numeau brutalitate.

— Regina se odihneşte, sire — se împotrivi cu timiditate doamna de serviciu.

— Ţi-am spus să mă laşi să trec — replică Ludovic şi, zicând acestea, o împinse pe cameristă şi intră.

Ajuns chiar la uşa camerei de culcare, regele o văzu pe doamna de Misery, prima cameristă a reginei, care citea liturghia din cartea de rugăciuni. Sus numita doamnă se ridică îndată ce-l zări pe suveran.

— Sire — rosti ea, cu voce scăzută şi făcând o adâncă revenenţă — maiestatea să nu a sunat încă.

— Ah, adevărat?! exclamă regele, cu un aer batjocoritor.

— Dar, sire, nu este decât şase şi jumătate cred şi maiestatea să nu sună niciodată înainte de şapte.

— Şi eşti sigură că regina se află în patul său? Eşti sigură că doarme?

— N-am afirmat că maiestatea sa doarme, sire, dar sunt sigură că se află în patul său.

— Şi se află?

— Da, sire.

Regele nu mai zăbovi. Se îndreptă spre uşă şi răsuci minerul rotund şi aurit cu o grabă zgomotoasă. Camera reginei era cufundată în întuneric ca în miez de noapte, obloane, perdele şi storuri închise ermetic menţineau bezna cea mai adâncă. O lampă de căpătâi arzând pe o măsuţă în colţul cel mai îndepărtat al apartamentului lăsa alcovul reginei în întregime în umbră şi imensele perdele de mătase albă cu flori de crin daurit cădeau în falduri unduitoare pe patul răvăşit. Regele alergă spre pat.

— Ah, doamnă de Misery, ce zgomotoasă eşti, iată că m-ai trezit din somn! strigă regina.

Regele se opri uluit.

— Nu este doamna de Misery... — murmură el.

— Ce surpriză! Dumneavoastră sunteţi, sire? Adăugă Maria-Antoaneta, ridicându-se.

— Bună dimineaţa, doamnă — articulă regele, cu un ton acru-dulce.

— Ce vânt bun v-aduce, sire? întrebă regina. Doamnă de Misery! Doamnă de Misery! Deschide ferestrele!

Doamnele intrară şi, după obiceiul pe care-l impusese regina, deschiseră imediat uşi şi ferestre pentru a lăsa să pătrundă aerul proaspăt, pe care Maria-Antoaneta îl respira cu nesaţ când se trezea.

— Domneaţi un somn dulce, doamnă — zise regele, aşezându-se aproape de pat, după ce îşi plimbase prin cameră privîrea-i cercetătoare.

— Da, sire, am citit târziu şi, dacă maiestatea voastră nu m-ar fi trezit, aş fi dormit încă.

— Care-i pricina că ieri n-aţi primit, doamnă?

— Să primesc pe cine? Pe fratele dumneavoastră, domnul de Provence? întrebă regina, cu o prezenţă de spirit care venea în întîmpinarea bănuielilor regelui.

— Într-adevăr, fratele meu a vrut să vă salute şi nu a fost primit.

— Ei bine?...

— Spunându-i-se că lipsiţi?

— I s-a spus acest lucru? întrebă cu nepăsare Maria-Antoaneta. Doamnă de Misery! Doamnă de Misery!

Prima cameristă apăru în prag, cu o tavă de aur pe care se afla puzderie de scrisori adresate reginei.

— Maiestatea sa m-a chemat? întrebă doamna de Misery.

— Da. I s-a spus ieri domnului de Provence că lipsesc de la palat?

Pentru a nu trece prin faţa regelui, doamna de Misery trecu prin spate şi întinse reginei tava cu scrisori. Ţinea sub deget una din scrisori al cărei scris regina îl recunoscu imediat.

— Răspunde regelui, doamnă de Misery — adăugă Maria-Antoaneta, la fel de nepăsătoare. Spune maiestăţii sale ce i s-a răspuns ieri domnului de Provence când s-a prezentat la uşă. În ce mă priveşte, nu-mi mai amintesc.

— Sire — începu doamna de Misery — în timp ce regina deschidea scrisoarea, monseniorul conte de Provence s-a prezentat ieri pentru a-şi aduce omagiile maiestăţii sale, iar eu i-am răspuns că maiestatea să nu primeşte.

— Din ordinul cui?

— Din ordinul reginei.

— Ah! exclamă regele.

În acest timp, regina deschisese scrisoarea şi citise aceste două rânduri:

"*V-aţi întors ieri de la Paris şi aţi intrat în palat la orele opt seara. Laurent v-a văzut."*

Apoi, având tot timpul acelaşi aer nepăsător, regina desfăcu o jumătate de duzină de bilete, scrisori şi cereri, care zăceau împrăştiate pe plapumă.

— Ei bine? zise ea, ridicând capul şi privindu-l pe rege.

— Mulţumesc, doamnă — se adresă acesta primei cameriste. Doamna de Misery se îndepărtă.

— Iertare, sire — spuse regina — lămuriţi-mă asupra unui lucru.

— Care, doamnă?

— Sunt sau nu sunt liberă să-l primesc sau să nu-l primesc pe domnul de Provence?

— O, cu desăvârşire liberă, doamnă, dar...

— Dar purtarea lui mă oboseşte, ce vreţi? De altfel nu mă iubeşte; este adevărat că nici eu pe el. Aşteptam neplăcuta sa vizită şi m-am băgat în pat la ora opt, tocmai ca să nu primesc această vizită. Dar ce aveţi, sire?

— Nimic, nimic.

— S-ar spune că vă îndoiţi.

— Dar...

— Dar ce?

— Vă credeam ieri la Paris.

— La ce oră?

— La ora la care pretindeţi că v-aţi culcat.

— Am fost la Paris, desigur. Ei, şi? Oare de la Paris nu te şi întorci?

— Fără îndoială. Totul depinde de oră la care te întorci.

— Ah, ah! Vreţi să ştiţi deci cu precizie ora la care m-am întors de la Paris?

— Da.

— Nimic mai uşor, sire.

Regina strigă:

— Doamnă de Misery!

Camerista reapăru.

— Ce oră era când m-am întors de la Paris, ieri, doamnă de Misery? întrebă regina.

— Aproape ora opt, maiestate.

— Nu cred — spuse regele — probabil te înşeli, doamnă de Misery; informează-te!

Camerista, dreaptă şi netulburată, se întoarse spre uşă.

— Doamnă Duval! strigă ea.

— Da, doamnă! răspunse o voce.

— La ce oră s-a întors de la Paris, ieri seară, maiestatea sa?

— Cred că era ora opt, doamnă — răspunse a doua cameristă.

— Poate că te înşeli, doamnă Duval — zise doamna de Misery. Doamna Duval se aplecă pe fereastra anticamerei şi strigă:

— Laurent!

— Cine e Laurent? întrebă regele.

— Este portarul de la uşa pe unde maiestatea sa a intrat ieri, spuse doamna de Misery.

— Laurent! strigă doamna Duval, la ce oră s-a întors ieri maiestatea sa regina?

— Pe la opt — răspunse portarul de jos de pe terasă.

Regele îşi lăsă capul în piept. Doamna de Misery îi spuse doamnei Duval să plece, iar aceasta îl concedie, la rându-i, pe Laurent.

Cei doi soţi rămaseră singuri. Ludovic al XVI-lea era ruşinat şi se străduia din răsputeri să-şi ascundă ruşinea. Regina însă, în loc să se bucure de victoria obţinută, îi spuse rece:

— Ei bine, să vedem, sire, ce mai doriţi să ştiţi?

— A, nimic! exclamă regele, strângând mâinile soţiei sale. Nimic.

— Cu toate astea...

— Iertaţi-mă, doamnă; nu prea ştiu ce mi-a trecut prin cap. Vedeţi bucuria mea; este tot atât de mare ca şi remuşcările mele. Nu v-aţi supărat pe mine, nu-i aşa? Vă rog, nu fiţi mânioasă! Pe onoarea mea de gentilom, aş fi disperat. Regina îşi retrase mâna din mâna regelui. Ce faceţi, doamnă? întrebă Ludovic.

— Sire — zise Maria-Antoaneta — regina Franţei nu minte!

— Ce vreţi să spuneţi? întrebă regele, uimit.

— Vreau să spun că nu m-am întors aseară la orele opt! Regele se dădu înapoi, sur-prins... Vreau

să spun — continuă regina, cu acelaşi sânge rece — că m-am întors azi-dimineaţă abia la ora şase.

— Doamnă!

— Şi că fără domnul conte d'Artois, care mi-a oferit un adăpost şi m-a primit din milă în locuinţa sa, aş fi rămas la uşă ca o cerşetoare.

— Aha! Aşadar n-aţi fost acasă — spuse regele, cu chipul întunecat. Deci am avut dreptate?

— Vă cer iertare, sire, dar, din cele ce v-am spus, vă rog să trageţi o concluzie aritmetică şi nu una de bărbat galant.

— În ce privinţă, doamnă?

— În aceea că, pentru a vă încredinţa dacă mă întorc devreme sau târziu, nu era nevoie nici să închideţi poarta, nici să daţi consemne, ci numai să veniţi şi să mă întrebaţi; "La ce oră v-aţi întors, doamnă?"

— Oh! exclamă regele.

— Nu mai aveţi dreptul să vă îndoiţi, domnule. Spionii dumneavoastră au fost înşelaţi sau cumpăraţi, porţile dumneavoastră forţate şi deschise, teama dumneavoastră combătută, bănuielile risipite. V-am văzut ruşinat pentru faptul de a fi uzat de violenţă împotriva unei femei în drepturile sale. Puteam să continui să mă bucur de victoria mea. Dar găsesc procedeele dumneavoastră ruşinoase pentru un rege, nepotrivite pentru un gentilom şi nu vreau să-mi refuz satisfacţia de a v-o spune.

Regele îşi scutură jaboul, cu aerul omului care caută un răspuns.

— Da! Puteţi să faceţi orice, domnule — continuă regina, clătinând capul — nu veţi reuşi să vă scuzaţi purtarea faţă de mine.

— Dimpotrivă, doamnă, voi reuşi destul de uşor — răspunse regele. Există oare în tot palatul un singur om care să se îndoiască şi să creadă că nu v-aţi întors acasă? Ei bine, dacă toată lumea vă ştia aici, nimeni nu a putut să-şi închipuie că ordinul meu referitor la închiderea porţilor era dat

împotriva dumneavoastră. Iar dacă a fost pus pe seama nechibzuinţelor domnului conte d'Artois sau ale oricărui altcuiva, vă daţi seama că nu mă sinchisesc.

— Atunci, sire?... interveni regina.

— Ei bine, ca să rezum, vă voi spune că, dacă am salvat aparenţele în ceea ce vă pri-veşte, doamnă, am dreptate şi adaug: dumneavoastră nu aveţi dreptate, dumneavoastră care nu aţi făcut acest lucru pentru mine; şi dacă am vrut, pur şi simplu, să vă dau o lecţie în secret, dacă lecţia a folosit, ceea ce cred după iritarea pe care mi-o dovediţi, ei bine, am încă o dată dreptate şi nu revin asupra faptelor mele!

Regina ascultase răspunsul augustului său soţ, liniştindu-se încetul cu încetul; nu era de fel mai puţin iritată, dar voia să-şi păstreze toate forţele pentru lupta care, după părerea sa, în loc să se sfârşească, de-abia începea.

— Foarte bine! zise ea. Aşadar, nici măcar nu încercaţi să vă găsiţi o scuză pentru faptul de a o fi lăsat să zacă la uşa locuinţei sale, aşa cum aţi fi putut s-o faceţi cu prima venită, pe fiica Mariei-Tereza, soţia dumneavoastră, mama copiilor dumneavoastră? Nu, după părerea dumneavoastră este o glumă regală, o glumă plină de spirit, a cărei moralitate, de altfel, îi dublează valoarea. Aşadar, în ochii dumneavoastră, este un lucru cât se poate de firesc de a o fi silit pe regina Franţei să petreacă noaptea în locuinţa unde contele d'Artois primeşte domnişoarele de la Operă şi femeile de moravuri uşoare de la curtea dumneavoastră, nu? Ah, dar n-are importanţă, nu, un rege se ridică deasupra tuturor acestor mizerii, un rege înţelept, mai ales şi dumneavoastră sunteţi înţelept, sire! Reţineţi faptul că în toată această poveste domnul d'Artois a avut rolul cel mai frumos. Reţineţi că el mi-a făcut un serviciu nepreţuit. Reţineţi că, de data aceasta, am fost nevoită să mulţumesc cerului că cumnatul meu este un bărbat uşuratic, deoarece

nesocotinţele sale au slujit de manta ruşinii mele, deoarece viciile sale mi-au salvat onoarea.

Regele roşi şi se mişcă zgomotos în fotoliul său.

— Eh! exclamă regina, cu un râs amar. Ştiu bine că sunteţi un rege moral, sire! Dar v-aţi gândit oare la ce rezultat ajungeţi cu morala dumneavoastră? Ziceţi că n-a ştiut nimeni că nu m-am întors? Şi chiar dumneavoastră m-aţi crezut! Dar sunteţi sigur că domnul de Provence, care vă instigă, a crezut şi el? Sau domnul d'Artois? Sau femeile mele, care din ordinul meu, v-au minţit în dimineaţa asta, au crezut? Sau poate Laurent, cumpărat de domnul conte d'Artois şi de mine? Să fim serioşi, regele are întotdeauna dreptate, dar uneori şi regina poate avea dreptate. Vreţi, sire, să luăm acest obicei? Dumneavoastră să-mi trimiteţi spioni şi gărzi elveţiene, eu să-i cumpăr pe elveţienii şi pe spionii dumneavoastră? Vă spun că, în mai puţin de o lună. Căci mă cunoaşteţi şi ştiţi că nu mă voi opri, ei bine! în mai puţin de o lună voi cumpăra măreţia tronului şi demnitatea căsniciei, iar într-o dimineaţă ca azi, de pildă, vom aduna totul împreună şi vom vedea cât ne va fi costat pe amândoi.

Era evident că aceste cuvinte avură un mare efect asupra celui căruia îi erau adresate.

— Ştiţi — începu regele, cu vocea schimbată — ştiţi că sunt sincer şi că mărturisesc toate greşelile pe care le-am făcut. Vreţi să-mi dovediţi, doamnă, că aţi fost îndreptăţită să plecaţi de la Versailles în sanie împreună cu gentilomii dumneavoastră? O ceată de zănatici menită să vă compromită în împrejurările grave în care trăim! Vreţi să-mi dovediţi, doamnă, că aţi fost îndreptăţită să dispăreţi cu ei în Paris, ca măştile la un bal şi să vă întoarceţi la ore scandalos de târzii, în timp ce eu mă istovesc muncind şi toată lumea doarme?! Aţi vorbit despre demnitatea căsniciei, despre maiestatea tronului şi despre calitatea

dumneavoastră de mamă. Oare o soţie, o regină şi o mamă face aşa ceva?

— Vă voi răspunde în două cuvinte, domnule şi vă spun dinainte că voi răspunde şi mai dispreţuitor decât am făcut-o până acum, deoarece mi se pare într-adevăr că unele din învinuirile dumneavoastră nu merită decât dispreţ. Am părăsit Versailles-ul în sanie pentru a ajunge mai repede la Paris; am plecat însoţită de domnişoara de Taverney, care, mulţumesc lui Dumnezeu, are una dintre cele mai imaculate reputaţii de la curte şi am fost la Paris ca să verific eu însămi că regele Franţei, acest tată al marii familii, acest rege filozof, acest suport moral al tuturor conştiinţelor, am vrut să verific, spun, că regele lasă să moară de foame, să zacă în uitare, expusă tuturor atacurilor, vicisitudinilor şi mizeriilor, pe cineva de rang regesc din familia sa: un descendent al unuia dintre regii care au stăpânit Franţa.

— Eu?! făcu regele, surprins.

— Am urcat — continuă regina — într-un soi de pod şi am văzut stând fără foc, fără lu-mină, fără bani, pe nepoata unui mare prinţ; i-am dat o sută de ludovici acestei victime a uitării, a neglijenţei regale. Şi, cum întârziasem reflectând asupra zădărniciei măririi noastre, căci şi eu filozofez uneori, cum frigul era aspru şi cum pe gheaţă caii merg prost şi, mai ales, caii trăsurilor de piaţă...

— Caii trăsurilor de piaţă?! exclamă regele. Aţi venit cu o trăsură de piaţă?

— Da, sire, cu nr. 107.

— Oh, oh! murmură regele stând picior peste picior şi legănându-şi-l pe cel drept aşezat deasupra, ceea ce la el era semnul unei vii nerăbdări. Într-o trăsură de piaţă!...

— Da şi preafericită chiar de a fi găsit acea trăsură — replică regina.

— Doamnă — o întrerupse regele — aţi făcut bine, dumneavoastră aveţi întotdeauna porniri

nobile, manifestate cu prea multă uşurinţă, poate; dar greşeala constă în această mare generozitate, care vă caracterizează.

— Mulţumesc, sire — răspunse regina, pe un ton batjocoritor.

— Gândiţi-vă bine — continuă regele — că nu v-am bănuit de un lucru care să nu fi fost drept şi onest; doar asemenea intervenţie, precum şi felul aventuros de a fi al reginei mi-au displăcut; aţi făcut un bine ca de obicei; dar, făcând un bine celorlalţi, aţi găsit mijlocul de a vă face rău vouă înşivă. Iată ce vă reproşez. Acum trebuie să repar o neglijenţă; trebuie să veghez la soarta unei familii de regi. Sunt gata: dezvăluiţi-mi aceste nefericiri şi binefacerile mele nu se vor lăsa aşteptate.

— Numele de Valois, sire, este destul de ilustru, cred, pentru a vi-l aminti.

— Ah! exclamă Ludovic al XVI-lea, cu un zgomotos hohot de râs. Ştiu acum ce vă preocupă: mica Valois, nu-i aşa, o contesă de... staţi o clipă...

— De La Motte.

— Aşa e, de La Motte; soţul este jandarm?

— Da, sire.

— Şi soţia o intrigantă? O, nu vă supăraţi, răscoleşte cerul şi pământul, îi copleşeşte pe miniştrii, le hăituieşte pe mătuşile mele, mă striveşte pe mine însumi cu cereri, plângeri şi dovezi genealogice.

— Aşadar, sire, lucrul acesta dovedeşte că până azi ea a solicitat în mod inutil, acesta-i adevărul.

— Nu zic nu!

— Este sau nu o Valois?

— Cred că da!

— Ei bine! Acordaţi-i o pensie. O pensie onorabilă pentru ea, un regiment pentru soţul ei, în sfârşit, o situaţie pentru nişte urmaşi de viţă regală.

— A, uşurel, doamnă. Drace! Staţi puţin! Mica Valois îmi va smulge întotdeauna destule

pene şi fără ajutorul dumneavoastră; are cioc bun, mica Valois, să ştiţi!

— O, nu mă tem pentru dumneavoastră, sire, penele dumneavoastră sunt trainice.

— O pensie onorabilă! Dumnezeule! Încetişor, doamnă! Ştiţi cât a stors această iarnă din caseta mea? Un regiment acestui mic jandarm, care a făcut afacerea de a se căsători cu o Valois?! Păi nu mai am regimente de dat, doamnă, nici chiar celor care le plătesc sau le merită. O situaţie demnă de regii din care coboară, acestor cerşetori?! Haida-de, când noi, ceilalţi regi, nu avem nici măcar o situaţie demnă de nişte particulari bogaţi. Domnul duce d'Orléans şi-a trimis caii şi catârii săi în Anglia ca să-i vândă şi îşi reduce două treimi din personal. Eu am suprimat vânătoarea de lupi, domnul de Saint-Germain mi-a redus personalul militar. Noi toţi şi mari şi mici, îndurăm lipsuri, draga mea!

— Cu toate astea, sire, nişte Valois nu pot muri de foame!

— Nu mi-aţi spus că i-aţi dat o sută de ludovici?

— Frumoasă pomană!

— Regală.

— Daţi-i tot pe-atât.

— Mă voi păzi ca de foc. Ceea ce i-aţi dat, e de ajuns pentru amândoi.

— Atunci... o mică pensie.

— Nu, nimic fix. Aceşti oameni vă vor stoarce destul şi aşa: sunt din familia rozătoarelor. Când o să am chef să dau, ei bine, o să dau o sumă fără alte precedente, fără obligaţii pentru viitor. Într-un cuvânt, voi da când voi avea prea mulţi bani. Această mică Valois, ah, dar nici nu vă pot povesti tot ce ştiu eu despre ea. Inima dumneavoastră bună a căzut în cursă, draga mea Antoaneta. Cer iertare bunei dumitale credinţe.

Şi zicând acestea, Ludovic întinse reginei mâna, care, cedând primului impuls, şi-o apropie

de buze, apoi, deodată, o respinse.

— Nu, nu sunteţi bun cu mine. Sunt supărată pe dumneavoastră.

— Sunteţi supărată pe mine! Ei bine eu... eu...

— O, da, spuneţi că nu sunteţi supărat pe mine, dumneavoastră care îmi închideţi porţi-le Versailles-ului, dumneavoastră care pătrundeţi la ora şase şi jumătate dimineaţa în anticamera mea, care deschideţi cu forţa uşa şi intraţi la mine rostogolind mânios ochii...

Regele începu să râdă.

— Nu — zise el — eu nu sunt supărat.

— Nu sunteţi supărat, foarte bine.

— Ce-mi daţi dacă vă dovedesc că nu eram supărat nici când am venit aici?

— Mai întâi dovada spuselor dumneavoastră.

— Oh, e destul de uşor — replică regele. Dovada o am în buzunar.

— Ah! exclamă regina curioasă, ridicându-se în capul oaselor. Mi-aţi adus ceva? O, atu-nci sunteţi într-adevăr foarte gentil; dar n-am să vă cred, vă daţi prea bine seama, decât dacă îmi arătaţi pe loc dovada. Fără nici un vicleşug. Pariez că sunt numai promisiuni!

Atunci, cu un zâmbet plin de bunătate, regele se scotoci în buzunar, cu o încetineală care sporeşte dorinţa, acea încetineală care-l face pe copil să tropăie de nerăbdarea de a-şi vedea jucăria, pe animal de a-şi căpăta dulciurile, pe femeie de a-şi primi darul. În fine, sfârşi prin a scoate din acest buzunar o cutie de marochin roşu, măiestrit împodobită cu aurituri.

— Ah, o cutie! exclamă regina.

Regele puse cutia pe pat. Regină o luă repede. Abia deschise cutia, că, îmbătată, uluită, exclamă:

— Ah, ce frumos! Dumnezeule, ce frumos este! Regele simţi un val de bucurie năpădindu-i inima.

— Găsiţi? întrebă el.

Regina nu putea răspunde, i se tăiase răsuflarea. Scoase din cutie uri colier de diamante atât de gros şi străveziu, atât de strălucitor şi de iscusit aranjat, încât i se păru că vede revărsându-se pe frumoasele-i mâini un fluviu de fosfor şi flăcări. Colierul se mişca asemenea inelelor unui şarpe ai cărui solzi erau de fulgere.

— O, este superb! Rosti, în furie, regina venindu-şi în fire. Superb! repetă ea şi ochii îi scânteiau, fie în contact cu aceste splendide diamante, fie gândindu-se că nici o femeie din lume nu poate avea un colier asemănător.

— Deci sunteţi mulţumită? întrebă regele.

— Entuziasmată, sire. Mă faceţi prea fericită.

— Adevărat?

— Priviţi primul şir, diamantele sunt mari cât alunele.

— Aşa este.

— Şi atât de bine potrivite. Nici nu le poţi deosebi unul de altul. Cu câtă măiestrie sunt aranjate! Ce proporţie savantă între primul şi al doilea, între al doilea şi al treilea! Bijutierul care a adunat laolaltă aceste diamante şi a făcut colierul este un artist.

— Sunt doi.

— Pariez că sunt Boehmer şi Bossange?

— Aţi ghicit într-adevăr, numai ei pot îndrăzni să făurească asemenea lucru. Cât este de frumos, sire, cât este de frumos!

— Doamnă, doamnă, fiţi atentă, plătiţi mult prea scump acest colier — zise regele.

— Oh! exclamă regina. Ah, sire!

Şi deodată, fruntea sa luminoasă se întunecă, se plecă; schimbarea trăsăturilor chipului său se înfăptui extrem de repede şi se şterse şi mai repede încă, astfel încât regele nu avu nici măcar timpul să bage de seamă.

— Vă rog să-mi faceţi o plăcere — spuse el.

— Care?

— Aceea de a vă prinde eu însumi la gât acest colier. Regina îl opri.

— Este foarte scump, nu-i aşa? întrebă ea, cu tristeţe.

— Pe legea mea, da — răspunse. Regele, râzând. Dar v-am spus, l-aţi plătit mai mult decât valorează şi numai la locul său, decât la gâtul dumneavoastră, va fi pus cu adevărat în valoare.

Zicând aceste cuvinte, Ludovic se apropie de regină, ţinând în mâinile sale cele două capete ale minunatului colier pentru a-l încheia cu agrafa, ea însăşi un enorm diamant.

— Nu, nu — se împotrivi regina — fără copilării. Puneţi colierul înapoi în cutie, sire. Şi ea clătină din cap.

— Aşadar, refuzaţi ca eu să fiu primul care să vă vadă purtându-l?

— Dumnezeu mi-e martor că nu v-aş refuza acesta bucurie, sire, dacă aş primi acest colier dar...

— Dar... — făcu regele, surprins.

— Dar nici dumneavoastră, nici altcineva, sire, nu va vedea un colier de acest preţ la gâ-tul meu.

— Nu-l veţi purta, doamnă?

— Niciodată!

— Refuzaţi darul meu?

— Refuz să-mi atârn de gât un milion, poate un milion şi jumătate, căci acest colier pre-ţuieşte un milion cinci sute de mii de livre, nu-i aşa?

— Ei, nu zic nu — răspunse regele.

— Refuz să-mi atârn la gât un milion şi jumătate când tezaurul regelui este gol, când regele este silit să-şi drămuiască ajutorul pe care-l dă şi să spună săracilor: "Nu mai am bani, Dumnezeu să vă aibă în pază!"

— Vorbiţi serios?

— Sire, domnul de Sartine îmi spunea într-o zi că se poate cumpăra o corabie cu un milion cinci sute de mii de livre şi, în realitate, sire, regele

Franţei are mai multă nevoie de o corabie decât regina Franţei de un colier.

— Ah! strigă regele în culmea bucuriei, cu ochii muiaţi de lacrimi. Ah, ceea ce faceţi este sublim. Mulţumesc, mulţumesc, mulţumesc! Antoaneta, sunteţi o femeie minunată. Şi pentru a încorona cum trebuie demonstraţia sa prietenească şi burgheză, bunul rege îşi arunca amândouă braţele în jurul gâtului Mariei-Antoaneta şi o sărută. Ah, Franţa vă va binecuvânta, doamnă, când va afla ce cuvinte aţi rostit! strigă el. Regina suspină. Mai este încă timp! zise regele, cu vioiciune. Un suspin plin de regret!

— Nu, sire, un suspin de uşurare; închideţi această cutioară şi înapoiaţi-o bijutierilor.

— Am şi dat dispoziţiile de plată; banii sunt pregătiţi; spuneţi ce să fac? Nu fiţi atât de dezinteresată, doamnă.

— Nu, m-am gândit bine. Am hotărât, sire, nu vreau acest colier; dar vreau altceva.

— Drace! Iată ciuntite cele un milion şase sute de mii de livre ale mele.

— Un milion şase sute de mii? Ce spuneţi? Era chiar atât de scump?

— Pe legea mea, doamnă, mi-a scăpat cuvântul şi nu mă dezic.

— Liniştiţi-vă; ceea ce vă cer vă va costa mai puţin.

— Ce-mi cereţi?

— Să mă lăsaţi să merg la Paris încă o dată.

— A, dar este uşor şi nu-i deloc scump.

— Aşteptaţi, aşteptaţi!

— Drace!

— La Paris, Piaţa Vendôme.

— Drace, drace!

— La domnul Mesmer.

Regele se scarpină după ureche.

— În sfârşit — zise el — aţi refuzat o plăcere de un milion şase sute de mii de livre; pot foarte bine să v-o acord pe aceasta. Duceţi-vă deci la

domnul Mesmer; dar, la rândul meu, pun o condiţie.

— Care?

— Să fiţi însoţită de o prinţesă de sânge.

Regina reflectă:

— O acceptaţi pe doamna de Lamballe?

— Doamna de Lamballe, fie.

— Deci aşa rămâne.

— Sunt de acord.

— Mulţumesc.

— Şi chiar acum — adăugă regele — mă duc să-mi comand corabia şi am s-o botez "Co-lierul Reginei". Veţi fi naşa ei, doamnă; apoi i-o voi trimite lui La Pérouse.

Regele sărută mâna soţiei sale şi ieşi din apartament, în culmea bucuriei.

Capitolul X Dimineaţa în camera reginei

Abia ieşi regele, că regina se ridică din pat şi se duse la fereastră să respire aerul proaspăt şi rece al dimineţii. Ziua se anunţă strălucitoare şi plină de acea vrajă pe care ivirea primăverii o dă unor zile de aprilie; îngheţul nopţii îi urmă dulcea căldură a unui soare destul de puternic; vântul îşi schimbase direcţia, suflând încă de cu seara de la miazănoapte spre răsărit. Dacă rămânea astfel, iarna, această iarnă cumplită din 1784 se sfârşea.

În zarea roşiatică se şi vedea înălţându-se acel abur cenuşiu care nu era decât umezeala retrăgându-se din faţa soarelui. Pe pământ, chiciura cădea puţin câte puţin de pe ramuri, iar păsărelele zburau nestânjenite, agăţându-se cu gingaşele lor gheare de mugurii timpurii. Floare de aprilie, ridichea sălbatică, încovoiată sub îngheţ ca acele biete flori despre care vorbeşte Dante, îşi

înălţa capul său negricios de sub omătul abia topit, iar sub frunzele toporaşului, frunze groase, tari şi late, mugurele lunguieţ al florii misterioase îşi arunca cele două foliole eliptice care precedau deschiderea corolei şi mireasma. Pe alei, pe statui, pe balustradele de fier, gheaţa lunecă în diamante repezi; încă nu se prefăcuse în apă, dar nu mai era nici gheaţă. Totul anunţa luptă surdă a primăverii împotriva promoroacăi şi prevestea apropiata înfrângere a iernii.

— Dacă vrem să profităm de gheaţă — zise regina cercetând atmosfera — cred că trebuie să ne grăbim. Nu-i aşa, doamnă de Misery; adăugă ea, întorcându-se. Căci, iată, primăvara învinge!

— Maiestatea voastră dorea de mult să meargă să facă o partidă de patinaj la bazinul elveţian — replică prima cameristă.

— Ei bine, chiar azi vom merge la patinaj — spuse regina — căci mâine va fi poate prea târziu.

— Atunci la ce oră fixaţi toaleta maiestăţii voastre?

— Imediat. Voi mânca ceva uşor şi voi pleca.

— Acestea sunt singurele ordine ale reginei?

— Vedeţi dacă domnişoara de Taverney s-a sculat şi spuneţi-i că vreau s-o văd.

— Domnişoara de Taverney se află în salonul maiestăţii sale — răspunse camerista.

— A şi venit?! exclamă regina, care ştia mai bine decât oricine la ce oră se culcase An-dreea.

— Da, doamnă, aşteaptă de mai bine de douăzeci de minute.

— Să intre.

Prin urmare, Andreea intră la regină în clipa când orologiul din curtea de marmură suna ceasurile nouă. Îmbrăcată cu grijă, ca orice doamnă de la curte care nu putea să apară în haină de casă în faţa suveranei sale, domnişoara de Taverney intră surâzătoare şi-n acelaşi timp destul de îngrijorată. Regina zâmbea, la rându-i, ceea ce o linişti pe Andreea.

— Hai, buna mea Misery — spuse ea. Trimite-mi-l pe Léonard şi pe croitor. Apoi urmărind-o din ochi pe doamna de Misery şi văzând uşa închizându-se după ea, zise: Nimic, Andreea; regele a fost fermecător, a râs, a fost dezarmat.

— Dar a aflat? întrebă Andreea.

— Înţelege, Andreea, când ai dreptate şi când eşti regina Franţei, nu minţi.

— Este adevărat, doamna — răspunse Andreea, roşind.

— Şi, în afară de asta, scumpa mea Andreea, se pare că ne-am înşelat.

— Ne-am înşelat, doamnă — zise Andreea. Oh şi nu numai o dată, fără îndoială?

— Se prea poate, dar iată, prima noastră greşeala a fost că am compătimit-o pe doamna de La Motte regelui nu-i place. Cu toate astea mărturisesc că mie mi-a plăcut.

— Oh, maiestatea voastră este un prea bun judecător ca să nu mă înclin în faţa hotărârilor sale.

— A sosit Léonard — spuse doamna de Misery, intrând.

Regina se aşeză în faţa măsuţei de toaletă din argint aurit şi faimosul coafor îşi începu lucrul. Regina avea cel mai frumos păr din lume şi cochetăria sa consta în a şi-l face admirat. Léonard o ştia şi, în loc să se grăbească, cum ar fi făcut cu orice altă femeie, el lăsa reginei timpul şi plăcerea de a se admira. În acea zi, Maria-Antoaneta era mulţumită, bucuroasă chiar; era frumoasă; după ce se privise în oglindă, ea se uită la Andreea, însufleţită de cele mai tandre sentimente.

— Sper că nu te-a certat nimeni — spuse ea — dumneata care eşti atât de independentă şi mândră, dumneata de care toată lumea se teme niţel, deoarece, asemenea divinei Minerva, eşti prea cuminte!

— Eu... doamnă... — se bâlbâi Andreea.

— Da, dumneata, dumneata care strici cheful tuturor tinerilor zăpăciţi de la curte. Ah, Doamne, ce fericită eşti că eşti fată, Andreea, şi, mai ales, că guşti fericirea de a fi.

Andreea roşi şi surâse cu tristeţe.

— Am făcut acest legământ — spuse ea.

— Şi-l vei ţine, frumoasa mea vestală? întrebă regina.

— Sper.

— Fiindcă veni vorba, îmi amintesc... — începu regina.

— Ce anume, maiestate?

— Că, fără să fii măritată, ai totuşi de ieri un stăpân.

— Un stăpân, doamnă?!

— Da, scumpul dumitale frate, îl cheamă Filip, mi se pare?

— Da, doamnă, Filip.

— A sosit?

— De ieri, după cum maiestatea voastră mi-a făcut cinstea să-mi spună.

— Şi nu l-ai văzut încă? Egoistă ce sunt, te-am smuls de lângă el ieri că să te duc la Paris; într-adevăr, este de neiertat.

— O, doamnă! exclamă Andreea, zâmbind. Vă iert cu dragă inimă şi Filip, de asemenea.

— Sigur?

— Răspund de asta.

— Pentru dumneata?

— Pentru mine şi pentru el.

— Cum este?

— Acelaşi om frumos şi bun, doamnă.

— Câţi ani are acum?

— Treizeci şi doi.

— Bietul Filip, ştii că sunt în curând paisprezece ani de când îl cunosc şi că, din aceşti paisprezece, nouă sau zece ani nu l-am văzut.

— Când maiestatea voastră va consimţi să-l primească, va fi fericit să o asigure pe maiestatea voastră că absenţa nu poate stinge sentimentul de respectuos devotament pe care l-a închinat reginei.

— Pot să-l văd imediat?

— Într-un sfert de oră va fi la picioarele maiestăţii voastre, dacă maiestatea voastră îngăduie.

— Bine, bine, îngădui, doresc chiar.

De abia sfârşi regina, că cineva, iute, zgomotos, lunecă sau, mai bine. Zis, făcu un salt pe covorul cabinetului de toaletă şi veni să-şi oglindească faţa veselă şi zeflemitoare în aceeaşi oglindă în care Maria-Antoaneta îşi zâmbea.

— Fratele meu d'Artois! exclamă regina. Ah, m-ai speriat!

— Bună dimineaţa, maiestatea voastră! spuse tânărul prinţ. Cum a petrecut noaptea maiestatea voastră?

— Mulţumesc, foarte rău, frate.

— Şi dimineaţa?

— Foarte bine.

— Iată esenţialul. Chiar adineauri am bănuit că încercarea a fost în chip fericit trecută, deoarece l-am întâlnit pe rege, care mi-a surâs fermecător. Iată ce înseamnă încrederea.

Regina începu să râdă. Contele d'Artois, care nu ştia mai mult, râse de asemenea, dar pentru cu totul alt motiv.

— Ah! exclamă el. Zăpăcit cum sunt, cred că nici n-am întrebat-o pe biata domnişoară de Taverney despre felul în care şi-a petrecut timpul.

Regina îşi cufundă privirea în oglindă, graţie căreia nu-i scăpă nimic din ceea ce se petrecea în cameră. Léonard tocmai îşi terminase opera şi

regina, scoţându-şi halatul de muselină de India, îşi îmbrăca rochia de dimineaţă. Uşa se deschise.

— Dacă vrei să ştii ceva despre Andreea iat-o, îi zise ea contelui d'Artois.

Într-adevăr, Andreea intra în acea clipă, ţinând de mână un frumos gentilom, cu faţa oacheşă, cu ochii negri, un ostaş voinic, cu fruntea inteligentă, cu înfăţişarea severă, semănând cu unul din acele portrete de familie pictate de Coypel[{2}] sau Gainsborough[{3}]. Filip de Taverney purta un costum cenuşiu-închis brodat cu fir de argint, dar cenuşiul părea negru, iar argintul de culoarea fierului; jaboul alb mat contrasta cu vesta de culoare închisă, iar părul pudrat scotea şi mai mult în evidenţă bărbătească energie a pielii şi a trăsăturilor sale. Filip înainta, cu o mână ţinând-o pe sora sa, iar cealaltă îndoită în jurul pălăriei.

— Maiestate, iată-l pe fratele meu — spuse Andreea, înclinându-se cu respect.

Filip salută cu o calmă gravitate. Când îşi ridică fruntea, regina tot mai privea în oglindă. Este adevărat că vedea în oglinda sa la fel de bine ca şi când l-ar fi privit pe Filip în faţă.

— Bună ziua, domnule de Taverney — spuse regina şi se întoarse.

Era frumoasă, înzestrată cu acea strălucire regală care strângea în jurul tronului său pe prietenii regatului şi pe adoratorii femeii, avea puterea frumuseţii şi, fie-ne iertat acest joc de cuvinte, avea, de asemenea, frumuseţea puterii. Văzând-o cum zâmbeşte şi simţind aceşti ochi limpezi, mândri şi calzi în acelaşi timp oprindu-se asupra lui, Filip păli şi lăsă să se vadă cum întreaga lui fiinţă este copleşită de cea mai vie emoţie.

— Se pare, domnule de Taverney — continuă regina — că ne dăruiţi prima dumnea-voastră vizită. Mulţumesc.

— Maiestatea voastră îşi îngăduie să uite că eu trebuie să-i mulţumesc — răspunse Filip.

— Câţi ani, cât timp a trecut de când nu ne-am văzut? Anii cei mai frumoşi din viaţă, vai! exclamă regina.

— Pentru mine, da, doamnă, dar nu şi pentru maiestatea voastră, ale cărei zile sunt toate frumoase.

— Aţi prins deci gustul Americii, domnule de Taverney, de aţi rămas după ce toată lumea s-a întors?

— Doamnă — răspunse Filip — domnul de Lafayette, părăsind Lumea Nouă, avea nevoie de un ofiţer de încredere căruia îi putea lăsa o parte din comandamentul auxiliarilor. Domnul de Lafayette m-a propus, în consecinţă, generalului Washington, care a binevoit să mă accepte.

— Se pare că din această Lume Nouă despre care îmi vorbiţi se întorc mulţi eroi — spuse regina.

— Maiestatea voastră, desigur, nu se referă la mine — răspunse Filip, surâzând.

— De ce nu? zise regina. Apoi, întorcându-se spre contele d'Artois: Priviţi, frate dragă, ce bine arată şi ce expresie impunătoare are domnul de Taverney.

Filip, văzându-se pus astfel în legătură cu domnul conte d'Artois, pe care nu-l cunoştea, făcu un pas spre el, cerând prinţului permisiunea de a-l saluta. Contele schiţă un gest şi Filip se înclină.

— Arătos ofiţer! exclamă tânărul prinţ. Un nobil gentilom pe care sunt fericit să-l cunosc. Cu ce intenţii te-ai întors în Franţa?

Filip îşi privi sora.

— Monseniore — răspunse el — mă voi ocupa în primul rând de interesele sorei mele; voi face ceea ce va dori ea să facă.

— Dar, după câte ştiu, domnul de Taverney, tatăl dumitale, trăieşte încă? zise contele d'Artois.

— Avem fericirea de a-l mai avea printre noi pe tatăl nostru, este adevărat, monseniore — replică Filip.

— N-are a face — interveni cu vioiciune regina — îmi place mai mult ca Andreea să fie sub ocrotirea fratelui său şi fratele său sub a dumitale, domnule conte. Vă veţi ocupa de domnul de Taverney, rămâne hotărât, nu-i aşa?

Contele d'Artois făcu un semn de încuviinţare.

— Ştii că între noi există legături foarte strânse? Continuă regina.

— Legături foarte strânse, soră?! Ah, povesteşte-mi te rog.

— Da, domnul Filip de Taverney a fost primul francez pe care l-am văzut când am pus piciorul pe pământul Franţei şi mi-am făgăduit să-l fac fericit pe primul francez pe care-l voi întâlni.

Filip îşi simţi fruntea împurpurându-se. El îşi muşcă buzele pentru a nu-şi trăda tulburarea. Andreea îl privi şi plecă încet capul. Maria-Antoaneta surprinse una din aceste priviri pe care le schimbaseră între ei fratele şi soră; dar cum ar fi putut ea să ghicească câte taine dureroase ascundea o astfel de privire! Maria-Antoaneta nu ştia nimic despre evenimentele trăite de cei doi. Tristeţea aparentă pe care o observă regina o atribui altei cauze. De ce, când atâţia oameni se îndrăgostiseră de moştenitoarea tronului în 1774, de ce adică domnul de Taverney nu s-ar fi molipsit şi el de aceasta epidemică dragoste a francezilor pentru fiica Mariei Tereza?!

O presupunere cum nu se poate mai plauzibilă, o presupunere ce nu putea fi contestată nici chiar de privirile cercetătoare trimise prin oglinda acestei frumuseţi de fată, devenita femeie şi regină.

Maria-Antoaneta consideră suspinul lui Filip drept o confidenţă pe această temă făcută sorei de către frate. Ea zâmbi fratelui şi o mângâie pe soră, cu cele mai tandre priviri; nu ghicise totul, dar nici nu se înşelase întru totul, cu acea nevinovată cochetărie în care nimeni nu vede o crimă. Regina

fusese întotdeauna femeie, îi făcea plăcere să fie iubită. Unele fiinţe aspiră la simpatia tuturor celor din jurul lor: nu sunt spiritele cele mai puţin generoase din lume. Vai, va sosi vremea, sărmană regină, când acest zâmbet care ţi se reproşează că-l dăruieşti celor care te iubesc, îl vei adresa în van celor care nu te mai iubesc!

Contele d'Artois se apropie de Filip, în timp ce regina se sfătuia cu Andreea asupra unei podoabe pentru rochia de vânătoare.

— Acest domn Washington este într-adevăr un general atât de mare? întrebă contele d'Artois.

— Un mare om, domnule.

— Şi cum erau priviţi francezii acolo?

— Cu simpatia care englezilor le era refuzată.

— De acord. Eşti partizanul noilor idei, dragul meu domn Filip de Taverney; dar te-ai gândit bine la un lucru?

— La care, monseniore? Vă mărturisesc că acolo, în tabere, pe iarbă, în savanele de pe marginea marilor lacuri, am avut adesea răgazul să mă gândesc la multe lucruri.

— De pildă la faptul că, luând acolo parte la război, acest război nu l-ai făcut nici pentru indieni nici pentru englezi.

— Dar pentru cine, monseniore?

— Pentru dumneata.

— Ah, monseniore, nu vă contrazic, e foarte cu putinţă.

— Mărturiseşti...

— Mărturisesc nefericita contralovitură a unui eveniment care a salvat monarhia.

— Da, dar o contralovitură poate să fie mortală pentru cei care s-au vindecat de primul accident.

— Vai, monseniore!...

— Iată de ce eu nu socotesc victoriile domnului Washington şi ale marchizului de Lafayette atât de fericite pe cât se pretinde. Poate este

egoism, dar, înţelegeţi, egoismul acesta nu-i doar pentru mine.

— O, monseniore!...

— Şi ştii de ce te voi ajuta din toate puterile mele?

— Monseniore, oricare ar fi motivele, voi avea pentru alteţa voastră regală cea mai vie recunoştinţa.

— Dragă domnule de Taverney, dumneata nu faci parte din rândul acelora al căror eroism a fost trâmbiţat pe toate drumurile; dumneata ţi-ai făcut datoria curajos, dar n-ai ţinut să afle toată lumea cât ai fost de viteaz. Nimeni nu te cunoaşte la Paris, iată de ce te admir, altfeL. Ah, pe legea mea, domnule de Taverney... altfel... sunt egoist, vezi...

Cu aceste cuvinte, prinţul sărută râzând mâna reginei, o salută pe Andreea cu amabilitate şi cu mai mult respect decât obişnuia faţă de femei, apoi uşa se deschise şi dispăru. Atunci regina întrerupse aproape brusc convorbirea ei intimă cu Andreea, se întoarse către Filip şi îi spuse:

— L-aţi văzut pe tatăl dumneavoastră, domnule?

— Da, doamnă, înainte de a veni aici, l-am găsit în anticameră; sora mea l-a anunţat.

— De ce nu v-aţi dus întâi la tatăl dumneavoastră?

— Mi-am trimis valetul, doamnă şi puţinul meu bagaj, dar domnul de Taverney I-a trimis înapoi pe băiat, cu ordinul de a mă prezenta întâi regelui sau maiestăţii voastre.

— Şi dumneavoastră aţi ascultat?

— Am fost fericit, doamnă; în felul acesta am putut să-mi îmbrăţişez sora.

— Este o vreme minunată! exclamă bucuroasa regina. Doamna de Misery, mâine gheaţa se va fi topit, vreau numaidecât o sanie.

Prima cameristă ieşi pentru a îndeplini ordinul.

— Şi ciocolată vreau să mi se servească aici — adaugă regina.

— Maiestatea voastră nu va dejuna — spuse doamna de Misery. Ah, nici ieri maiestatea voastră n-a cinat.

— Te înşeli, buna mea Misery, aseară am cinat, întreab-o pe domnişoara de Taverney.

— Şi chiar foarte bine — replică Andreea.

— Ceea ce nu mă împiedică să-mi iau ciocolată — adăugă regina. Repede-repede, buna mea Misery, acest soare minunat mă ispiteşte: va fi lume multă la bazinul elveţian.

— Maiestatea voastră îşi propune să patineze? întrebă Filip.

— A, vă veţi bate joc de noi, domnule american! strigă regina. Dumneavoastră aţi parcurs lacuri imense, pe suprafaţa cărora străbaţi mai multe leghe decât paşi facem noi aici.

— Doamnă — răspunse Filip — aici, pe maiestatea voastră o distrează frigul şi drumul: acolo, din pricina asta se moare.

— Ah, iată ciocolata mea! Andreea, vei lua o ceaşcă. Andreea roşi de plăcere şi se înclină. Vedeţi, domnule de Taverney, sunt mereu aceeaşi, ceremonia îmi displace, ca şi altădată; vă amintiţi de acel altădată, domnule Filip? Dumneavoastră v-aţi schimbat?

Aceste cuvinte îi merseră la inimă tânărului; adesea, regretul unei femei este o lovitură de pumnal pentru cei cărora li se adresează.

— Nu, doamnă — răspunse el, cu voce scăzută — nu m-am schimbat, cel puţin în privinţa sentimentelor.

— Atunci, dacă aţi păstrat aceleaşi sentimente — continuă regina, cu aceeaşi bună dispoziţie — cum sentimentele erau bune, noi vă mulţumim în felul nostru: o ceaşcă pentru domnul de Taverney, doamna Misery!

— Ah, doamnă! exclamă Filip, nespus de tulburat. Cred că maiestatea voastră n-are de gând

să facă o asemenea cinste unui biet soldat neînsemnat ca mine.

— Un vechi prieten — replică regina — asta-i tot. Această zi mă ameţeşte cu tot parfumul tinereţii; astăzi sunt fericită, liberă, trufaşă, nebună!... Această zi îmi aminteşte primele plimbări în scumpul meu Trianon şi escapadele pe care le făceam împreună cu Andreea. Trandafirii, căpşunele, verbinele mele, păsările pe care încercam să le recunosc prin grădina, totul, până şi bunii mei grădinari al căror chip vesel însemna întotdeauna o floare noua, un fruct gustos; şi domnul de Jussieu şi acest original Rousseau, care a murit... Această zi... vă mărturisesc că această zi... mă face nebună! Dar ce ai, Andreea, te-ai aprins la faţă. Iar dumneata, domnule Filip, sunteţi tare palid.

Feţele celor doi tineri îndurase greu încercarea acestei crude amintiri. Amândoi, de la primele cuvinte ale reginei, îşi adunaseră tot curajul.

— Mi-am ars cerul gurii — spuse Andreea — scuzaţi-mă doamnă.

— Iar eu, doamnă — spuse Filip — nu mă pot obişnui cu ideea că maiestatea voastră mă onorează ca pe un mare senior.

— Haide-haide — replică Maria-Antoaneta, turnând ea însăşi ciocolată în ceaşca lui Filip — sunteţi soldat, aţi spus, deci sunteţi obişnuit cu focul: ardeţi-vă în mod glorios cu ciocolata, nu am timp s-aştept.

Şi începu să râdă. Filip însă luă lucrurile în serios, cum numai un ţăran ar fi făcut-o; doar că ceea ce un ţăran ar fi îndeplinit aflându-se în mare încurcătură, Filip îndeplini din eroism. Regina nu-şi luă privirea de la el şi râsul ei deveni mai puternic.

— Sunteţi un om hotărât din fire — zise ea, apoi se ridică...

Cameristele îi şi dăduseră o fermecătoare pălărie, o mantie de hermină şi mănuşi. Toaleta Andreei se desăvârşi la fel de repede. Filip îşi puse pălăria sub braţ şi le urmă pe doamne.

— Domnule de Taverney, nu vreau să mă părăseşti — spuse regina — şi pretind astăzi, din motive politice, să confisc un american. Treceţi la dreapta mea, domnule de Taverney!

Taverney se supuse. Andreea trecu în stânga reginei. Când regina coborî scara cea mare, când tobele începură să bată pe pajişti, când glasul trâmbiţelor şi zăngănitul armelor ce se pregăteau de onor urcară în palat purtate de curentul de aer din vestibule, alaiul acesta regesc, respectul tuturor, privirile ce se îndreptau spre regină şi-l învăluiau şi pe Taverney, ei bine, tot acest triumf îl ameţi pe tânărul ostaş şi aşa foarte tulburat. Broboane de sudoare îi acoperiră fruntea, mersul îi deveni şovăielnic. Fără vântul rece care-l izbi peste ochi şi peste buze, ar fi leşinat de bună seamă. După atâtea zile lugubre petrecute în tristeţe şi în exil, era o întoarcere prea rapidă la marile bucurii ale mândriei şi inimii.

În timp ce frunţile se plecau şi armele se ridicau dinaintea reginei ce strălucea de frumuseţe, putea fi văzut un bătrânel care era atât de preocupat, încât uitase de etichetă. Rămăsese cu capul ţeapăn, cu ochii îndreptaţi spre regină şi spre Taverney în loc să-şi plece capul şi privirile. După ce regina se îndepărtă, bătrânelul se desprinse din mulţimea curtenilor rânduiţi de o parte şi de alta care se împrăştiau în jurul său şi fu văzut alergând cât îl ţineau picioruşele sale slabe de şaptezeci de ani.

Capitolul XI Bazinul elveţian

Toată lumea cunoştea acest dreptunghi lung, verde-albăstrui cu reflexe moarate în anotimpul frumos, alb şi zgrunţuros iarna, care şi astăzi se numeşte bazinul elveţian. O alee de tei, care îşi întind bucuroşi la soare braţele înroşite, străjuiesc malurile heleşteului: această alee mişună de oameni de toate rangurile şi de toate vârstele, care vin aici să se bucure de spectacolul săniilor şi al patinatorilor. Toaletele femeilor oferă acel amestec pestriţ al luxului puţin greoi al vechii curţi şi al capricioasei dezinvolturi al noii mode.

Pieptănăturile înalte, pelerinele care învăluiau tinerele siluete, pălăriile, în cea mai mare parte, din stofa, mantourile de blană şi imensele volane plisate ale rochiilor de mătase alcătuiesc, împreuna cu fracurile roşii, redingotele albastru-deschis, livrelele galbene şi lungile sutane albe o privelişte destul de pestriţă. Valeţi în albastru şi roşu străbat toată această amestecătura ca nişte maci de câmp şi albăstrele pe care vântul le face să unduiască în gnu sau în trifoi.

Uneori, un strigăt de admiraţie ţâşneşte din mijlocul mulţimii. Aceasta se întâmplă când Saint-Georges, îndrăzneţul patinator, executa un cerc atât de perfect, încât un geometru, măsurându-l, nu i-ar găsi nici un cusur.

În timp ce marginile bazinului sunt străbătute de un număr atât de mare de spectatori, încît se încălzesc unii pe alţii şi dau, de departe, impresia unui covor pestriţ pe deasupra căruia pluteşte un abur, cel al respiraţiilor pe care frigul le îngheaţă, heleşteul, el însuşi, devenit oglindă groasă de gheaţă, prezintă aspectul cel mai felurit şi, mai ales, cel mai mobil.

Ici, o sanie pe care trei dogi uriaşi, înhămaţi ca la troicele ruseşti, o poartă în zbor pe luciul gheţii. Aceşti câini drapaţi cu valtrapuri de catifea cu steme, cu capul împodobit cu pene care flutură, seamănă cu acele animale fantastice ale drăcoveniilor lui Callot sau ale scenelor de

vrăjitorie ale lui Goya. Stăpânul lor, domnul de Lauzun, tolănit în sania ticsită de piei de tigru, se apleacă într-o parte pentru a respira nestânjenit, ceea ce n-ar reuşi probabil să facă, cu vântul în faţa. Ici şi colo, câteva sănii cu un aspect mai modest caută să stea-mai izolate. O doamnă mascată, fără îndoială din cauza frigului, urca într-una din aceste sănii, în timp ce un frumos patinator îmbrăcat cu o haină de catifea îmblănită, cu brandenburg urî de aur, se apleacă peste spătar pentru a da un avânt mai puternic săniei pe care o împinge şi o dirijează în acelaşi timp. Între doamna mascată şi patinatorul cu haină de catifea îmblănită se schimbă cuvinte şoptite şi nimeni nu ar dezaproba o întâlnire tainică dată sub bolta cerului în văzul întregului Versailles.

Ceea ce-şi spun n-are importanţa pentru ceilalţi fiindcă ei îl pot vedea şi ce importanţa are pentru ei faptul că sunt văzuţi de vreme ce nu pot fi auziţi: este evident că în mijlocul acestei mulţimi ei se simt singuri, trec printre oameni ca două păsări călătoare. Unde merg? Spre acea lume necunoscută spre care năzuieşte orice fiinţă şi care se numeşte fericire.

Deodată, în mijlocul acestor silfi, care mai mult alunecă decât merg, se produse o mare învălmăşeală, se isca un uriaş tumult Regina şi-a făcut apariţia pe marginea bazinului elveţian, a fost recunoscută şi toţi se pregătesc să-i facă loc, în timp ce printr-un semn al mâinii ea ţi îndeamnă să rămână pe loc.

Atenţia tuturor e fixată asupra ei. Bărbaţii încep să se apropie prin manevre savante, femeile îşi revizuiesc toaleta, cu o respectuoasă decenţă, în sfârşit fiecare caută mijlocul de a se amesteca în grupurile de gentilomi şi de înalţi ofiţeri care vin s-o salute pe regină.

Printre principalele personaje pe care publicul le-a observat se află unul într-adevăr remarcabil, care, în loc să urmeze tendinţa generală şi să vină

în faţa reginei, dimpotrivă, recunoscând toaleta şi suita ei, îşi părăsi sania şi se strecură într-o alee laterală, unde dispăru împreună cu persoanele care-l însoţeau.

Contele d'Artois, unul dintre cei mai eleganţi şi sprinteni patinatori, parcurse cu uşurinţă distanţa care-l despărţea de cumnata lui şi se apropie ca să-i sărute mâna. Apoi, în timp ce-i săruta mâna, zise:

— Vedeţi că fratele nostru, domnul de Provence, vă evită? Şi zicând acestea, el arăta spre alteţa regală, care, cu paşi mari, străbătea pădurícea înveşmântată în chiciură, ca să ajungă, fă când un ocol. la trăsura sa.

— Nu vreau să-i fac reproşuri — spuse regina.

— A, în privinţa reproşurilor pe care le-aşteaptă, las' pe mine şi nu din pricina asta îi e frică de dumneata.

— Îi e frică de conştiinţa lui — replică regina, bine dispusă.

— Şi încă de altceva, scumpa soră.

— De ce anume?

— Am să-ţi spun. A auzit că domnul de Suffren, gloriosul învingător, trebuie să sosească în seara aceasta şi, cum noutatea este importantă, nu vrea s-o afli.

Regina văzu în jurul ei câţiva curioşi pe care respectul nu-i îndepărta într-atât, încât să nu poată auzi cuvintele cumnatului său.

— Domnule de Taverney — zise ea — fii atât de bun şi ocupă-te de sania mea, te rog şi dacă tatăl dumitale este aici, îmbrăţişează-l, eşti liber un sfert de oră.

Tânărul se înclină şi străbătu mulţimea pentru a merge să execute ordinul reginei. Mulţimea înţelese, de asemenea: adesea ea are o extraordinară intuiţie, căci lărgi cercul, iar regina şi contele d'Artois putură vorbi mai în voie.

— Dragă frate — începu atunci regina — explică-mi, te rog, ce câştiga fratele meu dacă nu

aflu nimic despre sosirea domnului de Suffren.

— Ah, scumpă soră! Este oare cu putinţă ca dumneata, femeie, regină şi vrăjmaşă, să nu sesizezi pe loc intenţiile acestui viclean politician? Domnul de Suffren vine, nimeni nu ştie la curte. Domnul de Suffren este eroul mărilor indiene şi, prin urmare, are dreptul la o recepţie magnifică la Versailles. Deci domnul de Suffren vine: regele nu are habar de sosirea lui, îl neglijează fără să ştie şi, în consecinţă, fără să vrea: dumneata, dragă soră, de asemenea. Dimpotrivă, în acest timp domnul de Provence, care este la curent cu sosirea domnului de Suffren, el, domnul de Provence, îl întâmpină pe marinar, îi surâde, îl măguleşte, îi face un catren şi, gudurându-se pe lângă eroul Indiilor, devine eroul Franţei.

— E limpede — spuse regina.

— Fireşte! replică contele.

— Uiţi un singur lucru, dragul meu gazetar.

— Care?

— Cum de ştii tot acest frumos proiect al scumpului nostru frate şi cumnat?

— Cum de ştiu? Aşa cum ştiu tot ce face. De altfel, este destul de simplu: băgând de sea-mă că domnul de Provence îşi ia sarcina să ştie tot ce fac, am plătit oameni care-mi spun tot ce face el. O, lucrul acesta ar putea să-mi fie de folos şi dumitale de asemenea, dragă soră.

— Mulţumesc pentru alianţă, scumpul meu frate, dar regele?

— Ei bine, regele a fost avertizat.

— De către dumneata?

— A, nu, nu chiar, ci de către ministrul marinei, pe care i l-am trimis. Toate acestea nu mă privesc câtuşi de puţin, înţelegeţi, eu sunt prea frivol, prea risipitor, prea nesocotit pentru a mă ocupa de lucruri atât de importante.

— Şi ministrul marinei nu ştia nici el de sosirea domnului de Suffren în Franţa?

— Ei, Doamne, scumpa mea soră, ai cunoscut destui miniştri, nu-i aşa, vreme de pais-prezece ani de când eşti moştenitoare a tronului şi regină a Franţei, pentru a şti că aceşti domni ignoră întotdeauna lucrurile importante. Ei bine, l-am prevenit pe-al nostru şi este entuziasmat.

— Cred şi eu.

— Îţi dai seama, scumpă soră: tată un om care-mi va fi recunoscător toată viaţa şi chiar am nevoie de recunoştinţa lui.

— De ce?

— Pentru a negocia un împrumut.

— Oh! exclamă regina, râzând. Iată compromisă frumoasa dumitale faptă!...

— Dragă surioară — replică contele d'Artois cu o expresie gravă — de bună seamă că ai nevoie de bani; pe legea mea de prinţ al Franţei! Pun la dispoziţia domniei taie jumătate din suma pe care o voi primi!

— Ah, frate dragă! exclamă Maria-Antoaneta. Păstrează, păstrează totul, mulţumesc lui Dumnezeu, nu am nevoie de nimic în acest moment.

— Drace! Să nu aştepţi prea mult pentru a-mi cere să-mi ţin făgăduiala, dragă soră.

— De ce?

— Pentru că, dacă ai să laşi să treacă prea multă vreme, s-ar putea să nu mai fiu în stare să mi-o ţin.

— Ei bine, în acest caz, voi face în aşa fel, încât să descopăr şi eu un secret de stat.

— Ia seama, dragă surioară, o să răceşti — spuse prinţul — obrajii dumitale se învineţesc, te previn.

— Iată-l pe domnul de Taverney, care îmi aduce sania.

— Atunci nu mai ai nevoie de mine, scumpă soră?

— Nu.

— În acest caz, alungă-mă, te rog.

— De ce? Cumva îţi închipui că mă deranjezi cât de cât?

— Nu, dimpotrivă, eu am nevoie de libertate.

— Adio, atunci!

— La revedere, scumpă soră!

— Pe când?

— Pe di seară.

— Ce este astă-seară?

— Încă nu este, dar va fi.

— Ei bine, ce va fi?

— Va fi multă lume la partida de cârti a regelui.

— De ce?

— Pentru că ministrul îl va aduce astă-seară pe domnul de Suffren.

— Foarte bine, pe diseară deci.

Zicând acestea, tânărul prinţ îşi salută sora cu acea fermecătoare curtoazie, care îi era obişnuită şi dispăru în mulţime. Taverney-tatăl îşi urmărise fiul din ochi în timp ce acesta se îndepărta de regină pentru a se ocupa de sanie. Dar numaidecât privirea lui iscoditoare se pironi din nou asupra reginei. Conversaţia însufleţită a Mariei-Antoaneta cu cumnatul său avu darul să-l neliniştească pe bătrân deoarece această conversaţie întrerupea familiaritatea arătată nu demult fiului său de către regină.

De aceea el se mulţumi să-i facă lui Filip un gest amical, când acesta, isprăvind cu pregătirile necesare plecării săniei, dori să meargă să-şi îmbrăţişeze tatăl, pe care nu-l îmbrăţişase de zece ani, aşa cum îi sugerase regina; dar bătrânul Taverney îl îndepărta cu un semn spunându-i:

— Mai târziu, mai târziu; vino după ce-ţi faci datoria şi vom sta de vorbă.

Filip se îndepărtă şi baronul văzu cu bucurie că domnul conte d'Artois îşi luase rămas bun de ta regină. Aceasta intră în sanie, urmată de Andreea, iar când se prezentară doi valeţi voinici ca să împingă sania, ea le spuse:

— Nu, nu! Nu vreau să merg aşa. Nu patinaţi, domnule de Taverney?

— Iertaţi-mă, doamnă — răspunse Filip.

— Daţi-i patine domnului cavaler! Ordonă regina, apoi, întorcându-se spre el, continuă: ceva îmi spune că patinezi la fel de bine ca Saint-Georges.

— Odinioară Filip patina cu multă eleganţă — zise Andreea.

— Iar acum nu mai ai nici un rival, nu-i aşa, domnule de Taverney?

— Doamnă — replică Filip — deoarece maiestatea voastră are atâta încredere în mine, voi face tot ce voi putea.

Zicând acestea, Filip îşi puse patinele tăioase şi ascuţite ca nişte lame, se aşează în spatele săniei, îi făcu vânt cu o mână şi cursa începu.

Atunci lumea văzu un spectacol bizar. Saint-Georges, regele gimnaştilor, Saint-Georges, elegantul mulatru, omul la modă, omul iscusit în orice exerciţiu al trupului, Saint-Georges bănui un rival în acest tânăr care îndrăznea să arate o măiestrie asemănătoare cu a sa. De aceea el începu să facă volte în jurul săniei reginei, cu reverenţe atât de respectuoase şi pline de graţie, cum niciodată un cavaler bine înfipt pe parchetul Versailles-ului nu fusese în stare să execute; el descria în jurul săniei cercuri din ce în ce mai iuţi şi mai precise, înlănţuindu-le unul de altul printr-un şir de inele minunat legate între ele în aşa fel, încât noua sa voltă prevedea totdeauna întâlnirea cu sania, care îl depăşea, după care, cu o lovitură viguroasă de patină, el recâştiga printr-o elipsă tot ce pierduse din avantaj. Nimeni nici chiar cu privirea, nu putea urmări această manevră fără să nu fie ameţit, uluit, încântat. Atunci Filip, ispitit de acest joc, lua o hotărâre plină de îndrăzneală: împinse sania cu o atâta iuţeala nemaipomenită, încât de două ori Saint-Georges, în loc de a se afla în faţa lui, îşi sfârşi cercul în spatele lui şi cum

viteza săniei smulgea mulţimii strigăte de spaimă, care ar fi putut să o înfricoşeze pe regină, el zise:

— Dacă maiestatea voastră doreşte, mă voi opri sau, în cel mai rău caz, voi încetini cursa.

— Oh, nu, nu! strigă regina, cu avânt pătimaş. Nu, nu mi-e teamă; mai repede dacă poţi, cavalere, mai repede.

— A, cu atât mai bine, mulţumesc pentru îngăduinţă, doamnă, nu vă voi dezamăgi, bizuiţi-vă pe mine.

Şi când mâna sa fermă se încleştă din nou pe triunghiul spătarului, gestul fu atât de energic, încât sănia se zgudui din încheieturi. S-ar fi zis că o ridică doar cu braţul întins. Apucând sania şi cu cealaltă mână, efort pe care-l dispreţuise până atunci, el dirija vehicolul ca pe o jucărie în mâinile sale de oţel. Începând din acest moment, el întretaie fiecare cerc făcut de Saint-Georges prin cercuri şi mai largi, în aşa fel încât sania se mişca întocmai ca cea mai mlădioasă fiinţă, întorcându-se şi răsucindu-se în toată lungimea ca şi când ar fi fost vorba de acele simple tălpici cu care Saint-Georges luneca pe gheaţă, cu toate că era mare, grea şi voluminoasă, sania reginei devenise o patină, se mişca, zbura, se învârtea ca un dansator.

Saint-Georges, mai graţios, mai delicat, mai corect în meandrele sale, începu curând să se neliniştească. Patină de o oră încheiată; Filip, văzându-l şiroind de năduşeală, văzând sforţarea încheieturilor sale care începuseră să tremure, hotărî să-l biruie prin oboseală. El schimbă tactica şi, abandonând cercurile care-l sileau să ridice de fiecare dată sania, împinse echipajul în linie dreaptă. Sania porni mai iute ca săgeata. Saint-Georges, cu un singur avânt, l-ar fi ajuns imediat, dar Filip prinse momentul când cel de al doilea elan măreşte avantajul celui dintâi, împinse deci sania pe un strat de gheaţa încă intactă, cu atâta forţă, încât el însuşi rămase în urmă. Saint-Georges, se avânta să ajungă sania, dar Filip,

adunându-şi puterile, luneca cu atâta graţie pe patine, încât trecu prin faţa lui Saint-Georges şi se prinse de sanie cu amândouă mâinile; apoi, cu o mişcare herculeană, răsuci sania şi se avânta din nou în sens contrar, în timp ce Saint-Georges, în plină viteză, nu-şi putu întrerupe cursa şi pierzând o distanţă nepreţuită, rămase de-a binelea în urmă. Văzduhul răsună de aclamaţii, iar Filip roşi de ruşine. Dar fu de-a dreptul surprins când regina, după ce aplaudă ea însăşi, se întoarse spre el şi, cu aerul că-şi pierde răsuflarea de plăcere, îi spuse:

— Ah, domnule de Taverney, acum că eşti învingător, opreşte-te, te implor! Mă vei ucide!

Capitolul XII Ispititorul

La această poruncă sau, mai bine zis, la această rugăminte a reginei, Filip îşi încorda muşchii de oţel, se înţepeni pe picioare şi sania se opri scurt, ca un cal arab care freamătă pe nisipul câmpiei.

— Acum odihneşte-te — spuse regina, coborând triumfătoare din sanie. Într-adevăr, n-aş fi crezut niciodată că viteză îţi dă o astfel de beţie, aproape m-a zăpăcit.

Şi, ameţită cu adevărat, se sprijini de braţul lui Filip. Freamătul de uimire care străbătu toată această mulţime aurită şi împodobită o avertiză, o dată mai mult, că săvârşise una din greşelile sale faţă de etichetă; greşeli enorme în ochii geloşilor şi ai linguşitorilor.

Cât despre Filip, el fu complet năucit de această mare cinste, tremura tot şi îi era mai ruşine decât dacă suverana sa l-ar fi dojenit în public. Îşi plecă ochii, inima îi bătea să-i spargă pieptul. O emoţie nefirească, pricinuită fără îndoială de viteză, o cuprinse şi pe regină, căci ea îşi retrase

imediat braţul şi, luându-l pe cel al domnişoarei de Taverney, ceru un scaun. I se aduse un pliant.

— Iertare, domnule de Taverney! i se adresă ea lui Filip. Apoi brusc adăugă în şoaptă: Dumnezeule, ce mare nenorocire, să fii mereu înconjurată de curioşi şi de proşti!...

Gentilomii de la curte şi doamnele de onoare se apropiaseră de ea şi-l devorau din ochi pe Filip, care, pentru a-şi ascunde roşeaţa, îşi desfăcea patinele. După ce şi le scoase, Filip se trase înapoi spre a face loc admiratoarelor. Regina rămase câteva clipe gânditoare, apoi, ridicând capul, spuse:

— Ah, simt că voi răci dacă stau astfel nemişcată, încă o tură. Şi se urcă din nou în sanie.

Filip aşteptă în zadar un ordin. Douăzeci de gentilomi se prezentară imediat.

— Nu, nu... Valeţii mei — zise ea — mulţumesc, domnilor. Apoi, după ce valeţii îşi luară în primire locurile, le porunci: încet, încet... Şi închizând ochii, se lăsă visătoare pe spetează.

Sania se îndepărtă lin aşa cum dorise regina, urmărită de mulţimea amatorilor de senzaţii, de curioşi, de geloşi. Filip rămase singur, ştergându-şi de pe frunte sudoarea. Îl căută din ochi pe Saint-Georges pentru a-l consola de înfrângerea sa printr-un compliment meritat. Dar acesta primise un mesaj din partea ducelui d'Orléans, protectorul său şi părăsise terenul.

Filip, niţel trist, niţel obosit, aproape înspăimântat el însuşi de cele întâmplate, rămase nemişcat la locul său, urmărind din ochi sania reginei, care se îndepărta, când simţi că ceva îi atinge şoldul. Se întoarse şi îşi recunoscu tatăl. Bătrânelul zbârcit ca unul din omuleţii lui Hoffmann, cu totul înfăşurat în blănuri ca un crescător de reni, îl lovise pe fiul său cu cotul pentru a nu-şi scoate mâinile din manşonul pe care îl avea prins de guler. Ochii săi dilataţi de frig sau

de bucurie îi părură lui Filip strălucitori ca flăcările.

— Nu mă îmbrăţişezi fiule? zise el. Şi rosti aceste cuvinte cu tonul pe care-l avea, desigur, tatăl atletului grec când îi mulţumea fiului pentru victoria obţinută în amfiteatru.

— Din toată inima, scumpul meu tată! replică Filip.

Dar îţi puteai da seama că nu era nici o potrivire între tonul cuvintelor şi semnificaţia lor.

— Ei, ei şi acum că m-ai sărutat, pleacă, du-te repede. Şi-l împinse înainte.

— Dar unde vrei să mă duc, domnule? întrebă Filip.

— Acolo bineînţeles, ce dracu!

— Acolo?

— Da, lângă regină.

— A, nu, tată, nu, mulţumesc.

— Cum, nu? Cum, mulţumesc? Eşti nebun?! Nu vrei să te duci s-o revezi pe regină?

— Nu, imposibil; cred că nu vorbeşti serios, tată?

— Cum imposibil? Imposibil să te duci s-o revezi pe regină, care te aşteaptă?

— M-aşteaptă? Pe mine?

— Da, desigur; regina, care te doreşte.

— Mă doreşte?!

Şi Taverney îl privi ţinta pe baron.

— În realitate, tată — replică el, cu răceală — cred că întreci măsura.

— Este nemaipomenit! Pe cuvânt de onoare! se oţărî bătrânelul, înălţând capul şi bătând din picior. Ah, Filip, fă-mi plăcerea şi spune-mi de unde vii?

— Domnule — răspunse trist cavalerul — de fapt mă tem să nu mi se confirme o convingere.

— Care?

— Că-ţi baţi joc de mine, sau...

— Sau...

— Iartă-mă, tată... sau eşti pe cale să-ţi pierzi minţile...

Bătrânul îl înhaţă pe fiul său de braţ cu un gest atât de nervos şi energic, încât tânărul se încruntă de durere.

— Ascultă, domnule Filip, America este o ţara foarte îndepărtată de Franţa, ştiu bine.

— Da, tată, foarte îndepărtată — repetă Filip — dar nu pricep deloc ce vrei să zici; explică-te, te rog.

— O ţară unde nu există nici rege nici regină.

— Nici supuşi.

— Foarte bine! Nici supuşi, domnule filozof! Nu neg şi acest punct nu mă interesează câtuşi de puţin şi mi-este absolut egal; dar ceea ce nu mi-este indiferent, ceea ce mă îndurerează, ceea ce mă umileşte, este că mi-e teamă să nu mi se întărească şi mie o convingere.

— Care, tată? În tot cazul, cred că convingerile noastre sunt total diferite una de alta.

— A mea este că eşti un neghiob, fiule şi asta nu este permis unui voinic bine făcut cum eşti tu; priveşte, priveşte într-acolo!

— Văd, domnule.

— Ei bine! Regina întoarce capul şi încă pentru a treia oară; da, domnule, regina s-a în-tors de trei ori şi iată că se mai întoarce o dată; pe cine caută domnule nătărău, domnule puritan, domnule din America, ai?

Şi bătrânelul scund muşcă, nu cu dinţii săi, ci cu gingiile, mănuşa de căprioară cenuşie care ar fi putut adăposti două mâini ca ale sale.

— Ei bine, domnule — ripostă tânărul — de ce ar fi adevărat ceea ce probabil nu este şi anume că regina mă caută pe mine?

— Oh! exclamă bătrânelul, tropăind. Auzi la el: "de ce ar fi adevărat"... omul ăsta nu-i din neamul meu, omul ăsta nu-i un Taverney!

— În vinele mele nu curge sângele dumitale — murmură Filip. Apoi încet, cu ochii spre cer,

adăugă: Trebuie oare să-i mulţumesc lui Dumnezeu?

— Domnule — reluă bătrânul — îţi spun că regina te aşteaptă; domnule, îţi spun că regina te caută.

— Ai vederea bună, tată — zise sec Filip.

— Stai puţin — reluă mai încet bătrânul, încercând să-şi tempereze nerăbdarea — stai puţin, lasă-mă să-ţi explic. Este adevărat, tu ai motivele tale, dar, în sfârşit, eu am experienţă; iată, dragul meu Filip, eşti sau nu un bărbat?

Filip ridică uşor din umeri şi nu răspunse. Bătrânul, văzând că zadarnic aşteaptă un răspuns, se hazarda, mai mult din dispreţ decât de nevoie, să-şi aţintească privirea asupra fiului său şi abia atunci observă toată demnitatea, toată rezerva de nepătruns, toată voinţa de nebiruit pe care acest chip o punea în slujba binelui, vai! Îşi stăpâni durerea, îşi trecu manşonul mângâietor peste vârful roşu al nasului şi, cu o voce dulce ca a lui Orfeu vorbind stâncilor tesaliene, spuse:

— Filip, prietene, te rog, ascultă-mă.

— Păi mi se pare că nici nu fac altceva de un. Sfert de oră, tată — răspunse tânărul.

— "Ei bine — îşi zise bătrânelul în sinea lui — o să te fac eu să cazi din înălţimea demnităţii tale, domnule american! Ai şi tu partea ta slabă, uriaşule, lasă-mă să înhaţ această parte cu bătrânele mele gheare şi vei vedea. Apoi tare: N-ai observat un lucru? întrebă el.

— Care anume?

— Un lucru care face cinste candorii tale.

— Vorbeşte, domnule.

— Este foarte simplu: tu vii din America, ai plecat într-un moment când nu era decât un rege şi nici o regină, ca să nu vorbim de Du Barry, o maiestate puţin respectabilă; te întorci, vezi o regină şi-ţi spui: "S-o respectăm".

— Fără îndoială.

— Biet copil! exclamă bătrânul. Şi îşi înăbuşi în manşon tuşea şi hohotul de râs.

— Cum, domnule — se mânie Filip — mă plângi pentru că respect regalitatea, dumneata, un Taverney-Maison-Rouge?! Dumneata, unul dintre cei mai devotaţi gentilomi ai Franţei?!

— Aşteaptă, eu nu-ţi vorbesc de regalitate, eu îţi vorbesc de regină.

— Şi dumneata găseşti că este vreo diferenţă?

— Doamne! Ce este regalitatea, dragul meu? O coroană? Nu ne atingem de aceasta, drace! Ce este regina? O femeie. A, o femeie e altceva, poate fi atinsă.

— Poate fi atinsă?! strigă Filip, roşind tot de furie şi de dispreţ, întovărăşindu-şi cuvintele cu un gest atât de măreţ, încât nici o femeie nu l-ar fi putut vedea fără să-l iubească, nici o regină fără să-l adore.

— Nu crezi nimic, nu? Ei bine, întreabă-l pe domnul de Coigny, pe domnul de Lauzun, pe domnul de Vaudreuil — reluă bătrânelul, cu glas scăzut şi aproape sălbatic şi cu un zâmbet plin de cinism.

— Taci, tată, taci — strigă Filip, cu voce gâtuită — sau pentru aceste trei injurii, neputând să te lovesc de trei ori cu sabia, mă voi lovi eu însumi, îţi jur, fără milă şi pe dată.

Taverney se dădu un pas înapoi, făcu stânga-mprejur, cum ar fi făcut Richelieu la treizeci de ani şi, scuturându-şi manşonul, rosti:

— Ah, într-adevăr, animalul este stupid, calul este un măgar, vulturul o gâscă, cocoşul un clapon! Noapte bună, m-ai înveselit; mă credeam strămoşul, Cassandru[{4}] şi iată că sunt Valère, că sunt Adonis, că sunt Apolo! Noapte bună! Şi se răsuci încă o dată pe călcâie.

Filip se posomorâse, îl opri pe bătrân la jumătatea drumului.

— N-ai vorbit serios, nu-i aşa tată? zise el. Este cu neputinţă ca un gentilom de viţă atât de

nobilă ca dumneata să contribuie la răspândirea unor asemenea calomnii, împrăştiate nu numai de duşmanii reginei, ai femeii, dar chiar ai regalităţii.

— Se mai îndoieşte încă, de trei ori idiot! urlă Taverney.

— Ai vorbit cum ai vorbi în faţa lui Dumnezeu?

— Cu siguranţă.

— În faţa lui Dumnezeu de care te apropii pe zi ce trece?

Tânărul reluase convorbirea pe care o întrerupsese cu atâta dispreţ; era un succes pentru baron; se apropie.

— Dar mi se pare că sunt oarecum gentilom, domnule fiu şi că nu mint... întotdeauna — ripostă el.

Acest întotdeauna suna caraghios şi totuşi Filip nu râse.

— Aşadar — zise tânărul — după părerea dumitale, domnule, regina a avut amanţi?

— Grozavă noutate!

— Cei pe care i-aţi citat?

— Şi alţii... ce ştiu eu? Întreabă oraşul şi curtea. Trebuie să vii din America pentru a nu şti ce se vorbeşte.

— Şi cine vorbeşte, domnule, nişte pamfletari josnici, nu?

— Oh, oh! Nu cumva din întâmplare mă iei drept gazetar?

— Nu şi asta este nenorocirea, că oameni ca dumneata repetă astfel de infamii care se împrăştie ca nişte vapori otrăviţi întunecând adesea soarele cel mai strălucitor. Dumneata şi oamenii de lume daţi acestor păreri o imensă consistenţă, repetându-le. Ah, domnule, din respect nu repetă asemenea lucruri.

— Ba le repet.

— Şi de ce le repeţi? strigă tânărul, bătând din picior.

— Uite de ce! zise bătrânul, cramponându-se de braţul fiului său şi privindu-l cu zâm-betul său demonic. Pentru a-ţi demonstra că am dreptate să-ţi spun: "Filip, regina întoarce capul; Filip, regina te caută; Filip, regina te doreşte; Filip, aleargă, aleargă, regina te aşteaptă"...

— Ah! strigă tânărul, ascunzându-şi capul în mâini. În numele cerului, taci, tată, mă faci să-mi pierd minţile!

— În realitate, Filip, nu te-nţeleg — răspunse bătrânelul. Oare este o crimă să iubeşti? Asta dovedeşte că ai inimă şi ochii acestei femei, glasul ei, mersul său, toate astea nu dovedesc că are inimă? Ea iubeşte, iubeşte îţi spun; dar tu eşti un filozof, un puritan, un quaker, unul care vine din America, tu nu iubeşti; las-o deci să te caute cu privirea, las-o să se întoarcă, las-o să aştepte, insult-o, dispreţuieşte-o, respinge-o, Filip, adică Joseph de Taverney!

Şi spunând acestea, cu un accent de o ironie sălbatică, bătrânelul, văzând efectul pe care îl produsese, dispăru asemenea celui care te îndeamnă la rele, după ce mai întâi te-a sfătuit să săvârşeşti crima.

Filip rămase singur, cu inima sângerândă, cu capul înfierbântat; nu se gândi nici măcar că de o jumătate de oră stă ţintuit locului, că regina îşi sfârşise plimbarea, că se întorsese, că îl privea şi că din mijlocul alaiului său ea strigă în trecere:

— Te-ai odihnit îndeajuns, domnule de Taverney? Atunci vino, numai dumneata poţi să plimbi regeşte o regină. Daţi-vă la o parte, domnilor!

Filip alergă spre ea, orb, ameţit, înnebunit. Punându-şi mâna pe spătarul săniei, simţi că arde; regina se sprijinea nepăsătoare pe spătar; degetele lui atingeau părul Mariei-Antoaneta.

Capitolul XIII Suffren

Contrar tuturor obiceiurilor curţii, secretul a fost cu străşnicie păstrat de Ludovic al XVI-lea şi de contele m d'Artois. Nimeni nu a ştiut la ce oră şi în ce fel trebuia să sosească domnul de Suffren. Regele dăduse dispoziţii în legătură cu partida de cărţi din acea seară. La ora şapte, el intră însoţit de prinţii şi prinţesele din familia sa. Regina sosi ţinând-o de mână pe *"doamna"* {5}, care nu avea încă decât şapte ani. Adunarea era numeroasă şi strălucită.

În timpul preliminariilor reuniunii, în clipa când se aşezau cu toţii, contele d'Artois se apropie tiptil de regină şi îi spuse:

— Soră, uitaţi-vă bine de jur împrejur.

— Ei bine — spuse ea — mă uit.

— Şi ce vedeţi?

Regina îşi plimbă privirea de jur împrejur, cercetă grupurile, iscodi spaţiile libere şi, zărind pretutindeni prieteni şi supuşi, printre care pe Andreea şi pe fratele ei, zise:

— Dar văd feţe foarte agreabile, feţe prietenoase, mai ales.

— Nu vă uitaţi la cei prezenţi aici, observaţi cine lipseşte.

— Ah, într-adevăr, aşa e! exclamă ea.

Contele d'Artois începu să râdă.

— Din nou absent — reluă regina. Ah, oare o să-l pun mereu pe goană?

— Nu — răspunse contele d'Artois. Numai că gluma se prelungeşte. Domnul s-a dus să-l aştepte pe comandorul Suffren la barieră.

— În cazul acesta nu văd de ce râzi, frate dragă.

— Nu-ţi dai seama de ce râd?

— Vezi bine că nu, deoarece dacă Domnul s-a dus să-l aştepte pe comandorul Suffren la barieră,

înseamnă că a fost mai subtil decât noi, asta e tot; văzându-l primul, îl va saluta primul în consecinţă.

— Vai de mine, scumpă soră — replică tânărul prinţ, râzând — ai părere foarte proastă despre diplomaţia noastră. Ce-i drept, Domnul s-a dus să-l aştepte pe comandor la bariera Fontainebleau, numai că noi avem pe cineva care-l aşteaptă la popasul de la Villejuif.

— Adevărat?

— Şi astfel — continuă contele d'Artois — Domnul va rămâne singur la bariera sa, în timp ce, din ordinul regelui, domnul de Suffren, întorcându-se la Paris, va sosi direct la Versailles, unde îl aşteptăm noi.

— Minunata urzeală!

— Nu-i rău şi sunt destul de mulţumit de mine. Joci, soră?

În acea clipă se aflau în sala de joc cel puţin o sută de persoane din cea mai înaltă societate: domnul de Condé, domnul de Penthiévre, domnul de la Tremouille, prinţesele.

Singur regele băgă de seamă că domnul conte d'Artois o făcea să râdă pe regină şi pentru a fi şi el în complot, le făcu ştrengăreşte cu ochiul.

Noutatea cu privire la sosirea comandorului Suffren nu se răspândise deloc, cum am mai spus, dar cu toate acestea nu a putut fi cu desăvârşire ascunsă, ceva plutea în aer. Se simţea ca acel ceva ce fusese tăinuit va ieşi la iveală, ca ceva neaşteptat se va întâmpla; o surescitare instructivă ce stăpânea toată această mulţime, unde cel mai mic eveniment devine important de îndată ce stăpânul încrunta sprânceana pentru a dezaproba sau îşi ţuguie buzele pentru a zâmbi.

Regele, care obişnuia să joace doar o monedă de şase livre în scopul de a tempera jocul prinţilor şi al seniorilor de la curte, nu se mai supraveghea şi punea pe masă tot aurul pe care-l avea în buzunar. Regina, cu desăvârşire în rol, fu diplomată şi derută atenţia celor din jur

manifestând un interes prefăcut faţă de joc. Filip, primit în partidă şi aşezat vizavi de sora lui, era copleşit de impresia extraordinară, uimitoare a acestei bunăvoinţe ce se revărsa asupra lui pe neaşteptate. Orice ar fi făcut, cuvintele tatălui său îi reveneau mereu în minte. Se întreba dacă nu cumva bătrânul, care văzuse tronând trei sau patru favorite, nu ştia mai bine istoria vremurilor şi a moravurilor. Se întreba dacă acest puritanism care ţine de adoraţia religioasă nu este ridicol, cu atât mai mult cu cât era adus aici din ţări îndepărtate.

Regina, atât de diafană şi de frumoasă, purtându-se ca o soră cu el, poate că în fond nu era decât o cochetă înrăită, interesată să-şi adauge încă o pasiune amintirilor sale, aşa cum entomologul adaugă încă o insectă sau un fluture în vitrina sa, fără să se neliniştească de suferinţa bietei gâze a cărei inimă este străpunsă de un ac? Şi, cu toate acestea, regina nu era o femeie vulgară, o femeie banală. O privire a ei însemna ceva, ea care niciodată nu la să să-i cadă privirea fără a calcula consecinţele.

"Coigny, Vaudreuil — repetă în gând Filip — ei au iubit-o pe regină şi au fost iubiţi. Ah, de ce, de ce această calomnie atât de groaznică; de ce nici o rază de lumină nu străbate în acest abis întunecat care se numeşte inima unei femei, încă şi mai adânc când este inima unei regine?" Şi, după ce lui Filip i-au umblat destul aceste două nume prin minte, privi spre capătul mesei unde se aflau domnii de Coigny şi de Vaudreuil, care, printr-un ciudat capriciu al soartei, stăteau alături, unul de celălalt, uitându-se în altă parte şi nicidecum spre regină, nepăsători, dacă nu chiar ignorând-o cu totul. Şi Filip îşi spuse că era cu neputinţă ca aceşti doi bărbaţi să fi iubit şi să fie atât de liniştiţi, să fi fost iubiţi şi să fie atât de indiferenţi. Ah, dacă regina l-ar iubi pe el, ar înnebuni de fericire; şi dacă ea l-ar da uitării după ce l-ar iubi, s-ar omorî

de disperare. Şi de la domnii de Coigny şi de Vaudreuil, Filip trecu la Maria-Antoaneta.

Continuând să viseze, întreba această frunte atât de pură, această gură atât de poruncitoare, această privire atât de maiestuoasă; el cerea frumuseţii femeii să-i dezvăluie secretul reginei. Ah, nu, calomnii, calomnii! Toate aceste zvonuri vagi care începeau să circule în popor şi cărora numai interesele, urile sau intrigile de la curte le dădeau oarecare consistenţă. Filip ajunsese aici cu meditaţiile sale, când bătură ceasurile şapte şi trei sferturi la orologiul din sala gărzilor.

Dar iată că se auzi un zgomot neobişnuit. În această sală răsunară paşi repezi şi grăbiţi. Patul armelor lori dalele. O larmă de voci pătrunzând prin uşa întredeschisă atrase atenţia regelui, care-şi dădu capul pe spate pentru a auzi mai bine, apoi fă cu un semn reginei. Aceasta înţelese şi numaidecât întrerupse partida. Fiecare jucător îşi adună partea şi aştepta să se ia o hotărâre, aştepta ca regina să le facă un semn din care să i se poată deduce intenţiile.

Regina trecu în marea sală de recepţie. Regele ajunsese acolo înaintea ei. Un aghiotant al domnului de Castries, ministrul marinei, se apropie de rege şi îi şopti câteva cuvinte la ureche.

— Preabine — răspunse regele — du-te. Apoi reginei: Totul merge bine — adăugă el.

Fiecare îşi privi întrebător vecinul — "totul merge bine" dăduse de gândit tuturor. În clipa următoare, domnul mareşal de Castries intră în sală zicând cu voce tare.

— Maiestatea sa binevoieşte să-l primească pe domnul comandor de Suffren, care vine de la Toulon?

La acest nume, rostit cu glas tare, vesel, triumfător, se produse o zarvă de nedescris.

— Da, domnule — răspunse regele — cu mare plăcere.

Domnul de Castries ieşi.

Toată lumea se întoarse spre uşa prin care dispăruse domnul de Castries. Pentru a explica această simpatie a întregii Frânte faţă de domnul de Suffren, pentru a putea înţelege interesul pe care un rege, o regină, prinţi de sânge regesc îl puneau în a obţine primele priviri ale lui Suffren, sunt de ajuns câteva cuvinte.

Suffren este un nume strict franţuzesc: ca Turenne, sau Catinat, sau Jean Bart. De la războiul cu Anglia, sau, mai precis, de la ultimele lupte care au precedat pacea, domnul comandant de Suffren dăduse şapte mari bătălii navale fără a suferi nici o înfrângere; luase Trincomale şi Gondelour, întărise posesiunile franceze, curăţase marea şi-l făcuse pe nababul Haider-Ali să priceapă că Franţa este prima putere în Europa. El pusese în exercitarea profesiunii de marinar toată diplomaţia unui negociator priceput şi cinstit, toată vitejia şi tactică unui soldat, toată abilitatea unui administrator înţelept.

Îndrăzneţ, neobosit, orgolios când era vorba de onoarea pavilionului francez, îi obosise pe englezi pe pământ şi pe mare în aşa măsură, încât aceşti marinari nu îndrăzniră niciodată să sfârşească o victorie începută, sau să încerce un atac împotriva lui Suffren când leul îşi arăta colţii. Apoi, după bătălie, în timpul căreia îşi pusese viaţa în joc cu nepăsarea ultimului matelot, se arata uman, generos, înţelegător; era tipul adevăratului marinar, oarecum uitat de la Jean Bart şi Duguay-Trouin încoace, pe care Franţa îl regăsea în persoana comandorului de Suffren.

Nu vom încerca să descriem zarva şi entuziasmul pe care sosirea să la Versailles le ştimi printre gentilomii convocaţi la această adunare.

Suffren era un om de cincizeci şi şase de ani, gras, scund, cu ochi scăpărători, cu gesturi nobile şi elegante. Ager, în ciuda obezităţii sale, maiestuos, cu toată supleţea sa, îşi purta cu mândrie pletele sau mai bine zis coamă; ca orice

om obişnuit să învingă întotdeauna greutăţile, găsise mijlocul să se îmbrace şi să-şi aranjeze pieptănătura în trăsura de poştă. Purta un frac albastru, brodat cu aur, vestă roşie, pantalon albastru. Păstrase gulerul militar pe care puternică să bărbie se rotunjea asemenea unui adaos obligatoriu al capului său uriaş.

Când intră în sala gărzilor, cineva şopti un cuvânt domnului de Castries, care se plimba neliniştit în lung şi-n lat şi numaidecât acesta exclamă:

— Domnul de Suffren, domnilor!

Gărzile îşi luară de îndată puştile, se aliniară de la sine, ca şi când ar fi fost vorba de regele Franţei şi cum trecu magistrul, se rânduiră în spatele lui, patru câte patru, ca într-un cortegiu.

Strângând mâna domnului de Castries, el încercă să-l îmbrăţişeze. Dar ministrul marinei îl împinse binişor.

— Nu, nu, domnule — îi spuse el — nu vreau să-l lipsesc de bucuria de a vă îmbrăţişa primul pe acela care este mai îndreptăţit decât mine.

Şi în felul acesta îl conduse pe domnul de Suffren până la Ludovic al XVI-lea.

— Domnule comandor! exclamă regele cu căldură, de cum îl zări. Fiţi binevenit la Versailles. Îi aduceţi glorie, îi aduceţi tot ceea ce le dăruiesc eroii contemporanilor lor pe pământ; nu vorbesc de viitor, acesta vă aparţine. Îmbrăţişaţi-mă, domnule comandor!

Domnul de Suffren puse un genunchi în pământ, dar regele îl ridică şi îl îmbrăţişa atât de prietenos, încât un prelung freamăt de bucurie şi admiraţie străbătu adunarea. Fără respectul datorat regelui, toţi cei de faţă ar fi izbucnit în strigăte de bucurie şi aclamaţii. Regele se întoarse spre regină.

— Doamnă — spuse el — iată-l pe domnul de Suffren, învingătorul de la Triancomale şi de la

Gondelour, spaima vecinilor noştri, englezii, Jean Bart al meu!

— Domnule — zise regina — nu vă voi elogia. Vreau să ştiţi însă că nu aţi tras nici o singură lovitură de tun pentru gloria Franţei fără ca inima mea să nu bată de admiraţie şi recunoştinţă!

Abia sfârşi regina şi contele d'Artois, apropiindu-se cu fiul său, domnul duce d'Angouleme, spuse:

— Fiule, ai în faţa ta un erou. Priveşte-l bine, e un lucru rar.

— Monseniore — răspunse tatălui său tânărul prinţ — de curând am citit vieţile marilor oameni de Plutarh, dar nu i-am văzut. Îţi mulţumesc că mi l-ai arătat pe domnul de Suffren!

După murmurul pe care îl stârni în jur, copilul înţelese că rostise cuvinte de neuitat: Regele luă apoi braţul domnului de Suffren şi se pregătea să-l ducă în cabinetul său pentru a discuta, ca geograf, despre călătoriile şi expediţia sa. Dar domnul de Suffren se împotrivi respectuos.

— Sire — spuse el — permiteţi-mi, întrucât maiestatea voastră are atâta îngăduinţă faţă de mine...

— O! exclamă regele. Cereţi orice, domnule de Suffren!

— Sire, unul dintre ofiţerii mei a comis o indisciplină atât de gravă, încât numai maiestatea voastră poate fi judecătorul.

— O, domnule de Suffren — replică regele — speram ca prima dumneavoastră cerere să fie o răsplată, nu o pedeapsă.

— Sire, am avut cinstea să spun maiestăţii voastre, că va hotărî singură ce va crede de cuviinţă.

— Ascult.

— În ultima luptă, ofiţerul despre care vorbesc maiestăţii voastre manevra *Severul*.

— A, vasul acela care a coborât pavilionul — zise regele, încruntându-se.

— Sire, căpitanul *Severului* a coborât într-adevăr pavilionul — răspunse domnul de Suff-ren, înclinându-se şi sir Hugues, amiralul englez, s-a şi grăbit să trimită o şalupă pentru a înlocui echipajul vasului capturat; dar locotenentul vasului, care supraveghea bateriile de pe puntea din mijloc, observând că focul încetează şi primind ordin de a face să tacă tunurile, se urcă pe punte; văzu pavilionul coborât şi pe căpitan gata să se predea. Cer iertare maiestăţii voastre, dar, la această privelişte, tot sângele său francez se revoltă. Luă pavilionul, care se afla la îndemână, se înarma cu un ciocan şi, poruncind să se redeschidă focul, se duse şi fixă pavilionul sub fanion. Acesta este, sire, evenimentul datorită căruia *SEVERUL* a rămas al maiestăţii voastre.

— Frumoasă faptă! zise regele.

— Curajoasă acţiune! zise regina.

— Da, sire, da, doamnă, dar o gravă abatere de la disciplină. Ordinul era dat de căpitan, locotenentul trebuia să se supună. Vă cer deci iertare pentru acest ofiţer, sire şi v-o cer cu atât mai insistent, cu cât este vorba de nepotul meu.

— Nepotul dumneavoastră?! exclamă regele. Şi nu mi-aţi spus nimic.

— Regelui nu, dar am avut onoarea să raportez domnului ministru al marinei, cu rugă-mintea de a nu spune nimic maiestăţii sale înainte de a fi obţinut iertarea vinovatului.

— Acordată, acordată! strigă regele. Făgăduiesc dinainte protecţia mea oricărui nedis-ciplinat care va şti să apere astfel onoarea pavilionului şi a regelui Franţei. Ar trebui să-l prezentaţi pe acest ofiţer, domnule comandor!

— Este aici — replică domnul de Suffren — şi deoarece maiestatea voastră îmi îngăduie... Domnul de Suffren se întoarse, zicând: Apropie-te, domnule de Charny...

Regina tresări. Acest nume îi trezi în minte o amintire prea proaspătă pentru a fi ştearsă. Un

tânăr ofiţer se desprinse din grupul format în jurul domnului de Suffren şi se înfăţişă numaidecât dinaintea regelui. Din locul unde se afla, regina schiţase un gest, ca şi cum ar fi vrut să iasă în întâmpinarea tânărului, entuziasmată cum era de povestirea frumoasei sale fapte. Dar la auzul numelui, la vederea marinarului pe care domnul de Suffren îl prezentă regelui, ea se opri, deveni palidă şi îşi înăbuşi un strigăt. Domnişoara de Taverney, de asemenea se albi la faţă şi privi neliniştită spre regină.

În ceea ce-l priveşte pe domnul de Charny, fără a vedea nimic, fără a privi la nimeni, fără ca faţa lui să exprime altceva decât respect, se înclină dinaintea regelui, care îi întinse mâna să i-o sărute; apoi tânărul reintră, modest şi tulburat, aţintit de privirile curioase ale adunării, în cercul ofiţerilor, care-l felicitară zgomotos, sufocându-i cu îmbrăţişări.

Urmă o clipă de linişte şi emoţie în care timp puteai să vezi că regele era radios, regina zâmbitoare şi nehotărâtă, domnul de Charny, cu privirea plecată, iar Filip, căruia emoţia reginei nu-i scăpase, neliniştit şi întrebător.

— Să mergem — zise, în sfârşit, regele — veniţi domnule de Suffren, veniţi să vorbim; ard de dorinţa de a vă auzi şi de a vă dovedi cât de mult m-am gândit la dumneavoastră.

— Sire, atâta bunătate...

— A, veţi vedea hărţile mele, domnule comandor; veţi vedea fiecare fază din expediţia du-mneavoastră prevăzută sau ghicită dinainte de grija pe care v-o purtam. Urmaţi-mă. Apoi după ce făcu câţiva paşi, împreună cu domnul de Suffren, se întoarse brusc către regină: Apropos, doamnă, am pus să se construiască, după cum ştiţi, un vas cu o sută de tunuri; mi-am schimbat însă părerea în privinţa numelui pe care trebuie să-l poarte; în loc să-l numim cum ne-am gândit, nu-i aşa, doamnă...

Maria-Antoaneta, revenindu-şi puţin din emoţie, prinse din zbor gândul regelui.

— Da, da — zise ea — o să-l botezăm *Suffren* şi eu îi voi fi naşă împreună cu domnul comandor.

Strigătele, până atunci stăpânite, răsunară cu putere:

— Şi trăiască Suffren! adăugă regele, cu nespusă subtilitate. Căci nimeni nu putea să strige: "Trăiască domnul de Suffren!" în prezenţa regelui, pe când aşa, chiar şi cei mai scrupuloşi păstrători ai etichetei puteau să strige: "Trăiască corabia maiestăţii sale!"

— Trăiască *Suffren*! repetă deci adunarea, cu entuziasm.

Regele făcu un semn de mulţumire pentru că gândul său fusese înţeles atât de bine şi-l luă pe comandor cu el.

Capitolul XIV Domnul de Charny

Îndată ce regele dispăru, prinţii şi prinţesele din sală se grupară în jurul reginei. Printr-un semn, comandorul Suffren îi ordonase nepotului său să-l aştepte; aşa că acesta, după ce-l salutase în semn de supunere, rămăsese în grupul în care se afla. Regina, care schimbare cu Andreea câteva priviri semnificative, aproape nu-l pierdea din ochi pe tânăr şi, de fiecare dată când se uita la el, îşi spunea: "El este, cu siguranţă, el este". Iar domnişoara de Taverney încuviinţa printr-o pantomimă care nu-i lăsa nici o îndoială reginei, deoarece pantomimă aceasta însemna: Ah, Sfinte Dumnezeule, da, doamnă, e el, chiar el!

Filip, am mai spus, vedea că regină este preocupată. Vedea şi înţelegea, dacă nu cauza, cel puţin sensul îndepărtat. Niciodată cel ce iubeşte nu se înşală asupra sentimentelor celui iubit. El ghicea

deci că regina se află sub impresia unui eveniment neobişnuit, misterios, necunoscut celorlalţi, cu excepţia Andreei.

Într-adevăr, regina îşi pierduse cumpătul şi căuta un refugiu în spatele^ evantaiului, ea care de obicei făcea pe toată lumea să plece ochii. În timp ce tânărul se întreba cum va sfârşi această nelinişte a maiestăţii sale, în timp ce încerca să cerceteze trăsăturile domnilor de Coigny şi de Vaudreuil ca să afle dacă sunt şi ei amestecaţi în această taină, dar pe care îi văzu foarte liniştiţi discutând cu domnul de Haga, venit la Versailles în chip de curtean, un personaj purtând impunătorul veşmânt de cardinal intră în sală, urmat de ofiţeri şi de prelaţi.

Regina îl recunoscu pe domnul Louis de Rohan; ea îl văzu tocmai din capătul sălii şi numai decât îşi întoarse privirea, fără a încerca măcar să-şi ascundă neplăcerea. Prelatul traversă întreaga adunare, fără a saluta pe nimeni şi veni drept la regină, în faţa căreia se înclină, mai degrabă ca un bărbat de lume care salută o femeie decât ca un supus care salută o regină. Apoi adresă un compliment foarte curtenitor maiestăţii sale, care însă întoarse capul, murmură cu răceală două sau trei cuvinte potrivite ceremonialului şi reluă conversaţia cu doamna de Lamballe şi cu doamna de Polignac.

Prinţul Louis nu păru să fi observat primirea rece a reginei. El îşi făcu reverenţele, se răsuci fără grabă şi, cu toată graţia unui curtean perfect, se adresă doamnelor, mătuşile regelui, cu care discută îndelung, dat fiind că, în virtutea jocului obişnuit la curte, el obţinu aici o primire cu atât mai binevoitoare, cu cât a reginei fusese mai rece.

Cardinalul Louis de Rohan era un bărbat în puterea vârstei cu o figură impozantă şi o ţinută nobilă; trăsăturile sale trădau inteligenţă şi blândeţe; avea o gură fină, cu un surâs reţinut, o mână foarte frumoasă; fruntea sa, cu părul niţel

rărit, îl arăta a fi un om al plăcerilor sau unul al studiului; prinţul de Rohan era însă şi unul şi celălalt.

Era un bărbat apreciat de femeile cărora le plăcea curtenia discretă şi de loc searbădă; era proverbial pentru luxul său. Găsise mijlocul de a se crede într-adevăr sărac cu o rentă de şaisprezece mii de livre. Regele îl iubea pentru că era un savant; regina, dimpotrivă, îl ura. Motivele acestei uri nu au fost niciodată bine cunoscute în întregime, dar ele puteau fi argumentate în două feluri.

În primul rând, se spunea că, în calitatea sa de ambasador la Viena, prinţul Louis scrisese regelui Ludovic al XV-lea, despre Maria-Tereza, scrisori pline de ironie, fapt pe care Maria-Antoaneta nu-l putuse ierta niciodată diplomatului. Pe deasupra şi lucrul acesta este mai omenesc şi, mai ales, mai aproape de adevăr, ambasadorul scrisese cu privire la căsătoria tinerei arhiducese cu moştenitorul tronului, tot regelui Ludovic al XV-lea, care citise scrisoarea cu glas tare la o cină la doamna Du Barry, îi scrisese, spuneam despre unele particularităţi jignind amorul propriu al tinerei femei, foarte slabă pe vremea aceea. Aceste atacuri o răniseră adânc pe Maria-Antoaneta, care nu se putea recunoaşte în mod public victimă, dar care jurase că mai devreme sau mai târziu să-l pedepsească pe autor.

Firește, toate acestea ascundeau o intrigă politică. Ambasada din Viena fusese luată domnului de Breteuil în favoarea domnului de Rohan. Domnul de Breteuil, prea slab pentru a luptă deschis împotriva prinţului, folosise ceea ce în diplomaţie se numeşte abilitate. Îşi procurase copiile sau chiar originalele scrisorilor prelatului, pe atunci ambasador şi, punând în balanţă serviciile reale aduse de diplomat şi mica duşmănie pe care o avea pentru familia imperială austriacă, găsise în moştenitoarea tronului un

ajutor hotărât să-l piardă într-o zi pe domnul prinţ de Rohan.

Această ură mocnea surd la curte; din această pricină situaţia cardinalului era dificilă. De fiecare dată când o vedea pe regină, el îndura aceeaşi primire glacială, despre care am încercat să vă dăm o imagine.

Dar, fie din generozitate, fie dintr-o pornire căreia nu-i putea rezista, Louis de Rohan îi ierta duşmancei sale totul şi nu pierdea nici un prilej să se apropie de Maria-Antoaneta. Ori asemenea prilej nu-i lipsea, deoarece prinţul Louis de Rohan era marele preot al curţii.

El nu s-a plâns niciodată, nu s-a destăinuit nimănui. Avea un cerc restrâns de prieteni, printre care se număra baronul de Planta, ofiţer german, confidentul său intim, care îl consola de mânia regală, atunci când nu izbuteau s-o facă doamnele de la curte, care nu împărtăşeau în unanimitate sentimentele reginei faţă de cardinal.

Prezenţa cardinalului aşternuse o umbră peste scena veselă ce se desfăşura în imaginaţia reginei. Dar îndată ce se îndepărtă de ea, Maria-Antoaneta se şi însenină.

— Ştiţi — se adresă ea doamnei prinţese de Lamballe — că faptele tânărului ofiţer, nepotul domnului comandor, sunt printre cele mai remarcabile din acest război? Care este numele său?

— Domnul de Charny, cred — răspunse prinţesa. Apoi se întoarse către Andreea şi o întrebă; Nu-i aşa, domnişoară de Tavamey?

— Da, Charny, alteţa voastră — răspunse Andreea.

— Trebuie ca domnul de Charny să ne povestească nouă înşine această întâmplare, fără a ne lipsi nici măcar de un singur detaliu — continuă regina. Să fie căutat. Mai este aici?

Un ofiţer se îndepărtă şi se grăbi să îndeplinească porunca reginei. În aceeaşi clipă,

privind în jur, Maria-Antoaneta îl zări pe Filip şi, nerăbdătoare ca întotdeauna îi spuse:

— Domnule de Taverney, caută-l şi dumneata.

Filip se roşi; poate se gândea că ar fi trebuit, să prevină dorinţa suveranei sale. Începu deci să-l caute pe acest fericit ofiţer, pe care nu-l pierduse din ochi de când fusese prezentat. Astfel că cercetarea nu dură mult Domnul de Charny sosi în clipa următoare, însoţit de cei doi trimişi ai reginei. Cercul se lărgi în faţa sa; regina putu atunci să-l examineze cu mai multă atenţie decât o făcuse în ajun.

Era un tânăr de douăzeci şi şapte-douăzeci şi opt de ani, cu silueta dreaptă şi subţire, cu umerii largi, cu gamba perfectă. Trăsăturile chipului său, fine şi totodată blânde, deveneau deosebit de energice de fiece dată când deschidea, mari, ochii săi albaştri, cu privirea intensă. Era, lucru uimitor pentru un bărbat care făcuse războiul în India, tot atât de alb la faţă pe cât era Filip de ars de soare; gâtul nervos, de o formă admirabilă, era strâns într-o eşarfă de o albeaţă mai puţin strălucitoare decât pielea sa.

Când se apropie de grupul în centrul căruia se afla regina, el nu arătă în nici un fel că ar cunoaşte-o pe domnişoara de Taverney sau chiar pe regină. Înconjurat de ofiţeri, care îl întrebau şi cărora le răspundea cu multă cuviinţă, el părea să fi uitat că îi vorbise un rege şi îl privise o regină. Această politeţe, această rezervă erau de natură să-l facă să fie şi mai apreciat de regină, atât de sensibilă la maniere.

Nu numai pentru ceilalţi, domnul de Charny avea motive să-şi ascundă uimirea la vederea atât de neaşteptată a doamnei din trăsură. Culmea prudenţei era să o lase, dacă era cu putinţă, ca ea însăşi să ignore că a fost recunoscută. Privirea lui Charny, firească şi de o sfiiciune plină de bun gust

nu se ridică deci înainte ca regina să-i fi adresat cuvântul.

— Domnule de Charny — îi spuse ea — aceste doamne doresc, dorinţă firească, de altfel, deoarece o încerc şi eu, să cunoască povestea cu nava, în toate amănuntele; istorisiţi-ne-o, vă rog.

— Doamnă — replică tânărul marinar în mijlocul unei tăceri profunde — o rog pe maiestatea voastră, nu din modestie, ci din omenie, să mă scutească de această povestire; ceea ce am făcut în calitate de locotenent al *Severului*, zece ofiţeri, camarazii mei, au vrut să facă în acelaşi timp a mine; eu am trecut primul la acţiune, iată meritul meu. Dar să acorzi celor întâmplate atâta importanţă, încât să socoteşti că merită a fi povestite maiestăţii voastre, nu, doamnă, este imposibil şi, mai ales, generoasa dumneavoastră inimă regală va înţelege. Fostul comandant al *Severului* este un viteaz ofiţer, care în ziua aceea şi-a pierdut capul. Vai, doamnă, neîndoielnic că aţi auzit pe cei mai curajoşi spunând că nu poţi fi viteaz în fiecare zi. Îi trebuiau zece minute ca să-şi revină; hotărârea noastră de a nu ne preda i-a dat acest răgaz şi curajul i-a revenit; din această clipă el a fost cel mai curajos dintre noi; iată de ce eu o implor pe maiestatea voastră să nu exagereze meritele faptei mele, ar fi un prilej de a-l zdrobi pe acest biet ofiţer, care deplânge zilnic nestăpânirea sa de o clipă.

— Bine; bine! rosti regina, emoţionată şi bucuroasă, ascultând murmurul de admiraţie pe care cuvintele generoase ale tânărului ofiţer îl stârnise în jurul său; bine, domnule de Charny, sunteţi un om de onoare, de altfel, aşa vă şi cunoşteam.

La aceste cuvinte, ofiţerul ridică iute capul; o roşeaţă tinerească îi împurpura obrazul; ochii lui îşi plimbară privirile de la regină la Andreea cu un fel de spaimă. Se temea de această fire generoasă şi atât de îndrăzneaţă în generozitatea să. Într-

adevăr, domnul de Charny nu era la sfârşitul încercărilor sale.

— Trebuie să aflaţi cu toţii — continuă îndrăzneaţa regină — că domnul de Charny, acest tânăr ofiţer, care a debarcat de-abia ieri, acest necunoscut, ne era bine cunoscut nouă chiar înainte de a ne fi fost prezentat astă-seară şi merită să fie cunoscut şi admirat de toate femeile.

Era limpede că regina vrea să vorbească, să povestească o întâmplare în care fiecare putea să desluşească fie un mic scandal, fie un mic secret. Toată lumea se aduna în cerc, ciuli urechea, se sufocă de curiozitate.

— Închipuiţi-vă, doamnelor — începu regina — că domnul de Charny, este cu atât mai atent cu femeile, cu cât este mai nemilos cu englezii. Mi s-a relatat despre el o întâmplare, care, vă mărturisesc dinainte, îi face cea mai mare cinste în ochii mei.

— O, doamnă!... bâigui tânărul ofiţer.

Vă daţi seama că vorbele reginei, prezenţa celui căruia îi erau adresate nu făcură decât să sporească şi mai vârtos curiozitatea. Un freamăt străbătu asistenţa. Charny, cu fruntea brobonită de sudoare, ar fi dat un an din viaţă pentru a se afla în India.

— Iată faptele — continuă regina. Două doamne, pe care le cunosc, întârziind în oraş, se aflau într-o situaţie neplăcută în mijlocul unei mulţimi. De fapt, se aflau într-o reală primejdie, într-o mare primejdie. Domnul de Charny trecea în momentul acela pe acolo, din întâmplare sau, mai bine zis, din fericire; el îndepărtă mulţimea şi, fără să le cunoască şi cu toate că era greu să-şi dea seama că sunt aristocrate, le luă pe cele două doamne sub ocrotirea sa, le însoţi foarte departe, la zece leghe de Paris, cred...

— Maiestatea voastră exagerează — replică râzând Charny, liniştit de întorsătura pe care o luase povestirea.

— Să zicem cinci leghe şi să nu mai vorbim — interveni contele d'Artois, amestecându-se deodată în conversaţie.

— Fie, dragă frate — încuviinţă regina. Dar lucrul cel mai frumos, este că domnul de Charny nu a încercat câtuşi de puţin să cunoască numele celor două doamne cărora le făcuse acest serviciu, le-a dus la locul indicat de ele, apoi s-a îndepărtat fără să întoarcă măcar capul, astfel că ele au scăpat din mâinile lui ocrotitoare fără a se nelinişti o singură clipă.

Se auziră strigăte de uimire, de admiraţie; Charny primi felicitări de la douăzeci de femei deodată.

— Frumos, nu-i aşa? Sfârşi regina Un cavaler al "Mesei Rotunde" n-ar fi procedat mai corect.

— Minunat! Strigau toţi în cor.

— Domnule de Charny — reluă regina — regele este ocupat, fără îndoială, să-l recompenseze pe domnul de Suffren, unchiul dumitale; în ce mă priveşte, aş dori să fac ceva pentru nepotul acestui mare om.

Ea îi întinse mâna. Şi în timp ce Charny, pălind de bucurie i-o atingea cu buzele, Filip, îngălbenind de durere, se ascundea după bogatele draperii ale sălii. Andreea se făcuse şi ea albă la faţă, dar cu toate acestea ea nu putea să ghicească suferinţa fratelui său. Vocea domnului conte d'Artois întrerupse această scenă, care ar fi părut atât de ciudată unui observator.

— Ah, fratele meu, domnul conte de Provence — rosti el, cu glas tare — grăbeşte-te, domnule, grăbeşte-te! Ai pierdut un frumos spectacol; primirea domnului de Suffren. A fost un moment care, într-adevăr, nu va fi uitat niciodată de inimile franceze! Cum naiba ai pierdut prilejui, tocmai dumneata, frate dragă, omul punctual prin excelenţă?

Domnul de Provence îşi subţie buzele, o salută distrat pe regină şi răspunse cu o banalitate.

Apoi, cu voce scăzută, se adresa domnului de Favras, căpitanul gărzilor sale:

— Cum se face că se află la Versailles?

— Ah, monseniore — replică acesta — mă întreb de o oră şi încă n-am priceput.

Capitolul XV Cei o sută de ludovici ai reginei

Acum că am făcut cunoştinţă cititorilor noştri cu principalele personaje ale acestei povestiri, acum că i-am introdus şi în căsuţa contelui d'Artois şi în palatul lui Ludovic al XVI-lea la Versailles, îi vom conduce în casa de pe strada Saint-Claude, unde regina Franţei fusese incognito şi urcase cu Andreea de Taverney la etajul al patrulea.

Odată plecată regina, doamna de La Motte, o ştim, socoti de mai multe ori bucuroasă cei o sută de ludovici care-i picaseră atât de miraculos din cer. Cincizeci de minunaţi ludovici dubli de patruzeci şi opt de livre, care, înşiraţi pe masa sărăcăcioasă şi strălucind în lumina lămpii păreau să umilească, prin prezenţa lor aristocratică, toate celelalte lucrări din sărmana locuinţă. După plăcerea de a avea, doamna de La Motte nu cunoştea alta mai mare decât aceea de a scoate ochii cu ce are. Posesia nu însemna nimic pentru ea dacă posesia nu stârnea invidie. De la un timp, faptul că menajera era martora mizeriei sale o umplea de silă, de aceea se grăbi să o facă şi martora bogăţiei sale. Se gândi deci la mătuşa Clotilda, rămasă în anticameră şi, plimbând cu îndemânare lumina lămpii în aşa fel, încât aurul să strălucească pe masă, o strigă:

— Clotilda!

Camerista făcu un pas în încăpere.

— Vino aici şi priveşte! adăugă doamna de La Motte.

— O, doamnă!... exclamă bătrâna, împreunându-şi mâinile şi lungind gâtul.

— Erai îngrijorată de leafă dumitale? zise doamna contesă.

— Oh, doamnă, n-am spus niciodată nici un cuvânt despre asta. Am întrebat-o pe doamna contesă când va putea să-mi plătească şi era firesc deoarece n-am primit nimic de trei luni.

— Crezi că voi putea să te plătesc cu ce este aici?

— Isuse Cristoase, doamnă! Dacă aş avea ceea ce-i aici, aş fi bogată pentru toată viaţa.

Doamna de La Motte o privi pe bătrână cu un infinit dispreţ şi ridică din umeri.

— Din fericire — spuse ea — anumiţi oameni îşi amintesc de numele pe care-l port, în timp ce aceia care ar trebui să şi-l amintească l-au uitat.

— Şi ce veţi face cu tot acest bănet? întrebă mătuşa Clotilda.

— O mulţime de lucruri.

— Mai întâi de toate, eu, doamnă, socotesc că ar fi bine să aprovizionăm bucătăria, caci veţi da dineuri, nu-i aşa, acum că aveţi bani?

— Taci! făcu doamna de La Motte. Bate cineva.

— Doamna se înşeală — spuse bătrâna, mereu zgârcită în mişcări, încercând să-şi economisească paşii.

— Şi eu îţi spun că bate...

— O asigur pe doamna..

— Du-te şi vezi.

— N-am auzit nimic.

— Da, ca şi adineauri; nici adineauri n-ai auzit nimic; ei bine, dacă cele două doamne ar fi placat fără să intre?

Acest raţionament păru să o convingă pe Clotilda, căci se îndreptă spre uşă.

— Auzi? strigă doamna de La Motte.

— Ah, adevărat — zise bătrâna. Mă duc, mă duc...

Doamna de La Motte se grăbi să facă să alunece cei cincizeci de ludovici dubli de pe masă în mână, apoi îi aruncă într-un sertar. Şi împingând sertarul murmură:

— Te rog, providenţă, încă o sută de ludovici!

Aceste cuvinte fură rostite cu o expresie de o neînchipuită lăcomie care l-ar fi făcut să zâmbească pe Voltaire. Între timp, uşa palierului se deschise şi se auzi pasul unui om în anticameră. Omul şi mătuşa Clotilda schimbară între ei câteva vorbe al căror sens îi scăpă contesei. Apoi uşa se închise, paşii se pierdură pe scară şi bătrâna intra, cu o scrisoare în mână.

— Poftim! zise ea, dând stăpânei sale scrisoarea.

Contesa cercetă cu atenţie scrisul, plicul şi pecetea, apoi ridicând privirea, întrebă:

— Un servitor?

— Da, doamna.

— Ce livrea?

— Nici una.

— Era în gri?

— Da.

— Blazonul acesta mi-e cunoscut — reluă doamna de La Motte, privind din nou pecetea. Apoi, apropiind-o de lampa, continuă: figuri şi nouă macle de aur. Cine are pe blazon figuri şi macle de aur? Îşi scormoni o clipă memoria, dar degeaba. Să vedem totuşi scrisoarea — murmură ea. Şi, deschizând-o cu grijă pentru a nu strica pecetea, citi:

"Doamnă, persoana pe care aţi solicitat-o vă poate vizita mâine seară dacă veţi avea bunăvoinţa să-i deschideţi uşa casei dumneavoastră".

Asta e tot? Contesa îşi încorda din nou mintea. Am scris la atâtea persoane — zise ea. Să ne gândim puţin cui am scris... La toată lumea. Bărbat, femeie, cine îmi răspunde?... Scrisul nu spune nimic... e nesemnificativ... un adevărat scris de secretar... Stilul? Stilul unui protector... banal şi bătrân...

Apoi citi din nou:

"Persoana pe care aţi solicitat-o..."

Fraza are intenţia de a fi umilitoare. Este desigur a unei femei. Ea continuă:

"... va veni mâine seară, dacă veţi binevoi să-i deschideţi uşa casei dumneavoastră. O femeie ar fi spus: "Vă va aştepta mâine seară".

Deci este bărbat... Şi cu toate acestea, doamnele de adineauri au venit ele însele şi erau totuşi doamne de neam mare. Nici o semnătură... Al cui e oare blazonul... capete şi nouă macle de aur? Ah, striga ea, oare mi-am pierdut minţile? Rohanii, de bună seamă! Da, am scris domnului de Guéméné şi domnului de Rohan; unul dintre ei îmi răspunde, este simplu ca bună ziua... Dar blazonul nu-i împărţit în patru părţi egale, scrisoarea este deci de la cardinal...

Ah, cardinalul de Rohan, acest om de lume, acest fante, acest ambiţios!... Va veni s-o vadă pe doamna de La Motte, dacă doamna de La Motte îi deschide uşa casei... Prea bine, să fie liniştit, uşa îi va fi deschisă. Şi când? Mâine seară! Începu să viseze; "O doamnă care se ocupă de binefaceri şi care dă o sută de ludovici poate fi primită într-o cocioabă; poate să îngheţe pe pardoseala rece, să sufere pe scăunelele mele tari ca pe grătarul sfântului Laurenţiu, dar fără foc. Însă un prinţ al bisericii, un om care circulă prin budoare, un domn al inimilor! Nu, nu, trebuie ca sărăcia pe care o va

vizita un asemenea prelat să fie mai luxoasă decât a multor bogătaşi". Apoi întorcându-se spre cameristă, care sfârşea de făcut patul, spuse:

— Pe mâine, mătuşă Clotilda. Nu uita să mă trezeşti devreme.

Îşi însoţi cuvintele cu un semn pentru că bătrâna să o lase singură, doamna de La Motte vrând fără îndoială să chibzuiască mai în voie. Mătuşa Clotilda răscoli jarul pe care-l ascunsese în cenuşă pentru a da un aspect şi mai sărăcăcios apartamentului şi atâta focul; apoi închise uşa şi se retrase în ungherul unde îşi avea culcuşul.

Jeanne de Valois, în loc să. Doarmă, făcu planuri toată noaptea, înşira cu creionul socoteli peste socoteli la lumina lămpii, apoi, când totul fu hotărât pentru a doua zi, către ora trei căzu într-o toropeală adâncă, din care mătuşa Clotilda, care nu dormise nici ea mai mult, veni, credincioasă poruncii, să o trezească în zori. Către ceasurile opt îşi terminase toaleta, alcătuită dintr-o rochie de mătase elegantă şi o pieptănătură de un bun gust desăvârşit. Încălţată ca o mare doamnă şi în acelaşi timp ca o femeie atrăgătoare, cu aluniţa pe obrazul stâng, cu tunică brodată la manşeta mânecii, trimise după un fel de trăsurică-roabă acolo unde se găsea acest fel de mijloace de locomoţie, adică în strada Pont-aux-Choux. Ar fi preferat o lectică, dar ar fi trebuit să trimită după ea prea departe.

Scaunul-trăsurică, fă care era înhămat un zdrahon din Auvergne, primi porunca s-o lase pe doamna contesă în Piaţa Regală, unde, sub arcadele dinspre miazăzi, la parterul unei locuinţe abandonate, locuia meşterul Fingret, tapiţer-decorator, ţinând mobile de ocazie şi alte lucruri, la cele mai convenabile preţuri de vânzare sau de închiriat.

Zdrahonul din Auvergne îşi transportă rapid clientă din stradă Saint-Claude în Piaţa Regală. Zece minute de la plecare, contesa se oprea la prăvăliile meşterului Fingret, unde o vom vedea

din acest moment admirând şi scotocind în acest panopticum pe care vom încerca să-l descriem.

Închipuiţi-vă nişte barăci lungi de aproximativ cincizeci de picioare, late de treizeci şi înalte de şaptesprezece; pe pereţi, tapiserii înfăţişând domnia lui Henric al IV-lea şi a lui Ludovic al XIII-lea; de tavane, ascunse printre nenumăratele obiecte suspendate, lustre ca nişte sfeşnice cu multe braţe din secolul al XVI-lea atârnau înghesuite lângă şopârle împăiate, candelabre bisericeşti şi peşti zburători. Pe podea, îngrămădite, covoare şi rogojini, mobile cu coloane răsucite, cu picioare sculptate, bufete de stejar lucrat, console Ludovic al XV-lea cu picioarele aurite, canapele acoperite cu damasc roz sau cu catifea de Utrecht, paturi, imense fotolii de piele cum îi plăceau lui Sully, dulapuri de abanos cu panouri în relief şi cu ferecături de aramă, mese Boule cu tăblia din email sau porţelan, mese de toaletă cu servicii complete, comode cu marchetărie reprezentând instrumente sau flori. Paturi din lemn de trandafir sau de stejar cu estradă sau baldachin, perdele de toate formele, cu tot felul de desene, din toate stofele se îngrămădeau laolaltă, se confundau, potriviri du-se sau nu, în penumbra magaziei. Clavecine, colivii pentru păsări, harpe, sistre pe o măsuţă, câinele din Marlborough împăiat, cu ochii de email. Apoi îmbrăcăminte de toate calităţile: rochii atârnând alături de fracuri de catifea, manşete de oţel, de argint, de sidef. Sfeşnice, portrete de strămoşi, picturi învechite, gravuri înrămate şi toate imitaţiile după Vernet, pe atunci la modă, a acelui Vernet căruia regina îi spusese atât de graţios şi de spiritual:

— Hotărât, domnule Vernet, numai dumneata poţi să dai nota în Franţa!

Capitolul XVI Jupân Fingret

Iată tot ce încânta ochiul şi înflăcăra imaginaţia pungilor sărace în prăvăliile meşterului Fingret din Piaţa Regală. Mărfurile nu erau noi şi firma o declară pe faţă, dar, la un loc, se puneau în valoare una pe alta şi sfârşeau prin a reprezenta un total mult mai demn de luat în seamă decât ar fi bănuit chiar cumpărătorii cei mai pretenţioşi şi puşi pe tocmeală.

Venind aici şi uitându-se la toate aceste minunăţii, doamna de La Motte observă de-abia acum câte îi lipseau în strada Saint-Claude. Îi lipsea un salon care să aibă o sofa, fotolii şi jilţuri largi. O sufragerie cu bufete, etajere şi poliţe. Un budoar cu perdelele albastre-verzui, măsuţe şi paravane. Dar, mai ales, ceea ce îi lipsea, fie pentru salon, sufragerie sau budoar, erau banii cu care să poată avea mobilele pe care să le pună în acest nou apartament.

Însă cu tapiţerii din Paris tranzacţiile s-au făcut cu uşurinţă în toate vremurile şi nu s-a auzit niciodată că o femeie tânără şi drăguţă să-şi dea duhul în pragul unei uşi pe care să n-o poată sili să se deschidă. La Paris, ceea ce nu se cumpără se închiriază şi obişnuiţii camerelor mobilate au pus în circulaţie proverbul: "A vedea înseamnă a lua".

Doamna de La Motte, în speranţa unei posibile închirieri, după ce măsura şi iar măsură, se decise pentru o mobilă tapisată cu mătase galben-închis care îi plăcu de la primă privire. Poate şi pentru că se potrivea cu părul ei negru. Niciodată însă această mobilă, compusă din zece piese, nu va încăpea la etajul patru din stradă Saint-Claude. Pentru ca totul să aibă loc, trebuia să închirieze etajul trei, alcătuit dintr-o anticameră, sufragerie, un salonaş şi dintr-un dormitor. În felul acesta, va primi la etajul trei milostenia cardinalilor, iar la patru pe cea a instituţiilor de caritate, deci în lux,

pomenile celor care practică binefacerile din ostentaţie şi în sărăcie, ofrandele celor cu idei preconcepute cărora nu le place să dea celor ce nu par a avea o nevoie absolută.

Luând această hotărâre, contesa îşi aruncă ochii spre partea mai întunecoasa a barăcii, adică spre colţul în care podoabele păreau şi mai strălucitoare, colţul cristalurilor, al obiectelor aurite şi al oglinzilor. Văzu stând cu şapca în mână, cu aerul impertinent şi zâmbetul zeflemitor un individ ce părea a fi un burghez parizian; omul răsucea o cheie pe degetele arătătoare împreunate ale ambelor mâini. Acest mare specialist în mărfuri de ocazie nu era altul decât jupân Fingret, căruia vânzătorii îi anunţaseră vizita unei frumoase doamne venită în trăsurică.

Aceiaşi vânzători puteau fi văzuţi în curte, îmbrăcaţi cu haine scurte şi strâmte din pânză de sac şi dimie şi având în picioare ciorapi destul de ponosiţi. Erau ocupaţi să restaureze, cu ajutorul unor mobile vechi, altele mai puţin vechi sau, mai precis, să desfacă sofale, fotolii şi plăpumi zdrenţăroase pentru a scoate lină şi fulgii, material necesar la umplerea celor care le înlocuiau. Unul scărmăna lână, o amesteca bine cu câlţi şi refăcea noile tapiserii. Altul freca de zor cu leşie jilţuri încă arătoase. Un al treilea călca stofele curăţate cu săpunuri aromate. Şi astfel se înjghebau din aceste jerpelituri mobilele de ocazie atât de frumoase pe care doamna de La Motte tocmai le admira.

Domnul Fingret, observând că muşteriul ar putea să vadă operaţiunile angajaţilor săi şi să le înţeleagă într-un fel mai puţin convenabil intereselor sale, închise o uşă cu geamuri ce dădea spre curte, de teamă ca praful să n-o orbească pe doamna...

— Aşadar, doamna... — şi se opri.

Era o întrebare.

— Doamna contesa de La Motte Valois — răspunse nepăsătoare Jeanne.

La acest nume răsunător, domnului Fingret îi pieri zâmbetul batjocoritor, puse cheia în buzunar şi se apropie.

— Ah, aici nu se află nimic din ceea ce i-ar conveni doamnei — zise el. Am ceva nou, ceva frumos, ceva grozav. Nu trebuie ca doamna contesă să-şi închipuie, fiindcă se afla în Piaţa Regală, că firma Fingret nu are mobile la fel de frumoase ca şi tapiţerul regelui. Să lăsăm toate acestea doamnă, dacă vreţi şi să mergem în cealaltă prăvălie.

Jeanne roşi. Tot ceea ce văzuse ea aici i se părea foarte frumos, atât de frumos, încât nici nu spera să le poată obţine. Măgulită, fără îndoială, de a fi atât de favorabil apreciată de către domnul Fingret, ea nu-şi putu înfrânge teama că negustorul a exagerat posibilităţile sale. Îşi blestemă orgoliul şi regretă de a nu se fi prezentat drept o simplă burgheză. Dar, din orice încurcătură, o minte ageră trage foloase.

— Nimic nou, domnule — spuse ea — nu vreau nimic nou.

— Doamnă are fără îndoială de mobilat apartamentele unor prieteni.

— Ai ghicit, ai ghicit, domnule, apartamentul unui prieten. Or, dumneata înţelegi... că pentru apartamentul unui prieten...

— De minune. Doamna să aleagă — replică Fingret, cu şiretenia unui negustor din Paris, care nu-şi face o ambiţie din a vinde neapărat lucruri noi, mai ales, dacă poate să câştige tot atât de bine vânzând lucruri vechi.

— Această graţioasă mobila cu tapiseria galben-închis, de exemplu? întrebă contesa.

— A, nu-i mare lucru, doamnă, nu sunt decât zece piese.

— Nu-i grozavă — reluă contesa.

— Este absolut nouă, doamna poate să-şi dea seama...

— Nouă... pentru cine o ia de ocazie.

— Fără îndoială — replică jupân Fingret, râzând. Dar, în sfârşit, aşa cum este, merită opt sute de livre!

Preţul o făcu să tresară pe contesa: cum să mărturisească ea că moştenitoarea casei de Valois se mulţumea cu o mobilă de ocazie, dar nu putea plăti opt sute de livre? Se hotărî să se arate nemulţumită.

— Dar nimeni n-a pomenit de cumpărare, domnule. Cum aş putea să cumpăr vechiturile astea? Nu-i vorba decât de închiriat şi încă...

Fingret se strâmbă, deoarece, fără discuţie, clienta pierdea din importanţă. Nu mai era vorba să vândă o mobilă nouă, nici chiar una de ocazie, ci doar de o simplă închiriere.

— Doriţi toată această mobilă pentru un an? întrebă el.

— Nu, pentru o lună. Trebuie să mobilez casa unui provincial.

— O sută de livre pe lună — zise jupân Fingret.

— Glumeşti, cred, domnule. În felul acesta, în opt luni, mobila va fi a mea.

— De acord, doamnă contesa.

— Ei bine, atunci?

— Ei bine, doamnă, dacă va fi a dumneavoastră, nu va mai fi a mea şi, în consecinţă, nu va mai trebui să mă ocup de restaurarea şi împrospătarea ei, lucruri care costă.

Doamna de La Motte se gândi: "O sută de livre pentru o lună, e mult; dar trebuie să chibzuim astfel: sau va fi prea scump pentru o lună şi atunci înapoiez mobila fă când tapiţerului o excelentă impresie, sau într-o lună pot comanda o mobilă nouă. Socotisem să dau cinci până la şase sute de livre; să fim generoasă şi să cheltuim o sută de scuzi".

— Iau această mobilă cu tapiseria galben-închis pentru salon, împreună cu toate perdelele — zise ea cu glas tare.

— Da, doamnă...

— Şi covoarele.

— Iată-le.

— Ce îmi veţi da pentru o altă încăpere?

— Aceste banchete verzi, dulapul de stejar, masa cu picioare răsucite, perdele verzi din damasc.

— Bine; şi pentru o cameră de dormit?

— Un pat mare şi frumos cu o garnitură de bună calitate, o cuvertură de catifea brodată în roz şi argintiu, perdele albastru-deschis, tot ce trebuie pentru cămin în stil oarecum gotic dar cu mult aur.

— Masa de toaletă?

— Are dantelă de Malines. Priviţi, doamnă. O comodă cu o marchetărie delicată, un şifonier asortat, o sofa tapisată, scaune asemănătoare, elegante instrumente de foc care provin din camera de dormit a doamnei de Pompadour, de la Choisy.

— Totul la ce preţ?

— O lună?

— Da.

— Patru sute de livre.

— Haide, domnule Fingret, te rog, nu mă lua drept o nepricepută. Oamenii de rangul meu nu se lasă impresionaţi cu una cu două. Gândeşte-te, te rog, că patru sute de livre pe luna fac patru mii opt sute de livre pe an şi că, la preţul aceasta, aş putea mobila un palat întreg. Jupân Fingret se scarpină după ureche. Mă faceţi să renunţ la Piaţa Regală — continuă contesa.

— Aş fi disperat, doamnă.

— Dovedeşte-mi-o. Nu vreau să dau decât o sută de scuzi pe tot mobilierul.

Jeanne rosti aceste ultime cuvinte cu o asemenea autoritate, încât negustorul se gândi din nou la viitor.

— Fie, doamnă — acceptă el.

— Şi cu o condiţie, jupân Fingret.

— Care, doamnă?

— Că totul să fie dus şi aranjat în apartamentul pe care vi-l voi indica începând din clipa asta şi până la ora trei după-amiază.

— Păi e zece, doamnă; gândiţi-vă, bate ora zece.

— Da sau nu?

— Unde trebuie să mergem, doamnă?

— Strada Saint-Claude, Marais.

— La doi paşi?

— Exact.

Tapiţerul deschise uşa ce dă spre curte şi strigă:

— Sylvain! Landry! Rémy!

Trei ucenici alergară, încântaţi de a avea un pretext să-şi întrerupă lucrul, un pretext pentru a o vedea pe frumoasa contesă.

— Tărgile, domnilor, cărucioarele! Rémy, vei încărca mobila cu tapiseria galben-închis. Sylvain, pune mobilierul anticamerei în cărucior, în timp ce tu, care eşti mai grijuliu, vei duce dormitorul. Să întocmim lista, doamnă şi dacă vreţi, voi semna chitanţa.

— Iată şase ludovici dubli — spuse contesa — plus un ludovic simplu.

— Iată doi scuzi de şase livre, doamnă.

— Din care unul îl voi dărui acestor domni, dacă treaba va fi bine făcută — răspunse contesa.

Şi lăsându-şi adresa, se urcă din nou în trăsurică. O oră mai târziu închiria locuinţa de la etajul trei şi nu trecură nici două ore şi salonul, anticamera şi dormitorul erau mobilate cu tot ce trebuie, Moneda de şase livre a fost câştigată de domnii Landry, Rémy şi Sylvain în vreo zece minute.

După ce locuinţa fu astfel transformată şi geamurile spălate, în cămine se aprinse focul. Jeanne se aşeza în faţa oglinzii şi timp de două ore îşi savura fericirea, bucuria de a călca pe un covor plăcut în timp ce în jurul său, între pereţii capitonaţi plutea o atmosferă îmbietoare

înmiresmată de parfumul mixandrelor care se răsfăţau în vasele japoneze. Jupân Fingret nu uitase sfeşnicele aurite cu lumânări; de o parte şi de alta a oglinzilor, lustrele în formă de sfeşnice cu mai multe braţe de sticlă căpătaseră, sub strălucirea luminărilor, toate nuanţele curcubeului.

Foc, flori, lumânări, trandafiri parfumaţi, Jeanne folosi totul la înfrumuseţarea paradisului pe care îl hărăzise excelenţei sale. Se îngriji ea însăşi că uşa de la dormitor, întredeschisă cu cochetărie, să lase să se vadă un încântător foc îmbietor şi roşu, sub ale cărui reflexe străluceau picioarele fotoliilor, lemnul patului şi suporţii de metal ai buştenilor din cămin, suporţi ce aparţinuseră doamnei de Pompadour şi înfăţişau capete de himeră pe care se aşezase cândva încântătorul picior al marchizei.

Cochetăria Jeannei nu se mărginea aici.

Dacă focul dădea mai mult preţ interiorului acestei camere misterioase, dacă parfumurile lăsau să se ghicească femeia, femeia lăsa să se întrevadă rasa, frumuseţea, spiritul şi gustul demne de o eminenţă.

Jeanne dădu toaletei sale o atenţie pentru care domnul de La Motte, soţul absent, i-ar fi cerut socoteală. Femeia fu la înălţimea apartamentului şi al mobilierului închiriat de la jupân Fingret. După o masă uşoară, ca să-şi păstreze toată prezenţa de spirit şi să nu-şi piardă eleganta sa paloare, Jeanne se cufundă într-un enorm fotoliu în apropierea focului din dormitor. Cu o carte în mână, cu pantoful de casa pe un taburet, ea aştepta, ascultând în acelaşi timp bătăile pendulei şi zgomotele îndepărtate ale trăsurilor ce tulburau arareori liniştea pustiului cartier Marais.

Aştepta. Orologiul sună ora nouă, zece, unsprezece: nimeni nu veni, nici cu trăsura, nici pe jos. Unsprezece! Aceasta era totuşi ora prelaţilor galanţi care şi-au stimulat pofta de fapte caritabile cinând într-un cartier mărginaş şi care, neavând de

făcut decât douăzeci de învârtituri de roată pentru a ajunge în strada Saint-Claude, se mândresc că pot fi omenoşi, filantropi şi religioşi cu un atât de mic efort.

Miezul nopţii sună lugubru la Filles-du-Calvaire. Nici prelatul, nici trăsura; lumânările începuseră să pălească, unele revărsându-se în văluri diafane peste suporturile lor de aramă aurită. Focul, înviorat printre suspine, se transformase în jăratec, apoi în cenuşă. Era o căldură ecuatorială în amândouă încăperile.

Bătrâna servitoare, care se pregătise atâta, bombănea împotriva bonetei cu panglici pretenţioase, ale cărei funde, care cădeau o dată cu capul său când aţipea în faţa lumânărilor din anticameră, nu se ridicau intacte, fie din cauză că se atingeau de flacără, fie din cauza urmelor lăsate de ceară lichidă.

La douăsprezece şi jumătate, Jeanne se ridică furioasă din fotoliul său, pe care îl părăsise de mai bine de o sută de ori, pentru a deschide fereastra şi a scruta cu privirile strada. Cartierul era liniştit ca înainte de facerea lumii. Ea se lăsă dezbrăcata, refuză cina şi o concedia pe bătrâna, ale cărei întrebări începuseră să o sâcâie. Singură în mijlocul tapetelor sale de mătase, sub frumoasele sale perdele, în minunatul său pat, nu dormi mai bine decât în ajun, deoarece în ajun nepăsarea o făcea fericită: era plină de speranţă.

Cu toate acestea, pentru a putea lupta mai departe cu îndârjire împotriva sorţii nemiloase, Jeanne îi găsi o scuză cardinalului. În primul rând, aceasta: că era cardinal, mare prelat, că avea mii de probleme complicate şi, în consecinţa, mai importante decât o vizită în strada Saint-Claude. Apoi o altă scuză: el nu o cunoştea pe această mică contesă de Valois, scuză foarte consolatoare pentru Jeanne. Oh, cu siguranţă că nu s-ar fi consolat dacă domnul de Rohan nu şi-ar fi ţinut cuvântul după o primă vizită. Motivul pe care Jeanne şi-l dădu ei

însăşi avea nevoie de o dovadă pentru a fi convingător. Jeanne nu se mai putu stăpâni; sări din pat, îmbrăcată în alb cum era, în rochia să de casă şi aprinse luminările de la căpătâi; multă vreme se privi în oglindă. După ce se examina, surâse, stinse luminările şi se culcă din nou.

Motivul era valabil.

Capitolul XVII Cardinalul de Rohan

A doua zi, Jeanne, fără să se descurajeze, se apucă din nou să dea atât apartamentului cât şi sieşi o înfăţişare cât mai îmbietoare. Oglinda îi spusese că domnul de Rohan va veni numai pentru că auzise vorbindu-se despre ea. Bătuse ora şapte şi în salon focul împrăştia o lumină strălucitoare, când o trăsura trecu în josul străzii Saint-Claude.

Jeanne nu avusese nici măcar timpul să arunce în fugă o privire fugară pe fereastră. Din trăsură coborî un bărbat înfăşurat într-o mantie uriaşă; apoi poarta casei se închise după el şi trăsura se retrase pe o străduţă vecină ca să aştepte întoarcerea stăpânului. Curând clopoţelul zbârnâi şi inima doamnei de La Motte bătu atât de tare, încât puteai s-o auzi. Fiindu-i însă ruşine să se lase pradă unei emoţii nesăbuite, Jeanne porunci inimii să tacă, potrivi la repezeală şi cât putu mai bine broderia care acoperea masa, schimba partitura de la clavecin şi o revistă de pe colţul şemineului. După câteva minute mătuşa Clo-tilda o anunţă pe doamna contesă că a venit: "Persoana care a scris alaltăieri".

— Să intre — răspunse Jeanne.

Un pas uşor, pantofi care scârţâiau, un personaj impunător, îmbrăcat în catifea şi mătase, cu o ţinută mândră şi părând înalt de zece coţi în acest apartament micuţ, iată ce văzu Jeanne când

se ridica să-l primească. Rămase prost impresionată de *incognito*-ul păstrat de *persoană*. Astfel, hotărându-se să pară o femeie care vorbeşte numai după ce s-a gândit bine, zise:

— Cu cine am onoarea să vorbesc? Şi făcu o reverenţă, având un aer mai curând ocrotitor decât de ocrotita.

Prinţul privi spre uşa salonului pe care dispăruse bătrâna.

— Sunt cardinalul de Rohan — rosti el.

La auzul acestui nume, doamna de La Motte, prefăcându-se că roşeşte şi că îşi pierde cumpătul, răspunse cu o reverenţă cum numai regilor li şe face. Apoi trase un fotoliu şi, în loc să se aşeze pe scaun, aşa cum o cerea eticheta, se aşează în jilţul cel mare. Cardinalul, văzând că fiecare se poate purta mai la largul său, îşi puse pălăria pe masă şi, privind-o ţintă pe Jeanne, care făcu la fel, începu:

— Aşadar, este adevărat, domnişoară?...

— Doamnă — îl corectă Jeanne.

— Iertaţi-mă... Uitasem... aşadar, este adevărat, doamnă?

— Soţul meu se numeşte contele de La Motte, monseniore.

— Da, da, desigur; este în regimentul de jandarmi al regelui sau ai reginei, nu-i aşa?

— Da, monseniore.

— Şi dumneavoastră, doamnă, sunteţi născută Valois.

— Da, monseniore, Valois.

— Nume ilustru! rosti cardinalul, stând picior peste picior. Nume rar, care s-a stins...

Jeanne ghici neîncrederea cardinalului.

— Stins? Nicidecum, monseniore — replică ea — deoarece îl port eu şi fratele meu, baronul de Valois.

— Recunoscut?

— Nu-i nevoie să fie recunoscut, monseniore: fratele meu, indiferent dacă este bogat sau sărac,

va fi în orice caz ceea ce s-a născut, adică baron de Valois.

— Doamnă, vorbiţi-mi puţin despre această genealogie, vă rog. Mă interesează; îmi place acest blazon.

Jeanne povesti simplu, fără să şovăie, tot ceea ce cititorul ştie. Cardinalul asculta şi privea, Nici măcar nu îşi dă silinţa să-şi ascundă impresiile. La ce bun? Nu credea câtuşi de puţin nici în meritele, nici în rangul de care îi vorbea Jeanne; o vedea frumoasă şi săracă; o privea şi îi era de ajuns.

Jeanne, care observă totul, ghici intenţiile răuvoitoare ale viitorului său protector.

— Astfel încât — spuse domnul de Rohan, cu nepăsare — aţi fost într-adevăr nenorocită?

— Nu mă plâng, monseniore.

— Prin urmare, s-a exagerat prea mult când mi s-a vorbit despre greutăţile prin care treceţi. Privi în jurul său. Locuinţa este plăcută, frumos mobilată.

— Pentru o biată femeiuşcă, fără îndoială — replică cu brutalitate Jeanne, nerăbdătoare să ajungă la un rezultat. Da, monseniore.

Cardinalul schiţă un gest.

— Cum? Consideraţi acest mobilier, mobilierul unei biete femeiuşti?

— Nu cred, monseniore — spuse ea — că îl puteţi considera mobilierul unei prinţese.

— Şi dumneavoastră sunteţi prinţesă — zise el, cu o imperceptibilă ironie ce nu voia să pară impertinenţă.

— Sunt născută Valois, monseniore, aşa cum dumneavoastră sunteţi Rohan. E tot ce vă pot spune.

Rosti aceste cuvinte cu atâta graţie, cu o atât de maiestuoasă revoltă, cu nobleţea femeii care vede că nu este preţuită cum merită şi cuvintele sunară atât de armonios şi pline de demnitate în acelaşi timp, încât prinţul nu se simţi jignit, iar bărbatul fu cuprins de emoţie.

— Doamnă, am uitat că primul meu cuvânt ar fi trebuit să fie o scuză, V-am scris ieri că voi veni aici, dar am fost reţinut la Versailles pentru primirea domnului de Suffren. Am fost silit să renunţ la plăcerea de a vă vizita.

— Monseniorul mi-a făcut şi aşa o prea mare cinste gândindu-se la mine astăzi şi domnul conte de La Motte, soţul meu, va regreta o dată mai mult exilul la care îl obligă sărăcia, deoarece acest exil îl împiedică să se bucure de vizita uneia dintre cele mai ilustre personalităţi.

Cuvântul soţ reţinu atenţia cardinalului.

— Trăiţi singură, doamnă? întrebă el.

— Absolut singură, monseniore.

— Frumos din partea unei femei tinere şi frumoase.

— Este uşor, monseniore, pentru o femeie care ar fi nelalocul ei în orice altă societate decât aceea de unde sărăcia o îndepărtează.

Cardinalul tăcu.

— Se pare că genealogii nu vă contesta originea?

— La ce bun? zise cu dispreţ Jeanne, îndepărtându-şi cu un gest fermecător cârlionţii pudraţi de pe tâmple.

Cardinalul îşi trase fotoliul ca pentru a-şi apropia picioarele de foc.

— Doamnă — spuse el — am vrut şi vreau să ştiu cu ce vă pot fi de folos.

— Cu nimic, monseniore.

— Cum cu nimic?

— Eminenţa voastră îmi face iară doar şi poate o cinste prea mare.

— Să vorbim deschis.

— Nu ştiu cum am putea vorbi mai deschis decât am vorbit, monseniore.

— Vă plângeaţi adineauri... — zise cardinalul, privind în jurul lui ca pentru a aminti Jeannei ce spusese despre mobilierul ei sărăcăcios.

— Într-adevăr, mă plângeam.

— Aşadar, doamnă?...

— Ei bine, monseniore, văd că eminenţa voastră vrea să-mi dea de pomană, nu-i aşa?

— O, doamnă!...

— Nimic altceva, nu? Am primit pomană până acum, dar nu voi mai primi de azi înainte.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Monseniore, am îndurat multe umilinţe în ultima vreme; nu voi mai putea să rezist.

— Doamnă, folosiţi cuvinte mari. Nenorocirea nu dezonorează...

— Chiar când porţi un nume ca al meu?! Spuneţi, dumneavoastră aţi cerşi, domnule de Rohan?

— Nu vorbim despre mine — ripostă cardinalul, încurcat dar şi cu trufie.

— Monseniore, nu cunosc decât două feluri de a cere de pomană: în trăsură sau la poarta unei biserici; îmbrăcată în catifea şi aur sau în zdrenţe. Ei bine, adineauri nu mă aşteptam sărmi faceţi cinstea de a mă vizita; credeam că m-aţi uitat.

— Ah, deci ştiaţi că eu sunt cel ce v-a scris? spuse cardinalul.

— Oare n-am văzut blazonul dumneavoastră pe sigiliul scrisorii pe care mi-aţi făcut cinstea de a mi-o trimite?!

— Cu toate acestea v-aţi prefăcut că nu mă recunoaşteţi.

— Pentru că nu mi-aţi făcut cinstea de a vă anunţa.

— Ei bine, îmi place această mândrie — zise cu vioiciune cardinalul, privind cu o atenţie îngăduitoare ochii vii şi chipul trufaş al Jeannei.

— Spuneam deci — relua aceasta — ca înainte de a vă vedea luasem hotărârea să lepăd această biată mantie care-mi ascunde sărăcia, care acoperă inutilitatea de a avea un nume ca al meu şi s-o pornesc în zdrenţe ca orice cerşetoare creştina spre a-mi cerşi bucata de pâine implorând nu orgoliul, ci milă trecătorilor.

— Sper că nu sunteţi la capătul oricăror resurse, doamnă? Jeanne nu răspunse.

— Aveţi poate o moşie undeva, fie ea şi ipotecata? întrebă el, stânjenit. Bijuterii de familie... aceea de pildă? Şi arătă o cutiuţă pe care se plimbau degetele albe şi delicate ale tinerei femei.

— Aceasta? zise ea.

— O cutioară neobişnuită, pe cuvântul meu! Îmi daţi voie?

O luă. Ah! Un portret! Şi tresări uimit.

— Cunoaşteţi originalul acestui portret? întrebă Jeanne.

— Este portretul Mariei-Tereza.

— Al Mariei-Tereza?!

— Da, împărăteasa Austriei.

— Adevărat?! exclamă Jeanne. Credeţi, monseniore?

Cardinalul începu să studieze cu atenţie cutiuţa.

— De unde o aveţi? întrebă.

— De la o doamnă care a venit alaltăieri.

— La dumneavoastră?

— La mine.

— O doamnă?

Şi cardinalul privi cutioara cu şi mai multă luare-aminte.

— Am gresie, monseniore — se corectă contesa — erau două doamne.

— Şi una dintre aceste doamne v-a dat cutioara aceasta? întrebă el, cu neîncredere.

— Nu, nu mi-a dat-o.

— Atunci, cum de se află în posesia dumneavoastră?

— A uitat-o aici.

Cardinalul rămase atât de adâncit în gânduri, încât contesa de Valois fu intrigată şi îşi zise că ar trebui să deschidă bine ochii. În cele din urmă cardinalul ridică fruntea şi, uitându-se cu atenţie la contesă, întrebă:

— Şi cum se numeşte această doamnă? Mă veţi ierta, cred, că vă pun această întrebare; mă simt eu însumi ruşinat că vă vorbesc ca un judecător.

— Într-adevăr, monseniore — replică doamna de La Motte — întrebarea pare ciudată.

— Poate indiscretă, dar ciudată...

— Ciudată, repet. Dacă aş fi cunoscut-o pe doamna care a lăsat aici această micuţă bombonieră...

— Ei bine?

— Ei bine, până acum i-aş fi trimis-o înapoi. Fără îndoială că ţine la ea şi n-aş vrea ca amabilă să vizită să aibă drept urmare patruzeci şi opt de ore de nelinişte.

— Deci nu o cunoaşteţi...

— Nu, ştiu numai că se află în fruntea unei instituţii de binefacere...

— Din Paris?

— Din Versailles...

— Din Versailles?... în fruntea unei instituţii de binefacere?...

— Monseniore, primesc ajutor de la femei, ele nu umilesc o biată sărmană atunci când o ajută. Şi această doamnă, căreia suflete miloase i-au atras atenţia asupra situaţiei mele, mi-a lăsat pe cămin o sută de ludovici.

— O sută de ludovici! repetă cardinalul, surprins; apoi îşi dădu seama că ar putea s-o jignească pe Jeanne. Într-adevăr, Jeanne tresărise. Iertaţi-mă, doamnă — adaugă el — nu mă miră că v-a dat această sumă. Dimpotrivă, meritaţi solicitudinea tuturor inimilor caritabile, iar numele pe care-l purtaţi îi obligă să vă ajute. Nu m-a mirat decât că se află în fruntea unei instituţii de binefacere. Aceste doamne dau de obicei sume mai mici. Aţi putea să mi-o descrieţi pe vizitatoarea dumneavoastră, contesă?

— Destul de greu, monseniore — replică Jeanne pentru a spori curiozitatea interlocutorului

său.

— Greu? De ce? De vreme ce a fost aici?

— Deoarece această doamnă, care nu vroia probabil să fie recunoscută, îşi ascundea obrazul sub o glugă largă şi era înfăşurata în blănuri din creştet până-n tălpi. Numai că...

Contesa avu aerul că se gândeşte la ceva.

— Numai că... — replică cardinalul.

— Mi s-a părut că văd... Nu fac nici o afirmaţie, monseniore...

— Ce vi s-a părut că vedeţi?

— Că avea ochii albaştri.

— Gura?

— Mică, deşi buzele erau cărnoase, mai ales buza inferioară.

— Înaltă sau mijlocie?

— Mijlocie.

— Mâinile?

— Perfecte.

— Gâtul?

— Lung şi subţire.

— Chipul?

— Sever şi nobil.

— Accentul?

— Parcă străin. Dai poate o cunoaşteţi pe această doamnă, monseniore?

— De ce credeţi că o cunosc, doamna contesă? zise repede prelatul.

— După felul în care mă întrebaţi, monseniore, sau poate datorită simpatiei pe care o au filantropii unii faţă de alţii.

— Nu, doamnă, nu o cunosc.

— Sau poate, monseniore, aveţi unele bănuieli?

— În legătură cu ce?

— În legătură cu acest portret, de pildă?

— Ah, da, desigur acest portret... — replică iute cardinalul, temându-se că a lăsat să se vadă prea multe.

— Ei bine, acest portret, monseniore?

— Ei bine, acest portret mi se pare a fi...

— Acela al împărătesei Maria-Tereza, nu-i aşa?

— Cred că da.

— Atunci presupuneţi...

— Presupun că aţi primit vizita uneia dintre doamnele germane care au înfiinţat o casă de binefacere...

— La Versailles?

— Da, doamnă, la Versailles.

Şi cardinalul tăcu. Dar se vedea limpede că nu era de loc liniştit şi ca prezenţa acestei cutioare în casa contesei îi reînnoi se toate bănuielile. Numai că ceea ce Jeanne nu reuşea să desluşească până la capăt, ceea ce caută în zadar să-şi explice, era părerea pe care şi-o făcuse prinţul despre ea, părere care în mod vădit îi era defavorabilă şi care nu ducea la altă concluzie decât la faptul că ea îi întinde o cursă, folosindu-se de aparenţe.

Într-adevăr, nu era greu să-ţi dai seama de interesul cu care cardinalul urmarea tot ce făcea regina, cu atât mai mult cu cât şoaptele curtenilor răspândiseră zvonul, iar noi am arătat cu câtă grijă se străduiau anumiţi duşmani să întreţină animozitatea dintre suverana şi prelat. Acest portret al Mariei-Tereza, aceasta cutioară în care îşi ţinea de obicei bomboanele şi pe care cardinalul o văzuse de o sută de ori în mâinile reginei, cum de se afla la Jeanne, care era aproape o cerşetoare? Regina venise într-adevăr, aici, în această locuinţa sărăcăcioasa? Dacă venise, rămăsese pentru Jeanne o necunoscută? Avea oare Jeanne vreun motiv anume ca să ascundă cinstea ce i se făcuse? Prelatul se îndoia. Se îndoise şi în ajun. Numele de Valois îl învăţase să se ferească şi iată că nu mai era vorba de o femeie săracă, ci de o prinţesa căreia regina îi aduce în persoana ajutorul său. Maria-Antoaneta era oare atât de darnică?

În timp ce cardinalul se frământă astfel, Jeanne, care nu-l pierdea din ochi, Jeanne, care

observă toate sentimentele pe care le încerca prinţul^ era disperată.

Într-adevăr, nu exista chin mai mare pentru fiinţele care nutresc gânduri ascunse decât neîncrederea celor pe care doresc să-i convingă, spunându-le adevărul gol-goluţ.

Tăcerea era stânjenitoare pentru amândoi; cardinalul o curma din nou.

— Dar pe doamna care o însoţea pe binefăcătoarea dumneavoastră n-aţi remarcat-o? N-aţi putea să mi-o descrieţi?

— O, pe aceasta am văzut-o bine — spuse contesa. Este înaltă şi frumoasă, cu o faţă hotărâtă, un obraz luminos şi forme pline.

— Şi cealaltă doamnă nu i-a spus pe nume?

— Ba da, o dată, pe numele de botez.

— Şi care-i numele ei de botez?

— Andreea.

— Andreea! exclamă cardinalul şi tresări.

Nici acest gest, ca toate celelalte, de altfel, nu scapă contesei de La Motte. Cardinalul se lămurise acum despre ce era vorba, numele Andreei îi înlăturase toate îndoielile. Într-adevăr, se ştia că regina venise la Paris însoţită de domnişoara de Taverney, cu o seară mai înainte. Ceva despre întârziere, uşă închisă, ceartă conjugală între rege şi regină se zvonise prin Versailles. Cardinalul respiră. Nu era nici un fel de capcană sau complot în strada Saint-Claude. Doamna de La Motte îi păru frumoasă şi neprihănită ca însuşi îngerul nevinovăţiei. Totuşi, trebuia pusă la o ultimă încercare. Prinţul era viclean.

— Contesă, mai mult decât orice mă miră un lucru, mărturisesc...

— Care anume, monseniore?

— Acela că, având un astfel de nume şi asemenea titluri, nu v-aţi adresat regelui.

— Regelui?

— Da.

— Monseniore, i-am trimis regelui douăzeci de petiţii, douăzeci de plângeri.

— Fără rezultat?

— Fără rezultat.

— Dar, în lipsa regelui, toţi prinţii casei regale ar fi primit plângeri le dumneavoastră. Domnul duce d'Orléans, de pildă, este mărinimos şi-i place să facă adesea ceea ce regele refuză.

— Am solicitat-o şi pe alteţa sa ducele d'Orléans, monseniore, dar în zadar.

— În zadar? Mă mir㠄.

— Ce vreţi, când nu eşti bogat şi nu ai recomandaţii, constaţi că toate cererile dispar în anticamerele prinţilor.

— Mai este şi monseniorul conte d'Artois. Uşuraticii sunt uneori mai înţelegători decât cei miloşi.

— Am primit tot atâta de la contele d'Artois ca şi de la alteţa sa ducele d'Orléans sau de la maiestatea sa regele Franţei.

— În fine, mai sunt şi doamnele, mătuşile regelui. Oh, acestea, contesă, sau eu mă înşel foarte tare, sau cu siguranţă că v-au răspuns favorabil.

— Nu, monseniore.

— A, nu pot să cred că doamna Elisabeta, sora regelui, nu are o inimă simţitoare.

— Este adevărat, monseniore. Alteţa sa regală, pe care am solicitat-o, a promis să mă primească; nu ştiu însă cum s-a întâmplat că, după ce l-a primit pe soţul meu, nu a mai vrut, oricât am insistat pe lângă dânsa, să mai îmi dea vreo ştire.

— Curios, într-adevăr! spuse cardinalul. Apoi, dintr-o dată, ca şi când acest gând i-ar fi venit chiar atunci în minte: Dar, Dumnezeule! exclamă el. Uităm...

— Ce?

— Persoana căreia ar fi trebuit să vă adresaţi în primul rând.

— Cui ar fi trebuit să mă adresez?

— Celei care împarte favorurile, celei care n-a refuzat niciodată un ajutor binemeritat, reginei.

— Reginei?

— Da, reginei, aţi văzut-o?

— Niciodată — răspunse Jeanne, cu o mare simplitate.

— Cum, nu aţi trimis nici o plângere reginei?

— Niciodată.

— Nu aţi încercat să obţineţi o audienţă la maiestatea sa?

— Am încercat, dar nu am reuşit.

— Cel puţin ar fi trebuit să-i aţineţi drumul ca să vă bage în seamă şi să vă cheme la curte. Este şi acesta un procedeu.

— Nu l-am folosit niciodată.

— Doamnă, îmi spuneţi lucruri într-adevăr de necrezut.

— Şi totuşi, este adevărat. N-am fost decât de două ori la Versailles şi nu am văzut decât două persoane: pe domnul doctor Ludovic, care l-a îngrijit pe sărmanul meu tată la Hôtel-Dieu şi pe domnul baron de Taverney, căruia îi eram recomandată.

— Şi ce a spus domnul de Taverney? Era cel mai în măsură să vă îndrumeze spre regină.

— Mi-a răspuns că sunt foarte neîndemânatică.

— De ce?

— Pentru că revendic ca pe un drept bunăvoinţa regelui, că rudenia aceasta, fam îndoiala, o nemulţumeşte pe maiestatea sa, deoarece niciodată o rudă săracă nu este iubită.

— Într-adevăr, este egoist şi brutal baronul — zise prinţul. Apoi, reflectând asupra acestei vizite a Andreei la contesă, continuă în gând: "Ciudat lucru, tatăl o îndepărtează pe solicitantă, iar regină o aduce la ea pe fiică. Într-adevăr, trebuie să iasă ceva din această contradicţie." Pe legea mea de gentilom! reluă el cu voce taie. Sunt încântat să aud pe o solicitantă, pe o doamnă din înalta

aristocraţie, spunând că nu i-a văzut niciodată pe rege sau pe regină.

— Doar în tablourile pictate! replică Jeanne, surâzând.

— Ei bine! exclamă cardinalul, convins de data aceasta de nevinovăţia şi sinceritatea contesei. Vă voi conduce, dacă trebuie, eu însumi la Versailles, ale cărui porţi vi le voi deschide.

— Oh, monseniore, câtă bunătate! strigă contesa, în culmea bucuriei.

Cardinalul se apropie de ea.

— Este cu neputinţă — continuă el — ca în scurt timp să nu se intereseze toată lumea de dumneavoastră.

— Vai, monseniore, credeţi într-adevăr? spuse Jeanne, cu un adorabil suspin.

— A, sunt sigur.

— Cred că mă flataţi, monseniore!

Şi îl privi drept în ochi. Aceasta subită schimbare o surprinse cu adevărat pe contesă, deoarece doar cu zece minute mai înainte cardinalul o tratase cu o nepăsare princiară. Privirea săgetătoare a Jeannei îl atinse pe cardinal fie drept în inimă, fie aţâţându-i simţurile. Era sau flacăra ambiţiei, sau flacăra dorinţei; oricum, era o flacără.

Domnul de Rohan, care se pricepea la femei, trebui să-şi mărturisească sieşi că văzuse puţine atât de seducătoare.

"Ah, pe legea mea — îşi. Spuse el, cu acea veşnică rezervă a diplomaţilor — ah, pe legea mea! Ar fi extraordinar şi o mare fericire pentru mine să întâlnesc în acelaşi timp o femeie cinstită care are aparenţele unei ipocrite şi în mizeria ei. O protectoare atât de puternică."

— Monseniore — îl întrerupse ademenitoarea sirenă — păstraţi, iertaţi-mă că o spun, o tăcere care mă nelinişteşte.

— De ce, contesă? întrebă cardinalul.

— Pentru că un bărbat ca dumneavoastră nu este lipsit de politeţe decât cu două categorii de femei.

— Oh, Dumnezeule! Ce aveţi de gând să-mi spuneţi, contesă? Pe cuvântul meu, mă înspăimântaţi!

Îi luă mâna.

— Da — răspunse contesa — cu două categorii de femei, am spus şi o repet.

— Care? Să vedem...

— Cu femeile pe care le iubiţi foarte mult, sau cu cele pe care nu le stimaţi îndeajuns.

— Contesa, contesă, mă faceţi să roşesc. Am fost lipsit de poli tete faţa de dumneavoastră?

— Desigur!

— Nu spuneţi aceasta, ar fi îngrozitor!

— Prin urmare, monseniore, cum nu cred că mă iubiţi foarte mult, socot de asemenea că nici nu v-am dat, cel puţin până acum prilejul de a nu mă respectă.

Cardinalul luă mâna Jeannei:

— Ah, contesă, îmi vorbiţi într-adevăr ca şi când aţi fi supărată pe mine.

— Nu, monseniore, încă nu aţi meritat mânia mea.

— Şi nu o voi merita niciodată, doamnă, începând din această zi în care am avut plăcerea să vă văd şi să vă cunosc.

"Ah, oglinda, oglinda mea!" se gândi Jeanne.

— Şi începând din această zi — continuă cardinalul — grija mea nu vă va mai părăsi niciodată...

— Ştiţi ce, monseniore — replică contesa, fără a-şi retrage mâna din mâinile cardinalului — e de ajuns.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Să nu-mi vorbiţi despre protecţia dumneavoastră.

— Ferească Dumnezeu să rostesc cuvântul protecţie! O, doamnă, nu pe dumneavoastră vă

umileşte, ci pe mine.

— Atunci, domnule cardinal, să admitem un lucru care m-ar măguli nespus...

— Dacă-i aşa, doamnă, să admitem acest lucru.

— Să admitem, monseniore, că i-aţi făcut o vizită de politeţe doamnei de La Motte Valois. Nimic mai mult.

— Dar şi nimic mai puţin atunci — răspunse galantul cardinal. Şi, ducând la buze degetele Jeannei, le sărută îndelung. Contesa îşi retrase mâna. Ah, politeţe! exclamă cardinalul, cu un accent subtil, păstrând cea mai mare seriozitate.

Jeannie îi întinse mâna, pe care prelatul depuse de astă dată un sărut respectuos.

— Ei, aşa este foarte bine, monseniore. Cardinalul se înclină.

— Faptul că ştim — continuă contesa — că-mi veţi acorda un locşor oricât de mic printre preocupările atât de alese şi de numeroase ale unui om ca dumneavoastră, este, vă jur, ceva eu care mă pot consola un an.

— Un an! Este prea scurt... să sperăm mai mult, contesă.

— Ei bine, nu zic nu, domnule cardinal — răspunse ea, surâzând. Adresându-i-se pur şi simplu numai cu Domnule cardinal, iată o familiaritate de care doamna de La Motte se făcea vinovată pentru a doua oară. Prelatul, atins în orgoliul său, s-ar fi putut mira; dar lucrurile ajunseră atât de departe, încât nu numai că nu se miră, ci fu măgulit ca de o favoare.

— Ah, aveţi încredere — exclamă el, apropiindu-se şi mai mult Foarte bine, foarte bine.

— Am încredere, da, monseniore, pentru că simt în eminenţa voastră...

— Adineauri îmi spuneaţi domnule, contesă.

— Va trebui să mă iertaţi, monseniore; nu cunosc curtea. Spun deci că am încredere, pentru că sunteţi capabil să înţelegeţi o minte

aventuroasă, curajoasă că a mea şi un suflet curat. Cu toate încercările sărăciei, cu toate luptele duse împotriva mea de duşmani necruţători, eminenţa voastră va şti să ia de la mine, adică din conversaţia mea, ceea ce este demn de dumneavoastră. În rest, eminenţa voastră îmi va acorda indulgenţa sa.

— Iată-ne deci prieteni, doamnă. De acord? Facem un jurământ?

— Dinspre partea mea, da.

Cardinalul se ridică şi se îndrepta spre doamna de La Motte. Însă, cum desfăcuse prea larg braţele pentru un simplu legământ, contesa se feri sprintenă din calea lui.

— Prietenie în trei! spuse ea, cu un neasemuit accent batjocoritor şi candid în acelaşi timp.

— Cum prietenie în trei? întrebă cardinalul.

— Desigur; nu se află oare pe lume un biet jandarm, un exilat, pe care-l cheamă contele de La Motte?

— Ah, contesă, ce memorie infernală aveţi!

— Dar trebuie să vă vorbesc despre el, cu atât mai mult cu cât dumneavoastră nu vorbiţi.

— Ştiţi de ce nu vorbesc despre el, contesă?

— Spuneţi.

— Pentru că va vorbi destul el, el însuşi: soţii nu se uită niciodată pe ei înşişi, credeţi-mă.

— Şi dacă va vorbi despre sine?

— Atunci se. va vorbi despre dumneavoastră, se va vorbi despre noi.

— Cum asta?

— Se va spune, de pildă, că domnul conte de La Motte a încuviinţat sau nu a încuviinţat faptul că domnul cardinal de Rohan vine de trei, patru sau cinci ori pe săptămână să o viziteze pe doamna de La Motte, în strada Saint-Claude.

— Ah, ce lucruri îmi spuneţi, domnule cardinal! De trei, patru sau cinci ori pe săptămâna?!

— Altfel ce fel de prietenie ar fi, contesă? Am spus de cinci ori? Am greşit. De şase sau şapte ori trebuie să spun fără a mai adăuga zilele în care voi veni de două ori.

Jeanne începu să râdă. Cardinalul observă că era prima dată că îi făcea cinstea să-i ia în seamă glumele şi fu şi mai măgulit.

— Veţi împiedica lumea să vorbească? zise ea. Ştiţi bine că este imposibil.

— Da, o voi împiedica — replică el.

— Cum?

— O, într-un fel foarte simplu; bine sau rău, pe mine locuitorii Parisului mă cunosc.

— Oh, desigur şi pe bună dreptate, monseniore.

— Dar pe dumneavoastră au nenorocul să nu vă cunoască.

— Ei bine?...

— Să schimbăm situaţia.

— Şi o schimbăm... adică...

— Dacă vreţi... Aşa, de pildă...

— Mergeţi până la capăt.

— Dacă aţi ieşi dumneavoastră de la mine în loc să ies eu...

— Adică să vin eu la palatul dumneavoastră? Eu, monseniore?

— Veţi veni la un om al bisericii.

— Un om al bisericii nu este un bărbat, monseniore.

— Sunteţi adorabilă! Ei bine, nu este vorba de palatul meu, am o casă.

— O căsuţă, s-o spunem pe şleau.

— Nu, o casă care este a dumneavoastră.

— Ah! exclamă contesa, O ca? Â a mea?! Şi unde? Nu ştiu nimic despre această casă.

Cardinalul, care se aşezase din nou, se ridică.

— Mâine, la zece dimineaţa, veţi primi adresa.

Contesa roşi, cardinalul îi iuă curtenitor mâna. Şi de data aceasta, sărutul fu respectuos,

tandru şi îndrăzneţ totodată. Amândoi se salutară cu acea urmă de politeţe zâmbitoare care anunţa o apropiată intimitate.

— Luminează monseniorului! strigă contesa. Bătrâna se ivi cu lumânarea. Prelatul ieşi.

"Ei, după câte mi se pare, cred că am făcut un pas înainte" — gândi Jeanne.

"Haide-haide — gândi cardinalul urcând în caleaşca — am făcut o dublă afacere. Această femeie este prea inteligentă pentru a nu o fermecă şi pe regină, cum m-a fermecat pe mine".

Capitolul XVIII Mesmer şi Saint-Martin

La un moment dat, Parisul, în vacanţa, având timp de pierdut, se dedica în întregime unor probleme care în zilele noastre sunt monopolul bogătaşilor, adică aşa-ziselor fiinţe inutile.

În 1784, deci în epoca despre care vorbim, problema la modă, cea care era pe primul plan, cea care plutea în aer, care asalta capetele unor aristocraţi, aşa cum se strâng aburii în jurul munţilor, era mesmerismul, ştiinţă misterioasă, nu prea bine definită de către cei ce o inventaseră, care, neţinând cu tot dinadinsul s-o popularizeze chiar de la început, îi dăduseră un nume de bărbat, adică un titlu aristocratic, în locul unuia dintre acele nume luate din greacă, cu ajutorul cărora modestia afectată de savanţii moderni vulgarizează astăzi orice noţiune ştiinţifică.

Într-adevăr, la ce bun, în 1784, să popularizezi o ştiinţă? Poporul, care de mai bine de un secol şi jumătate nu fusese niciodată întrebat de către cei care îl conduceau, însemna oare ceva în stat? Nu: poporul era pământul gras care rodea, era recoltă bogată care trebuie culeasă, stăpânul

pământului era însă regele; iar secerătorii erau nobilimea.

În 1784 un nume de bărbat dădea încredere. Doctorul Mesmer era la Paris, după cum am aflat de la Maria-Antoaneta însăşi, care i-a cerut regelui permisiunea de a-l vizita. Îngăduiţi-ne deci să spunem câteva cuvinte despre doctorul Mesmer, al cărui nume, ştiut astăzi numai de câţiva adepţi, în vremea despre care vorbim, se afla pe buzele tuturor. Prin 1777, doctorul Mesmer adusese din Germania o ştiinţa alcătuită din nori şi fulgere. La lumina acestor fulgere, savantul nu vedea decât norii care formau deasupra capului său o boltă întunecoasă; omul obişnuit nu vedea decât fulgerele.

Mesmer debutase în Germania, cu o teză despre influenţa planetelor, încercase să teoretizeze că planetele, în virtutea forţei care le atrage una spre cealaltă, exercită o influenţă şi asupra corpurilor vii şi, în special, asupra sistemului nervos prin intermediul unui fluid subtil ce se află răspândit în întregul univers. Dar această primă teorie era destul de abstractă. Pentru a o înţelege trebuia să fie iniţiat în teoria lui Galilei şi lui Newton. Era un amestec de o infinitate de cunoştinţe astronomice amestecate cu tot felul de extravaganţe astrologice, care nu puteau fi, nu spunem popularizate, ci aristocratizate, căci pentru asta ar fi trebuit ca nobilimea să se transforme într-o societate ştiinţifică. Drept care, Mesmer părăsi această teorie pentru a se arunca în cea a magneţilor.

În vremea aceea, magneţii stârniseră un viu interes.

Proprietăţile lor de atracţie sau de respingere făceau ca mineralele să trăiască o viaţă asemănătoare vieţii omeneşti, împrumutându-le cele două mari pasiuni ăla omului: iubirea şi ura. În consecinţă li se atribuiau magneţilor virtuţi surprinzătoare în legătură cu vindecarea bolilor.

Mesmer îmbină deci acţiunea magneţilor cu prima sa teorie şi încercă să vadă ce va ieşi din această împreunare. Din nenorocire pentru Mesmer, odată sosit la Viena, găsi acolo un rival gata instalat. Acest rival, care se numea Hali, pretindea că Mesmer îi furase metodele. Văzând asta, Mesmer, om plin de imaginaţie, declară că va abandona magneţii ca fiind inutili şi că nu va mai vindecă pe nimeni prin magnetismul mineral, ci prin magnetismul animal.

Acest cuvânt rostit ca o noţiune nouă nu desemna câtuşi de puţin o descoperire nouă; magnetismul, cunoscut de antici, folosit în iniţierile egiptene şi în prezicerile greceşti, se păstrase în evul mediu ca o tradiţie; rămăşiţele acestei ştiinţe au fost preluate de vrăjitorii secolului al XIII-lea, al XIV-lea şi al XV-lea. Mulţi au fost cei care, arşi pe rug, rămâneau credincioşi, în mijlocul flăcărilor, credinţei ciudate ai cărei martiri erau.

Urbain Grandier nu era altceva decât un cunoscut magnetizator. Mesmer auzise vorbindu-se despre miracolele ce se puteau înfăptui cu ajutorul acestei ştiinţe. Joseph Balsamo, eroul uneia dintre cărţile noastre, lăsase un semn al trecerii sale prin Germania şi, mai ales, prin Strasbourg. Mesmer începu să adune laolaltă rămăşiţele acestei ştiinţe, ale cărei urme apăreau ici şi colo asemenea acelor gaze care ard în zbor şi aleargă noaptea peste iazuri; construi o întreagă teorie, un sistem uniform căruia îi dădu numele de mesmerism. Ajuns în acest stadiu, Mesmer comunică sistemul său Academiei de ştiinţe din Paris. Societăţii regale din Londra şi Academiei din Berlin; primele două nu-i răspunseră, cea de-a treia îl declara nebun.

Mesmer îşi aminti de acel filozof grec care nega mişcarea şi pe care adversarul său îl pusese în încurcătură mergând. Veni în Franţa, luă din mâinile doctorului Storck şi ale oculistului Wenzel

o tânără fată de şaptesprezece ani, atinsă de o boală de ficat şi ameninţată să orbească şi, după trei luni de tratament, bolnavă era tămăduită, oarba vedea clar. Acest fapt îi convinse pe mulţi, între alţii şi pe un doctor numit Deslon: din adversar, acesta se transformă în apostol. Începând din acest moment, reputaţia lui Mesmer spori din ce în ce. Academia se declarase împotriva inovatorului, curtea se declară pentru; începură negocieri din partea ministerului, care dorea să-l determine pe Mesmer să îmbogăţească omenirea prin publicarea doctrinei sale. Doctorul îşi spuse preţul. Se târguiră, domnul de Breteuil îi oferi, în numele regelui, o rentă viageră de 20 000 livre şi un salariu de 10 000 pentru a iniţia trei persoane indicate de guvern, în practicarea metodelor sale. Dar Mesmer, indignat de zgârcenia regală, refuză şi plecă la băile Spa, cu câţiva dintre bolnavii săi.

O catastrofă neaşteptată îl ameninţa pe Mesmer. Deslon, elevul său, Deslon, posesorul faimosului secret pe care Mesmer refuzase să-l vândă pentru 30 000 livre pe an, Deslon începu la el acasă tratamente publice aplicând metoda mesmeriană. Mesmer auzi această veste dureroasă; strigă că este un furt, o fraudă; crezu că înnebuneşte. Atunci, unul dintre bolnavii săi, domnul de Bergasse, avu fericită idee de a comandita ştiinţa ilustrului profesor; fu alcătuit un comitet de o sută de persoane, cu un capital de 340 000 livre, cu condiţia ca el să-şi iniţieze acţionarii în doctrina sa. Mesmer acceptă, luă banii şi se întoarse la Paris.

Momentul era propice. Oamenii se simţeau ademeniţi, atraşi în mod irezistibil de acest straniu mister al fluidului mesmerian, care, după părerea adepţilor, dădea sănătate bolnavilor, minte nebunilor şi nebunie înţelepţilor. Pretutindeni se vorbea de Mesmer. Ce făcuse? Asupra cui îşi exercitase minunile? Cărui mare senior îi redase vederea şi puterea? Cărei doamne obosite de

nesomn şi de partide de cărţi îi calmase nervii? Cărei tinere fete îi prevăzuse viitorul într-o transă magnetică? Viitorul! Acest cuvânt mare al tuturor timpurilor, acest subiect interesant pentru toate minţile, soluţia tuturor problemelor, într-adevăr, ce era prezentul? Un rege fără strălucire, o nobilime fără autoritate, o ţara fără comerţ, un popor fără drepturi, o societate fără speranţe. De la familia regală, neliniştită şi izolată pe tronul ei, până la familia săracă şi înfometată în cocioabă sa — mizerie, ruşine şi teamă pretutindeni.

Să-i uiţi pe alţii pentru a nu te gândi decât la tine, să asculţi lucruri noi, stranii, necunoscute, să fii încredinţat că vei avea parte de o viaţă lungă, de o sănătate desăvârşita, să smulgi ceva zgârceniei divine, oare nu era această obiectul unei atracţii uşor de înţeles către acel ceva necunoscut căruia Mesmer îi dezvăluia un colţişor?

Voltaire era mort şi în Franţa nu se mai auzea nici un hohot de râs, în afară de cel al Lui Beaumarchais şi mai amar decât al maestrului său. Rousseau era mort; şi în Franţa nu mai era nici un filozof religios. Rousseau voia să-l sprijine pe Dumnezeu, dar de când nu mai era Rousseau, nimeni nu îndrăznea să rişte, de teamă să nu fie strivit sub povară.

Odinioară, războiul fusese o îndeletnicire serioasă pentru francezi. Regii întreţineau pe socoteala lor eroismul naţional; acum, singurul război francez era un război american, în care regele, personal, nu se amestecase cu nimic. Într-adevăr, nu se băteau oare pentru acest lucru necunoscut pe care americanii îl numeau independenţa, cuvânt pe care francezii îl traduceau printr-o noţiune abstractă: Libertatea? Şi-apoi, acest război îndepărtat, acest război nu numai al unui alt popor, dar al unei alte lumi, se sfârşise.

Gândindu-te la toate acestea, nu era mai bine să te interesezi de Mesmer, doctorul neamţ, care a doua oară în şase ani agita Franţa, decât să te

interesezi de lordul Cornwallis sau de domnul Washington, care se aflau atât de departe, încât probabil că n-aveai să-i vezi pe nici unul dintre ei? În timp ce Mesmer era acolo: putea fi văzut, atins şi, ţel suprem a trei sferturi din Paris, să fii atins de el.

Astfel, acest om care, sosind la Paris, nu fusese sprijinit de nimeni, nici chiar de regină, compatrioata lui, deşi aceasta îi susţinea bucuroasă pe cei din ţara sa; acest om care, fără doctorul Deslon, care-l trădase apoi, ar fi rămas în umbră, acest om domnea cu adevărat asupra opiniei publice, lăsându-l mult în urmă pe rege, despre care nu se vorbise niciodată, pe domnul de Lafayette, despre care încetase să se mai vorbească şi pe domnul de Necker, despre care nu se mai vorbea de loc.

Şi, cum acest secol se străduia să dea fiecărei minţi după aptitudini, fiecărui suflet după înţelegere, fiecărui trup după nevoile sale, în faţa lui Mesmer se ridica Saint-Martin, omul spiritului, a cărui doctrină mistică mângâia toate inimile rănite de pozitivismul doctorului neamţ. Imaginaţi-vă un ateu cu o religie mai blândă decât religia însăşi; imaginaţi-vă un republican plin de politeţe şi de admiraţie pentru regi; un gentilom din clasele privilegiate, afectuos, tandru, îndrăgostit de popor; închipuiţi-vă triplul atac al acestui om, având darul celei mai logice, mai seducătoare elocinţe împotriva religiilor de pe pământ, pe care le considera lipsite de sens pentru că sunt de origine divină!

Închipuiţi-vă, în sfârşit, un Epicur cu perucă pudrată, cu frac brodat, cu vestă sclipitoare, cu pantalon de satin, cu ciorapi de mătase şi cu pantofi roşii. Adăugaţi faptul că acest om, care-şi spunea Filozoful necunoscut, se învăluia în mister; că rămânea în umbră, departe de spioni şi profitori, pentru a putea discuta în linişte despre "marea" sa doctrină.

— Ascultaţi-mă — zicea el — suflete credincioase, inimi încrezătoare, ascultaţi-mă şi încercaţi să mă înţelegeţi sau, mai degrabă, ascultaţi-mă numai dacă aveţi interesul şi curiozitatea să mă înţelegeţi, fiindcă vă va fi greu şi eu nu-mi voi dezvălui tainele, va trebui ca voi singuri să mi le smulgeţi. Spun lucruri pe care aş prefera să nu le spun, iată de ce adesea voi părea că spun altceva decât ceea ce spun.

În jurul lui Saint-Martin se grupaseră apărători tăcuţi, întunecaţi şi care îi sorbeau ideile, un cerc misterios al cărui misticism apăsător nu putea fi pătruns.

Astfel, în vremea aceea, aceşti doi oameni, Mesmer şi Saint-Martin, împărţiseră în două tabere multe din spiritele inteligente, multe din firile alese ale Franţei.

Şi astfel se adună în jurul hârdăului lui Mesmer, de unde venea speranţa, tot ce era senzualitate, în timp ce în jurul lui Saint-Martin se reuneau sufletele pioase, caritabile, iubitoare, nerealizate, hrănite cu iluzii.

Dacă dincolo de aceste sfere privilegiate, ideile se diversificau sau se falsificau, dacă unele zgomote se transformau în tunete, ca razele de lumină ce se transformă în fulgere, se va înţelege nedumerirea păturilor de jos ale societăţii, cele care mai târziu se vor numi starea a treia. Aceasta simţea că cineva se preocupă de destinul ei şi, în nerăbdarea şi disperarea sa, ardea de dorinţa de a fura focul sacru, ca şi Prometeu, de a da viaţa unei lumi care va fi a sa, o lume unde îşi va purta singură de grijă.

Poate l-am aruncat şi l-am condus pe cititor într-o digresiune care trebuie să i se fi părut cam prea lungă; dar ar fi fost greu să vorbeşti de această epocă fără să atingi în fugă aceste chestiuni. Acum încercarea a fost făcută: încercarea unui copil care zgârie cu unghia rugina unei statui antice pentru a citi sub această pojghiţă

o inscripţie pe trei sferturi ştearsă. Să ne întoarcem la aparenţe. Continuând să ne ocupăm de realitate, vom spune prea mult ca romancier, prea puţin ca istoric.

Capitolul XIX Hârdăul

Tabloul pe care am încercat să-l schiţăm în capitolul precedent, al timpului şi al oamenilor de care ne ocupăm în acest moment, poate explica în ochii cititorilor noştri interesul de necrezut ai parizienilor pentru spectacolele de tratament exersate în public de Mesmer. Astfel, regele Ludovic al XVI-lea, care, dacă nu era curios, cel puţin aprecia noutăţile ce făceau vâlva în iubitul său Paris, îngăduise reginei — cu condiţia, vă amintiţi, ca augusta vizitatoare să fie însoţită de o prinţesă — regele deci îngăduise reginei să meargă să vadă, ceea ce văzuse toată lumea.

Trecuseră două zile de la vizita pe care domnul cardinal de Rohan o făcuse doamnei de La Motte. Vremea se îmblânzise; începuse dezgheţul. O armată de măturători veseli, bucurându-se că iarna lua sfârşit, împingeau spre canale, cu zelul soldaţilor care sapă tranşee, ultimele resturi de zăpadă, topită şi murdară, formând adevărate râuri negre. Pe cerul albastru şi curat se iveau primele stele, când doamna de La Motte, îmbrăcată elegant, având toate aparenţele unei bunăstări, sosi într-un cupeu, pe care mătuşa Clotilda îl alesese cât mai lustruit cu putinţă şi se opri în piaţa Vendôme, dinaintea unei case cu aspect măreţ, cu ferestre înalte şi largi, superb luminate pe tot cuprinsul faţadei. Aceasta era locuinţa doctorului Mesmer.

În afara cupeului doamnei de La Motte, un impresionant număr de echipaje sau trăsurici,

staţionau în faţa casei. În plus, două sau trei sute de curioşi tropăiau în noroi şi aşteptau ieşirea bolnavilor însănătoşiţi sau intrarea celor care vroiau să se vindece. Aceştia, aproape toţi bogaţi şi cu titluri nobiliare, soseau în trăsurile lor împodobite cu blazoane, erau ajutaţi să coboare şi purtaţi de lachei, iar această nouă specie de colete încotoşmănite în blănuri sau înfăşurate în mantii de satin nu-i consola câtuşi de puţin pe nefericiţii muritori de foame, pe jumătate goi, care aşteptau afară, la poartă, proba evidentă că Dumnezeu dă sau ia oamenilor sănătatea fără a le consulta arborele genealogic.

Când unul dintre bolnavii cu faţa palidă, cu membrele atârnând moi dispărea sub imensa poartă, un murmur străbătea mulţimea şi rar se în timp la ca masa aceasta curioasă şi amorfă care veşnic se îmbulzea pe la uşile balurilor şi pe sub porticele teatrelor să nu recunoască fie pe cutare duce cu un braţ sau un picior paralizat, fie pe cutare mareşal ale cărui picioare refuzau să-l mai poarte, mai puţin din pricina oboselii marşurilor militare cât din pricina prea deselor vizite făcute doamnelor de la Operă sau de la Comedia Italiană. Este de la sine înţeles că iscodirile mulţimii nu se opreau numai asupra bărbaţilor.

Iată, de pildă, o doamnă care e dusă pe braţe de valeţii săi, cu capul atârnând, cu privirea fixă, aşa cum erau purtate odinioară patricienele romane de către sclavii lor după ce luau masa; această doamnă, pradă unor suferinţe de natură nervoasă, sau slăbită de excese şi de nopţi albe, neputând fi vindecată sau readusă la viaţă de către comedianţii la modă sau de către acei îngeri viguroşi despre care doamna Dugazon scria poveşti atât de minunate, venea să ceară hârdăului în care Mesmer îşi cufundă clienţii ceea ce în zadar ceruse aiurea.

Să nu se creadă că exagerăm după bunul nostru plac decăderea moravurile Trebuie să mărturisim că în acea vreme era o luptă aprigă

între toamnele de la curte şi domnişoarele de la teatru. Unele le luau amanţii şi soţii femeilor de lume, celelalte le răpeau domnişoarelor din teatru colegii şi aşa-zişii verişori. Unele dintre aceste doamne erau la fel de cunoscute ca şi bărbaţii, iar numele lor circula prin mulţime la fel de zgomotos, dar multe şi fără îndoială nu erau cele ale căror nume ar fi iscat cel mai mic scandal, multe scăpau, în seara aceasta cel puţin, de zvonuri şi de publicitate, venind la Mesmer cu faţa acoperită de o mască de satin. În ziua aceasta, la jumătatea postului Paştilor, se dădea la Operă un bal mascat şi doamnele cu pricina îşi făceau socoteala că, părăsind piaţa Vendôme, se vor duce direct la bal.

Prin mijlocul acestei mulţimi, unde vaietele, vorbele batjocoritoare, exclamaţiile admirative şi, mai ales, murmurele nu conteneau o clipă, doamna contesă de La Motte trecu dreaptă şi mohorâtă, cu o mască pe faţă, nelăsând altă urmă a trecerii sale decât această frază repetată în drumul său:

— Ah, iată una care, de bună seamă, nu prea pare bolnavă!

Dar nu vă lăsaţi înşelaţi: fraza nu însemna deloc că nu lipseau comentariile. Căci dacă doamna de La Motte nu era bolnavă, atunci ce căuta la Mesmer? Dacă mulţimea ar fi fost, ca noi, la curent cu evenimentele pe care abia le-am povestit, ar fi găsit că nimic nu era mai simplu decât acest adevăr.

Într-adevăr, doamna de La Motte se gândise mult la întâlnirea sa cu domnul cardinal de Rohan şi, mai ales, la atenţia cu totul specială pe care cardinalul o acordase cutioarei cu portret uitată sau mai curând pierdută de ea în casă. Şi cum numele proprietarei acelei cutii era pricina spontanei curtoazii a cardinalului, doamna de La Motte se gândise la două mijloace de a-i afla numele.

La început, a recurs la cel mai simplu. S-a dus la Versailles pentru a se informa asupra biroului de

binefaceri al doamnelor germane. Aici, după cum bine vă daţi seama, nu a primit nici o informaţie. Doamnele germane care locuiau la Versailles erau în număr mare, datorită simpatiei pe care regină o arăta pe faţă compatrioatelor sale: cam o sută cincizeci — două sute. Numai că, deşi toate erau foarte miloase, nici uneia nu-i trecuse prin cap să pună o firmă la biroul de binefaceri. Deci Jeanne ceruse în zadar informaţii asupra celor două doamne care o vizitaseră; în zadar spusese că pe una dintre ele o chema Andreea. Nu era cunoscută la Versailles nici o doamnă germană având acest nume, de altfel destul de puţin german. Pe această cale, cercetările n-au dus, aşadar, la nici un rezultat. Să-l întrebe direct pe domnul de Rohan care era numele la care se gândea, ar fi însemnat în primul rând să-i dea de bănuit şi apoi să renunţe la plăcerea şi satisfacţia unei descoperiri împotriva şi în afara tuturor probabilităţilor. Or, deoarece vizita celor două doamne fusese plină de mister, deoarece pline de mister fuseseră şi uimirea şi reticenţele domnului de Rohan, numai cu ajutorul misterului trebuia să dezlege atâtea enigme.

De altfel, Jeanne simţea o atracţie înnăscută pentru lupta cu necunoscutul. Auzise spunându-se că la Paris, de la un timp, un făcător de minuni găsise mijlocul de a scoate din corpul omului bolile şi durerile, la fel cum odinioară Isus izgonea diavolul din trupul posedaţilor. Ştia nu numai că acest om vindecă durerile fizice, dar că putea să smulgă din inimă taina dureroasa care-l măcina pe individ. Astfel au fost dezvăluite un impresionant număr de nemaipomenite secrete. Aşa, de pildă, doamna de Duras îşi regăsise un copil care-i fusese furat în faţă; doamna de Chantoné, un câine englezesc cât un pumn, pentru care ar fi dat toţi copiii din lume, iar domnul de Vaundreuil, o buclă de păr pentru care ar fi jertfit jumătate din averea sa. Dezvăluirile fuseseră făcute de către prezicători

sau prezicătoare la şedinţele de magnetism ale doctorului Mesmer.

În casa ilustrului doctor, puteai afla, de asemenea, secretele cele mai interesante. De aceea doamna de La Motte se gândise că, asistând la o şedinţă, va întâlni fenix-ul care o va ajuta s-o descopere pe proprietara cutiei ce făcea pentru moment obiectul celor mai arzătoare preocupări ale sale. Iată de ce se îndrepta atât de grăbită spre marea sală unde se adunau bolnavii.

Această sală, cerem scuze cititorilor noştri, merita o descriere cu totul specială. O şi facem cât vom putea mai exact. Apartamentul se împărţea în două secţiuni principale. După ce traversai anticamera şi arătai uşierilor de serviciu hârtiile necesare, erai lăsat să intri într-un salon cu ferestrele închise ermetic ca să nu lase să pătrundă lumina şi aerul, ziua, zgomotul şi aerul noaptea. În mijlocul salonului, sub un candelabru ale cărui lumînări dădeau o lumină slabă şi aproape stinsă puteai observa o cadă uriaşă acoperită cu un capac. Cada nu avea o formă elegantă şi nu era defel împodobită: nici o draperie nu îi ascundea marginile de metal. Aceasta era cada căreia i se spunea hârdăul lui Mesmer.

Ce virtuţi întrunea acest hârdău? Nimic mai simplu de lămurit. Era plin aproape până sus cu apă sulfuroasă, ale cărei miasme se concentrau sub capac, iar acestea, la rândul lor, umpleau sticlele rânduite metodic cu gâtul în jos pe fundul hârdăului. Astfel se producea o degajare şi un amestec de curenţi misterioşi sub influenţa cărora bolnavii se însănătoşeau. De capac era sudat un inel de fier care susţinea o funie lungă a cărei menire o vom cunoaşte dacă aruncăm o privire asupra bolnavilor. Aceştia, pe care i-am văzut adineauri intrând în palat, stăteau, palizi şi fără vlagă, în jilţurile aşezate jur împrejurul căzii. Bărbaţi şi femei laolaltă, nepăsători, liniştiţi sau agitaţi, aşteptau efectul tratamentului. Un valet,

luând capătul funiei lungi, fixată de capacul hârdăului, o înfăşură în jurul membrelor bolnave, în aşa fel încât toţi, legaţi cu acelaşi lanţ, să simtă în acelaşi timp efectele electricităţii din hârdău. Apoi, pentru a nu întrerupe nici o clipă acţiunea fluidelor animale transmise şi modificate de fiecare organism în parte, bolnavii aveau grijă, după recomandaţia doctorului, să se atingă unii de alţii, fie cu coatele, fie cu umerii, fie cu picioarele, în aşa fel ca hârdăul tămăduitor să-şi transmită simultan în toate trupurile căldura şi energia să regeneratoare.

De bună seamă, această ceremonie medicală era un spectacol ciudat şi nu vă veţi mira câtuşi de puţin că stârnea curiozitatea parizienilor în cel mai înalt grad.

Douăzeci sau treizeci de bolnavi aşezaţi în jurul căzii, un valet mut ca toţi cei de faţă, înlănţuindu-i cu o funie. Asemeni şerpilor care îi încolăceau pe Laocoon şi pe fiii săi; apoi şi acest om dispare pe furiş, după ce a arătat bolnavilor vergelele de fier înfipte în anumite găuri ale căzii, vergele ce slujeau de conductori locali ai acţiunii tămăduitoare a fluidului mesmerian.

Mai întâi, chiar de la începutul şedinţei, o căldură dulce şi toropitoare pătrundea în sală; muşchii înţepeniţi ai bolnavilor se destindeau; căldura urca treptat din podea spre tavan şi curând se încarcă de miresme delicate sub influenţa cărora cedau, amorţite, cele mai dârze minţi. Bolnavii se lăsau cuprinşi de voluptate, când deodată, o muzică suavă şi armonioasă, executată de instrumente şi muzicanţi nevăzuţi, se risipea ca o dulce văpaie printre valuri de căldură şi miresme.

Pură precum cristalul din care se înfiripa, această muzică avea o influenţă irezistibilă asupra nervilor. S-ar fi zis că este unul dintre acele surse misterioase şi necunoscute ale naturii care uimesc şi farmecă înseşi animalele, un vaiet al vântului trecând prin crăpăturile stâncilor. Curând,

instrumentelor li se alăturau voci catifelate că florile şi notele se risipeau ca nişte petale peste capetele celor prezenţi.

Pe toate chipurile, la început uimite, sentipărea încetul cu încetul plăcerea, izvorâtă din mângâierea tuturor simţurilor. Era clipa când bolnavii puneau mâna pe vergeaua de fier înfiptă în hârdău şi şi-o duceau spre piept, la inimă sau la cap, adică spre locul unde sălăşluia boala.

Închipuiţi-vă beatitudinea gonind suferinţa şi neliniştea de pe toate feţele, închipuiţi-vă toropeala lipsită de griji cuprinzându-i cu totul, liniştea tulburată de suspine care plutea peste întreaga adunare şi veţi avea o imagine aproape exactă a scenei pe care am schiţat-o, cu două treimi de secol mai târziu faţa de ziua când s-a petrecut.

Acum, câteva cuvinte despre cei ce jucau această scenă. Se împărţeau în două categorii. Unii, ce-i drept bolnavi, fără a se sinchisi de ceea ce numim respect faţă de om, lucru de care ţin seama oamenii de condiţie modestă şi pe care îl nesocotesc cei foarte suspuşi, deci unii, spuneam, adevăraţi actori, veniseră aici pentru a fi vindecaţi cu orice preţ, drept care se străduiau din răsputeri să-şi atingă scopul.

Ceilalţi, sceptici sau simpli curioşi, fără să sufere de vreo boală, intraseră în casa lui Mesmer cum intri la teatru, fie că doreau să-şi dea seama de efectul pe care îl simţeau stând în preajma hârdăului fermecat, fie că, simpli spectatori, voiau să studieze acest nou sistem fizic şi nu aveau altă preocupare decât să-i privească pe bolnavi sau chiar pe cei care luau parte la tratament, deşi erau sănătoşi.

Printre primii, aprigi adepţi ai lui Mesmer, plini de recunoştinţă faţă de metodele sale, putea fi observată o tânără femeie, cu o statură frumoasă, îmbrăcată cam extravagant, care, supusă acţiunii fluidului şi aplicându-şi singură cu vergeaua cele mai mari doze la cap şi în regiunea epigastrului, îşi

rotea frumoşii săi ochi, lipsită fiind de vlagă, în vreme ce mâinile sale prinseră să zvâcnească nervos, ceea ce indica pătrunderea fluidului magnetic. Când îşi răsturnă capul pe spatele jilţului, cei de faţă putură să vadă în voie fruntea ei palidă, buzele convulsive şi gâtul frumos colorându-se puţin câte puţin sub pulsaţia vie a sângelui. Atunci, în rândul spectatorilor, dintre care mulţi îşi aţintiseră cu uimire ochii asupra tinerei femei, două sau trei capete, înclinându-se unul spre celălalt, îşi comunicau o veste, de bună seamă stranie, care sporea atenţia reciprocă a celor curioşi.

Printre ei se afla. Şi doamna de La Motte, care, fără a se teme că ar putea fi recunoscută sau fără să-i pese de acest lucru, îşi scoase masca de satin şi o ţinea în mână. De altfel, din locul unde se afla, era ferită de mai toate privirile. Stătea aproape de uşă, sprijinită de un stâlp ascuns de o draperie; de acolo ea vedea totul fără a fi văzută. Dar din tot ce vedea, lucrul cel mai demn de atenţie i se păru fără îndoială chipul acelei tinere femei electrizată de fluidul mesmerian.

Într-adevăr, chipul acesta o izbise în aşa fel, încât contesa rămase ţintuită locului timp de câteva minute, cuprinsă de o aprigă dorinţă de a vedea şi a afla.

— Ah! murmură ea, fără să-şi ia ochii de la frumoasa bolnavă. Nu mai încape îndoială, este binefăcătoarea care m-a vizitat alaltăieri, cea care a stârnit neaşteptatul interes al domnului de Rohan faţă de mine.

Şi convinsă că nu se înşeală, bucuroasă de întâmplarea care-i venea în ajutor, ceea ce cercetările sale nu reuşiseră, se apropie.

Dar în clipa aceea, tânăra femeie, cuprinsă de convulsii, îşi încleşta gura şi bătu fără vlagă aerul cu mâinile. Aceste două mâini, trebuie să o spunem, nu erau chiar mâinile acelea fine şi subţiri, de o albeaţă ca de ceară, admirate de

doamna de La Motte la ea acasă cu câteva zile în urmă.

Criza se transmise pe dată celor mai mulţi dintre bolnavi, creierul era saturat de zgomote şi parfumuri. Întregul potenţial nervos era solicitat.

În scurt timp, bărbaţi şi femei, urmând exemplul tinerei suferinde, începură să suspine, să murmure, să strige şi, mişcându-şi braţele, picioarele şi capetele, intrară cu totul şi fără putere de împotrivire în ceea ce maestrul numea criză. În clipa aceea, se ivi în sală un bărbat, fără ca cineva să-l fi văzut intrând, fără ca cineva să poată spune cum a intrat.

Oare ieşise din cadă ca Phoebus? Apolo al apelor, care se întruchipase din aburul înmiresmat al sălii? De ajuns că se află dintr-o dată acolo şi că fracul său liliachiu-deschis, plăcut la vedere, frumoasă-i faţă palidă, inteligentă şi senină nu dezminţea caracterul oarecum straniu al acestei apariţii. Ţinea în mână o nuia lungă, sprijinită, sau, mai bine zis, muiată în faimosul hârdău. La un semn al său, uşile se deschiseră şi apărură douăzeci de valeţi zdraveni: fiecare luă cu mare precizie pe acei bolnavi care începuseră să-şi piardă echilibrul pe fotolii şi îi transportară în mai puţin de un minut în sala vecină.

În clipa când avea loc această operaţiune, doamna de La Motte, după ce înaintase împreună cu alţi curioşi până în pragul noii săli unde fuseseră duşi bolnavii, auzi pe unul dintre cei de faţă strigând:

— Ea este, este chiar ea!

Doamna de La Motte tocmai se pregătea să-l întrebe pe cel ce strigase: "Ea, cine anume?", când deodată două doamne intrară prin fundul primei săli, sprijinindu-se una de alta şi urmate la oarecare distanţă de către un bărbat care arăta ca un valet de încredere, cu toate că era deghizat într-un frac de burghez. Înfăţişarea acestor două femei, mai ales a uneia dintre ele, o impresiona atât de

mult pe contesă, încât făcu un pas spre ele. În acest moment, un strigăt prelung scăpat de pe buzele tinerei cuprinse de convulsii tăcu ca întreaga asistenţă să se îndrepte într-acolo. Imediat cel care strigase: "Ea este!" şi care se afla lângă doamna de La Motte zise cu o voce surdă, tainică:

— Domnilor, priviţi, este într-adevăr regina. Auzind acest cuvânt, Jeanne tresări.

— Regina! exclamă în acelaşi timp mai multe voci înspăimântate şi surprinse.

— Regina la Mesmer?!

— Regina într-o criză?! repetară alte glasuri.

— Ah, cu neputinţă! Zicea unul.

— Priviţi — răspunse necunoscutul, liniştit. O cunoaşteţi pe regină? Da sau nu?

— Într-adevăr — murmură cea mai mare parte dintre cei de faţă — asemănarea este de necrezut.

Doamna de La Motte avea o mască, întocmai ca toate femeile care, ieşind de la Mesmer, trebuiau să meargă la balul Operei. Putea deci să întrebe fără teamă.

— Domnule — se adresă ea, celui care strigase primul, un bărbat voinic, roşu şi plin la faţă, cu ochii strălucitori şi deosebit de ageri — parcă spuneaţi că regina se află aici?

— O, doamnă, fără pic de îndoială — răspunse acesta.

— Unde?

— Păi tânăra femeie pe care o vedeţi aşezată pe pernele violete, într-o criză atât de puter-nică, încât nu-şi poate stăpâni convulsiile, este chiar regina.

— Dar de ce credeţi că ar fi regina, domnule?

— Foarte simplu, doamnă, pentru că acea femeie este regina — replică imperturbabil necunoscutul.

Şi o părăsi pe interlocutoarea sa pentru a se duce să întărească şi să împărtăşească noutatea şi celorlalte grupuri.

Jeanne întoarse spatele spectacolului, aproape indecent, pe care îl dădea epileptica. Dar abia făcu câţiva paşi spre uşă, că se află faţă în faţă cu cele două doamne care, aşteptându-şi rândul, priveau nu fără un viu interes, hârdăul, vergelele şi capacul. În clipa când zări chipul celei mai în vârstă dintre cele două doamne, un strigăt îi scăpă de pe buze.

— Ce este? întrebă aceasta.

Jeanne îşi smulse imediat masca.

— Mă recunoaşteţi? zise ea.

Doamna avu o tresărire, dar se stăpâni aproape în aceeaşi clipă.

— Nu, doamnă — răspunse ea oarecum tulburată.

— Ei bine, eu vă recunosc şi vă voi dovedi-o.

Această îndrăzneală le făcu pe cele două doamne să se apropie cu teamă una de cealaltă.

Jeanne scoase din buzunar cutia cu portretul.

— Aţi uitat-o la mine — spuse ea.

— Chiar dacă ar fi aşa, nu este un motiv să fiţi atât de emoţionată!

— Sunt înspăimântată de primejdia în care se află în clipa de faţă maiestatea voastră.

— Explicaţi-vă.

— Nu înainte de a vă fi pus această mască, doamnă. Contesa îşi luă masca şi i-o întinse reginei, care încă mai şovăia, socotind că şi-a ascuns îndeajuns obrazul sub glugă. Vă rog, n-avem nici o clipă de pierdut — insistă Jeanne.

— Faceţi ce vă spune, doamna — îi şopti reginei cea de a doua doamnă.

Regina îşi puse maşinal masca pe faţă.

— Acum veniţi, veniţi repede — spuse Jeanne.

Şi le împinse cu atâta hotărâre pe cele două femei, încât acestea se aflară în câteva secunde lângă uşa de la stradă.

— În sfârşit, despre ce este vorba? întrebă regina, trăgând aer în piept.

— Maiestatea voastră n-a fost văzută de nimeni?

— Nu cred.

— Cu atât mai bine.

— Dar, în fine, îmi puteţi explica...

— Rog pentru moment pe maiestatea voastră să creadă pe devotata sa slujitoare când aceasta îi spune că se află într-o mare primejdie.

— Dar care este această primejdie?

— Voi avea cinstea să spun totul maiestăţii sale dacă într-o zi va binevoi să-mi acorde o audienţă de o oră. Acum ar fi mult prea lung. Maiestatea voastră poate fi observată, recunoscută. Şi cum regina părea nerăbdătoare, Jeanne se adresă prinţesei de Lamballe: Ah, doamnă, vă implor, rugaţi-o o dată cu mine pe maiestatea sa să plece, să plece chiar în clipa aceasta.

Prinţesa făcu un gest rugător.

— Să mergem, dacă aşa vreţi — se învoi regina. Apoi întorcându-se spre doamna de La Motte, zise: Mi-aţi cerut o audienţă?

— Aş dori să-mi faceţi cinstea să pot da maiestăţii voastre explicaţii asupra purtării mele.

— Ei bine, aduceţi-mi această cutie şi întrebaţi de portarul Laurent; va fi avertizat. Şi întorcându-se spre stradă, strigă în germană: Kommen sie da, Weber![{6}]

O caleaşcă se apropie în viteză; cele două principese se suiră în grabă. Doamna de La Motte rămase la uşă până ce trăsura nu se mai zări.

— Ah! şopti ea. Tot ce am tăcut, a fost bine făcut Mai departe însă... trebuie să chibzuim.

Capitolul XX Domnişoara Oliva

În acest timp cel ce atrăsese atenţia asistenţei asupra pretinsei regine atinse umărul unuia dintre

spectatorii cei mai convinşi, îmbrăcaţi într-o haină jerpelită.

— Iată un frumos subiect pentru dumneata, care eşti gazetar!

— Cum adică? întrebă ziaristul.

— Vrei să ţi-l rezum?

— Cu plăcere.

— Iată: "Despre primejdia de a te naşte într-o ţară în care regele este condus de regină, care regină se dă în vânt după crizele de magnetism".

Gazetarul începu să râdă:

— Şi Bastilia?

— Fii serios! Parcă nu există anagrame cu ajutorul cărora te poţi feri de cenzură regelui? Te-ntreb, care cenzor ar putea să-ţi interzică să povesteşti despre prinţul Silu şi prinţesa Etteniotna, regină din Narfec? Hm! Ce zici?

— A, desigur! Se entuziasma gazetarul. Ideea este admirabilă.

— Şi te rog să crezi că un articol intitulat: "Crizele prinţesei Etteniotna în casa fachirului Remsem" se va bucura de mare succes în saloane.

— Sunt la fel de sigur că şi dumneata.

— Du-te deci şi scrie-l cu pana dumitale de zile mari.

Gazetarul strânse mâna necunoscutului.

— Pot să-ţi trimit câteva numere? întrebă. O fac cu plăcere dacă-mi spui cum te cheamă.

— Da, desigur! Ideea este superbă şi exprimată de dumneata va câştiga sută la sută. Care este tirajul obişnuit al pamfletelor dumitale?

— Două mii.

— Fă-mi un serviciu.

— Cu cea mai mare plăcere.

— Ia aceşti cincizeci de ludovici şi tipăreşte-l în şase mii de exemplare.

— Cum, domnule?! Vai de mine, mă copleşiţi... De-aş şti măcar numele unui protector al literelor atât de generos!...

— Ţi-l voi spune trimiţând la dumneata acasă să mi se cumpere o mie de exemplare, cu două livre bucată, de acum în opt zile, ce zici?

— Voi lucra zi şi noapte, domnule.

— Şi să fie amuzant.

— Voi face să râdă cu lacrimi întregul Paris, cu excepţia unei singure persoane.

— Care va plânge cu lacrimi de sânge, nu-i aşa?

— Ah, domnule, ce haz aveţi!

— Eşti amabil. Un amănunt, datează publicaţia ca fiind sosită de la Londra.

— Ca de obicei.

— Domnule, sluga dumneavoastră.

Şi spătosul necunoscut îl concedie pe trepăduş, care, cu cei cincizeci de ludovici în buzunar, o şterse repede ca o pasăre rău prevestitoare. Necunoscutul, rămas singur sau, mai exact, fără însoţitor, continuă să privească în sala unde se afla tânăra femeie, care acum căzuse într-o stare de prostraţie şi căreia o cameristă, anume angajată în serviciul doamnelor aflate în criză, îi potrivea decent fustele. El observă la această delicată frumuseţe trăsăturile fine şi voluptoase, nobila graţie ce o avea în somn, apoi, întorcându-se, îşi zise: "Hotărât, asemănarea este înspăimântătoare. Dumnezeu când a făcut-o, a avut planurile sale; a osîndit-o dinainte pe aceea care seamănă cu această".

În clipa când sfârşea acest gând ameninţător, tânăra femeie se ridică încet din mijlocul pernelor şi, sprijinindu-se de braţul unui vecin trezit înaintea ei din extaz, încercă să pună puţină ordine în îmbrăcămintea-i răvăşită. Roşi văzând atenţia pe care i-o dădeau cei de faţă, răspunse cu o cochetă politeţe întrebărilor grave şi prevenitoare ale lui Mesmer; apoi îşi întinse braţele rotunde şi picioarele frumoase, ca o pisică trezită din somn, străbătu cele trei încăperi, prinzând din zbor, fără să piardă nici una, toate privirile, fie

batjocoritoare, fie pofticioase, fie înspăimântate pe care i le trimiteau cei de faţă. Dar ceea ce o surprinse până într-atât încât o făcu să râdă fu faptul că, trecând pe lângă un grup ce şuşotea într-un colţ al sălii, fu primită, în locul ocheadelor obraznice cu înţelesuri galante, cu un şir de reverenţe atât de respectuoase, cum nici cel mai scrobit şi mai serios curtean francez nu s-ar fi plecat mai adânc pentru a o saluta pe regină. În realitate, acest grup uluit şi reverenţios, fusese alcătuit în grabă de către acel neobosit necunoscut, care, ascuns în spatele lor, spunea cu voce scăzută:

— Nu contează, domnilor, nu contează, este totuşi regina Franţei! Să ne plecăm, să ne plecăm adânc.

Mica persoana, obiectul acestui respect, trecu oarecum neliniştită prin vestibul şi ajunse în curte. Aici, ochii săi obosiţi căutară un cupeu sau un scaun purtat de oameni: nu găsi nici una, nici alta; numai că, după câteva clipe de nehotărâre, tocmai când pusese piciorul său delicat pe trotuar, un lacheu înalt se apropie de ea.

— Trăsura doamnei! zise el.

— Dar eu n-am trăsură — replică tânăra femeie.

— Doamna a venit cu un cupeu?

— Da.

— Din stradă Dauphine?

— Da.

— O voi conduce pe doamna acasă.

— Fie, condu-mă — încuviinţă mica persoană, cu un aer hotărât, fără să se lase pradă mai mult de o clipă neliniştii pe care neprevăzutul acestei propuneri ar fi stârnit-o oricărei alte femei.

Lacheul făcu un semn: îi răspunse o caleaşca de casă mare în care doamna intră.

— Strada Dauphine! îi strigă vizitiului lacheul, ridicând scara.

Caii porniră în goană; ajunşi la Pont-Neuf, mica doamnă, căreia îi plăcea nespus acest fel de a

călători, cum spune La Fontaine, regretă că nu locuia la Jardin des Plantes. Trăsura se opri. Scara fu coborâtă şi lacheul, bine stilat, întinse mâna pentru a primi şperaclul cu ajutorul căruia intrau în casă locuitorii a treizeci de mii de locuinţe din Paris, care nu erau palate şi nu aveau nici portar, nici gardă elveţiană. Lacheul deschise deci poartă pentru a feri de oboseală degetele micuţei doamne; apoi, în clipa când aceasta păşi pe aleea întunecoasă, salută şi închise poarta. Trăsura porni şi dispăru.

— Într-adevăr! exclamă tânăra femeie, iată o aventură plăcută. Destul de galant din partea domnului de Mesmer. Ah, ce obosită sunt! A prevăzut el. Este un doctor mare.

În timp ce vorbea cu glas tare, ajunse la etajul al doilea al casei, pe un palier cu două uşi. Îndată ce bătu, o bătrână îi deschise.

— Bună seara, mamă; cina e gata?

— Da, chiar începuse să se răcească.

— El e aici?

— Nu, n-a venit încă; dar domnul este aici.

— Care domn?

— Cel cu care vroiai să vorbeşti astă-seară.

— Eu?

— Da, tu.

Această convorbire avea loc într-un fel de anticameră mică, cu geamuri, care separa palierul de încăperea mare cu vederea spre stradă. Prin sticlă se vedea desluşit lampa luminând această încăpere, al cărui aspect era, dacă nu satisfăcător, cel puţin suportabil. Perdele vechi, dintr-o mătase galbenă, pe care timpul le pătase şi decolorase pe alocuri, câteva scaune de catifea verde de Utrecht şi un imens şifonier cu douăsprezece sertare marchetate, o canapea veche, galbenă, acestea erau splendorile apartamentului.

Femeia nu-l recunoscu pe cel ce o aştepta, dar cititorii noştri îl vor recunoaşte desigur; era acelaşi care îi stârnise pe curioşi la trecerea pretinsei

regine, acelaşi care dăduse cincizeci de ludovici pentru pamflet.

Şemineul era împodobit cu o pendulă flancată de două vase crăpate de porţelan bleu.

Tânăra femeie deschise brusc uşa cu geamuri şi se apropie de canapea, unde văzu stând foarte liniştit un bărbat plăcut la înfăţişare, mai degrabă gras decât slab, care, cu mână-i albă şi frumoasă, se juca nepăsător cu bogatul jabou de dantelă. Ea nu avu timp să deschidă gura. Ciudatul personaj schiţă un fel de salut, jumătate gest, jumătate plecăciune şi, aruncând gazdei o privire vioaie şi plină de bunăvoinţă, spuse:

— Ştiu ce vreţi să mă întrebaţi: dar vă voi răspunde mai bine întrebându-vă eu însumi. Sunteţi domnişoara Oliva?

— Da, domnule.

— Femeie fermecătoare, foarte nervoasă, foarte atrasă de metodele domnului Mesmer.

— Vin de la el.

— Foarte bine! Aceasta nu vă explică, după câte îmi spun frumoşii dumneavoastră ochi, de ce mă găsiţi pe canapeaua dumneavoastră şi lucrul acesta vă interesează cel mai mult, nu-i aşa?

— Aţi ghicit, domnule.

— Vreţi să-mi faceţi favoarea şi să vă aşezaţi; dacă rămâneţi în picioare, voi fi silit să mă ridic şi eu; în felul acesta vom putea vorbi mai în voie.

— Vă puteţi lăuda că aveţi maniere oarecum neobişnuite — replică tânăra femeie, pe care o vom numi de acum înainte domnişoara Oliva, deoarece binevoia să răspundă la acest nume.

— Domnişoară, v-am văzut adineauri la domnul Mesmer; v-am găsit aşa cum îmi doream.

— Domnule!...

— Oh, nu vă alarmaţi, domnişoară; nu vă spun că v-am găsit fermecătoare; vi s-ar părea o declaraţie de dragoste şi nu asta este intenţia mea. Nu vă retrageţi, vă rog, mă veţi face să strig ca un surd.

— Ce doriţi, atunci? întrebă cu naivitate Oliva.

— Ştiu — continuă necunoscutul — că sunteţi obişnuită să auziţi spunându-vi-se că sunteţi frumoasă; de altfel şi eu găsesc că sunteţi, dar altceva vreau să vă propun.

— Într-adevăr, domnule, îmi vorbiţi pe un ton...

— Nu vă înspăimântaţi înainte de a mă fi ascultat până la capăt... Se află cineva ascuns aici?

— Nu-i nimeni ascuns, domnule, dar, în sfârşit...

— Atunci, dacă nu-i nimeni ascuns, să nu ne ferim şi să vorbim... Ce aţi spune de o mică asociaţie a noastră?

— O asociaţie... Deci vedeţi şi dumneavoastră...

— Iată că iar faceţi o confuzie. Nu am spus o legătură, am spus asociaţie. Nu vă vorbesc de dragoste, ci de afaceri.

— Ce fel de afaceri? întrebă Oliva, care devenise atât de curioasă, încât rămăsese aproape înmărmurită.

— Ce faceţi toată ziua?

— Păi...

— Nu vă temeţi; eu nu vă judec; spuneţi-mi ce vreţi.

— Nu fac nimic sau, în orice caz, fac foarte puţin.

— Sunteţi leneşă.

— Oh!

— Foarte bine.

— A, vi se pare că-i foarte bine!

— Fără îndoială. Ce mă interesează pe mine că sunteţi leneşă? Vă place să vă plimbaţi?

— Mult.

— Să vă duceţi la spectacole, la baluri?

— Într-un a.

— Să trăiţi bine?

— Mai ales.

— Dacă v-aş da douăzeci şi cinci de ludovici pe lună, m-aţi refuza?

— Domnule!

— Draga mea domnişoară Oliva, iată că iar începeţi cu bănuielile. Doar ne-am înţeles că nu trebuie să vă neliniştiţi. Am spus douăzeci şi cinci de ludovici, dar s-ar putea şi cincizeci.

— Mi-ar plăcea mai mult cincizeci decât douăzeci şi cinci. Dar ceea ce îmi place şi mai mult este libertatea de a-mi alege iubitul.

— La naiba! V-am spus doar că nu vreau să fiu iubitul dumneavoastră. Aşadar, nu vă mai frământaţi mintea.

— Atunci, ce dracu vreţi să fac ca să câştig cei cincizeci de ludovici ai dumneavoastră?

— Am spus cincizeci?

— Da.

— Fie, cincizeci. Mă veţi primi la dumneavoastră, vă veţi face cât mai frumoasă, îmi veţi da braţul când voi dori, mă veţi aştepta unde vă voi spune eu să mă aşteptaţi.

— Dar am un amant, domnule.

— Ei, şi?

— Cum, ei şi?...

— Da... trimiteţi-l la plimbare, ce Dumnezeu!

— Eh, pe Beausire nu-l poţi trimite la plimbare când vrei.

— Vreţi să v-ajut?

— Nu, îl iubesc.

— Ohoo!...

— Puţin.

— Cu siguranţă că prea mult.

— Asta-i situaţia.

— Atunci, fie şi Beausire.

— Sunteţi înţelegător, domnule.

— Cu condiţia să-mi iau revanşa; condiţiile vă convin?

— Îmi convin, dar mai spuneţi-mi-le o dată.

— Ascultă, draga mea, pentru moment am spus tot ce aveam de spus.

— Pe cuvânt de onoare?

— Pe cuvânt de onoare! Dar, cu toate astea, vă daţi seama de un lucru...

— Care?

— Dacă, întâmplător, aş avea nevoie să fiţi într-adevăr metresa mea...

— A, nu cred. Niciodată nu-i nevoie de asta, domnule.

— De a părea că sunteţi...

— Cât despre asta, fie.

— Ei bine, s-a făcut!

— Bate palma!

— Iată şi plata dinainte pentru prima lună.

Îi întinse un fişic de cincizeci de ludovici fără măcar să-i atingă vârful degetelor. Şi cum ea şovăia, i-l strecură în buzunarul rochiei fără să-i mângâie nici măcar în treacăt coapsa atât de rotundă şi de unduioasă. De-abia lunecă aurul în fundul buzunarului, că două bătăi scurte în poarta dinspre stradă o făcură pe Oliva să sară la fereastră.

— Dumnezeule! strigă ea. Plecaţi repede, este el.

— El, cine?

— Beausire... iubitul meu... Luaţi-o din loc, domnule...

— Pe legea mea! N-are decât să vină!

— Cum? N-are decât să vină?! Păi vă face bucăţi...

— Aş!

— Ascultaţi cum bate; o să spargă poarta.

— Deschideţi-i, ce dracu! De altfel, de ce nu-i daţi o cheie? Şi necunoscutul se întinse pe canapea, murmurând: Trebuie să-l văd pe caraghiosul ăsta şi să-mi dau seama ce-i poate pielea.

Bătăile în uşă continuară, întretăiate de groaznice înjurături, care se auzeau mult mai sus de etajul al doilea.

— Mamă, du-te, du-te şi deschide! zise Oliva furioasă. Cât despre dumneavoastră, domnule, dacă o să daţi de bucluc, n-am ce să vă fac, n-aveţi decât.

— Chiar aşa, n-am decât! replică imperturbabil necunoscutul, fără să se mişte de pe canapea.

Oliva asculta, tulburată, pe palier.

Capitolul XXI Domnul Beausire

Oliva se repezi în întâmpinarea unui bărbat furios, care, cu braţele întinse, cu faţa palidă şi hainele în dezordine, năvăli în apartament, blestemând cu glas răguşit:

— Beausire! Stai, Beausire! zise ea, cu o voce în care nu se ghicea spaima, aşa încât nu puneai la îndoială curajul acestei femei.

— Lasă-mă! urlă noul venit, îmbrâncind-o pe Oliva, care vroia să-l îmbrăţişeze. Şi continuă din ce în ce mai tare: Aha, aici se află un bărbat, de asta nu mi se deschidea... Aha!... Aha!

Necunoscutul, după cum ştim, rămăsese nemişcat pe canapea într-o atitudine calmă, pe care domnul Beausire de bună seamă că a luat-o drept nehotărâre sau chiar spaima. Se opri în faţa acestuia, scrâşnind din dinţi într-un fel rău prevestitor.

— Presupun că îmi veţi răspunde, domnule? se stropşi el.

— Ce vreţi să vă spun, scumpul meu domn Beausire? replică necunoscutul.

— Ce faci aici? Şi mai întâi cine eşti?

— Sunt un om foarte paşnic la care te holbezi înfiorător, şi-apoi stăteam de vorbă cu doamna într-un mod foarte onorabil.

— Chiar aşa, într-un mod foarte onorabil — murmură Oliva.

— Tu să taci! urlă Beausire.

— Vai, vai! Nu fi atât de grosolan cu doamnă, care este absolut nevinovată; dar dacă eşti prost dispus...

— Da, sunt...

— Probabil că a pierdut la cărţi — spuse cu glas scăzut Oliva.

— Sunt ruinat, sfârşit! urlă Beausire.

— Şi nu te-ar supăra deloc să jupoi pe careva — spuse râzând necunoscutul. Se înţelege de la sine, dragă domnule Beausire!

— Dumneata isprăveşte cu glumele proaste!... Şi fă-mi plăcerea şi cară-te!

— O, domnule Beausire, fii mai îngăduitor.

— Pe toţi dracii! Ridică-te şi pleacă, sau fac praf canapeaua cu tot ce se află pe ea.

— Domnişoară, nu mi-aţi spus că domnul Beausire are asemenea toane ciudate. Doa-mne, câtă sălbăticie!

Beausire, exasperat, făcu un gest larg, de comedian, pentru a-şi scoate sabia şi descrise cu braţele şi cu lama spadei un cerc cu o circumferinţă de cel puţin zece picioare.

— Încă un minut şi dacă nu te ridici, te lipesc de spătar.

— Într-adevăr, nu mi-a fost încă dat să întâlnesc pe cineva cu o purtare mai urâtă ca omul ăsta, răspunse necunoscutul, în timp ce cu mâna stingă scotea uşurel din teacă sabia scurtă, pe care o pusese la spatele lui, pe canapea.

Oliva începu să ţipe ascuţit.

— Ah, domnişoară, domnişoară, taci! Porunci liniştit necunoscutul, care izbutise să se înarmeze fără măcar să se fi ridicat de la locul lui. Taci, căci se pot întâmpla două lucruri: primul, îl zăpăceşti pe domnul Beausire, care ar putea astfel să se lase străpuns de spadă; al doilea, va veni aici paza de

noapte, te va înhăţa şi te va duce drept la Saint-Lazare.

Oliva înlocui strigatele cu o pantomimă dintre cele mai expresive. Spectacolul era ciudat. Pe de o parte, domnul Beausire, cu haina descheiată, beat, tremurând de furie, împărţind lovituri fără ţintă, fără nici o tehnică, unui adversar care-i scăpa mereu. De cealaltă parte, un om aşezat pe canapea, cu o mână sprijinită pe genunchi, cu cealaltă ţinând arma şi părând sprinten, fără efort, râzând în acelaşi timp într-un fel în care l-ar fi înspăimântat până şi pe Sfântul Gheorghe.

Sabia lui Beausire nu izbutise o singură clipă să se îndrepte spre ţintă, îndepărtată fiind mereu de loviturile adversarului. Beausire dădea semne de oboseală, gâfâia, iar furia făcuse loc spaimei, pe care nu şi-o putea stăpâni; se gândea că dacă această sabie îngăduitoare ar vrea să pătrundă mai adânc printr-o fandare, s-ar fi zis cu el, Beausire. Nesiguranţa puse stăpânire pe el, se repezi, pândind neatenţia adversarului. Acesta pară viguros şi din trei lovituri, îi smulse sabia din mână, zvârlindu-i-o ca pe un fulg. Sabia străbătu camera, trecu printr-un geam al ferestrei şi dispăru afară. Beausire nu mai ştia ce atitudine să adopte.

— Ei, domnule Beausire — spuse necunoscutul — fii atent, dacă sabia dumitale cadexu vârful şi dacă pe sub fereastră trece cineva, acela se poate socoti un om mort!

Venindu-şi în fire, Beausire alergă la uşă şi coborî în goană treptele pentru a-şi regăsi arma şi a preveni o nenorocire care ar fi stricat relaţiile lui cu poliţia. Între timp, Oliva strânse mâna învingătorului, spunându-i:

— Ah, domnule, sunteţi foarte viteaz; dar domnul Beausire este viclean, şi-apoi mă compromiţi rămânând; după ce veţi pleca, cu siguranţă c-o să mă bată.

— Atunci rămân.

— Nu, nu, vă implor; când mă bate, îl bat şi eu şi, de obicei eu sunt cea mai tare; asta şi pentru că n-am ce pierde. Plecaţi, vă rog.

— Uiţi un lucru, frumoasa mea; dacă plec, ori îl găsesc jos aşteptându-mă, ori stând şi pândindu-mă pe scară; ne vom bate din nou; pe o scară nu poţi para întotdeauna cu o dublă împotriva unei cvarte, o dublă împotriva unei triple lovituri şi a unui semicerc, ca pe o canapea.

— Atunci?

— Atunci, o să-l ucid pe jupân Beausire sau o să mă ucidă el pe mine.

— Dumnezeule mare! Aveţi dreptate. Va fi o zarvă nemaipomenită în casă.

— Trebuie să ne ferim de aşa ceva; deci rămân.

— În numele cerului, plecaţi! Urcaţi-vă la etajul următor şi staţi acolo până când el va veni înapoi. Crezând că o să vă găsească aici, n-o să vă mai caute nicăieri. Îndată ce va pune piciorul în casă, o să auziţi că încui uşa de două ori. Îl fac prizonier pe omul meu şi pun cheia în buzunar. Vă retrageţi apoi binişor în vreme ce eu o să mă bat vitejeşte ca să mai câştigaţi timp.

— Eşti o fată adorabilă! La revedere!

— La revedere! Pe când?

— La noapte, dacă vrei.

— Cum? La noapte? Sunteţi nebun?

— Sigur că da! La noapte! Nu-i bal la Operă în seara asta?

— Gândiţi-vă că acum este miezul nopţii.

— Ştiu foarte bine, dar ce-mi pasă.

— Trebuiesc domino-uri.

— Beausire va găsi, dacă vei şti să-l baţi cum trebuie.

— Aveţi dreptate — spuse Oliva, râzând.

— Iată zece ludovici pentru costume — mai adăugă necunoscutul, râzând şi el.

— Adio! Adio şi mulţumesc!

Şi-l împinse spre palier.

— Bun! Tocmai închide uşa de jos — spuse necunoscutul.

— Nu-i decât un cârlig şi un zăvor pe dinăuntru. Adio! Îl aud urcând.

— Şi dacă din întâmplare o să te biruie el pe dumneata, cum o să ştiu?

Ea chibzui:

— Cred că aveţi servitori? îl întrebă fata.

— Da, îl voi pune pe unul să stea sub ferestrele dumitale.

— Foarte bine şi va privi în sus până când îi va cădea un bileţel pe nas.

— S-a făcut. Adio!

Necunoscutul urcă cu un etaj mai sus. Nimic mai uşor, scara era întunecoasă, iar Oliva, ocărându-l în gura mare pe Beausire, acoperea zgomotul paşilor noului său complice.

— Las' că vii tu acasă, turbatule! strigă ea la Beausire, care nu urca fără să reflecteze adânc asupra superiorităţii morale şi fizice a acestui intrus, instalat cu atâta neruşinare în casa altuia.

Ajunse totuşi la etajul unde îl aştepta Oliva. Avea sabia în teacă şi rumega un discurs. Oliva îl luă de umeri, îl îmbrânci în anticameră şi răsuci cheia de două ori în broască, aşa cum făgăduise. Coborând, necunoscutul, putu să audă începutul unei lupte în care predominau, datorită sunetului lor răsunător, asemenea alămurilor într-o orchestră, acel soi de lovitură care, în mod vulgar şi onomatopeic, se numesc, palme. Palmele se amestecau cu strigăte şi reproşuri. Glasul lui Beausire tuna, al Olivei te uluia însă.

— N-aş fi crezut niciodată — murmură necunoscutul, îndepărtîn-du-se — că această femeie atât de tulburată adineauri de venirea stăpî-nului, are atâta rezistenţă. Necunoscutul nu-şi pierdu vremea să aştepte sfârşitul scenei. Prea viforos începutul — mai zise el — pentru ca deznodământul să fie departe.

Dădu colţul străduţei d'Anjou-Dauphine, unde îl aştepta trăsura, care ajunsese mergând de-a-ndărătelea în acest loc. Şopti ceva unuia dintre oamenii săi, care se duse şi se postă sub ferestrele Olivei, pitindu-se în umbra deasă a unei mici arcade ce împodobea intrarea unei case vechi. Din acel loc, el vedea ferestrele luminate, puţind astfel să-şi dea seama după mişcarea siluetelor, de tot ce se petrecea înăuntru. Imaginile, la început foarte agitate, sfârşiră prin a se mai potoli, în sfârşit, nu mai rămase decât una.

Capitolul XXII Aurul

Iată ce se întâmplase în spatele acestor perdele. La început, Beausire a fost surprins văzând că Oliva încuie uşa. Apoi fu surprins când o auzi pe domnişoara Oliva ţipând aşa de tare. În sfârşit şi mai surprins încă de a nu-şi găsi, intrând în cameră, îndârjitul rival. Căutări, ameninţări, strigăte, deoarece, dacă necunoscutul se ascundea, însemna că-i e frică; Beausire e învingător.

Oliva îl sili să înceteze cu căutatul şi să răspundă la întrebările ei. Beausire, bruftuit, ridică şi el glasul. Oliva, ştiind acum că nu mai e vinovată, întrucât corpul delict dispăruse: *Quia corpus delicii aberat* {7}, cum spune textul, Oliva striga atât de tare, încât, pentru a o face să tacă, Beausire îi astupă gura cu mâna sau mai bine zis încercă s-o facă. Dar se înşelă. Oliva înţelese altfel gestul persuasiv şi conciliator al lui Beausire. Acestei mâini care se îndrepta iute spre faţa sa, ea îi opuse o mână la fel de pricepută, la fel de uşoară cum se dovedise mai înainte spada necunoscutului. Această mâna pară brusc o cvartă şi o triplă lovitură şi, alungindu-se înainte, izbi obrazul lui Beausire. Beausire ripostă printr-o lovitură de

flanc pe dreapta, lovitură din pricina căreia ambele mâini ale Olivei coborâră şi el îi înroşi obrazul stâng cu un zgomot scandalos.

Era partea de conversaţie pe care o auzise necunoscutul în clipa când pleca.

O explicaţie care începe astfel, spunem noi, ajunge repede la un deznodământ; în orice caz, un deznodământ, pe care, la nevoie, ca să-l

Facem să pară mai dramatic, am putea să-i relatăm cu o mulţime de amănunte.

Oliva răspunse palmei lui Beausire cu un proiectil greu şi periculos: o cană de faianţă. Beausire ripostă proiectilului cu o măciulie de baston care sparse câteva ceşti, răsturnă o lumânare şi sfârşi prin a atinge umărul tinerei femei. Furioasă, aceasta se năpusti la Beausire şi-l strânse de gât. Îi trebui oarecare forţă nenorocitului ca să înhaţe şi el unul din lucrurile ameninţătoarei Oliva. Sfâşiindu-i o rochie, Oliva, simţitoare la această insultă şi la această pierdere, îi dădu drumul şi-l trimise grămadă în mijlocul camerei. El se ridică spumegând. Dar, cum valoarea unui adversar se măsoară prin apărare şi cum apărarea a fost întotdeauna respectată, chiar de către învingător, Beausire, care căpătase mai mult respect pentru Oliva, reluă conversaţia de unde o lăsase.

— Eşti o creatură îngrozitoare; mă ruinezi.

— Tu mă ruinezi — ripostă Oliva.

— Auzi, eu o ruinez?! Parc-aş avea ce lua de la tine...

— Mai bine spune că nu mai am nimic. Spune că ai vândut şi mâncat, băut şi jucat tot ce aveam.

— Îndrăzneşti să-mi reproşezi că sunt sărac?

— De ce eşti sărac? Din cauza viciului.

— Am să te vindec de-ale tale cu o singură lovitură.

— Bătându-mă?

Şi Oliva învârti deasupra capului un cleşte foarte greu la a cărui vedere Beausire dădu înapoi.

— Singurul lucru care îţi mai lipsea era să-ţi iei amanţi.

— Şi tu cum le numeşti pe toate nenorocitele care stau lângă tine în tripourile unde-ţi petreci zilele şi nopţile?

— Joc ca să trăiesc.

— Şi reuşeşti de minune; murim de foame; grozav comerţ, pe legea mea!

— Şi tu, cu negustoria ta, eşti silită să urli când cineva îţi rupe o rochie, pentru că n-ai cu ce să-ţi mai cumperi alta. Grozavă negustorie, n-am ce zice!

— Mai bună decât a ta! strigă Oliva, furioasă. Iată dovada!

Şi luă din buzunar un pumn de bani de aur pe care-i risipi prin cameră.

Ludovicii începură să se învârtească în chip de sfârleaza şi să se rostogolească pe podea, unii ascunzându-se pe sub mobile, alţii continuându-şi drumul sonor până sub uşi; alţii, în sfârşit, se opriră obosiţi pe o parte şi îşi arătară efigiile strălucitoare ca nişte paiete de foc.

Când auzi Beausire această ploaie metalică sunând în contact cu lemnul mobilelor şi pe dalele din încăpere, simţi că-l apucă, ameţeala, ar trebui să spunem mai degrabă că-l încercau mustrări de cuget.

— Ludovici, ludovici dubli! strigă el, înmărmurit.

Oliva ţinea în mână un alt pumn din acelaşi metal. îi zvârli monedele în faţa şi braţele deschise ale lui Beausire, care fu orbit.

— Ah, ah! Mai fu el în stare să îngâne. Ce bogată este Oliva asta!

— Iată ce-mi aduce comerţul meu — replică cu cinism fiinţa dinaintea lui, împingând cu papucul aurul împrăştiat pe pardoseală şi pe Beausire, care îngenunchease să-l strângă.

— Şaisprezece, şaptesprezece, optsprezece... — zicea Beausire gâfâind de bucurie.

— Nemernicule!... bombănea Oliva.

— Nouăsprezece, douăzeci şi unu, douăzeci şi doi.

— Laşule!...

— Douăzeci şi trei, douăzeci şi patru, douăzeci şi şase.

— Ticălosule!...

Fie că auzise, fie că roşise fără să audă, Beausire se ridică de jos.

— Aşadar — începu el, pe un ton grav al cărui haz nu poate fi redat — aşadar, domnişoară, faci economii lipsindu-mă de strictul necesar?

Oliva năucită, nu găsi nici un răspuns.

— Aşadar — continuă ticălosul — mă laşi să alerg cu ciorapi găuriţi, cu pălăria roasă, cu căptuşeala tăiată şi zdrenţuită în timp ce păstrezi ludovici în casetă. De unde sunt aceşti ludovici? Din vânzarea lucrurilor mele din clipa când mi-am unit trista-mi soartă cu a ta.

— Ticălosule! murmură încet Oliva. Şi-i aruncă o privire plină de dispreţ. El nu se înspăimântă.

— Îţi iert — continuă el — nu zgârcenia, ci simţul de economie.

— Şi adineauri voiai să mă omori!

— Adineauri aveam dreptate, n-aş avea dreptate acuma.

— De ce, mă rog?

— Pentru că acum eşti o adevărată gospodina, aduci bani în casă.

— Îţi spun că eşti un nemernic...

— Micuţa mea Oliva!

— Şi c-o să-mi dai aurul înapoi...

— Oh, scumpa mea!

— Dă-mi-l înapoi, că de nu, te străpung cu sabia.

— Oliva!

— Da sau nu?

— Nu, Oliva; nu voi consimţi niciodată să mă străpungi cu sabia.

— Nu mişca sau eşti străpuns. Banii!

— Lasă-mi-i.

— Ah, laşule! Ah, creatură josnică ce eşti! Cerşeşti! Cerşeşti, vrei să câştigi de pe urma purtării mele neruşinate. Ah, uite cine vrea să se numească bărbat! Te-am dispreţuit întot-deauna. V-am dispreţuit pe toţi, m-auzi? Chiar mai mult pe cel care dă decât pe cel care primeşte.

— Cel care dă — reluă cu gravitate Beausire — poate să dea, este fericit. Şi eu ţi-am dat, Nicole.

— Nu vreau să mi se spună Nicole.

— Iartă-mă, Oliva! Spuneam că ţi-am dat şi eu când am avut.

— Grozavă dărnicie! Catarame de argint, şase ludovici de aur, două rochii de mătase, trei batiste brodate...

— E mult pentru un soldat.

— Taci! Fără doar şi poate, cataramele le-ai furat de la alta ca să mi le dai mie; ludovicii de aur i-ai împrumutat şi nu i-ai mai înapoiat niciodată; rochiile de mătase...

— Oliva! Oliva!...

— Dă-mi înapoi banii!

— Cât vrei?

— De două ori pe atât.

— Bine, fie — zise ticălosul, cu gravitate. Mă duc să joc în strada Bussy; îţi voi da înapoi nu de două ori, ci de patru ori pe atât. Făcu doi paşi spre uşă. Ea îl apucă de pulpana fracului zdrenţăros.

— Ei poftim! exclamă el. S-a rupt fracul.

— Cu atât mai bine, o să-ţi cumperi unul nou.

— Şase ludovici, Oliva, şase ludovici.

Din fericire, în strada Bussy, crupierii şi jucătorii nu sunt prea pretenţioşi în ce priveşte îmbrăcămintea.

Oliva îi smulse liniştită şi cealaltă pulpană a fracului. Beausire deveni furios.

— Pe toţi dracii! urlă el. Vrei cu orice preţ să te omor. Iată că ticăloasa mă şi dezbracă acum! Nu mai pot să plec de aici.

— Dimpotrivă, o să pleci numaidecât.

— Ar fi cam ciudat, fără haină.

— O să-ţi pui redingota de iarnă.

— Găurită, peticită!

— N-ai s-o pui dacă-ţi place mai mult aşa, dar de plecat vei pleca.

— Niciodată.

Oliva scoase din buzunar ludovicii de aur care-i mai rămăseseră, vreo patruzeci la număr şi îi juca în palmele făcute căuş. Beausire aproape că înnebuni; îngenunche încă o dată la picioarele ei.

— Porunceşte! Porunceşte! bâigui el.

— Ai să dai fuga la Capucin-Magique, în strada Seine, unde se vând dominouri pentru bal mascat.

— Nu-ţi dau decât douăzeci de minute pentru asta.

— Mergem la bal?

— La băi.

— Şi mă duci apoi pe bulevard să cinăm?

— Desigur, dar cu o condiţie.

— Care?

— Dacă eşti ascultător.

— Ah, mereu, mereu.

— Hai, arată-ţi zelul.

— Alerg.

— Cum, încă n-ai plecat?

— Dar bani să plătesc...

— Ai douăzeci şi cinci de ludovici.

— Cum am douăzeci şi cinci de ludovici? De unde?

— Cei pe care i-ai adunat.

— Oliva, Oliva, nu te porţi frumos.

— Ce vrei să spui?

— Oliva, doar mi i-ai dăruit.

— Nu zic că nu vor fi ai tăi, dar dacă-ţi dau acum, nu te mai întorci. Du-te deci şi vino repede.

— Are dreptate, afurisita! zise ticălosul, ruşinat. Chiar aveam intenţia să nu mă mai întorc.

— Douăzeci şi cinci de minute, m-auzi? strigă ea.

— Am plecat.

Acesta a fost momentul când valetul aşezat la pândă în nişa din faţa ferestrelor văzu cum unul dintre interlocutori dispare. Era domnul Beausire, care ieşi cu un frac fără pulpane şi cu sabia bălăngănindu-se la spate provocator, în timp ce cămaşa îi stătea umflată sub vestă, ca pe timpul lui Ludovic al XIII-lea.

— Îmi cumperi unul complet, mască şi ciorapi la fel.

— Am înţeles.

— Pentru tine, unul negru; pentru mine, unul alb de satin.

— Da.

Pe când derbedeul dădea colţul străzii Seine, Oliva scrise la iuţeală pe un petic de hârtie aceste cuvinte, care rezumau întregul episod:

"Pacea a fost semnată, împărţeala s-a făcut, cu balul s-a învoit. La ora două vom fi la Operă. Voi purta un domino alb, iar pe umărul stâng o panglică de mătase albastră."

Oliva înfăşură biletul în jurul unui ciob din cana de faianţă, scoase capul pe fereastră şi arunca biletul în stradă. Valetul se arunca asupra prăzii sale, o înhaţă şi fugi.

E aproape sigur că domnul Beausire nu zăbovi mai mult de treizeci de minute şi se întoarse urmat de doi băieţi de la croitorie care aduceau, la preţul de douăzeci şi opt de ludovici, două dominouri de un gust desăvârşit, cum se făceau la Capucin-Magique, la meşterul cel mai bun, care era şi furnizorul maiestăţii sale regina şi al doamnelor de onoare.

Capitolul XXIII Căsuţa

Am lăsat-o pe doamna de La Motte la uşa palatului domnului Mesmer, urmărind cu ochii trăsura reginei care dispărea cu iuţeală. Când silueta ei se estompă, când zgomotul roţilor înceta să se mai audă, Jeanne urcă la rândul său în trăsura închiriata şi se întoarse acasă să-şi ia un domino şi o altă masca, precum şi pentru a vedea dacă nu se întâmplase nimic nou. Doamna de La Motte îşi promisese, în această fericită noapte, revanşa pentru emoţiile încercate în timpul zilei. Hotărâse, fund o femeie tare, ca odată s-o facă pe cavalerul, cum se spune în mod vulgar şi expresiv, adică să meargă absolut singură şi să se bucure de deliciile neprevăzutului.

Dar întâlni o piedică chiar de la primul pas pe care îl făcea pe drumul acesta atât de seducător pentru imaginaţiile vii şi îndelung ţinute în frâu. Într-adevăr, un servitor o aştepta la portar. Acest servitor aparţinea domnului prinţ de Rohan şi aducea din partea eminenţei sale un bilet conceput astfel:

"Doamnă contesă,

N-aţi uitat, fără îndoială că avem nişte treburi de pus la punct împreună. Poate aveţi memoria scurtă, eu însă nu uit niciodată ceea ce mi-a plăcut. Am onoarea de a vă aştepta acolo unde aducătorul biletului vă va conduce, dacă o doriţi."

Scrisoarea era semnată cu o cruce bisericească.

Doamna de La Motte, mai întâi contrariată de această încurcătură, se gândi o clipă, apoi se resemnă în faţa soartei şi, luând una din hotărârile rapide care o caracterizau, îi spuse servitorului:

— Urcă-te lângă vizitiul meu, sau dă-i adresa.

Servitorul se urcă lângă vizitiu, doamna de La Motte în trăsură. Zece minute fură de ajuns pentru a o duce pe contesă în cartierul Saint-Antoine, pe o alee de curând nivelată, unde arbori uriaşi, bătrâni ca strada însăşi, ascundeau privirilor una din acele case drăguţe clădite sub Ludovic al XV-lea, cu exteriorul ornamentat după gustul secolului al XVI-lea şi cu confortul incomparabil al secolului al XVIII-lea.

— Ah, o căsuţă! murmură contesa. Este foarte firesc din partea unui mare prinţ, dar foarte umilitor pentru o Valois. În fine!

Acest cuvânt din care resemnarea a făcut un suspin şi nerăbdarea o exclamaţie, exprima tot ce mocnea ca ambiţie mistuitoare şi teribilă lăcomie de bani în firea sa. Încă nici nu trecuse pragul şi hotărârea ei era luată.

Fu condusă din cameră în cameră, adică din surpriză în surpriză, până la o mică sufragerie de un gust desăvârşit. Îl găsi pe cardinal singur, aşteptând-o. Eminenţa sa răsfoia nişte broşuri ce semănau foarte bine cu o colecţie de pamflete dintre cele care plouau cu nemiluita în vremea aceea, imediat ce bătea vântul dinspre Anglia sau Olanda.

La vederea ei, prelatul se ridică.

— Ah, iată-vă! Mulţumesc, doamnă contesa — spuse.

Şi se apropie să-i sărute mâna.

Contesa se retrase cu un aer dispreţuitor şi jignit.

— Ce este?! întrebă cardinalul. Ce aveţi, doamnă?

— Nu sunteţi obişnuit, nu-i aşa, monseniore, să vedeţi o astfel de expresie pe chipul femeilor

cărora eminenţa voastră le face cinste de a le chema aici?

— O, doamnă contesă!...

— Suntem în căsuţa dumneavoastră, nu-i aşa monseniore? zise contesa, aruncând în jurul ei o privire dispreţuitoare.

— Dar, doamnă...

— Speram, monseniore, că eminenţa voastră va binevoi să-şi amintească condiţiile în care m-am născut. Speram că eminenţa voastră va binevoi să-şi amintească că, dacă Dumne-zeu m-a lăsat săracă, mi-a dăruit cel puţin orgoliul rangului meu.

— Vai, contesă, v-am crezut o femeie de spirit — replică prinţul.

— Numiţi femeie de spirit, după cât se pare, monseniore, o femeie nepăsătoare, care râde de orice, chiar de dezonoare; acestor femei, cer iertare eminenţei voastre, am obiceiul să le dau un alt nume.

— Nu contesă, vă înşelaţi: numesc femeie de spirit orice femeie care ascultă când îi vorbesc sau care nu vorbeşte înainte de a fi ascultat.

— Poftim, vă ascult!

— Aveam de discutat lucruri serioase.

— Şi pentru asta m-aţi făcut să vin într-o sufragerie?

— Da, desigur; v-ar fi plăcut mai mult să vă fi aşteptat într-un budoar, contesă?

— Deosebirea este delicată.

— Aşa cred şi eu, contesă.

— Aşadar, nu este vorba decât de a cina cu monseniorul?

— Nimic altceva.

— Eminenţa voastră să fie încredinţat că primesc această cinste cum trebuie.

— Sunteţi ironică, contesă?

— Nu, râd.

— Râdeţi?

— Da. V-ar plăcea mai mult să mă supăr? Ah, sunteţi greu de mulţumit, monseniore, după cât se

pare.

— Oh, sunteţi fermecătoare când râdeţi şi nu voi cere nimic altceva decât să vă văd râzând. Dar în clipa aceasta nu râdeţi. Nu, nu, văd minie dincolo de aceste frumoase buze care vă descoperă dinţii.

— Ba, deloc, monseniore şi sufrageria mă linişteşte.

— Să fie într-un ceas bun!

— Şi sper că veţi cina bine.

— Cum adică, voi cina bine? Şi dumneavoastră?

— Mie nu mi-e foame.

— Cum, doamnă, refuzaţi să mă poftiţi la cină?

— Vă rog?

— Mă alungaţi?

— Nu înţeleg, monseniore.

— Ascultaţi, scumpă contesă.

— Ascult.

— Dacă aţi fi mai puţin mânioasă, v-aş spune că, orice aţi face, nu puteţi fi decât fermecătoare; dar cum la fiecare compliment mă tem că voi fi dat afară, mai bine tac.

— Vă temeţi că veţi fi dat afară?! Într-adevăr, monseniore, cer iertare eminenţei voastre, dar deveniţi de neînţeles.

— Cu toate acestea este destul de limpede ceea ce se întâmpla.

— Iertaţi-mi uimirea, monseniore.

— Ei bine, zilele trecute m-aţi primit foarte stingherită; spuneaţi că locuiţi într-un fel ne-convenabil pentru o persoană de rangul şi cu numele dumneavoastră. Aceasta m-a făcut să-mi scurtez vizita; aceasta, de altfel, v-a făcut să fiţi mai rece cu mine. M-am gândit atunci că a vă reda mediului dumneavoastră, condiţiilor dumneavoastră de viaţă este ca şi când aş da aer unei păsări pe care un cercetător a pus-o sub clopotul de sticlă al unei maşini pneumatice.

— Atunci?.., întrebă contesa, neliniştita, deoarece începea să priceapă.

— Atunci, frumoasa contesă, ca să puteţi să mă primiţi prieteneşte, pentru ca, la rândul meu, să pot veni să vă vizitez fără să mă compromit sau să vă compromit pe dumnea-voastră...

Cardinalul o privea ţintă pe contesa.

— Ei bine?... întrebă aceasta.

— Ei bine, am sperat că veţi binevoi să acceptaţi această casă mică în care poate v-aţi simţi bine. Vă daţi seama, contesă, nu spun căsuţă.

— Să accept? Eu? Îmi dăruiţi această casă, monseniore?! exclamă contesa, a cărei inimă bătea în acelaşi timp de orgoliu şi de dorinţă.

— Prea puţin, contesă, foarte puţin; dar dacă vă dădeam mai mult, nu aţi fi primit.

— Oh, nici mult, nici puţin, monseniore — ripostă contesa.

— Ce spuneţi, doamna?

— Spun că este imposibil să primesc un asemenea dar.

— Imposibil! Şi de ce?

— Pentru că foarte simplu, este imposibil.

— A, vă rog, nu rostiţi acest cuvânt când sunteţi lângă mine, contesă.

— De ce?

— Pentru că nu vreau să-l aud când sunt lângă dumneavoastră.

— Monseniore!...

— Doamnă, casa vă aparţine, cheile sunt acolo pe o tavă aurită. Vă tratez ca pe un învingător. Oare vedeţi în această încă o umilinţă?

— Nu, dar...

— Haideţi, acceptaţi.

— Monseniore, v-am spus...

— Cum, doamnă, scrieţi miniştrilor pentru a solicita o pensie, acceptaţi o sută de ludovici de la două necunoscute, dumneavoastră!...

— Ah, monseniore, este cu totul altceva. Cine primeşte...

— Cine primeşte obligă, contesă — zise cu demnitate prinţul. Vedeţi, v-am aşteptat în sufrageria dumneavoastră; nici nu am văzut măcar budoarul, saloanele sau camerele celelalte; presupun doar că toate acestea există.

— Oh, monseniore, vă cer iertare; mă siliţi să mărturisesc că nu există pe lume un bărbat mai delicat decât dumneavoastră!

Şi contesa, care se stăpânise atâta vreme, roşi de plăcere gândindu-se că va putea să spună: "Casa mea". Apoi, dându-şi seama că, de fapt, acceptase, la un gest al prinţului zise, dându-se un pas înapoi:

— Monseniore, rog pe eminenţa voastră să mă invite la cină.

Cardinalul îşi scoase mantia pe care nu şi-o dezbrăcase până atunci, apropie un scaun pentru contesă şi, într-un frac care-i venea de minune, îşi făcu datoria de a o servi. Cina fu adusă numaidecât. În clipa când lacheii intrau în anticameră, Jeanne îşi puse o mască pe faţă.

— Eu ar trebui să port o mască — zise cardinalul — deoarece dumneavoastră sunteţi la dumneavoastră acasă, sunteţi în mijlocul servitorilor dumneavoastră, în vreme ce eu sunt intrusul.

Jeanne începu să râdă, dar nu-şi scoase masca. Şi cu toate că bucuria şi surpriza o sufocau, cinsti cină cum se cuvine. Cardinalul, cum am spus-o în numeroase ocazii, era un bărbat de o mare generozitate şi de o vie inteligenţă.

Vechiul obicei al celor mai rafinate curţi ale Europei, curţi guvernate de regine, vechiul obicei al femeilor, era în vremea aceea să complice, dar de multe ori să şi rezolve probleme politice; o astfel de experienţă transmisă cum s-ar spune din naştere şi îmbogăţită de experienţa proprie, toate aceste calităţi atât de rare astăzi, destul de rare şi atunci, făceau din prinţ un bărbat cu intenţii foarte greu de desluşit pentru rivalii săi în diplomaţie şi

pentru amantele sale. Stăpânirea şi marea sa curtoazie erau o platoşă cu neputinţa de străpuns. De aceea, cardinalul se credea net superior Jeannei. Această provincială, plină de pretenţii şi care, sub falsul ei orgoliu, nu putuse să-şi ascundă pofta de înavuţire, îi părea o cucerire uşoara, atrăgătoare, desigur, din cauza frumuseţii sale, a inteligenţei, a nu ştiu cărui vino încoace provocator care seduce mult mai mult pe bărbaţii blazaţi decât pe cei naivi.

Poate, de data aceasta, cardinalul tot atât de greu de înţeles, pe cât de greu înţelegea el însuşi, se înşela; fapt este că Jeanne, frumoasă cum era, nu-i inspira nici o suspiciune, ceea ce îl pierdu pe acest bărbat superior. Nu numai că deveni mult mai puţin puternic decât era, ci îşi pierdu chiar toată puterea; diferenţa între Maria-Tereza şi Jeanne de La Motte era prea mare pentru ca un Rohan de talia lui să-şi dea osteneala să lupte. Aşa că, odată lupta începută, Jeanne, care îşi simţea inferioritatea aparentă, se feri să lase a i se vedea superioritatea reală; ea jucă mai departe rolul provincialei cochete; făcu pe femeiuşcă pentru a-şi păstra un adversar încrezător în forţa lui şi, în consecinţă, slab în atac.

Cardinalul, surprinzându-i toate trăsăturile pe care ea nu şi le putea stăpâni, o crezu îmbătată de darul primit; şi Jeanne era, într-adevăr, deoarece întrecea nu numai aşteptările sale, dar chiar pretenţiile sale. Numai că prinţul uita un singur lucru: că darul lui este în acelaşi timp mai prejos de ambiţiile şi orgoliul unei femei ca Jeanne. Ceea ce risipi, de altfel, încântarea ei, a fost rapidă înlocuire a dorinţelor vechi cu altele noi.

— Haideţi — spuse cardinalul, turnând contesei un pahar de vin de Cipru într-o cupă mică de cristal stropită cu aur — haideţi, nu mai fiţi supărată pe mine, contesă, numai fiindcă am semnat împreună un contract.

— Să fiu supărată pe dumneavoastră? O, nicidecum.

— Mă veţi primi deci uneori aici, fără prea mare aversiune?

— Nu voi fi niciodată atât de ingrată pentru a uita că aici sunteţi ca la dumneavoastră acasă, monseniore.

— La mine? Da' de unde!

— Nu numai că la dumneavoastră, ci chiar în casa dumneavoastră.

— Ah, dacă mă contraziceţi, luaţi seama!

— Ei bine, ce se va întâmpla?

— Vă voi impune alte condiţii.

— Ei, atunci luaţi dumneavoastră seama.

— La ce?

— La tot.

— Spuneţi.

— Sunt la mine acasă...

— Şi...

— Şi dacă găsesc nerezonabile condiţiile dumneavoastră, chem servitorii.

Cardinalul începu să râdă.

— Ei vedeţi? replică Jeanne.

— Nu văd nimic — răspunse cardinalul.

— Ba da, ştiţi prea bine că vă bateţi joc de mine.

— Cum asta?

— Râdeţi!

— Păi mi se pare că e momentul cel mai potrivit.

— Sigur că-i momentul cel mai potrivit deoarece ştiţi foarte bine că, dacă aş chema servitorii, n-ar veni nici unul.

— Ba da! Ar veni, dracu să mă ia!

— Vai de mine, monseniore!

— Ce-am făcut?

— Aţi înjurat..

— Aici nu mai sunt cardinal, contesă; sunt la dumneavoastră, adică în căutarea aventurii...

Contesa râse, zicându-şi în sinea ei: "Este, fără îndoială, un om cât se poate de drăguţ".

— Ia staţi, începu deodată cardinalul, ca şi cum un gând neaşteptat i-ar fi venit din întâmplare. Ce-mi spuneaţi zilele trecute despre cele două binefăcătoare, cele două nemţoaice?

— Cele două doamne cu portretul? preciză Jeanne, care, după ce o văzuse pe regină, putea să-şi pregătească o ripostă.

— Da, despre doamnele cu portretul.

— Monseniore — rosti răspicat doamna de La Motte, privindu-l ţintă pe cardinal — le cunoaşteţi la fel de bine, ba chiar mult mai bine decât mine, pun rămăşag.

— Eu? Ah, contesă, mă nedreptăţiţi! Nu doreaţi să ştiţi cine sunt?

— Fără îndoială; şi mi se pare foarte firesc să doreşti să-ţi cunoşti binefăcătoarele.

— Ei bine, dacă aş fi ştiut cine sunt, la ora asta aţi fi ştiut şi dumneavoastră.

— Domnule cardinal, vă repet că pe aceste doamne le cunoaşteţi.

— Nu.

— Încă un nu şi vă numesc mincinos.

— O şi eu o să-mi răzbun insulta.

— Cum, vă rog?

— Sărutându-vă.

— Domnul ambasador la curtea din Viena! Domnul mate prieten al împărătesei Maria-Tereza! Mi se pare că ar fi trebuit să recunoaşteţi portretul prietenei dumneavoastră, numai dacă n-o fi cumva prea prost executat.

— Cum? Era, într-adevăr, portretul Mariei-Tereza?!

— Ei, hai, n-o faceţi pe neştiutorul, domnule diplomat!

— Ei bine, să zicem că este aşa, că aş fi recunoscut-o pe împărăteasa Maria-Tereza. Asta la ce ne duce?

— Dacă aţi recunoscut portretul Mariei-Tereza, ar trebui să ştiţi câte ceva şi despre femeile cărora le poate aparţine un asemenea portret.

— Şi de ce vreţi să ştiu acest lucru? întrebă cardinalul, destul de neliniştit.

— De ce? Pentru că nu este un lucru foarte obişnuit să vezi portretul unei mame — căci, observaţi bine, acest portret este al mamei, nu al împărătesei — în alte mâini decât în cele ale...

— Sfârşiţi...

— Decât în mâinile unei fiice...

— Regina! exclamă Louis de Rohan, cu un asemenea accent de sinceră uluire, încât o înşelă pe Jeanne. Regina! Maiestatea sa a venit la dumneavoastră!

— Ei, cum? Nu aţi ghicit că ea era, domnule?

— Dumnezeule, nu — răspunse cardinalul pe un ton extrem de firesc. În Ungaria este obiceiul ca portretele prinţilor domnitori să treacă din familie în familie. Chiar eu, care vă vorbesc, de pildă, nu sunt nici fiu, nici fiică, nici chiar rudă cu Maria-Tereza. Ei bine, am un portret al ei la mine.

— La dumneavoastră, monseniore?

— Iată — spuse rece cardinalul. Şi scoase din buzunar o tabacheră pe care o arătă Jeannei; contesa se tulbură de-a binelea. Vedeţi deci — adăugă el — că dacă eu am acest portret, eu, care v-am mai spus, nu am cinstea să fac parte din familia imperială şi altcineva putea să uite un portret asemănător la dumneavoastră, fără ca pentru asta să fie din augusta casă de Austria. Jeanne tăcu. Avea toate instinctele diplomatice; îi lipsea însă practica. Aşadar, după părerea dumneavoastră, continuă prinţul Rohan — cea care v-a vizitat este regina Maria-Antoaneta?

— Regina împreună cu altă doamnă.

— Doamna de Polignac?

— Nu ştiu.

— Doamna de Lamballe?

— O tânără femeie foarte frumoasă şi foarte serioasă.

— Domnişoara de Taverney, poate?

— Posibil; nu o cunosc.

— Atunci, dacă maiestatea sa a venit să vă viziteze, iată-vă sub protecţia reginei. Este un pas mare spre reuşită.

— Aşa cred şi eu, monseniore.

— Maiestatea sa, iertaţi-mi întrebarea, a fost generoasă cu dumneavoastră?

— Mi-a dat o sută de ludovici, cred.

— Oh, maiestatea să nu este bogată, mai ales în clipa de faţă.

— Aceasta sporeşte recunoştinţa mea.

— Şi v-a arătat un interes deosebit?

— Destul de mare.

— Atunci, totul merge bine — spuse gânditor prelatul şi, uitând-o pe protejată, se gândi la protectoare. Nu vă mai rămâne deci de făcut decât un singur lucru.

— Care?

— Să vă introduceţi la Versailles.

Contesa zâmbi.

— Ah, să nu ne înşelăm, contesa, aici este adevărata dificultate. Contesa zâmbi din nou, dar într-un fel mult mai semnificativ decât prima oară. Cardinalul zâmbi, la rândul său. Într-adevăr, dumneavoastră provincialele — zise el — nu vă îndoiţi niciodată de nimic. Pentru că aţi văzut, Versailles-ul are grilaje care se deschid şi scări care se urcă, vă închipuiţi că toată lumea deschide acele grilaje şi urcă acele scări. Aţi văzut toţi aceşti monştri de bronz, de marmură sau de plumb care împodobesc parcul şi terasele Versailles-ului, contesă?

— Desigur, monseniore.

— Hipogrife, himere, furii, vampiri şi alte animale nefaste, sunt cu sutele... Ei bine, închipuiţi-vă de zece ori mai multe fiare vii care se

interpun între prinţi şi binefacerile lor decât monştrii risipiţi printre florile şi pe aleile grădinii.

— Eminenţa voastră mă va ajuta să străbat şirurile acestor monştri, dacă ei îmi vor sta în cale.

— Voi încerca, dar îmi va fi destul de greu. Şi-apoi, dacă îmi rostiţi numele, dacă scoateţi la iveală talismanul pe care-l aveţi, după două încercări va fi de prisos.

— Din fericire — spuse contesa — sunt ferită de această eventualitate prin protecţia directă a reginei şi dacă voi pătrunde la Versailles, voi intra cu cheia potrivită.

— Ce cheie, contesă?

— Ah, domnule cardinal, acesta este secretul meu... Ba nu, greşesc; dacă ar fi secretul meu, vi l-aş spune, deoarece nu vreau să ascund nimic minunatului meu protector dar...

— Deci există un dar, contesă?

— Vai, da, monseniore, există un dar; dar cum nu este secretul meu, îl păstrez. Vă este de ajuns să ştiţi că...

— Ce anume?

— Că mâine voi merge la Vesailles, că voi fi primită, chiar am toate motivele să sper că voi fi bine primită, monseniore.

Cardinalul o privi pe tânăra femeie, a cărei siguranţă de sine i se părea a fi consecinţa imediată a primilor aburi ai cinei.

— Contesă — replică el, râzând — vom vedea dacă intraţi.

— Veţi împinge curiozitatea până într-acolo încât veţi pune să fiu urmărită?

— Întocmai.

— Nu mă dezic.

— Începând de mâine, contesă, vă provoc şi consider o chestiune de onoare intrarea dumneavoastră la Versailles.

— În partamentele mici; primesc, monseniore.

— Vă asigur, contesă, că sunteţi pentru mine o enigmă vie.

— Unul dintre acei monştri mici care se află în parcul Versailles-ului.

— Mă credeţi un om de gust, nu-i aşa?

— Da, desigur, monseniore.

— Ei bine, deoarece mă aflu la picioarele dumneavoastră, deoarece vă sărut mâna, nu puteţi crede că buzele mele se aşază pe o gheară sau mâna pe o coadă de peşte cu solzi.

— Vă implor, monsenoire, să vă amintiţi — spuse Jeanne, cu răceală — că nu sunt nici o femeiuşcă şi nici o domnişoară de la Operă; deci îmi aparţin mie însămi atunci când nu aparţin soţului meu şi deoarece mă simt egală oricui în acest regat, mă voi duce liber şi spontan, în ziua când o să am chef, lângă cel care va şti să-mi placă. Aşadar, monseniore, respectaţi-mă şi veţi respecta astfel nobilimea din care amândoi facem parte.

Cardinalul se ridică.

— După cum văd — zise — vreţi să vă iubesc cu adevărat.

— Nu spun asta, domnule cardinal; eu sunt cea care vreau să vă iubesc. Credeţi-mă, când se va întâmpla aceasta, dacă se va întâmpla, o să ghiciţi cu uşurinţă. În cazul în care nu vă veţi da seama, vă voi face să o ştiţi, fiindcă mă simt destul de tânără şi de arătoasă ca să nu mă tem să fac avansuri. Un bărbat adevărat nu mă va respinge.

— Contesă — spuse cardinalul — vă asigur că, dacă nu depinde decât de mine, mă veţi iubi.

— Vom vedea.

— Aţi şi început să resimţiţi prietenie pentru mine, nu-i adevărat?

— Mai mult.

— Într-adevăr? Atunci suntem la jumătatea drumului.

— Să nu măsurăm drumul cu stânjenul, să-l parcurgem.

— Contesă, sunteţi femeia pe care aş adora-o... — şi prinţul suspină.

— Pe care "aş adora-o"... — repetă ea, surprinsă — dacă?

— Dacă mi-o veţi îngădui — se grăbi să răspundă cardinalul.

— Monseniore, vă voi îngădui, poate, când norocul îmi va surâde destul de mult timp, încât să vă pot dispensa să-mi cădeţi la picioare atât de repede şi să-mi sărutaţi mâinile înainte, de vreme.

— Cum?

— Da, când voi fi mai presus de binefacerile dumneavoastră, nu veţi mai bănui că vă aştept vizitele având un interes oarecare; atunci voi apărea mai demnă în ochii dumneavoastră şi eu voi câştiga, monseniore, iar dumneavoastră nu veţi pierde.

Se ridică, deoarece se aşezase din nou ca să-şi poată debita mai bine predică.

— Aşadar, mă condamnaţi la lucruri imposibile? spuse cardinalul.

— Cum adică?

— Mă împiedicaţi să vă fac curte.

— Pentru nimic în lume. Oare pentru a face curte unei femei, nu există alt mijloc decât statul în genunchi şi agitarea mâinilor?

— Să începem chiar acum, contesă. Ce îmi veţi îngădui?

— Tot ce se potriveşte cu gustul şi îndatoririle mele.

— Oho, vă instalaţi în cele mai vaste domenii din lume.

— Păcat că m-aţi întrerupt, monseniore, tocmai vroiam să adaug un al treilea.

— Care, Sfinte Dumnezeule?!

— Acela al capriciului meu.

— Sunt pierdut.

— Daţi înapoi?

În acest moment cardinalul, se simţea mult mai puţin capabil să se călăuzească după propriile

sale gânduri, fiind cu totul subjugat de farmecul acestei zâne provocatoare.

— Nu, nu voi da înapoi.

— Nici în faţa îndatoririlor mele?

— Nici în faţa gusturilor şi capriciilor dumneavoastră.

— Dovada?

— Vorbiţi.

— Vreau să merg astă-seară la balul Operei.

— Acest lucru vă priveşte, contesa, sunteţi liberă ca păsările cerului şi nu văd de ce v-ar împiedica cineva să mergeţi la balul Operei.

— O clipă, vă rog... nu vedeţi decât jumătate din dorinţa mea; cealaltă este ca să mergeţi şi dumneavoastră.

— Eu? La Operă?... Vai, contesă!

Şi cardinalul făcu un gest care, simplu la un om oarecare, era cu adevărat vehement pentru un Rohan de viţă.

— Iată, aşadar, în ce fel încercaţi să-mi faceţi pe plac? zise contesa.

— Un cardinal nu merge la balul Operei, contesă: este ca şi cum v-aş propune să intraţi într-un... local de fumat.

— Un cardinal nici nu dansează, nu-i aşa?...

— A, nu...

— Ei bine! De ce am citit oare că domnul cardinal de Richelieu a dansat o sarabandă?

— În faţa Anei de Austria, da... — lăsă să-i scape prinţul.

— În faţa unei regine, este adevărat — repetă Jeanne, privindu-l ţintă. Ei bine, poate şi dumneavoastră o veţi face pentru o regină... Prinţul roşi fără voia lui, oricât de abil şi puternic era. Fie că răutăcioasei făpturi îi fu milă de încurcătura în care se afla el, fie că nu-i convenea să-i prelungească stingherealã, se grăbi să adauge: Cum să nu fiu jignită, când văd că vă împotriviţi atâta, când văd că mă preţuiţi mai puţin decât pe o regină, când este vorba să vă ascundeţi sub un

domino şi o mască, când este vorba să faceţi, după părerea mea, cu o îngăduinţă pe care nu aş putea să nu o apreciez la adevărata ei valoare, unul dintre acei paşi uriaşi pe care faimosul dumneavoastră stânjen de adineauri nu l-ar putea niciodată măsura?

Cardinalul, fericit că scăpase atât de ieftin, fericit mai ales, de această permanentă victorie pe care iscusinţa contesei i-o punea la îndemână ori de câte ori se afla în încurcătură, se repezi să-i strângă mâna:

— Pentru dumneavoastră, fac totul, chiar şi imposibilul.

— Mulţumesc, monseniore, cel care ştie să facă pentru mine un astfel de sacrificiu este un prieten preţios; vă scutesc de corvoadă, acum după ce aţi acceptat-o.

— Nu, nu doar cel ce-şi îndeplineşte datoria are dreptul să ceară să fie răsplătit. Vă urmez, contesa, dar cu un domino.

— Vom trece prin strada Saint-Denis, care se află în vecinătatea Operei; voi intra mascată într-un magazin şi voi cumpăra un domino şi o mască pentru dumneavoastră; vă veţi îmbrăca în trăsură.

— Contesă, este un divertisment fermecător, ştiţi?

— Ah, monseniore, sunteţi de o bunătate care mă copleşeşte... Dar mă gândesc că la palatul Rohan excelenţa voastră ar găsi un domino mai pe gustul său decât cel pe care-l vom cumpăra.

— Iată o răutate de neiertat, contesă. Dacă merg la balul Operei, vă rog să credeţi un lucru...

— Care, monseniore?

— Că voi fi la fel de surprins de a mă afla acolo pe cât sunteţi dumneavoastră de surprinsă că cinaţi cu un alt bărbat decât soţul dumneavoastră.

Jeanne îşi dădu seama că nu are replică, aşa că îi mulţumi. O trăsură fără blazoane se opri la poarta cea mică a casei, îi luă pe cei doi fugari şi porni în trap spre bulevarde.

Capitolul XXIV Câteva cuvinte despre Operă

Opera, acest templu al bucuriilor din Paris, arsese în 1781, în luna iunie. Douăzeci de persoane pieriseră sub dărâmături şi cum în optsprezece ani era a doua oară că se întâmpla această nenorocire, locul special al Operei, adică Palais-Royal, păru nefast distracţiilor pariziene; o ordonanţa a regelui îi transferase sediul în alt cartier mai puţin central. Acest oraş de mucava pictată, de pânză. Şi de lemn alb a fost totdeauna o vie preocupare pentru vecini. Opera, teafără şi nevătămată, înflăcăra inimile bancherilor şi a aristocraţilor, trecea dintr-o mână într-alta ranguri şi averi. Opera, arzând, putea să distrugă un cartier, oraşul întreg. Nu trebuia decât o pală de vânt. Locul căutat fu ales la Porte-Saint-Martin. Regele, îndurerat să vadă iubitul său Paris lipsit atât de mult timp de Operă, deveni trist, cum se întrista de fiecare dată când nu ajungeau transporturile de grâne sau când pâinea depăşea cu şapte soli cele patru livre.

Trebuia să vezi toată vechea nobilime şi toată tânăra magistratură, pe toţi ouţerii şi financiarii dezorientaţi de golul ce se căsca după supeuri; trebuia să vezi rătăcind pe promenade zeităţile fără lăcaş, de la figuranţi până la prima cântăreaţă. Pentru a-l consolă pe rege şi puţin chiar şi pe regină, fu trimis maiestăţilor lor un arhitect, domnul Lenoir, care promitea marea cu sarea. Acest om galant avea planuri noi, un sistem atât de desăvârşit în ce priveşte circulaţia spectatorilor încât chiar în caz de incendiu nimeni nu putea rămâne sufocat pe coridoare. El deschidea opt uşi celor care fugeau, fără a mai pune la socoteală cinci ferestre mari la etajul întâi, atât de joase, că

până şi cei mai fricoşi puteau să sară jos pe caldarâmul bulevardului fără să li se întâmple altceva decât să-şi sclintească piciorul.

Domnul Lenoir oferea, pentru a înlocui frumoasă sală a lui Moreau şi picturile lui Durameaux, o clădire cu o faţadă de 96 de picioare pe bulevard; o faţadă împodobită cu cariatide în chip de pilaştri, aşa fel ca să formeze trei uşi de intrare; opt coloane puse sub temelie; şi încă un basorelief deasupra capitelurilor, un balcon cu trei ferestre duble ornate de arhivolte.

Scena trebuia să aibă o deschidere de 36 de picioare, 72 picioare adâncime şi 84 picioare în lărgime, de la un perete la altul. Erau prevăzute foaiere împodobite cu oglinzi având o decoraţie simplă, dar de bun gust.

În toată lărgimea sălii, sub orchestră, domnul Lenoir intenţiona să păstreze un spaţiu de douăsprezece picioare pentru a pune un imens rezervor şi două pompe în serviciul cărora să funcţioneze douăzeci de gardieni. În sfârşit, culmea era că arhitectul cerea şaptezeci şi cinci de zile şi şaptezeci şi cinci de nopţi pentru a da sala în folosinţa publicului, nici un ceas mai mult sau mai puţin. Acest ultim punct păru o lăudăroşenie gasconă; la început s-a râs mult, dar regele făcu un calcul cu domnul Lenoir şi semnă totul. Domnul Lenoir se puse pe lucru şi îşi ţinu promisiunea. Sala fu terminată la termenul convenit.

Atunci publicul, care nu este niciodată satisfăcut sau liniştit, îşi zise că sala este din cherestea, că numai în felul ăsta s-a putut construi atât de repede, iar iuţeala constituie o dovadă de nereuşită, că în consecinţă, Opera cea nouă nu este solidă. Această sală, după care suspinaseră atâta, pe care curioşii o priviseră în voie cum se ridică grindă cu grindă, acest monument pe care întregul Paris venise să-l vadă înălţându-se în fiecare seară, ei bine, în această sală, când a fost gata, nimeni n-a vrut să intre. Cei mai îndrăzneţi, adevăraţi nesăbuiţi, îşi reţinură bilet pentru prima reprezentaţie cu *Adéle de Ponthieu* pe muzică de Pilcini, dar în acelaşi timp îşi făcură şi testamentul.

Văzând aceasta, arhitectul, dezolat, ceru sfatul regelui, care îi dădu o idee.

— Dacă există poltroni în Franţa — spuse maiestatea sa — apoi aceştia sunt cei ce plătesc; ei îşi dau bucuros o rentă de zece mii de livre şi se lasă striviţi de presă, dar nu vor să rişte să fie striviţi sub dărâmăturile tavanului. Lăsaţi-i pe aceştia şi invitaţi-i pe vitejii care nu plătesc. Regina mi-a dăruit un moştenitor; oraşul zburdă de bucurie. Anunţaţi că sărbătoriţi naşterea fiului meu, deschizând Opera cu un spectacol gratuit; şi dacă două mii cinci sute de persoane înghesuite, adică o medie de o sută cincizeci de mii de telegrame nu vă ajung să dovediţi soliditatea, rugaţi-i pe aceşti oameni de viaţă să se bâţâie niţel. Ştiţi, domnule Lenoir, că greutatea se împătreşte când cade pe patru degete mari. Cei două mii cinci sute de viteji vor. Cântări de patru ori mai mult dacă îi pui să danseze; deci daţi un bal după spectacol.

— Sire, vă mulţumesc — spuse arhitectul.

— Dar măi înainte gândeşte-te bine, vor fi grei.

— Sire, sunt sigur de ceea ce am făcut şi voi merge şi eu la bal.

— Eu — răspunse regele — făgăduiesc să asist la a doua reprezentaţie.

Arhitectul urmă sfatul regelui. Se reprezenta Adéle de Ponthieu în faţa a trei mii de plebei care aplaudară mai tare decât regii. Aceşti plebei doriră să şi danseze după spectacol, să se distreze cât mai vârtos. Aşa că ei îşi înzeciră greutatea în loc să o împătrească.

Nimic nu se clinti în sală.

Dacă era de temut o nenorocire, aceasta s-ar fi putut întâmpla la reprezentaţiile următoare, deoarece nobilii fricoşi umplură sala, această sală unde urmau să meargă la bal, trei ani de la deschidere, domnul cardinal de Rohan şi doamna de La Motte.

Aceasta era povestea pe care o datoram cititorilor noştri; acum să ne regăsim personajele.

Capitolul XXV Balul Operei

Balul era în toată strălucirea sa când cardinalul Louis de Rohan şi doamna Jeanne de La Motte se strecură pe furiş, mai ales prelatul, printre miile de dominouri şi măşti de toate felurile. Curând fură înghiţiţi de mulţime, în care dispărură cum dispar în marile vâltori vârtejurile observate o clipă de trecătorii de pe mal, imediat duse şi şterse de curent.

Două dominouri cot la cot, atât cât este cu putinţă să mergi cot la cot într-un asemenea talmeş-balmeş, încercau, unindu-şi forţele, să se împotrivească năvalei, dar, văzând că nu rezista, luară hotărârea să se refugieze sub loja reginei, unde mulţimea era mai puţin deasă şi unde, de altfel, zidul le oferea un punct de sprijin.

Domino negru şi domino alb, unul înalt, altul de talie mijlocie; unul bărbat, altul femeie; unul dând din mâini, altul întorcând capul într-o parte şi în alta. Aceste două dominouri erau prinse într-o conversaţie dintre cele mai însufleţite. Să ascultăm.

— Îţi spun, Oliva, că aştepţi pe cineva — repetă dominoul înalt. Gulerul tău nu mai este guler, este un fel de morişcă ce se întoarce nu numai la orice pală de vânt, ci după oricine trece pe lângă noi.

— Ei, ce doreşti?

— Cum? Ce doresc?

— Da, ce te tot miri că-mi sucesc capul în dreapta şi-n stânga? Nu de-asta am venit?

— Ba da, dar dacă îl suceşti şi pe al altora?...

— Ei bine, domnule, pentru ce vii la Operă?

— Pentru o mie de motive.

— Ei, da, voi, bărbaţii, dar femeile nu vin decât pentru unul singur.

— Care?

— Cel pe care l-ai spus, pentru a suci cât mai multe capete cu putinţă. M-ai adus la ba-lul Operei, sunt aici, resemnează-te!

— Domnişoară Oliva!

— A, nu striga! Ştii că strigătele tale nu mă înspăimânta şi, mai ales, fereşte-te să-mi rosteşti numele. Ştii că nimic nu este mai de prost gust decât să le spui oamenilor pe nume la balul Operei.

Dominoul negru făcu un gest mânios, care fu brusc întrerupt de venirea unui domino albastru, destul de voinic, destul de înalt şi bine făcut.

— Ah, domnule — spuse noul venit — las-o pe doamna să se amuze în voie. Ce naiba, doar nu-i în fiecare zi a treia joi din postul paştelui şi nu de fiecare a treia joi din postul paştelui vii la balul Operei!

— Nu-ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala — ripostă cu brutalitate dominoul negru.

— Ei, domnule — replică dominoul albastru — aminteşte-ţi o dată pentru totdeauna că puţină curtenie nu strică.

— Nu te cunosc — răspunse dominoul negru. De ce dracu m-aş purta cu mănuşi cu dumneata?

— Nu mă cunoşti? Fie, dar...

— Dar ce?...

— Dar eu te cunosc, domnule de Beausire.

La auzul numelui său, el care pronunţa cu uşurinţă numele altora, dominoul negru fremăta, lucru care se văzu după tremurul îndelung al glugii sale de mătase.

— A, nu te teme, domnule de Beausire — relua masca — nu sunt ceea ce gândeşti.

— Ei, drace! Ce gândesc eu? Nu cumva dumneata care ghiceşti numele oamenilor nu te mulţumeşti numai cu asta, ci ai pretenţia că le ghiceşti şi gândurile?

— Şi de ce nu?

— Atunci, ghici la ce mă gândesc acum. N-am văzut niciodată un vrăjitor şi mi-ar face într-adevăr plăcere să întâlnesc unul.

— O, ceea ce-mi ceri nu-i atât de greu pentru a merita un titlu pe care pari că-l acorzi cu prea mare uşurinţa.

— Spune-mi totuşi.

— Nu, găseşte altceva.

— Asta-mi va fi de ajuns. Hai ghiceşte!...

— Vrei?

— Da.

— Ei, bine, m-ai luat drept un agent al domnului de Crosne.

— Al domnului de Crosne?

— Ei, da, nu te gândeşti decât la asta, zău că da: al domnului de Crosne, locotenent de poliţie.

— Domnule...

— Binişor, dragă domnule Beausire. S-ar zice că, într-adevăr, cauţi o sabie.

— Bineînţeles că o caut.

— Doamne, ce fire războinică! Dar vino-ţi în fire, dragă domnule Beausire, ţi-ai lăsat sabia acasă şi bine-ai făcut. Să vorbim despre altceva. Vrei, te rog, să mă laşi să-i dau braţul doamnei?...

— Braţul doamnei?

— Da, doamnei. Se obişnuieşte la balul Operei sau am picat din Indii?

— Fără îndoială, acest lucru se obişnuieşte când îi convine cavalerului.

— Uneori este de ajuns ca acest lucru să-i convină doamnei, dragă domnule Beausire.

— Şi vrei să-i dai braţul pentru multă vreme?

— Ah, scumpul meu domn Beausire, eşti prea curios: poate pentru zece minute, poate pentru o oră, poate pentru toată noaptea...

— Vezi-ţi de treabă, domnule, îţi baţi joc de mine.

— Dragă domnule, răspunde da sau nu. Te învoieşti sau nu s-o iau pe doamna de braţ?

— Nu.

— Haide-haide, nu fi răutăcios.

— De ce?

— Pentru că, deoarece ai o mască, este inutil să-ţi mai pui una.

— Domnule!...

— Poftim, uite că te superi, dumneata care erai aşa de ascultător adineauri.

— Unde?

— În strada Dauphine.

— În strada Dauphine?! exclamă Beausire, uluit.

Oliva izbucni în râs.

— Taci, doamnă! scrâşni dominoul negru. Apoi, întorcându-se spre dominoul albastru: Nu înţeleg nimic din tot ce spui, domnule. Vorbeşte-mi în mod cinstit, dacă-i posibil.

— Dar, dragă domnule, mi se pare că nimic nu este mai cinstit decât adevărul, nu-i aşa, domnişoară Oliva?

— Va să zică mă cunoşti şi pe mine? făcu aceasta.

— Domnul nu ţi-a rostit oare numele cu glas tare, adineauri?

— Şi adevărul este... — interveni Beausire, revenind la subiect.

— Adevărul este că în clipa când erai gata s-o omori pe această biată doamnă, căci acum un ceas vroiai s-o omori, deci în clipa când erai gata s-o omori pe această biată doamnă, te-ai oprit în faţa zăngă-nitului a vreo douăzeci de ludovici.

— Destul, domnule!

— Fie! Îngăduie-mi s-o iau pe doamna de braţ. Dacă dumitale ţi-e destul.

— A, văd eu bine că doamna şi dumneata...

— Ei bine, doamna şi eu?...

— Vă înţelegeţi.

— Îţi jur că nu.

— Eh, parcă poţi să ştii? strigă Oliva.

— Şi, de altfel... — adăugă dominoul albastru.

— Cum, de altfel?

— Da, în cazul că ne-am înţelege, nu ar fi decât spre binele dumitale.

— Spre binele meu?

— Fără îndoială.

— Când spui ceva, trebuie s-o dovedeşti — zise cu mojicie Beausire.

— Bucuros.

— Ah, aş fi tare curios...

— Îţi voi dovedi — continuă dominoul albastru — că prezenţa dumitale aici îţi este la fel de vătămătoare pe cât ţi-ar fi de folos absenţa.

— Mie?

— Da, dumitale.

— În ce fel, te rog?

— Suntem membrii unei anumite academii, nu-i aşa?

— Eu?

— O, nu te supăra, dragă domnule Beausire, nu vorbesc de Academia franceză.

— Academie... academie... — bombăni cavalerul Olivei.

— Strada Pot-de-Fer, etajul de deasupra parterului, nu este exact, dragă domnule Beausire?

— Taci!

— Ba.

— Taci! Oh, ce tip dezagreabil eşti, domnule!

— Nu s-ar spune.

— De ce?

— Păi fiindcă nici dumneata nu crezi. Să ne întoarcem deci la această academie.

— Ei bine?

Dominoul albastru îşi scoase ceasul, un ceas frumos împodobit cu briliante, asupra căruia se opriră, ca două lentile în flăcări, cele două pupile ale lui Beausire.

— Ei bine? repetă acesta din urmă.

— Ei bine, într-un sfert de oră, la academia dumitale din stradă Pot-de-Fer, dragă domnule Beausire, se va discuta un mic proiect care va aduce un beneficiu de două milioane celor doisprezece adevăraţi asociaţi, dintre care unul eşti dumneata, domnule de Beausire.

— Şi dumneata un altul, dacă nu cumva...

— Sfârşeşte-ţi vorba.

— Dacă nu cumva eşti un turnător.

— Într-adevăr, te credeam un om inteligent, domnule de Beausire, dar văd cu durere că eşti un prost; dacă eram de la poliţie, te-aş fi prins şi răsprins de douăzeci de ori pentru treburi mai puţin onorabile decât această speculaţie de două milioane care va fi discutată la academie în câteva minute.

Beausire reflectă un moment.

— La dracu! Şi dacă n-ai dreptate? spuse el. Apoi răzgândindu-se; Ah, domnule, mă trimiţi în strada Pot-de-Fer!

— Da, te trimit în strada Pot-de-Fer...

— Ştiu foarte bine de ce.

— Spune.

— Ca să mă aresteze. Dar nu sunt atât de nebun...

— Încă o prostie.

— Domnule!

— Fără îndoială, dacă stă în puterea mea să fac ceea ce spui, dacă stă în puterea mea să ghicesc ceea ce se urzeşte la academia dumitale, de ce atunci ţi-aş cere permisiunea de a lua braţul doamnei? Nu. În acest caz aş face totul ca să fii arestat imediat şi, în felul acesta, am scăpa de dumneata, doamna şi cu mine; dar, dimpotrivă, totul cu blândeţe şi prin convingere, dragă domnule Beausire, aceasta este deviza mea.

— Nu cumva — strigă deodată Beausire, lăsând braţul Olivei — dumneata erai cel de pe canapeaua doamnei, de acum două ore? Hai, răspunde!

— Ce canapea? întrebă dominoul albastru, în vreme ce Oliva îl ciupi de vârful degetului mic. Nu cunosc, în materie de canapele, decât pe cea a domnului Cr£billon-fiul.

— De fapt, puţin îmi pasă — relua Beausire — motivele dumitale sunt reale, iată tot ce-mi trebuie. Spun reale, ar trebui să spun excelente. la deci braţul doamnei şi dacă-l împingi pe un bărbat galant la rele, să-ţi fie ruşine!

Dominoul albastru începu să râdă la epitetul bărbat galant cu care se gratifica atât de dezinvolt Beausire; apoi, bătându-l pe umăr, îi zise:

— Fii pe pace, trimiţându-te acolo, îţi dăruiesc cel puţin o sută de mii de livre; căci dacă nu te duci la academie astă-seară după obiceiul asociaţiei dumitale, vei fi scos din împărţeala, în vreme ce ducându-te...

— Ei bine, fie, la noroc! murmură Beausire şi, salutând cu o piruetă, dispăru.

Dominoul albastru luă în stăpânire braţul domnişoarei Oliva, devenit vacant prin dispariţia lui Beausire.

— Acum, între noi doi — spuse tânăra femeie. Te-am lăsat să-l aiureşti cum ţi-a plăcut pe acest biet Beausire, dar te previn ca eu voi fi mult mai greu de păcălit, căci te cunosc. Aşadar, dacă vrei să continui, găseşte ceva mai interesant, altfel...

— Nu cunosc ceva mai interesant pe lume decât povestea dumitale, dragă domnişoară Nicole — spuse dominoul albastru, strângând amical braţul rotund al drăgălaşei femei, care scoase un strigăt înăbuşit la numele pe care masca i-l şoptea la ureche. Dar îşi reveni imediat că o persoană obişnuită să nu se lase luată prin surprindere.

— O, Dumnezeule! Ce nume mai e şi acesta? întrebă ea. Nicole? Despre cine e vorba? Vrei poate să-mi spui aşa? În acest caz, vei naufragia chiar la ieşirea din poit, te vei lovi de prima stânca. Nu mă cheamă Nicole.

— Ştiu, acum, da, acum te cheamă Oliva. Nicole prea mirosea a provincie. În dumneata, ştiu foarte bine, sunt două femei: Oliva şi Nicole. Vom vorbi imediat şi de Oliva, dar mai întâi să vorbim de Nicole. Ai uitat când răspundeai la acest nume? Nu-mi vine să cred. Ah, scumpa mea copilă, numele de fată tânără îl păstrezi, da, îl păstrezi, dacă nu pentru alţii, cel puţin pentru tine, în fundul sufletului, oricare ar fi celălalt nume pe care ai fost obligată să-l iei pentru că primul să fie dat uitării. Biata Oliva! Fericită Nicole!

În acel moment, un val de măşti îi izbi ca talazul unui ocean pe cei doi ce se plimbau înlănţuiţi şi Nicole sau Oliva se văzu silită, aproape fără voie, să se strângă cât mai mult lângă însoţitorul ei.

— Vezi — îi spuse ei — vezi toată această mulţime pestriţă, vezi toate aceste grupuri care se înghesuie unul în altul, ca să soarbă sub glugi cuvintele curtenitoare sau de dragoste pe care le schimbă; vezi aceste grupuri care se fac şi se desfac, unele râzând, altele cu mustrări? Toţi aceşti oameni au poate tot atâtea nume ca şi dumneata şi mulţi ar fi uimiţi dacă le-aş spune nume de care ei îşi amintesc cu siguranţă, dar care cred că au fost uitate.

— Ai spus: "Biata Oliva!"...

— Da.

— Deci dumneata nu crezi că sunt fericită?

— Ar fi greu să fi fericită cu un om ca Beausire.

Oliva suspină.

— Aşadar, nu sunt! spuse ea.

— Cu toate astea îl iubeşti?

— Oh, în mod rezonabil.

— Dacă nu-l iubeşti, părăseşte-l.

— Nu.

— De ce?

— Pentru ca îndată ce-l voi părăsi, voi regreta.

— Îl vei regreta?

— Mă tem că da.

— Şi ce ai putea să regreţi la un beţiv, la un cartofor, la unul care te bate, la un excroc care într-o zi va fi tras pe roată în Piaţa Greve?

— Poate n-ai să înţelegi ceea ce am să-ţi spun.

— Spune totuşi.

— Voi regreta zgomotul pe care-l face în jurul meu.

— Ar fi trebuit să ghicesc. Iată ce-nseamnă să-ţi fi petrecut tinereţea cu oameni prea tăcuţi.

— Îmi cunoşti tinereţea?

— Perfect.

— Ah, dragă domnule! exclamă Oliva, râzând şi întorcând capul, cu un aer sfidător.

— Te îndoieşti?

— Nu mă îndoiesc, sunt sigură.

— Atunci hai să vorbim despre tinereţea dumitale, domnişoară Nicole.

— Să vorbim; dar te-anunţ că nu-ţi voi răspunde.

— Nici nu am nevoie.

— Aştept.

— Nu voi începe cu copilăria, perioadă care nu contează în viaţă, voi începe cu adoles-cenţa, cu clipa când ţi-ai dat seama că Dumnezeu ţi-a dat o inimă ca să iubeşti.

— Ca să iubesc pe cine?

— Să-l iubeşti pe Gilbert.

La acest nume, un fior îi trecu prin vine şi dominoul albastru o simţi tremurând pe tânăra femeie la braţul său.

— Ah! exclamă ea. Cum de ştii, Dumnezeule? Şi se opri deodată, aţintindu-şi, de dincolo de mască ochii cu o emoţie de nedescris, spre dominoul albastru. Dominoul albastru rămase mut. Oliva, sau mai exact Nicole, suspină. Oh, domnule — spuse — fără să încerce să lupte mai

departe, ai rostit un nume plin de amintiri pentru mine. Îl cunoşti deci pe acest Gilbert.

— Da, deoarece îţi vorbesc despre el.

— Vai!

— Un bărbat fermecător, pe legea mea! Îl iubeai?

— Era frumos. Nu... nu-i asta... eu îl găseam frumos. Era inteligent, era egalul meu prin naştere. Nu, de data asta, mai ales, mă înşel. Egal, nu, niciodată. Atâta timp cât Gilbert va vroi, nici o femeie nu-i va fi egală.

— Nici chiar...

— Nici chiar cine?

— Nici chiar domnişoara de Ta...?

— Oh, ştiu ce vrei să spui — îl întrerupse Nicole. Eşti foarte la curent, domnule, văd; da, iubea pe cineva mai presus decât biata Nicole.

— Mă opresc, vezi.

— Da, da, cunoşti secrete teribile, domnule — zise Oliva, tresărind. Acum... Ea îl privi pe necunoscut, voind parcă să citească dincolo de mască sa. Acum ce a devenit?

— Cred că dumneata poţi s-o spui mai bine ca oricine.

— De ce, Dumnezeule?

— Pentru că dacă el te-a urmărit de la Taverney la Paris, dumneata l-ai urmărit de la Paris la Trianon.

— Da, este adevărat, dar sunt zece ani de atunci; aşa că nu despre acest timp vorbesc. Vorbesc despre cei zece ani care s-au scurs de când am fugit şi el a dispărut. Dumnezeule! Se întâmplă atâtea lucruri în zece ani! Dominoul albastru păstră tăcerea. Te rog — insistă Nicole, aproape implorând — spune-mi ce a devenit Gilbert? Taci, întorci capul. Poate această amintire te supără, te întristează.

De fapt, dominoul albastru, nu întorsese capul, ci îl lăsase jos, ca şi cum amintirile ar fi fost o povară prea grea.

— Rosteşte mai încet numele — o sfătui dominoul albastru. N-ai băgat de seamă că nici eu nu o fac?

— Când era atât de îndrăgostit — continuă Oliva, cu un suspin — că fiecare arbore din Trianon îi ştia iubirea...

— Ei bine, dumneata nu-l mai iubeai?

— Eu, dimpotrivă, mai mult ca niciodată; această dragoste m-a pierdut. Sunt frumoasă, sunt mândră şi când vreau, sunt insolentă. Mai curând mi-aş pune capul pe butuc, decât să las să se creadă că mi l-am plecat.

— Ai caracter, Nicole.

— Da, am avut... pe vremea aceea — spuse tânăra fată, suspinând.

— Conversaţia te întristează?

— Nu, dimpotrivă, îmi face bine să vorbesc despre tinereţe. Unele vieţi sunt ca râurile: apa cea mai tulbure are un izvor limpede. Continuă şi nu da atenţie unui biet suspin rătăcit care îmi scapă din piept.

— Oh! exclamă dominoul albastru, cu o mişcare uşoară care trăda un zâmbet mijind sub mască. Despre dumneata, despre Gilbert şi despre o altă persoană ştiu, biata mea copilă, tot ce ştii şi dumneata.

— Atunci — strigă Oliva — spune-mi de ce a fugit Gilbert la Trianon; şi dacă-mi spui...

— Vei fi convinsă? Ei bine, n-o să-ţi spun şi vei fi şi mai convinsă.

— Cum asta?

— Întrebându-mă de ce a părăsit Gilbert Trianonul, nu vrei să verifici că spun adevărul, ci vrei să afli un lucru pe care nu-l ştii.

— Este adevărat Deodată, ea tresări mai tare ca oricând şi, strângându-şi mâinile sale încleştate, spuse: Dumnezeule! Dumnezeule!

— Ce este?

Nicole păru că reuşeşte să înlăture gândul care o făcuse să aibă această reacţie.

— Nimic.

— De acord, vroiai să mă întrebi ceva.

— Da, spune-mi drept, ce a devenit Gilbert.

— Nu ai auzit spunându-se că a murit?

— Da, dar...

— Ei bine, a murit.

— E mort? zise Nicole, părând a se îndoi.

Apoi, cu o tresărire care semăna cu prima: Te implor, domnule, îmi faci un serviciu?

— Două, zece, câte vrei, scumpa mea Nicole.

— Te-am văzut la mine, sunt două ore, nu-i aşa, dumneata erai?

— Fără îndoială.

— Acum două ore nu încercai să te ascunzi de mine.

— Deloc; dimpotrivă, căutam să fiu cât mai bine văzut.

— Oh, nebună, nebună ce sunt! Eu care te-am privit atâta. Nebună, nebună, proastă! Femeie, nimic mai mult decât femeie, cum spunea Gilbert!

— Ei bine, nu-ţi mai smulge frumosul dumitale păr. Linişteşte-te.

— Nu. Vreau să mă pedepsesc pentru că te-am privit fără să te văd.

— Nu te înţeleg.

— Vreau să-ţi cer ceva.

— Cere.

— Scoate-ţi masca.

— Aici? Imposibil.

— A, nu teamă de a fi văzut şi de alţi ochi decât ai mei te împiedică; căci în spatele acestei coloane, în umbra acestei galerii, nimeni în afară de mine nu te va vedea.

— Atunci ce altceva mă împiedică?

— Ţi-e teamă că te voi recunoaşte.

— Pe mine?

— Şi că voi striga: "Tu eşti Gilbert!"

— Bine ai spus: "Nebună! Nebună!

— Scoate-ţi masca.

— Ei bine, fie; dar cu o condiţie...

— O accept dinainte.

— Dacă voi vrea şi eu, la rândul meu, să scoţi masca...

— O voi scoate. Dacă nu mi-o scot, poţi să mi-o smulgi. Dominoul albastru nu se lăsă rugat prea mult; se duse în ungherul întunecos pe care i-l arătase tânăra femeie şi, ajuns acolo, îşi scoase masca, apoi se opri în faţa Olivei, care îl sorbi din priviri timp de un minut.

— Vai, nu — zise ea, bătând din picior şi înfigându-şi unghiile în palme. Vai, nu, nu este Gilbert.

— Cine sunt?

— Ce-mi pasă de vreme ce nu eşti el!...

— Şi dacă aş fi fost Gilbert? întrebă necunoscutul punându-şi masca.

— Dacă ai fi fost Gilbert?! strigă tânără, cu patimă.

— Da.

— Dacă mi-ar fi spus: "Nicole, Nicole, aminteşte-ţi de Taverney-Maison-Rouge". Oh, atunci!

— Atunci?...

— N-ar mai fi existat nici un Beausire pe lume.

— Ţi-am spus, scumpa mea copilă, că Gilbert a murit.

— Poate; că aşa e mai bine — suspină Oliva.

— Da, Gilbert nu te-ar fi iubit, chiar aşa frumoasă cum eşti.

— Vrei să apui că Gilbert mă dispreţuia?

— Nu, mai mult, se temea de dumneata.

— E cu putinţă. Aveam în mine ceva din el şi el se cunoştea atât de bine, încât îl înfricoşam.

— Aşadar, cum ziceai, poate că-i mai bine c-a murit.

— De ce repeţi vorbele mele? În gura dumitale, ele mă jignesc. De ce e mai bine c-a murit, spune?

— Pentru că astăzi, draga mea Oliva, vezi că renunţ la Nicole, pentru că astăzi, draga mea Oliva, ai în perspectivă un viitor fericit, bogat, strălucitor.

— Crezi?

— Da, dacă eşti hotărâtă să faci totul ca s-ajungi la scopul despre care îţi vorbesc.

— Fii liniştit.

— Numai că... nu trebuie să suspini cum ai suspinat adineauri.

— Fie. Suspinam pentru Gilbert; şi cum nu sunt doi Gilberţi pe lume, deoarece Gilbert e mort, n-am să mai suspin.

— Gilbert era tânăr; avea defectele şi calităţile tinereţii. Astăzi...

— Gilbert nu-i mai bătrân astăzi decât acum zece ani.

— Nu, fără îndoială, deoarece Gilbert e mort.

— Vezi bine, e mort; cei ca Gilbert nu îmbătrânesc, ci mor.

— Ah! exclamă necunoscutul. O, tinereţe! O, curaj! O, frumuseţe! Sămânţa veşnică de iubire, de eroism şi de devotament, cel ce te pierde, pierde de fapt viaţa. Tinereţea este raiul, cerul, totul. Ceea ce Dumnezeu ne dă pe urmă nu-i decât o tristă compensaţie a tinereţii. Cu eît le dă mai mult oamenilor după ce tinereţea a trecut, cu atât a crezut că trebuie să-i despăgubească. Da, nimic nu înlocuieşte, Dumnezeule mare, comorile pe care această tinereţe le dă omului.

— Gilbert ar fi gândit şi el ceea ce dumneata exprimi atât de bine — spuse Oliva. Dar destul cu acest subiect.

— Da, să vorbim despre dumneata.

— Să vorbim despre ce doreşti dumneata.

— De ce ai fugit cu Beausire?

— Pentru că voiam să părăsesc Trianonul şi trebuia să fug cu cineva. Mi-era cu nepu-tinţă să rămân mai departe, pentru Gilbert, ceva mai mult decât nimic, un rest de afecţiune dispreţuită.

— Zece ani de fidelitate din orgoliu — spuse dominoul albastru. Ah, ce scump ai plătit această vanitate! Oliva începu să râdă. Ştiu de ce râzi — rosti grav necunoscutul — râzi fiindcă un om care pretinde că ştie totul, te acuză de a fi rămas credincioasă zece ani, când nici prin gând nu ţi-a trecut să te faci vinovată de un cusur atât de ridicol. Ah, Dumnezeule, dacă este vorba de fidelitate materială, biată femeie, ştiu ce să cred! Da, ştiu că ai fost în Portugalia cu Beausire, că ai stat doi ani acolo, că ai plecat apoi în India fără Beausire, cu un căpitan de fregată care te-a ascuns în cabina lui şi te-a lăsat la Chandernagor, pe continentul asiatic, când s-a întors în Europa. Ştiu că ai avut la dispoziţie două milioane de rupii în casa unui nabab care te-a închis după trei rânduri de gratii. Ştiu că ai fugit cu ajutorul unui sclav. În sfârşit, bogată, căci luaseşi cu dumneata două brăţări de perle fine, două diamante şi trei rubine mari, te-ai întors în Franţa pe la Brest, unde, în port, soartă rea a vrut să-l întâlneşti din nou pe Beausire, care era cât pe aci să leşine recunoscându-te, arsă de soare şi slăbită, cum te întorceai în Franţa, sărmană exilată.

— Ah! exclamă Nicole. Cine eşti, pentru Dumnezeu, de ştii toate acestea?

— Ştiu, în fine, că Beausire te-a luat, a jurat că te iubeşte, a vândut pietrele pe care le aveai şi te-a adus la sapă de lemn... ştiu că îl iubeşti, că cel puţin o spui şi că, deoarece iubirea e izvorul tuturor fericirilor, trebuie că eşti femeia cea mai fericită din lume.

Oliva plecă fruntea, sprijinidu-şi-o în palme şi două lacrimi i se prelinseră, ca nişte perle lichide, mai preţioase poate decât acelea ale brăţărilor sale şi pe care, cu toate acestea, nimeni, vai, nu ar fi vrut să le cumpere de la Beausire.

— Pe această femeie atât de mândră, pe această femeie atât de fericită — spuse ea — ai

cumpărat-o astă-seară cu vreo cincizeci de ludovici.

— O, este prea puţin, doamnă, ştiu bine — replică necunoscutul, cu acea graţie deosebită şi acea curtoazie perfectă care nu-l părăseşte niciodată pe bărbatul de lume, chiar când vorbeşte cu ultima curtezană.

— Ba dimpotrivă, este mult prea mult, dragă domnule; şi m-a surprins cu adevărat, vă jur, că o femeie ca mine mai valorează cincizeci de ludovici.

— Valorezi mult mai mult decât atât, am să ţi-o dovedesc. Nu-mi răspunde nimic fiindcă nu mă înţelegi. Şi-apoi... — adaugă necunoscutul, aplecându-se spre ea...

— Şi-apoi?...

— Şi-apoi, în clipa asta trebuie să fiu foarte atent.

— Deci, trebuie să tac?

— Nu, din contră, vorbeşte-mi.

— Despre ce?

— Despre ce vrei! Spune-mi cele mai inutile lucruri din lume, puţin îmi pasă, numai, să părem preocupaţi.

— Fie! Eşti însă un om ciudat.

— Dă-mi braţul şi să mergem.

Şi trecură printre grupuri, ea mlădiindu-şi talia fină şi făcând cu capul, elegant chiar şi sub glugă şi cu gâtul, graţios chiar sub domino, mişcări pe care un cunoscător le putea invidia, căci la balul Operei, în acea vreme de vitejii galante, trecătorul urmărea cu ochii mersul unei femei cu tot atâta interes cum urmăresc astăzi unii amatori mersul unui cal frumos. După câteva minute, Oliva îndrăzni să pună o întrebare.

— Taci! zise necunoscutul. Sau mai degrabă vorbeşte, dacă vrei, tot ce vrei, numai nu mă obligă să-ţi răspund. În timp ce vorbeşti însă, schimbă-ţi vocea, tine capul drept şi atinge-ţi gâtul cu evantaiul.

Ea ascultă. În acest moment, cei doi trecură pe lângă un grup parfumat, în mijlocul căruia, un bărbat cu o statură elegantă, cu talie zveltă şi mândră, vorbea celor trei care-l însoţeau şi care păreau să-l asculte cu respect.

— Cine este acest tânăr? întrebă Oliva. Ce fermecător este dominoul gri-argintiu.

— Este domnul conte d'Artois — răspunse necunoscutul — dar nu mai vorbi, te implor!

În clipa când Oliva, cu desăvârşire uluită de ilustrul nume pe care îl rostise dominoul albastru, se aşeza în aşa fel încât să vadă cât mai bine şi se ţinea dreaptă, după recomandaţia repetată de mai multe ori, două alte dominouri se desprinseră dintr-un grup vorbăreţ şi zgomotos şi se refugiară într-un loc de unde lipseau băncile. Aici era un fel de insulă pustie, ale cărei maluri erau încălcate la intervale de grupuri de plimbăreţi scăpaţi din centru spre margini.

— Sprijiniţi-vă cu spatele de acest stâlp, contesă — spuse încet o voce care îl impresiona pe dominoul albastru.

Aproape în aceeaşi clipă, un uriaş domino portocaliu, a cărui înfăţişare îndrăzneaţă îl indică a fi mai degrabă un om de acţiune decât un curtezan agreabil, străbătu mulţimea şi-i spuse dominoului albastru:

— El este.

— Bine — răspunse acesta. Şi cu un gest concedie dominoul portocaliu. Ascultă-mă — spuse apoi la urechea Olivei — micuţă prietenă, vom începe să ne distrăm puţin.

— O doresc din toată inima, căci m-ai întristat de două ori: prima dată când mi l-ai luat pe Beausire, care mă face întotdeauna să râd, a doua oară vorbindii-mi despre Gilbert, care de atâtea ori mă face să plâng.

— Voi fi pentru dumneata şi Gilbert şi Beausire — zise cu gravitate dominoul albastru.

— Oh! suspină Nicole.

— Nu-ţi cer să mă iubeşti, îţi cer să primeşti viaţa pe care am să ţi-o ofer, adică să-ţi îndeplineşti toate capriciile, cu condiţia ca din timp în timp să te supui şi alor mele. Iată unul din ele:

— Care?

— Dominoul negru pe care-l vezi este un german, prieten cu mine.

— Ah!

— Un perfid care a refuzat să vină la bal cu mine, sub pretext că are o migrenă.

— Şi căruia dumneata, de asemenea, i-ai spus că nu vei veni.

— Bineînţeles.

— Este cu o femeie?

— Da.

— Cu cine?

— N-o cunosc. Ne vom apropia şi ne vom preface că eşti nemţoaică; dumneata nu vei deschide gura, de teamă că el să nu-şi dea seama că eşti parizian că get-beget.

— Foarte bine. Şi-l vei face curios?

— A, poţi fi sigură. Haide, începe prin a mi-l arăta cu vârful evantaiului.

— Cum asta?

— Da, foarte bine; şi vorbeşte-mi la ureche.

Oliva ascultă cu o docilitate şi o inteligenţă care îl fermecară pe însoţitorul său. Dominoul negru, obiectul acestei demonstraţii, sta întors cu spatele la sală şi discuta cu doamna care îl însoţea. Aceasta, ai cărei ochi scânteiau sub mască, observă gestul Olivei.

— Monseniore, iată două măşti care se ocupă de noi — spuse ea încet.

— Nu vă fie teamă, contesă; imposibil să fim recunoscuţi. Şi pentru că tot suntem pe calea pierzării, lăsaţi-mă să vă repet că nu am văzut nici o siluetă atât de încântătoare ca a dumneavoastră, nici o privire atât de strălucitoare, îngăduiţi-mi să vă spun...

— Tot ce se spune sub o mască...

— Nu, contesă; tot ce se spune sub...

— Opriţi-vă, veţi ajunge în iad... şi-apoi, ne paşte o primejdie şi mai mare: spionii noştri ne-ascultă.

— Doi spioni?! exclamă cardinalul, emoţionat.

— Da, uite-i că se hotărăsc... se apropie...

— Schimbaţi-vă vocea, contesă, dacă trebuie să vorbiţi.

— Şi dumneavoastră, monseniore,..

Oliva şi dominoul albastru se apropiau, într-adevăr. Acesta din urmă se adresă cardinalului:

— Mască... începu el. Apoi se aplecă la urechea Olivei, care îi fă cu semn de încuviinţare.

— Ce vrei? întrebă cardinalul, schimbându-şi vocea.

— Doamna care mă însoţeşte mă însărcinează să-ţi pun mai multe întrebări — zise dominoul albastru.

— Spune repede — se precipită domnul de Rohan.

— Şi să fie cât mai indiscrete — adaugă cu o voce cântătoare doamna de La Motte.

— Atât de indiscrete, încât tu nici nu le vei auzi, curioaso — replică dominoul albastru. Şi se aplecă încă o dată la urechea Olivei, care îi făcu jocul.

Atunci necunoscutul, într-o germană ireproşabilă, îi adresă cardinalului această întrebare:

— Monseniore, sunteţi îndrăgostit de femeia care vă însoţeşte?

Cardinalul tresări.

— Aţi spus monseniore? întrebă el.

— Da, monseniore.

— Te-nşeli. Nu eu sunt acela pe care-l cauţi.

— Oh, ba da, domnule cardinal; nu tăgăduiţi, este inutil; căci chiar dacă eu nu v-aş recunoaşte, doamna căreia îi sunt cavaler mă însărcinează să vă spun că vă recunoaşte perfect de bine. Se aplecă

spre Oliva şi-i şopti încet de tot: Fă semn că da. Fă acest semn ori de câte ori îţi strâng braţul.

Ea făcu semnul cerut.

— Mă uluiţi — răspunse cardinalul, cu totul dezorientat. Cine este această doamnă care vă însoţeşte?

— Oh, monseniore, am crezut că aţi recunoscut-o. Ea v-a descoperit imediat. Este drept că gelozia...

— Doamna este geloasă pe mine?! exclamă cardinalul.

— Nu spunem asta — rosti necunoscutul, cu un fel de măreţie.

— Ce tot zice? întrebă cu interes doamnă de La Motte, pe care acest dialog german, deci de neînţeles pentru ea, o intriga în cel mai înalt grad.

— Nimic, nimic.

Doamna de La Motte, bătu din picior cu nerăbdare.

— Doamnă — se adresă atunci cardinalul Olivei. Rostiţi doar un cuvânt şi promit că voi şti cine sunteţi după acest singur cuvânt.

Domnul de Rohan vorbise în germană; Oliva nu pricepu nimic şi se aplecă spre dominoul albastru.

— Vă conjur, doamnă, nu vorbiţi! exclamă acesta. Misterul incită curiozitatea cardinalului. El adăugă:

— Cum? Un singur cuvânt german?! Asta doar n-ar compromite-o deloc pe doamna.

Dominoul albastru, prefăcându-se că ascultă poruncile Olivei, răspunse imediat:

— Domnule cardinal, iată chiar cuvintele doamnei: "Cel al cărui gând nu veghează neîncetat, cel a cărui închipuire nu înlocuieşte în fiece clipă prezenţa obiectului iubit — acela nu iubeşte; ar greşi dacă ar spune-o".

Cardinalul păru şocat de sensul acestor cuvinte. Întreaga lui atitudine exprima în cel mai înalt grad surpriza, respectul, devotamentul

înflăcărat, apoi braţele îi căzură de-a lungul trupului.

— E cu neputinţă... — murmură el în franceză.

— Ce este cu neputinţă? întrebă doamna de La Motte, care, din toată conversaţia, prin-sese, lacomă, din zbor, aceste singure cuvinte.

— Nimic, doamnă, nimic... — bolborosi prelatul.

— Monseniore, cred că mă lăsaţi să joc un rol trist — ripostă ea, înciudată şi lăsă braţul cardinalului.

Acesta nu numai că nu se grăbi s-o ia din nou de braţ, dar păru că nici n-a băgat de seamă, atât de mare era interesul său pentru doamna germană.

— Doamnă — i se adresă el acesteia din urmă, mereu ţeapănă şi nemişcată sub scutul ei de satin — cuvintele pe care însoţitorul dumneavoastră mi le-a rostit în numele dumnea-voastră... sunt versuri germane pe care le-am citit într-o casă care vă este cunoscută, poate?

Necunoscutul strânse braţul Olivei.

— Da — încuviinţă Oliva dând din cap.

Cardinalul tremura.

— Această casă — continuă el şovăind — nu se numeşte Schönbrunn?

— Da — repetă Oliva.

— Ele au fost scrise pe o masă de cireş, cu o pană de aur de către o augustă mână?

— Da — făcu din nou Oliva.

Cardinalul se opri. O totală transformare se produse în toată fiinţa sa. Se clătină şi întinse mâna pentru a găsi un sprijin. Doamna de La Motte aştepta la doi paşi sfârşitul acestei scene ciudate. Braţul cardinalului se lăsă pe cel al dominoului albastru.

— Şi iată urmarea... — spuse aceasta. "Dar cel care vede pretutindeni obiectul iubirii sale, care îl ghiceşte după o floare, după un parfum sub văluri de nepătruns, acela poate să tacă, glasul său

sălăşluieşte în inimă şi este de ajuns ca o altă inimă s-o asculte pentru a fi fericit."

— Ah, dar aici se vorbeşte germana! exclamă deodată o voce tânără şi proaspătă dintr-un grup care se apropiase de cardinal. Să vedem ce se petrece; înţelegeţi germana, domnule mareşal?

— Nu, monseniore.

— Dar dumneata, Charny?

— Eu, da, alteţă.

— Domnul conte d'Artois! murmură Oliva strângându-se lângă dominoul albastru, deoa-rece cele patru măşti se apropiau din ce în ce mai mult de ea.

În momentul acela, orchestra atacă o arie zgomotoasă şi praful de pe podea, pudra din pieptănături se ridică în nori irizaţi deasupra candelabrelor aprinse care aureau acesta ceaţă chihlimbarie şi rozã. În vârtejul dansului măştile se ciocniră de dominoul albastru.

— Fiţi atenţi, domnilor! zise el, autoritar.

— Domnule — răspunse prinţul, păstrându-şi masca — vedeţi bine că ne împing alţii. Scuzaţi-ne, doamnelor!

— Să plecăm, să plecăm, domnule cardinal — murmură în şoaptă doamna de La Motte.

Într-o clipă, gluga Olivei fu trasă pe spate de o mână nevăzută, masca se deznodă şi căzu. Trăsăturile i se zăriră o clipă în penumbra acelui ungher mai ascuns al sălii. Dominoul albastru scoase un strigăt de prefăcută nelinişte; Oliva, un strigăt de autentică spaima. Trei sau patru exclamaţii de uimire răspunseră acestor două strigăte. Cardinalul simţi că leşină. Dacă ar fi căzut în clipa aceea, ar fi căzut în genunchi. Doamna de la Motte îl susţinu. Un val de măşti luate de curent îl despărţi pe contele d'Artois de cardinal şi de doamna de La Motte. Iute ca fulgerul, dominoul albastru trase la loc gluga Olivei şi-i prinse masca, apoi, apropiindu-se de cardinal şi strângându-l de mână, îi spuse:

— Iată, domnule, o nenorocire ireparabilă; vă daţi seama că onoarea acestei doamne se află în mâinile dumneavoastră.

— Ah, domnule, domnule... — îngăimă prinţul Louis, înclinându-se. Şi îşi trecu peste fruntea şiroind de năduşeală o batistă care îi tremura în mână.

— Să plecăm repede — spuse Olivei dominoul albastru. Şi dispărură.

"Acum ştiu ceea ce cardinalul credea că este cu neputinţă — îşi spuse doamna de La Motte. A luat-o pe această femeie drept regina şi iată efectul pe care îl produce asupra lui asemănarea. Preabine! Încă un lucru demn de reţinut".

— Vreţi să plecăm, contesă? întrebă domnul de Rohan, cu voce slabă.

— Cum doriţi, monseniore — răspunse liniştită Jeanne.

— Nu mi se pare prea interesant aici, nu-i aşa?

— A, nu, nici mie.

Şi cu mare greutate îşi croiră drum printre grupurile celor ce stăteau de vorbă. Cardinalul, înalt fiind, privea în toate părţile, încercând să regăsească năluca dispărută. Da, din clipa aceea, dominourile albastre, roşii, galbene, verzi şi cenuşii dansau prin faţa ochilor săi într-o ceaţa luminoasă, amestecându-şi nuanţele ca într-o prismă. De departe, totul era albastru pentru bietul senior, de aproape, nu vedea nimic. În această stare ajunse la trăsura care-l aştepta pe el şi pe însoţitoarea lui. Trăsura mergea de cinci minute şi prelatul încă nu-i adresase Jeannei nici un cuvânt.

Capitolul XXVI Safo

Doamna de La Motte, care nu-şi pierduse cumpătul, îl scoase pe prelat din reveria sa.

— Unde mă duce această trăsură? întrebă ea.

— Contesă, nu vă fie teamă — răspunse cardinalul. Aţi plecat din casa dumneavoastră; ei bine, trăsura vă aduce înapoi.

— Casa mea?... Din cartierul Saint-Antoine?

— Da, contesă... O casă mult prea mică pentru un farmec atât de mare!

Rostind aceste vorbe, prinţul luă mâna contesei şi o încălzi cu un sărut curtenitor. Caleaşca se opri dinaintea căsuţei unde un farmec atât de mare avea să încerce să încapă. Jeanne sări sprintenă din trăsură; cardinalul se pregătea s-o urmeze.

— Nu e cazul să vă osteniţi, monseniore — îi spuse îndrăcită femeiuşcă.

— Cum adică, contesă? Nu merită să mă ostenesc pentru a petrece câteva ceasuri cu dumneavoastră?...

— Şi să dormiţi cu mine, nu-i aşa, monseniore? preciză Jeanne.

— Bănuiesc că aveţi mai multe camere de dormit, contesă.

— Pentru mine, da, însă nu pentru dumneavoastră...

— Nu pentru mine?...

— Nu încă — replică ea, cu un aer atât de graţios şi de provocator, încât însemna mai mult decât o făgăduială.

— Atunci, adio! zise cardinalul, prins atât de bine în joc, încât uită pentru o clipă de toa-te cele întâmplate la bal.

— La revedere, monseniore!..

"De fapt, o plac şi mai mult aşa" — îşi zise el în timp ce trăsura o luă din loc.

Jeanne intră singură în noua ei locuinţă. Şase lachei, al căror somn fusese întrerupt de ciocanul

de la poartă, se aliniară în vestibul. Jeanne îi privi pe rând, cu acel aer de superioritate calmă pe care-l au toţi cei bogaţi.

— Şi cameristele? întrebă ea.

Unul dintre valeţi înainta respectuos.

— Două cameriste o aşteaptă pe doamna în cameră — spuse el.

— Cheamă-le!

Valetul se supuse. Două femei sosiră după câteva minute.

— Unde dormiţi de obicei? le întrebă Jeanne.

— Păi... încă nu avem obiceiuri — replică cea mai în vârstă. Vom dormi unde va hotărî doamna.

— Unde sunt cheile apartamentului?

— Iată-le, doamnă!

— Bine, în noaptea asta nu veţi dormi aici. Femeile îşi priviră surprinse stăpâna.

— Aveţi unde dormi?

— Fără îndoială, doamnă, deşi este cam târziu; totuşi dacă doamna doreşte să rămână singură...

— Aceşti domni vă vor însoţi — adăugă contesa, concediindu-i pe cei şase valeţi, mai mulţumiţi decât cameristele.

— Şi... când să ne întoarcem? întrebă unul dintre ei cu sfială.

— Mâine la prânz.

Cei şase valeţi şi cele două femei se priviră o clipă; apoi, supravegheaţi de ochiul poruncitor al Jeannei, se îndreptară spre uşă. Jeanne îi conduse până afară şi, înainte de a închide uşa, adăugă: A mai rămas cineva în casă?

— Dumnezeule, fiu, doamnă, nimeni. Este cu neputinţă ca doamna să rămână atât de singură; cel puţin o femeie să vegheze pe coridoare, în bucătărie, n-are importanţă unde, dar să vegheze.

— Nu am nevoie de nimeni.

— Poate să izbucnească un incendiu, doamna ar putea să se simtă rău...

— Noapte bună, plecaţi cu toţii.

Îşi scoase punga: Şi luaţi asta ca să beţi un pahar pentru mine — adăugă ea.

Un murmur vesel de mulţumire a fost singurul răspuns, ultimul cuvânt al slujitorilor. Toţi dispărură ploconindu-se până la pământ.

Jeanne ascultă ce spun de cealaltă parte a uşii; slugile îşi repetau una alteia că soarta le dăruise o stăpână cam trăsnită. După ce zgomotul vocilor şi al paşilor se mistuiră în depărtare, Jeanne trase zăvoarele şi rosti cu un aer triumfător:

— Singură! Sunt singură la mine acasă!

Aprinse o lumânare la un sfeşnic cu trei braţe ce se afla în vestibul şi ferecă şi uşa masivă a acestei anticamere. Atunci începu o scenă ciudată şi mută care ar fi interesat în mod deosebit pe spectatorul nocturn pe care fantezia poetului îl poartă în zbor pe deasupra oraşelor şi palatelor. Jeanne îşi vizita domeniile; admira încăpere cu încăpere, toată această locuinţă ale cărei detalii căpătau în ochii ei o valoare uriaşă, după ce egoismul proprietarului înlocuise curiozitatea trecătorului.

Parterul, tapisat în întregime, îmbrăcat în lemn, se compunea dintr-o sală de baie, oficii, sufragerii, trei saloane şi două cabinete de primire. Mobilierul acestor vaste camere nu era bogat ca cel al doamnei Guimard sau cochet ca cel al prietenelor domnului de Soubise, dar respira luxul unui mare senior; nu era nou. Casă i-ar fi plăcut mai puţin Jeannei dacă ar fi fost mobilată în ajun, special pentru ea. Toate aceste bogăţii antice, dispreţuite de către doamnele la modă, aceste minunate mobile de abanos sculptat, candelabre cu ciucuri de cristal, ale căror braţe aurite zvârleau din mijlocul luminărilor trandafirii crini strălucitori, orologii gotice, capodopere cizelate în email, paravane brodate cu siluete chinezeşti, enorme vaze japoneze pline cu flori rare, ornamente deasupra uşilor în tonuri cenuşii sau în culori puse de penelul lui Boucher{8} sau al lui

Watteau[{9}], toate acestea o lăsau în extaz pe noua proprietară.

Ici, pe un şemineu, două salamandre aurite înălţau jerbe de coral în ramurile cărora atârnau ca nişte fructe toate fanteziile giuvaergiilor din acea epocă. Colo, pe o consolă de lemn aurit cu suportul de marmură albă, un elefant uriaş de jad cu urechile străpunse de zeci de cercei cu safire, susţinea un turn ticsit de parfumuri şi flacoane. Cărţi pentru femei, cu filele aurite şi împodobite cu miniaturi, străluceau pe etajere din lemn de trandafir cu colţuri în arabescuri de aur. O garnitură întreagă de mobile fin tapisate cu goblenuri, capo-dopere ale răbdării care costaseră o sută de mii de livre chiar la manufactura unde fuseseră lucrate, umplea un mic salon gri şi auriu ai cărui pereţi erau acoperiţi de panouri, fiecare conţinând o pânză lunguiaţă pictată de Vernet[{10}] sau de Greuze[{11}]. Cabinetul de lucru era plin de cele mai bune portrete de Chardin[{12}], de cele mai burie piese de ceramică ale lui Clodion[{13}]. Totul mărturisea nu grabă pe care un bogătan parvenit o pune în satisfacerea fanteziei sale sau a celei a ibovnicei sale, ci îndelunga şi răbdătoarea muncă a acestor bogătaşi de secole care îngrămădeau, peste comorile dobândite de la părinţi, comori pentru urmaşii lor.

Jeanne cercetă la început ansamblul, numără camerele, apoi se opri asupra detaliilor.

Şi cum dominoul o incomodă, iar corsetul o strângea, intră în dormitorul ei, unde se dezbracă repede şi îşi îmbrăcă un halat de mătase vătuit, o minunată îmbrăcăminte pe care mamele noastre, prea puţin scrupuloase când era vorba să denumească lucrurile nefolositoare, îi spuneau într-un fel pe care noi nu-l putem reproduce.

Tremurând, mai mult goală în satinul care-i mângâia pieptul şi talia, piciorul fin şi cambrat, printre faldurile halatului scurt, Jeanne urca

hotărâta scările, cu torţa în mână. Obişnuită cu singurătatea, sigură că nu trebuie să se teamă nici măcar de privirea unui valet, alerga din camera în cameră, lăsând să zboare în voia vântului care sufla pe sub uşi, halatul de casă din mătase fină, care se ridica de zece ori în zece minute descoperindu-i graţiosul său genunchi. Şi când, ca să deschidă un dulap, ridica braţul, când halatul aluneca lăsând să se vadă rotunjimea albă a umărului ce se continua cu braţul pe care îl aureşte reflexul roşu al luminii obişnuite în pânzele de Rubens, atunci duhurile nevăzute, ascunse sub tapiserii, adăpostite în spatele picturilor, de bună seamă că se bucurau la gândul că o au în puterea lor pe această stă până fermecătoare care credea că ea le este stăpână.

Odată sfârşită această alergătură, obosită, gâfâind, cu lumânarea pe trei sferturi arsă, Jeanne se întoarse în dormitorul tapisat cu satin albastru şi brodat cu imense flori fantastice.

Văzuse totul, numărase totul, mângâiase totul cu privirea sau atingând cu mâna. Nu-i mai rămânea decât să se admire pe sine.

Aşeză luminarea pe un gheridon de Sèvres aurit; deodată, privirea i se opri asupra unui Endymion de marmură, figurină delicată şi voluptoasă ieşită din mâna lui Bouchardon{14}, care stătea tolănit pe un soclu de porfir roşu-întunecat.

Jeanne se duse să închidă uşile încăperii, trase draperiile, se întoarse în faţa statuetei şi privi îndelung pe acest iubit al Dianei, care îi dădea ultimul sărut înainte de a se înălţa spre cer.

Jarul din cămin încălzea această cameră în care totul prinsese viaţă. Jeanne îşi simţi tălpile afundându-se în lina moale a covorului. Lumânarea aruncă o ultimă pâlpâire a flăcării din mijlocul unui strat de ceară topită, apoi îşi împrăştie ultimul parfum o dată cu ultima-i licărire.

Capitolul XXVII "Academia" Domnul de Beausire

Beausire urmase cuvânt cu cuvânt sfatul dominoului albastru; se dusese imediat la ceea ce se numea "academia" lui. Demnul prieten al Olivei, ademenit de uriaşa cifră de două milioane, se temea că a fost exclus de la împărţeală de către tovarăşii săi de vreme ce ei nu-i dăduseră de ştire un plan atât de avantajos. Ştia că cei de la "academie" nu erau oameni care să se încurce în scrupule, deci el avea un motiv să se grăbească, dat fiind că cei ce lipsesc nu au niciodată dreptate când lipsesc din întâmplare şi cu atât mai mult când se profită de absenţa lor.

Printre asociaţii "academiei", Beausire îşi făcuse reputaţia unui om feroce. Acest lucru nu era nici surprinzător, nici greu de obţinut. Beausire fusese cândva ofiţer de poliţie, purtase uniforma, ştia să pună o mână în şold, iar cealaltă, pe mânerul săbiei. Avea obiceiul ca, la cel mai mic cuvânt, să-şi înfunde pălăria pe ochi: toate aerele care, pentru cei de o vitejie destul de modestă, păreau înfricoşătoare, mai ales dacă aceştia se tem de zgomotul unui duel şi de curiozitatea poliţiei. Aşadar, Beausire hotărî să se răzbune pentru dispreţul cu care fusese tratat, înspăimântându-şi confraţii de la tripoul din stradă Pot-de-Fer.

De la poarta Saint-Martin la biserica Saint-Sulpice e cale lungă; Beausire era însă bogat; se aruncă într-un cupeu, făgăduind cincizeci de soli surugiului, deci un bacşiş de o livră, cursa nocturnă costând, după tariful vremii, atât cât costă azi o cursă în timpul zilei. Caii porniră iute, Beausire îşi luă un aer furios şi, în lipsa pălăriei, pe care n-o avea deoarece purta dominoul, în lipsa

săbiei, îşi luă o mutră atât de arţăgoasă, încât ar fi neliniştit pe orice trecător întârziat.

Intrarea sa în "academie" produse oarecare senzaţie. Aici, în primul salon, un salon frumos, cenuşiu, cu un candelabru şi multe mese de joc, se aflau vreo douăzeci de jucători care beau bere şi sirop, zâmbind din vârful buzelor spre şapte sau opt femei fardate violent care priveau cărţile. La masa principală se juca faraon; miza era anemică, distracţia, pe măsura mizei.

La intrarea dominoului, care îşi trase gluga pe ochi şi se înfăşură strâns în faldurile îmbrăcămintei, câteva femei începură să râdă ironic, luându-l în zeflemea şi sâcâindu-l. Domnul Beausire era un bărbat frumos şi femeile nu se purtau urât cu el. Numai că el îşi văzu de drum ca şi cum nu vedea şi nu auzea nimic şi, ajungând lângă masă, aşteptă în linişte un răspuns la proastă să dispoziţie. Unul dintre jucători, un fel de financiar dubios a cărui figură nu era lipsită de bonomie, fu prima voce care-l interpelă pe Beausire.

— La naiba, cavalere! exclamă acest om, cumsecade. Te întorci de la bal cu o faţă răvăşită.

— Chiar aşa — îi ţinură isonul damele.

— Ei, dragă cavalere — întrebă un alt jucător — dominoul îţi face rău la cap?

— O, nu dominoul îmi face rău — replică asupra Beausire.

— Oho! exclamă cel care ţinea bancă şi care tocmai adunase o duzină de ludovici. Domnul cavaler de Beausire ne-a trădat; nu vedeţi că a fost la balul Operei, că prin împrejurimile Operei a făcut o partidă interesantă şi că a pierdut?

Unii râseră, alţii îl compătimiră, fiecare după firea sa; femeilor le fu milă.

— Nu este adevărat că mi-am trădat prietenii — răspunse Beausire. Eu nu-s în stare să fiu trădător! Cunosc însă pe unii care se ocupă cu astfel de lucruri faţă de prietenii lor — şi pentru a

da mai multă greutate cuvintelor sale ar fi vrut să recurgă la gest, adică ar fi vrut să-şi înfunde pălăria pe cap; din nenorocire nu turti decât o bucată de. Mătase, ceea ce îi dădu un aer ridicol, din care pricină, în loc de efect dramatic, obţinu unul comic.

— Ce vrei să spui, cavalere? întrebără doi sau trei dintre asociaţii săi.

— Ştiu eu ce vreau să spun — ripostă Beausire.

— Numai că noi nu ne mulţumim cu atât — interveni bătrânelul bine dispus.

— Asta nu te priveşte pe dumneata, domnule bancher — i se adresă prosteşte Beausire.

O privire grăitoare a celui ce ţinea banca îl avertiză pe Beausire că fraza fusese nelalocul ei. Într-adevăr, în această adunare nu trebuiau separaţi cei ce plăteau de cei ce încasau banii. Beausire înţelese, dar era pornit; falşii viteji se opresc mai greu decât vitejii încercaţi.

— Credeam că mă aflu printre prieteni aici... — zise el.

— Păi sigur că te afli — răspunseră mai multe voci.

— Ei, bine, m-am înşelat.

— Cum adică?

— Uite aşa, fiindcă o mulţime de lucruri se fac fără mine.

Un nou semn din partea celui ce ţinea banca, noi proteste din partea asociaţilor prezenţi acolo.

— Mi-ajunge că ştiu — continuă Beausire. Prietenii mincinoşi vor fi pedepsiţi.

Căută mânerul săbiei, dar nu găsi decât buzunarul vestei, care era plin de ludovici: zgomotul iscat fu revelator.

— Oho! exclamă două doamne. Domnul de Beausire este în bani astă-seară!...

— Da — răspunse şiret cel ce ţinea banca. Mi se pare că, dacă a pierdut, nu a pierdut totul şi că, dacă şi-a trădat prietenii apropiaţi, nu a făcut-o pe

de-a-ntregul. Haide, mizează, scumpul meu cavaler!

— Mulţumesc — răspunse sec Beausire. Deoarece fiecare păstrează ce are, păstrez şi eu.

— Ce naiba vrei să zici? Îi strecură în ureche unul dintre jucători.

— Vom lămuri lucrurile imediat.

— Da' joacă odată! se stropşi cel ce ţinea banca.

— Doar un ludovic... — spuse o doamnă, mângâind umărul lui Beausire pentru a se apropia cât mai mult de buzunarul vestei.

— Nu joc decât pe milioane — strigă Beausire, plin de îndrăzneală — şi nici prin cap nu-mi trece să se joace doar pe nişte amanţi de ludovici. Milioane! Haideţi, domnilor de la Pot-de-Fer, deoarece este vorba de milioane fără ştirea noastră, jos cu mizele de un ludovic! Milioane, milionarilor!...

Beausire se afla într-o stare de agitaţie, acea stare ce îl face pe om să-şi piardă cumpătul. O beţie mai primejdioasă decât cea pricinuită de vin i se urcă la cap. Deodată simţi din spate o lovitură, destul de violentă în gleznă care-l sili să-şi întrerupă imediat discursul. Se întoarse şi văzu lângă el o faţă mare, măslinie, neînduplecată şi ciupită, cu doi ochi negri, scânteietori ca jarul. La gestul plin de mânie schiţat de Beausire, acest straniu personaj răspunde cu un salut ceremonios, însoţit de o privire lungă ca o spadă.

— Portughezul! exclamă Beausire, uluit de felul de a saluta al celui ce-i dăduse neaşteptata lovitură.

— Portughezul! repetară doamnele, părăsindu-l pe Beausire şi roind în jurul străinului.

Portughezul era, de fapt, copilul răsfăţat al acestor doamne, cărora, sub pretext că el nu vorbea franceza, le aducea întotdeauna dulciuri, uneori înfăşurate în bancnote de cincizeci-şaizeci de livre. Beausire ştia că Portughezul era unul dintre

asociaţi. Acesta pierdea întotdeauna laolaltă cu obişnuiţii tripoului. Îşi fixase miza la o sută de ludovici pe săptămână şi, în mod regulat, cei cu care juca de obicei îi luau cei o sută de ludovici. Acesta era momeala societăţii. În timp ce el se lăsa jefuit de o sută de pene aurite, ceilalţi confraţi jefuiau jucătorii ademeniţi. Aşadar, Portughezul era considerat de către asociaţie ca un om util; de către obişnuiţi, ca un om agreabil. Beausire avea pentru el o consideraţie tacită şi totodată o anumită neîncredere.

Primind deci acea lovitură de picior pe care Portughezul i-o aplicase în gambă, Beausire aşteaptă, tăcu şi luă loc. Portughezul se aşeză la joc, puse douăzeci de ludovici pe masă şi, din douăzeci de mişcări care avură nevoie de un sfert de oră ca să se desfăşoare, fu scuturat de cei douăzeci de ludovici ai săi de către şase jucători lacomi, care uitară o clipă de gheară celui ce ţinea banca, precum şi de a celorlalţi asociaţi.

Orologiul bătu orele trei dimineaţa, Beausire sorbi ultimele înghiţituri ale unui pahar de bere. Intrară doi lachei, cel cu banca lăsă banii să cadă în fundul dublu al mesei, căci statutul asociaţiei dovedea atâta încredere în membri săi, încât niciodată nu se încredinţa unuia dintre ei manipularea completă a fondurilor asociaţiei. Deci, la sfârşitul partidei, banii cădeau printr-un mic ghişeu în fundul dublu al mesei; într-un post-scriptum adăugat statutului, se prevăzuse că cel ce ţine banca să nu aibă mineri lungi şi nici bani asupra lui. Ceea ce însemna că îi era interzis să treacă vreo douăzeci de ludovici în mâneca şi că adunarea îşi rezerva dreptul să-l scotocească pentru a-i lua aurul pe care s-ar fi priceput să şi-l strecoare în buzunar.

Lacheii, spuneam, aduseră membrilor cercului hainele de blană, mantalele, săbiile: mulţi dintre jucătorii fericiţi dădură braţul doamnelor; cei nenorociţi se târâră spre scaunele ambulanţe,

încă la modă în acele cartiere liniştite şi în salonul de joc se făcu întuneric.

Beausire se înfăşură în dominoul său, ca pentru a face o călătorie în eternitate; dar nici nu ajunse la primul etaj, că uşa se şi închise în vreme ce trăsurile, scaunele ambulanţe şi pietonii dispăruseră, aşa că se întoarse în salon, unde doisprezece dintre asociaţi veniseră şi ei înapoi.

— În sfârşit, vom lămuri lucrurile — începu Beausire.

— Aprinde-ţi torţa şi nu vorbi aşa de tare — îi răspunse rece, într-o franceză impecabilă, Portughezul, care, la rândul său, aprinse o lumânare aflată pe masă.

Beausire mormăi câteva cuvinte cărora nimeni nu le dădu nici o atenţie. Portughezul se aşeză în locul celui ce ţinuse banca; se cercetară obloanele, perdelele şi uşile spre a vedea dacă sunt închise cu grijă, apoi toţi se aşezară încet, cu coatele sprijinite pe masă, morţi de curiozitate.

— Am de făcut o comunicare — spune Portughezul. Din fericire am ajuns la vreme, căci domnul de Beausire avea astă-seară o mîncă-rime de limbă...

Beausire vrii să protesteze.

— Linişte! Porunci Portughezul. Fără vorbe de prisos! Ai rostit cuvinte care sunt mai mult decât imprudenţe. E foarte bine că ai luat cunoştinţă de ideea mea. Eşti un om inteligent, poate că ai ghicit-o; dar mi se pare că niciodată amorul propriu nu trebuie să treacă înaintea interesului.

— Nu înţeleg — spuse Beausire.

— Nu înţelegem — repetă respectabila adunare.

— Bun! Domnul de Beausire a vrut să dovedească un lucru: că el este primul care a descoperit afacerea.

— Ce afacere? întrebară cei interesaţi.

— Afacerea celor două milioane! strigă Beausire, cu emfază.

— Două milioane?! exclamară asociaţii.

— Şi mai întâi de toate — se grăbi să spună Portughezul — exagerezi. Este imposibil ca afacerea să se urce la atât. Am să vă dovedesc numaidecât.

— Nimeni dintre noi nu ştie despre ce vorbeşti! exclamă cel care ţinuse banca.

Da, dar cu toate astea suntem numai urechi — adăugă un altul.

— Vorbeşte dumneata primul! zise Beausire.

— Asta şi vreau. Şi Portughezul îşi turnă într-un pahar uriaş sirop de migdale, pe care îl bău liniştit, fără ca nimic din înfăţişarea lui glacială să se schimbe.

— Să ştiţi că nu vorbesc pentru domnul de Beausire — începu el. Colien nu valorează mai mult de un milion cinci sute de mii de livre.

— Ah! Va să zică este vorba de un colier! interveni Beausire.

— Da, domnule, nu asta este afacerea la care te refereai?

— Poate.

— Acum o face pe discretul, după ce a făcut-o pe indiscretul. Şi Portughezul ridică din umeri.

— Văd cu regret că luaţi un ton care îmi displace — spune Beausire, cu aerul unui cocoş care bate din pinteni.

— Gata! Gata! zise Portughezul, rece ca marmură. După aceea n-ai decât să spui ce vrei, mai întâi însă spun eu ce am de spus căci timpul trece şi ambasadorul soseşte în cel mult opt zile.

"Lucrurile se complică — gândi adunarea, cu sufletul la gură. Colierul, cele un milion cinci sute de mii de livre, un ambasador... ce să însemne toate astea?"

— În două cuvinte, iată — reluă Portughezul. Domnii Boehmer şi Bossange au lucrat pentru regină un colier de diamante care valorează un

milion cinci sute de mii de livre. Regina l-a refuzat. Bijutierii nu ştiu ce să facă şi îl ascund. Sunt disperaţi fiindcă acest colier nu poate fi cumpărat decât de o pungă regală. Ei bine, eu am găsit persoana regală care va cumpăra acest colier şi-l va scoate din casă de bani a domnilor Boehmer şi Bossange.

— Este... — ziseră asociaţii.

— Este graţioasa mea suverană, regina Portugaliei — şi Portughezul îşi umflă pieptul.

— Pricepem mai puţin ca oricând — spuseră asociaţii.

"Eu nu pricep nimic" — gândi în sinea lui Beausire, apoi tare:

— Lămureşte-ne, dragă domnule Manuel, căci neînţelegerile personale trebuie să cedeze în faţa interesului comun. Dumneata eşti tatăl ideii. Recunosc deschis. Renunţ la orice drept de paternitate, dar, pentru Dumnezeu, fii clar, domnule!

— Să fie într-un ceas bun! exclamă Manuel, dând pe gât al doilea pahar de sirop de migdale. Voi limpezi problema.

— Ne-ai convins că există un colier de un milion cinci sute de mii de livre — spuse cel cu banca. Iată un punct important.

— Şi acest colier se afla în casa de bani a domnilor Boehmer şi Bossange. Iată al doilea punct — spuse Beausire.

— Dar don Manuel a zis că maiestatea sa regina Portugaliei cumpără colierul. Iată ce ne derutează.

— Nimic mai limpede, totuşi — interveni Portughezul. Nu trebuie decât să fiţi atenţi la cuvintele mele. Postul de ambasador este vacant. Este un interimat. Noul ambasador, domnul de Souza, va fi la Paris doar peste opt zile, în cel mai bun caz.

— Bun! încuviinţă Beausire.

— În opt zile, cine îl poate împiedica pe acest ambasador, grăbit să vadă Parisul, să nu vină şi să se instaleze?

Cei de faţă se priviră, cu gurile căscate.

— Înţelegeţi deci — spuse înflăcărat Beausire — că don Manuel vrea să spună că poate sosi un ambasador adevărat sau unul fals.

— Vezi bine... - Adăugă Portughezul. Şi dacă ambasadorul care va sosi va vrea să cumpere colierul pentru maiestatea sa regina Portugaliei, oare nu va avea dreptul?

— Aşa e! strigară cei de faţă.

Şi-atunci tratează cu domnii Boehmer şi Bossange. Asta e tot.

— Absolut tot.

— Numai că, trebuie să plăteşti când tratezi, observă cel ce ţine banca.

— Ah, drace, da — replică Portughezul.

— Domnii Boehmer şi Bossange nu vor lăsa colierul în mâinile ambasadorului, nici chiar dacă ar fi un adevărat Souza, fără să aibă garanţii serioase.

— O, m-am gândit bine şi la o garanţie — replică viitorul ambasador.

— Cum?

— Am spus că ambasadă este pustie, nu?

— Da.

— Nu se află acolo decât un secretar, un francez cumsecade, care vorbeşte portugheza la fel de prost ca un om din lume şi care este încântat când portughezii îi vorbesc franţuzeşte, fiindcă nu se chinuie şi când francezii îi vorbesc portugheză, fiindcă atunci el străluceşte.

— Ei şi mai departe?.., făcu Beausire.

— Ei bine, domnilor, ne prezentăm acestui om de treabă, cu toate aparenţele noii legaţii...

— Aparenţele sunt bune — interveni Beausire — dar hârtiile valorează mai mult.

— Vom avea şi hârtiile — replică laconic don Manuel.

— Ar fi de prisos să nu recunoaştem că don Manuel este un om nepreţuit — spuse Beausire.

— Odată ce aparenţele şi hârtiile îl vor fi convins pe secretar de identitatea legaţiei, noi ne vom instala în ambasadă.

— Oho, e cam tare! exclamă Beausire.

— N-avem încotro — continuă Portughezul.

— Este foarte simplu — încuviinţară ceilalţi asociaţi.

— Dar secretarul? obiectă Beausire.

— Am spus: îl convingem.

— Şi dacă, din întâmplare, va deveni ceva mai neîncrezător, cu zece minute înainte de a bănui adevărul, va fi concediat. Cred că ambasadorul are dreptul să-şi concedieze secretarul?

— Fără doar şi poate.

— Deci suntem stăpânii ambasadei şi prima noastră grijă este să facem o vizită domnilor Boehmer şi Bossange.

— Nu, nu — sări cu gura Beausire — mi se pare că ignoraţi un punct capital pe care eu îl cunosc perfect, căci am trăit la curţi. Operaţia despre care vorbiţi nu se face fără ca în prealabil ambasadorul să fie primit în audienţă solemnă şi asta, pe legea mea, e primejdios! Faimosul Riza-bei, căruia i s-a îngăduit să se înfăţişeze lui Ludovic al XIV-lea, în calitate de ambasador al şahului Persiei şi care a avut îndrăzneala să ofere maiestăţii sale prea creştine turcoaze de treizeci de franci, Riza-bei, am zis, era neîntrecut în limba persană şi pe toţi dracii dacă erau în Franţa savanţi în stare să facă dovadă că el nu vine de la Ispahan. Pe noi însă ne vor recunoaşte imediat. Or să ne spună pe loc că vorbim portugheza în dialect galic şi ca răsplată că protestăm, o să fim trimişi la Bastilia. Trebuie să acţionăm cu băgare de seamă.

— Imaginaţia dumitale te duce prea departe, scumpe coleg, spuse Portughezul. Nu ne vom arunca înaintea tuturor acestor primejdii, vom rămâne fiecare la casa lui.

— Păi în cazul ăsta domnul Boehmer n-o să ne creadă îndeajuns de ambasadori pe cât va fi nevoie.

— Domnul Boehmer va înţelege că venim în Franţa cu simpla misiune de a cumpăra colierul, ambasadorul fiind schimbat în timp ce noi ne aflam pe drum. Ni s-a trimis doar ordinul de a-l înlocui. Acest ordin, ei bine, îl vom arăta, dacă trebuie, domnului Bossange pentru că, în primul rând, îl vom arăta şi domnului secretar al ambasadei; numai miniştrilor regelui trebuie să încercăm să nu-l arătăm, căci miniştri sunt curioşi, sunt bănuitori şi ne vor sicii cu zeci şi zeci de mici amănunte.

— Da, da! strigară cu toţii. Să nu intrăm în relaţii cu ministrul.

— Şi dacă domnii Boehmer şi Bossange vor cere...

— Ce anume? întrebă don Manuel.

— Un aconto — completă Beausire.

— Asta ar complica lucrurile — răspunse Portughezul, încurcat.

— Căci, în fine — continuă Beausire — se obişnuieşte ca un ambasador să vină cu scrisori de credit dacă nu cu bani lichizi.

— Aşa este — răspunseră asociaţii.

— Aici se strică treaba — continuă Beausire.

— Dumneata găseşti întotdeauna mijloace ca să strici treaba — replică Manuel, pe un ton acru şi glacial. Nu găseşti cum s-o faci să reuşească.

— Ba tocmai pentru că vreau să le găsesc, arăt greutăţile — răspunse Beausire. Şi iată, iată că le găsesc.

Toate capetele se apropiară alcătuind un cerc.

— Orice ambasadă are o casă de bani.

— Da, o casă de bani şi un credit.

— Să nu vorbim de credit — reluă Beausire — căci nimic nu se procură mai greu. Pentru a avea credit, ne-ar trebui cai, echipaje, valeţi, mobile, îmbrăcăminte, care sunt baza oricărui

credit Să vorbim despre casa de bani. Ce părere ai despre cea a ambasadei dumitale?

— Am privit-o întotdeauna pe suverana mea, maiestatea să prea credincioasă ca pe o regină măreaţă. Trebuie că a potrivit bine lucrurile.

— Asta vom vedea; pe urmă hai să ne închipuim că nu se află nimic în casă.

— Tot ce se poate — încuviinţară zâmbind asociaţii.

— Atunci, fără să ne batem capul, noi ambasadorii, vom cere imediat domnilor Boehmer şi Bossange să ne spună care este corespodentul lor la Lisabona şi noi le semnăm, le ştampilăm, le pecetluim scrisori de schimb către acest corespondent pentru suma cerută.

— Ah, iată o idee bună — spuse don Manuel cu superioritate preocupat de întreg, nu m-am coborât la detalii.

— Care sunt grozave! zise cel care ţinea banca, lingându-se pe buze.

— Acum să trecem la împărţirea rolurilor — ceru Beausire. Îl văd pe don Manuel în chip de ambasador.

— Desigur, da, desigur! încuviinţă într-un glas adunarea.

— Şi eu îl văd pe domnul de Beausire în rolul secretarului-interpret — adăugă don Manuel.

— Cum vine asta? reluă Beausire, oarecum neliniştit.

— Eu nu trebuie să rostesc nici un cuvânt în franceză, eu, care sunt domnul de Souza; căci pe acest senior îl cunosc şi când vorbeşte, ceea ce se întâmplă rar, vorbeşte cel mult portugheză, limba lui maternă. Dumneata, dimpotrivă, domnule de Beausire, care ai călătorit, care eşti familiarizat cu tranzacţiile pariziene, care vorbeşti o portugheză agreabilă...

— Ba prost — spuse Beausire.

— Destul ca să nu fii luat drept parizian.

— Este adevărat... dar...

— Şi-apoi — adăugă don Manuel, aţintindu-şi privirea sumbră asupra lui Beausire — celor mai activi, cele mai mari beneficii.

— Fireşte — se învoiră asociaţii.

— De acord, eu sunt secretar-interpret.

— Să vorbim chiar acum — zise cel ce ţinea banca. Cum se vor împărţi beneficiile?

— Foarte simplu — răspunse don Manuel. Suntem doisprezece...

— Da, doisprezece — repetară asociaţii, numărându-se.

— Atunci în douăsprezece — adăugă don Manuel — cu deosebirea că unii dintre noi vor avea o parte şi jumătate; eu, de pildă, ca părinte al ideii şi ambasador; domnul de Beausire, pentru că a mirosit lovitura şi a vorbit de milioane când a venit aici. Beausire încuviinţă printr-un semn. Şi, în fine — continuă Portughezul — o parte şi jumătate celui care va vinde diamantele.

— A, nu! Protestară în cor asociaţii. Aceluia numai o jumătate de parte.

— De ce? întrebă don Manuel surprins. Mie mi se pare că acesta riscă foarte mult.

— Da — zise cel care ţinea banca — dar el o să aibă şperţurile, rabatul, care laolaltă vor alcătui o sumă frumuşică.

Râseră cu toţii: aceşti oameni cinstiţi se înţelegeau de minune.

— Atât pentru astă-seară — spuse Beausire. Pe mâine amănuntele, e târziu.

Se gândea la Oliva, rămasă singură la bal cu acel domino albastru, în care, cu toată uşurinţa lui de a dărui ludovici de aur, iubitul Nicolei nu simţea de fel o încredere oarbă.

— Nu, nu, să isprăvim acum — pretinseră asociaţii. Care sunt aceste amănunte?

— O caleaşcă cu blazonul casei de Souza — spuse Beausire.

— Ar dura prea mult vopsitul şi, mai ales, să se usuce — fu de părere don Manuel.

— Atunci alt mijloc — zise Beausire. Caleaşca domnului ambasador s-a putut sfărâma pe drum şi excelenţa sa a fost constrânsă să ia caleaşca secretarului său.

— Aşadar, dumneata ai una? întrebă Portughezul.

— Prima pe care o văd.

— Dar blazonul dumitale?

— Primul pe care-l văd.

— O, asta simplifică totul. Mult praf, stropi de noroi pe uşi, mai mult la spate în dreptul blazonului; în felul ăsta secretarul ambasadei nu va vedea decât praful şi noroiul.

— Dar restul ambasadei? întrebă cel cu banca.

— Nou ceilalţi, vom ajunge seara, este mai potrivit pentru un debut şi voi veţi ajunge a doua zi, după ce noi vom fi pregătit calea.

— Straşnic!

— Oricărui ambasador, în afară de secretar, îi mai trebuie şi un valet — zise don Manuel, funcţie delicată!

— Domnule comandor — interveni cel cu banca, adresându-se unuia dintre şarlatani — vei lua rolul valetului.

Comandorul se înclină.

— Şi bani pentru cumpărături? întrebă don Manuel. Eu sunt lefter.

— Eu am — spuse Beausire — dar sunt la iubita mea.

— Câţi bani sunt în casă? întrebară asociaţii.

— Daţi-mi cheile, domnilor — ceru cel care ţinea banca.

Fiecare asociat scoase o cheiţa care deschidea un lacăt din cele douăsprezece cu care se închidea dublul fund al faimoasei mese, în aşa fel încât din aceasta cinstită societate, nimeni nu putea să se uite în casa de bani fără permisiunea celor unsprezece colegi ai lui. Se procedă la verificare.

— O sută nouăzeci şi opt de ludovici, în afara fondului de rezervă — anunţă cel ce ţinea banca, supravegheat de ceilalţi.

— Dă-i domnului de Beausire şi mie... Nu-i prea mult oare? întrebă don Manuel.

— Dă-ne două treimi, lasă o treime pentru restul ambasadei — conchise Beausire, cu o generozitate ce fu în asentimentul tuturor.

În acest fel, don Manuel şi Beausire primiră o sută treizeci şi doi de ludovici de aur, iar şaizeci şi şase au rămas celorlalţi. Se despărţiră, după ce hotărâră să se întâlnească a doua zi. Beausire se grăbi să-şi strângă dominoul sub braţ şi să alerge până în strada Dauphine, unde spera să o găsească pe domnişoara Olivia în posesia tuturor vechilor ei virtuţi şi a noilor ei ludovici de aur.

Capitolul XXVIII Ambasadorul

A doua zi, spre seară, o caleaşcă intra pe la bariera Enfer, destul de prăfuită, destul de plină de noroi pentru ca nimeni să nu-i distingă blazonul. Cei patru cai care o trăgeau fugeau mâncând pământul; surugiii mânau de parcă ar fi dus un prinţ. Echipajul se opri în faţa unui palat destul de arătos din stradă Jussienne.

Chiar în poartă aşteptau doi oameni; unul îmbrăcat destul de îngrijit, pentru a anunţa ceremonia, celălalt într-un fel de livrea banală, cum au avut în toate timpurile slujbaşii diferitelor administraţii pariziene. Altfel spus, acesta din urmă semăna cu un elveţian în costum de gală.

Caleaşca intră în curtea palatului, ale cărui porţi se închiseră imediat în nasul mai multor curioşi.

Cel în haine de ceremonie se apropie foarte respectuos de portieră şi, cu o voce niţel

tremurătoare, începu un discurs în limba portugheză.

— Cine eşti dumneata? Răspunse dinăuntru o voce repezită, tot în portugheză, numai că această voce vorbea o portugheză excelentă.

— Nedemnul secretar al ambasadei, excelenţă.

— Foarte bine. Ce prost vorbeşti limba noastră, dragul meu secretar. În sfârşit, pe unde se poate intra?

— Pe aici, monseniore, pe aici.

— Tristă primire — spuse seniorul don Manuel, care îşi dădea aere sprijinindu-se de valetul său şi de secretarul-interpret.

— Excelenţa voastră va binevoi să mă ierte — spuse secretarul ambasadei, exprimându-se greoi. De-abia astăzi la două a venit la ambasadă curierul excelenţei sale, anunţând sosirea domniei voastre. Lipseam, monseniore, lipseam pentru treburile legaţiei. Imediat ce m-am întors, am găsit scrisoarea excelenţei voastre. N-am mai avut timp decât să pregătesc apartamentele; acum sunt luminate.

— Bine, bine...

— Este o mare bucurie pentru mine să văd ilustra persoană a noului nostru ambasador.

— Taci! Să nu dăm nimic în vileag până ce nu vom primi noile ordine de la Lisabona. Binevoieşte aşadar, domnule, să mă conduci în dormitor, cad din picioare de oboseală. Te vei înţelege cu secretarul meu, el îţi va transmite ordinele mele.

Secretarul ambasadei se înclină respectuos în faţa lui Beausire, care-i răspunse cu un salut cald şi zise cu un aer de curtoazie ironică:

— Vorbeşte franceza, dragă domnule, te vei simţi mult mai la largul dumitale şi eu, de asemenea.

— Da, da — murmură bietul om — mă voi simţi mult mai la largul meu, căci, vă mărturisesc,

domnule secretar, că pronunţia mea...

— Îmi dau seama — replică Beausire, cu aplomb.

— Voi profita de ocazie, domnule secretar, fiindcă găsesc în dumneavoastră un om atât de amabil — se grăbi să spună cu efuziune secretarul ambasadei. Voi profita, zic, de ocazia pentru a vă întreba dacă domnul de Souza nu se va supăra pe mine că stâlcesc astfel portugheză?

— Deloc, deloc, dacă vorbeşti o franceză corectă.

— Eu?! exclamă secretarul, vesel. Eu, un parizian din stradă Saint-Honoré?!

— Ei bine, este o adevărată încântare — spuse Beausire. Cum te numeşti? Ducorneau, cred?

— Da, Ducorneau, domnule secretar; nume destul de potrivit, deoarece are o terminaţie spaniolă, dacă vrei. Domnul secretar îmi ştia numele; mă simt foarte măgulit.

— Da, ai referinţe bune; atât de bune, încât o atare bună reputaţie ne-a împiedicat să aducem un secretar de la Lisabona.

— O, cât sunt de recunoscător, domnule secretar şi ce noroc pe mine să fie numit domnul de Souza!

— Mi se pare însă că sună domnul ambasador.

— Să alergăm.

Prin urmare alergară. Domnul ambasador, graţie zelului valetului său, se dezbrăcase. Îşi puse un superb halat. Un bărbier chemat în grabă se ocupa de el. Câteva cutii şi truse de călătorie, destul de scumpe în aparenţă, erau împrăştiate pe mese şi pe console. Un foc uriaş ardea în şemineu.

— Intră, intră, domnule secretar — spuse ambasadorul, stând cufundat într-un fotoliu uriaş cu perne, chiar în faţa focului.

— Domnul ambasador se va supăra oare dacă îi răspund în franceză? Îi şopti lui Beausire

secretarul.

— Nu, nu, încearcă.

Ducorneau îi făcu elogiul în franceză.

— Ei, dar este foarte agreabil; vorbeşte admirabil franceza, domnule du Corno.

— Mă ia drept portughez — gîndi secretarul, beat de bucurie.

Şi-l strânse de mâna pe Beausire.

— Da! rosti Manuel. Putem cina?

— Desigur, excelenţa voastră. Da, Palais-Royal se află la doi paşi de aici şi cunosc un hangiu grozav care va aduce o cină gustoasă excelenţei voastre.

— Fă ca şi cum ar fi pentru dumneata, domnule du Corno.

— Da, monseniore... şi eu, dacă excelenţa să îngăduie, voi îndrăzni să-i ofer câteva sticle de vin din ţară, cum numai la Porto poate găsi excelenţa sa.

— Ei, păi secretarul nostru are, aşadar, o pivniţă serioasă? spuse Beausire înveselit.

— Este singurul meu lux — răspunse cu umilinţă acest om de treabă căruia Beausire şi don Manuel putură să-i observe pentru prima dată, în lumina luminării ochii vii, obrajii rotunzi şi nasul roşu.

— Dumneata faci cum vei crede de cuviinţă, domnule du Corno — interveni ambasadorul. Adu-ne vinul şi vino să cinezi cu noi.

— Asemenea cinste...

— Fără ceremonie, astăzi sunt încă un călător, de mâine voi fi ambasador. După aceea vom vorbi despre treburi.

— Ah, monseniorul îmi va permite să-mi pun la punct ţinuta.

— Eşti superb! exclamă Beausire.

— Costum de primire, nu de gală — spuse Ducorneau.

— Rămâi aşa cum eşti, domnule secretar şi dăruieşte pregătirilor masei timpul pe care l-ai

dărui îmbrăcării costumului de gală.

Ducorneau îl părăsi încântat pe ambasador şi începu să alerge ca să câştige zece minute pentru pofta de mâncare a excelenţei sale. În acest timp, cei trei pungaşi, închişi în dormitor, treceau în revistă mobilierul şi însemnele noii lor puteri.

— Acest secretar doarme oare aici? întrebă don Manuel.

— Nu, ticălosul are o pivniţă bună şi pesemne că are pe undeva o femeie drăguţă sau una de meserie. Este un bătrân burlac.

— Elveţianul?

— Va trebui să scăpăm de el.

— Mă oblig eu.

— Ceilalţi valeţi din palat?

— Valeţi angajaţi temporar, pe care asociaţii noştri îi vor înlocui mâine.

— Ce se găseşte în bucătărie? Ce se găseşte în cămară?

— Pustiu! Pustiu! Fostul anabasador nu dădea niciodată pe la sediu. Îşi avea casa în oraş.

— Ce e cu casa de bani?

— Cu casa de bani e mai delicat; trebuie să-l consultăm pe secretar.

— Mă ofer eu — spuse Beausire. Suntem de pe acum cei mai buni prieteni din lume.

— Tăcere! Iată-l.

Într-adevăr, Ducorneau se întorcea gâfâind. Îl anunţase pe hangiul din stradă Bons-Enfants, luase din cabinetul său şase sticle cu o înfăţişare respectabilă şi faţa lui veselă anunţa toate bunele însuşiri pe care cei doi aştri, natura şi diplomaţia, ştiu să le amestece pentru a auri ceea ce cinicii numesc aspectul uman.

— Excelenţa voastră — întrebă el — nu va coborî în sufragerie?

— Nu, nu, vom mânca în cameră, între noi, lângă foc.

— Monseniorul mă umple de bucurie. Iată vinul.

— Adevărate topaze! exclamă Beausire, ridicând una din sticle la înălţimea lumânării.

— Ia loc, domnule secretar, iar valetul meu va pune masa. Ducorneau se aşează.

— În e zi au sosit ultimele ştiri? spuse ambasadorul.

— În ajunul plecării predecesorului excelenţei voastre.

— Bun. Legaţia este în bună stare?

— O, da, monseniore.

— Nu sunt încurcături cu banii?

— Nu, după câte ştiu.

— Nu sunt datorii... Hai, spune... Dacă sunt, vom începe prin a le plăti. Predecesorul meu este un gentilom de viaţă pentru care garantez.

— Mulţumesc lui Dumnezeu, monseniorul nu va avea nevoie; creditele au fost achitate acum trei săptămâni şi chiar a doua zi după plecarea fostului ambasador, o sută de mii de livre au fost trimise aici.

— O sută de mii de livre? strigară într-un glas Beausire şi don Manuel, nebuni de bucurie.

— În aur — preciză secretarul.

— În aur — repetară ambasadorul, interpretul, ba chiar şi valetul.

— Aşa că... — reluă Beausire, stăpânindu-şi emoţia — aşa că... deci casa conţine...

— O sută de mii trei sute două zeci şi opt de livre, domnule interpret.

— Puţin — rosti cu răceală don Manuel. Din fericire însă maiestatea sa a pus fonduri la dispoziţia noastră. Dragul meu, ţi-am spus — continuă adresându-se lui Beausire — că la Paris vom avea nevoie.

— Numai că excelenţa voastră şi-a luat măsuri de precauţie —. Răspunse respectuos Beausire.

Începând din clipa când interpretul a anunţat acest lucru important, veselia din ambasadă a sporit şi mai vârtos.

Cina aleasă, alcătuită din somon, raci uriaşi, carne afumată şi prăjituri contribui destul de mult la verva seniorilor portughezi. Ducorneau, simţindu-se în largul lui, mânca cam cât zece granzi de Spania şi le demonstra superionlor săi cum că un parizian de pe strada Saint-Honoré se purta cu vinurile de Porto şi de Xérés, ca şi când ar fi fost vinuri de Brie şi de Tonnerre. Domnul Ducorneau binecuvânta încă o dată cerul că i-a trimis un ambasador care preferă limba franceză celei portugheze şi vinurile portugheze celor franceze; plutea în acea delicioasă beatitudine în care este cufundat creierul de către un stomac fericit şi recunoscător, când domnul de Souza îl trimise la culcare.

Ducorneau se ridică şi, cu o reverenţă neîndemânatecă ce clătină mai multe mobile, secretarul ieşi pe uşa dinspre stradă.

Beausire şi don Manuel nu cinstiseră până într-atât vinul ambasadei încât să adoarmă pe loc. De altfel, trebuia ca şi valetul, la rândul său, să cineze după stăpânii săi, operaţie pe care comandorul o îndeplini minuţios, după metodele arătate de către domnul ambasador şi secretarul său interpret.

Apoi întocmiră planul pentru a doua zi. Cei trei asociaţi cercetară clădirea, după ce se asigurară că elveţianul doarme.

Capitolul XXIX Domnii Boehmer şi Bossange

A doua zi datorită activităţii lui Ducorneau, care se pusese la post, ambasada ieşi din letargie. Birouri, cartoane, truse de scris, înfăţişare de gală, cai sforăind în curte, arătau viaţa acolo unde, cu o seară înainte, stăpânea dezinteresul şi moartea. În

cartier, se răspândi iute zvonul că un personaj însemnat sosise din Portugalia în timpul nopţii. Acest zvon care făcea să se acorde credit celor trei pungaşi era pentru ei un izvor de permanentă groază. Într-adevăr, poliţia domnului de Crosne şi cea a domnului de Breteuil sta cu urechile ciulite şi se ferea să şi le astupe tocmai cu aceste prilejuri; avea ochi de Argus pe care cu siguranţă nu-i închidea când era vorba despre domnii diplomaţi din Portugalia.

Don Manuel îi spuse însă lui Beausire că, dând dovadă de îndrăzneală, ei vor putea să împiedice poliţia că vreme de opt zile aceasta să transforme cercetările în bănuieli, bănuielile în certitudini vreme de cincisprezece zile; că, în consecinţă, cam zece zile, nimic nu va stânjeni activitatea asociaţiei, care asociaţie, dacă acţiona bine, trebuia să-şi isprăvească operaţiile în cel mult şase zile.

Tocmai răsărea soarele când două călești închiriate depuseră la palat o încărcătură de nouă ticăloşi, meniţi să alcătuiască personalul ambasadei. Au fost instalaţi la iuţeală sau, mai bine zis, trimişi la culcare de către Beausire. Unul a fost pus la casierie, altul la arhivă, al treilea îl înlocuia pe elveţian, pe care Ducorneau însuşi îl concedie, sub pretext că nu ştie portugheză. Palatul fu deci populat de către această garnizoană care trebuia să o păzească de apropierea oricărui profan. Pentru cei care au secrete politice sau altfel de secrete, poliţia este profundă în cel mai mare grad.

Spre prânz, don Manuel, zis de Souza, după ce se îmbrăcă în haine de gală, se urcă într-o caleaşca foarte curată, pe care Beausire o închinase cu 500 de livre pe lună, plătind pentru cincisprezece zile. El porni spre casa domnilor Boehmer şi Bossange, însoţit de secretarul-interpret şi de valetul său. Secretarul ambasadei primi ordin de a rezolva sub propria-i semnătură şi, ca de obicei, în absenţa ambasadorilor, orice

formalităţi privitoare la paşapor-turi, indemnizaţii şi ajutoare, fiind totodată foarte atent de a nu da bani lichizi sau de a solda conturi decât cu aprobarea domnului secretar-interpret.

Aceşti domni doreau să păstreze intactă suma de o sută de mii de livre, pivotul principal al întregii operaţii. I se spuse domnului ambasador că bijutierii coroanei locuiau pe cheiul Ecole, unde ei îşi făcură apariţia în jurul orei unu la prânz. Valetul ciocăni discret la uşa bijutierului, ferecată cu lacăte grele şi cuie groase cu ţinte ca o poartă de închisoare. Cuiele fuseseră bătute cu artă, în aşa fel încât alcătuiau figuri mai mult sau mai puţin plăcute. Se ţinuse seama că nici un burghiu, ferăstrău sau pilă să nu poată rupe o bucată de lemn fără a-şi rupe un dinte într-o bucată de fier. O ferestruie zăbrelită se deschise şi un glas îl întrebă pe valet ce doreşte.

— Domnul ambasador al Portugaliei vrea să vorbească cu domnii Boehmer şi Bossange — răspunse valetul.

Un cap se ivi numaidecât la etajul întâi, apoi un pas grăbit se auzi pe scară. Poarta se deschise. Don Manuel coborî din trăsură, cu o aristocratică încetineală. Domnul Beausire coborâse primul pentru a oferi braţul excelenţei sale. Cel ce-i întâmpina cu atâta grabă pe cei doi portughezi era domnul Boehmer în persoană, care, auzind trăsura oprindu-se în dreptul casei sale, privise pe geam, auzise cuvântul ambasador şi se şi repezise jos pentru a nu o face pe excelenţa sa să aştepte. Bijutierul se pierdu în scuze în timp ce don Manuel urca scara. Domnul Beausire băgă de seamă că în spatele lor, o bătrână servitoare, zdravănă şi bine făcută, freca lacătele şi broaştele ce se aflau din belşug la uşa dinspre stradă.

Deoarece se părea că domnul Beausire urmăreşte acest lucru cu oarecare interes, domnul Boehmer îi spuse:

— Iertaţi-ne, domnule; suntem atât de primejduiţi în nefericita noastră profesiune, încât am devenit foarte prudenţi în obiceiuri.

Don Manuel rămăsese impasibil; Boehmer îi repetă şi lui. Frază care obţinuse de la Beausire un surâs amabil. Dar, deoarece ambasadorul, ca şi prima dată, nici nu clipi, Boehmer repetă stânjenit:

— Iertaţi-mă, domnule ambasador...

— Excelenţa sa nu vorbeşte franceza — explică Beausire — şi nu vă poate înţelege, domnule. Am să-i transmit scuzele dumneavoastră, dacă — se grăbi să adauge — nu vorbiţi portugheză.

— Nu, domnule, nu.

— Aşadar, voi vorbi eu pentru dumneavoastră. Şi Beausire bolborosi câteva cuvinte portugheze către don Manuel, care răspunse în aceeaşi limbă.

— Excelenţa sa, domnul conte de Souza, ambasadorul maiestăţii sale prea credincioase, acceptă cu bunăvoinţă scuzele dumneavoastră, domnule şi mă însărcinează să vă întreb dacă este adevărat că mai aveţi încă un frumos colier de diamante?

Boehmer înălţa capul şi-l măsură lung pe Beausire, ca un om cu multă experienţă. Beausire îi susţinu privirea ca un diplomat încercat.

— Un colier de diamante — vorbi încet Boehmer — un foarte frumos colier de diamante?

— Cel pe care l-aţi oferit reginei Franţei — adăugă Beausire — şi despre care maiestatea să prea credincioasa a auzit vorbindu-se.

— Domnul este în slujba domnului ambasador? întrebă Boehmer.

— Sunt secretarul sau particular, domnule.

Don Manuel se aşezase ca un mare senior; privea picturile din această cameră destul de frumoasă ce dădea spre chei. Un soare puternic lumină Sena şi primii plopi îşi arătau mugurii de un verde cald pe deasupra apelor încă umflate şi

îngălbenite de dezgheţ. E^upă picturi, don Manuel trecu la examinarea peisajului.

— Domnule — zise Beausire — mi se pare că n-aţi auzit nici un cuvânt din ceea ce v-am spus.

— Cum asta, domnule? Răspunse Boehmer, întrucâtva speriat de tonul poruncitor al personajului.

— Văd că excelenţa sa îşi pierde răbdarea, domnule bijutier.

— Domnule, vă cer iertare — răspunse Boehmer, roşu ca sfecla. Dar nu pot să arăt colierul decât în prezenţa asociatului meu, domnul Bossange.

— Ei bine, domnule, chemaţi-l pe asociatul dumneavoastră.

Don Manuel se apropie şi, cu aerul sau glacial, care-i conferea o oarecare măreţie, începu în portugheză un discurs la auzul căruia Beausire îşi înclină de mai multe ori capul plin de respect. După aceea se întoarse cu spatele şi îşi reluă contemplarea în faţa ferestrelor.

— Excelenţa să îmi spune, domnule, că sunt zece minute de când aşteaptă şi că nu are obiceiul să aştepte nicăieri, nici chiar la regi.

Boehmer se înclină, apucă de cordonul soneriei şi-l scutura de câteva ori. Un minut mai târziu, un alt personaj intra în încăpere. Era domnul Bossange, asociatul său. Boehmer îl puse la curent în două cuvinte. Bossange aruncă o privire celor doi portughezi şi sfârşi prin a cere lui Boehmer cheia sa pentru a deschide casa de bani.

"Am impresia — îşi zise Beausire în gând — ca oamenii cinstiţi îşi iau tot atâtea precauţii unii faţă de ceilalţi ca şi hoţii."

După zece minute, domnul de Bossange se înfăţişă ţinând o casetă în mâna stânga, mâna dreaptă şi-o ţinea ascunsă sub frac, iar Beausire văzu desluşit conturul a două pistoale.

— Ce-i drept, avem noi o înfăţişare potrivită, numai că negustorii ăştia ne iau mai curâ-nd drept

pungaşi decât ambasadori — rosti cu gravitate în portugheză don Manuel şi zicând acestea, îi privi fix pe bijutieri pentru a surprinde cea mai mică emoţie oglindita pe feţele lor care ar demonstra că înţelege portugheză. Nu văzu însă nimic decât un colier de diamante atât de minunat, încât strălucirea lui te orbea. Caseta fu depusă cu încredere în mâinile lui don Manuel, care izbucni deodată mânios către secretarul său:

— Domnule, spune acestor ticăloşi că abuzează de dreptul pe care-l are un negustor de a fi stupid. Îmi arată strasuri când eu le cer diamante. Spune-le că mă voi plânge ministrului Franţei şi ca, în numele reginei mele, voi cere să fie aruncaţi la Bastilla impertinenţii care înşeală pe un ambasador al Portugaliei.

Rostind acest rechizitoriu, zvârli cât colo pe tejghea caseta. Beausire nu fu nevoit să traducă toate cuvintele: pantomima fusese de ajuns. Boehmer şi Bossange se pierdură în scuze, spunând că în Franţa cumpărătorilor li se arată modele de diamante, asemănătoare cu podoabele, totul pentru a mulţumi pe oamenii cinstiţi şi a nu-î ispiti şi atrage pe hoţi. Domnul de Souza schiţă un gest energic şi se îndreptă spre uşă, sub privirile neliniştite ale negustorilor.

— Excelenţa să mă însărcinează să vă spun — continuă Beausire — că este supărător că oameni care poarta titlul de bijutieri ai coroanei Franţei să nu ştie să deosebească un ambasador de un ticălos şi că excelenţa sa se înapoiază la palatul său.

Domnii Boehmer şi Bossange se înclinară adânc protestând din nou şi arătând că-i poartă tot respectul. Domnul de Souza mai-mai că îi calcă în picioare şi ieşi. Negustorii se priviră foarte îngrijoraţi şi aplecaţi până la pământ. Beausire îşi urma mândru stăpânul. Bătrâna desferecă lacătele porţii.

— La palatul ambasadei, în strada Jussienne! strigă Beausire valetului.

— La palatul ambasadei, în strada Jussienne! strigă valetul vizitiului.

Boehmer auzi prin ferestruie.

— Afacere pierdută! Mormăi valetul.

— Afacere făcută! zise Beausire. Într-un ceas, secăturile astea vor fi la noi.

Trăsura se depărta de parcă ar fi fost trasă de opt cai.

Capitolul XXX La ambasadă

Întorcându-se la palatul ambasadei, domnii îl găsiră pe Ducorneau mâncând liniştit în biroul său. Beausire îl rugă să urce la ambasador, după ce îi ţinu următorul discurs:

— Înţelegi, scumpul meu secretar, că un om ca domnul de Souza nu este un ambasador obişnuit.

— Mi-am dat seama — răspunse secretarul.

— Excelenţa sa — continuă Beausire, vrea să ocupe un loc de seamă la Paris printre bogătaşi şi oameni de gust, ceea ce înseamnă că lin palat amărât pe strada Jussienne nu îi convine; în consecinţă, trebuie găsită o reşedinţă particulara pentru domnul de Souza.

— Asta va complica relaţiile diplomatice — replică Ducorneau. Vom alerga mult după semnături.

— Excelenţa sa îţi va pune la dispoziţie o trăsură, dragă domnule Ducorneau — zise Beausire.

Ducorneau crezu că leşină de bucurie.

— O trăsura a mea?! strigă el.

Este supărător că nu ai această obişnuinţă — continuă pungaşul. Un secretar de ambasadă cât de cât demn trebuie să-şi aibă trăsura sa; dar despre acest lucru vom vorbi la timpul potrivit. Pentru

moment, să-i dăm socoteală domnului ambasador de situaţia afacerilor externe. Unde este casa de bani?

— Sus, domnule, chiar în apartamentul domnului ambasador.

— Atât de departe de dumneata?

— Pentru mai multă siguranţă, domnule; hoţii pătrund mai greu la etaj decât la parter.

— Hoţi pentru o sumă atât de mică!... rosti dispreţuitor Beausire.

— Cum, o sută de mii de livre! replică Ducorneau. Drace! Se vede ca domnul de Souza este bogat. Nu găseşti o sută de mii de livre în toate casele de bani ale ambasadelor.

— Vrei să verificăm? întrebă Beausire. Mă grăbesc să mă întorc la treburile mele.

— Imediat, domnule, imediat — spuse Ducorneau şi plecară.

După ce s-a făcut verificarea, cele o sută de mii de livre apărură în bani lichizi, jumătate aur şi jumătate argint. Ducorneau oferi cheia sa, pe care Beausire o privi un timp pentru a-i admira ingenioasa podoaba şi trefla complicată. Cu îndemânare lua amprenta în ceară, apoi o înapoie secretarului, spunându-i:

— Domnule Ducorneau, se află în mai mare siguranţă în mâinile dumitale decât într-ale mele; să mergem la domnul ambasador.

Îl găsiră pe don Manuel în compania şocolatei naţionale. Părea foarte ocupat cu o hârtie plină de cifre. La vederea secretarului, întreba:

— Cunoşteai vechiul cifru de corespondenţă?

— Nu, excelenţa.

— Ei bine, vreau ca. de azi înainte să-l cunoşti şi să mă scuteşti în felul acesta de o serie de amănunte plicticoase. Ce se aude cu casa de bani? îl întrebă pe Beausire.

— În perfectă stare, ca tot ce ţine de resortul domnului Ducorneau — răspunse Beausire.

— Cele o sută de mii de livre?

— Lichizi, domnule.

— Bine, ia loc, domnule Ducorneau, vreau să-mi dai o informaţie.

— La ordinele excelenţei voastre — spuse secretarul, radios.

— Luaţi seama, este o afacere de stat, domnule Ducorneau.

— Ascult, monseniore. Şi bunul secretar îşi apropie scaunul.

— E o chestiune serioasă, în care am nevoie să mă ajuţi. Cunoşti bijutieri cinstiţi la Paris?

— Domnii Boehmer şi Bossange, bijutierii coroanei — răspunse secretarul.

— Tocmai cu ei nu vreau să am de-a face — replică don Manuel. Am fost pe la ei şi nu vreau să-i mai văd niciodată.

— Au avut nenorocul s-o nemulţumească pe excelenţa voastră?

— Grav, domnule Corno, grav.

— Ah, dacă aş putea să-mi îngădui mai mult, dacă aş îndrăzni...

— Îndrăzneşte, domnule!

— Aş întreba în ce fel aceşti oameni reputaţi în meseria lor...

— Sunt nişte negustori ordinari, domnule Corno şi metodele lor nepotrivite îi fac să piardă un milion sau două.

— Ah! exclamă Ducorneau, cu lăcomie.

— Am fost trimis de maiestatea să prea credincioasa să negociez un colier de diamante.

— Da, da, faimosul colier care a fost comandat de către fostul rege pentru doamna Du Barry. Ştiu, ştiu...

— Eşti un om nepreţuit, ştii tot. Ei bine, aş fi cumpărat colierul, dar pentru că lucrurile stau astfel, nu-l voi cumpăra.

— Trebuie să fac un demers?

— Domnule Corno!

— Diplomatic, monseniore, foarte diplomatic.

— Ar fi fost bine dacă îi cunoşteai pe aceşti oameni.

— Bossange îmi este văr de departe.

Don Manuel şi Beausire se priviră. Se făcu linişte. Cei doi portughezi deveniră mai atenţi. În clipa aceea un valet deschise uşa şi anunţă:

— Domnii Boehmer şi Bossange!

Don Manuel se ridică deodată şi, cu glas iritat strigă:

— Daţi-i afară!

Valetul se pregătea să îndeplinească ordinul.

— Nu, izgoneşte-i chiar dumneata, domnule secretar — adăugă ambasadorul, adresându-se lui Beausire.

— În numele cerului! exclamă Ducorneau, implorator. Lăsaţi-mă pe mine să execut ordinul monseniorului. Nu pot să nu ţiu seama de el, dar îl voi îndulci.

— Bine, cum vrei — zise cu nepăsare don Manuel.

Beausire se apropie de. Complicele său în momentul când Ducorneau ieşea în grabă.

— Ah, oare această afacere este sortită eşecului? rosti don Manuel.

— Nu, Ducorneau va aranja lucrurile.

— O să-ncurce totul, nenorocitul! La bijutieri am vorbit numai în portugheză; dumneata ai spus că nu ştiu o boabă franţuzeşte. Ducorneau o să strice totul.

— Alerg.

— Poate că-i primejdios să te duci, Beausire.

— Ai să vezi că nu: lasă totul pe mine.

— Doamne! Beausire ieşi.

Ducorneau îi găsi jos pe Boehmer şi pe Bossange, a căror atitudine, din clipa când păşiseră pragul ambasadei, era cu desăvârşire schimbată din punct de vedere ai politeţei, dacă nu din cel al încrederii. Nu se gândeau să întâlnească acolo vreo figură cunoscută şi se strecurau scorţoşi prin

birouri. Zărindu-l pe Ducorneau, Bossange scoase un strigăt de surpriză şi bucurie.

— Dumneata aici? exclamă el. Şi se apropie să-l îmbrăţişeze.

— O, eşti prea amabil! zise Ducorneau. Aşadar, aici, vărul meu cel bogat mă recunoaşte. Oare pentru că sunt la o ambasadă?

— Pe legea mea, ai dreptate, răspunse Bossange. Dacă m-am înstrăinat, iartă-mă şi fă-mi un serviciu.

— Pentru asta am şi venit.

— Îţi mulţumesc. Va să zică eşti în serviciul ambasadei?

— Da.

— Dă-mi o informaţie.

— Ce fel şi despre ce?

— Chiar despre ambasadă.

— Eu sunt secretarul.

— Ah, straşnic! Vrem să vorbim cu ambasadorul.

— Vin din partea lui.

— Din partea lui?! Pentru a ne spune...

— Că vă roagă să ieşiţi repede din palatul său, chiar foarte repede, domnilor... Cei doi bijutieri se priviră plouaţi. Pentru că — reluă Ducorneau, plin de importanţă — aţi fost neîndemânatici şi necinstiţi, după cât se pare...

— Ascultă-ne, te rog.

— Este inutil — răsuna deodată vocea lui Beausire, care apăru, mândru şi rece, în pragul camerei. Domnule Ducorneau, excelenţa să ţi-a recomandat să-i concediezi pe aceşti domni. Concediază-i.

— Domnule secretar...

— Fă ce ţi s-a spus — rosti Beausire, cu dispreţ. Execută!

Şi trecu mai departe.

Secretarul ambasadei îşi luă ruda de umărul drept pe asociatul acestuia, de umărul stâng şi-i împinse uşor afară, adresându-li-se amândurora:

— Iată o afacere pierdută!

— Doamne, ce susceptibili sunt străinii ăştia! murmură Boehmer, care era neamţ.

— Când te numeşti de Souza şi ai un venit de nouă sute de mii de livre, dragul meu, ai dreptul să fi cum pofteşti — replică secretarul.

— Of! suspină Bossange. Ţi-am mai spus-o, Boehmer, eşti prea greoi în afaceri.

— Ei şi ce dacă... — ripostă încăpăţânatul neamţ. La urma urmei, n-o să avem banii, dar nici el n-o să aibă colierul nostru.

Tocmai se apropiau de uşa dinspre stradă.

Ducorneau începu să râdă.

— Oare ştiţi voi ce este un portughez? zise el, cu dispreţ. Ştiţi voi ce înseamnă un ambasador, burghezi ce sunteţi?! Nu. Ei bine, o să vă spun eu. Un ambasador, favoritul unei regine, domnul Potemkin, cumpăra în fiecare an, la 1 ianuarie, pentru regina, un paner cu cireşe care costă o sută de mii de scuzi, o mie de livre cireaşă. E drăguţ, nu? Ei bine, domnul de Souza va cumpăra minele din Brazilia pentru a găsi în ele un diamant cât toate ale voastre la un loc. Acest lucru îl va costa venitul său pe douăzeci de ani, adică douăzeci de milioane; dar ce-i pasă, n-are copii... Asta-i, domnilor... Şi tocmai le închidea uşa în nas, când Bossange se răzgândi şi îi spuse:

— Caută să repari totul şi vei avea...

— Cei de aici sunt incoruptibili — ripostă Ducorneau.

Şi trânti uşa. În aceeaşi seară, ambasadorul primi următoarea scrisoare:

"Monseniore,

Un om care aşteaptă ordinele dumneavoastră şi doreşte să vă prezinte respectuoasele scuze ale umililor dumneavoastră servitori se află la poarta palatului dumneavoastră; un semn al excelenţei voastre şi omul va depune în mâinile unuia dintre

oamenii dumneavoastră colierul care a avut fericirea să vă atragă atenţia.

Binevoiţi să primiţi, monseniore, asigurarea profundului respect etc, etc...

Boehmer şi Bossange"

— Ei bine, colierul este al nostru — spuse don Manuel, citind această epistolă.

— Încă nu, încă nu — zise Beausire. Nu va fi al nostru decât când îl vom cumpăra. Să-l cumpărăm.

— Cum?

— Excelenţa voastră nu ştie franţuzeşte, am hotărât asta; şi, în primul rând, să ne descotorosim de domnul secretar.

— Cum naiba?

— Foarte simplu; să-i dăm o misiune diplomatică importantă; mă ocup eu.

— Nu e bine — se împotrivi don Manuel. Aici, el va fi garanţia noastră.

— Va spune că vorbeşti franceză ca domnul Bossange şi ca mine.

— Îşi va ţine gura; îl voi ruga eu.

— Fie, atunci să rămână. Da ordin să intre omul cu diamantele.

Omul fu introdus; era Boehmer în persoană, care făcu cele mai adânci plecăciuni şi ceru cele mai smerite scuze. După care, oferi diamantele şi păru că vrea să le lase spre a fi examinate. Don Manuel însă îl reţinu.

— Destul cu asemenea încercări — spuse Beausire. Eşti un negustor bănuitor; de bună seamă că eşti un om cinstit. la loc şi să vorbim, deoarece domnul ambasador te-a iertat.

— Of, ce greu e să fii negustor! suspină Boehmer. "Ce greu este să fii hoţ!" gândi în sinea lui Beausire.

Capitolul XXXI Târgul

Atunci, domnul ambasador catadicsi să examineze colierul în amănunt. Domnul Boehmer arată cu răbdare fiecare piesă, lăudându-i frumuseţea.

— Despre ansamblul acestor piese — începu Beausire, căruia don Manuel îi vorbise în portugheză — domnul ambasador nu are nimic de adăugat, ansamblul este mulţumitor. Luate însă fiecare în parte, diamantele nu mai sunt acelaşi lucru. Excelenţa sa a numărat zece, unele uşor zgâriate, altele niţel pătate.

— Oh! exclamă Boehmer.

— Excelenţa sa — continuă Beausire — se pricepe mai bine decât dumneata la diamante; nobilii portughezi se joacă cu diamantele în Brazilia, cum aici copii se joacă cu cioburile de sticlă.

Într-adevăr, don Manuel puse degetul pe mai multe diamante, unul după altul, şi, cu o admirabilă pricepere, remarcă defectele imperceptibile pe care poate un cunoscător nu le-ar fi observat.

— Aşa cum se vede, acest colier — replică Boehmer, oarecum surprins că un senior atât de mare este un bijutier atât de iscusit — aşa cum se vede, acest colier este cea mai frumoasă colecţie de diamante din întreaga Europă, în clipa de faţa.

— Aveţi dreptate — răspunse Beausire şi, la un semn al lui don Manuel, adăugă: Ei bine, domnule Boehmer, iată despre ce este vorba: maiestatea sa regina Portugaliei a auzit vorbindu-se despre colier şi a însărcinat pe excelenţa sa să negocieze această afacere, după ce va fi văzut

diamantele. Diamantele îi convin excelenţei sale; la ce preţ vreţi să vindeţi colierul?

— Un milion şase sute de mii de livre — răspunse Boehmer. Beausire repetă cifra ambasadorului sau.

— Este cu o sută de mii de livre mai scump — replică don Manuel.

— Monseniore — zise bijutierul — valoarea unui asemenea obiect nu poate fi evaluată cu precizie. Pentru a făuri o podoabă ca aceasta, au fost necesare cercetări şi călătorii care v-ar înspăimânta dacă le-aţi cunoaşte ca mine.

— Este cu o sută de mii de livre mai scump — se încăpăţâna portughezul.

— Şi pentru ca monseniorul să spună acest lucru — interveni Beausire — înseamnă fam îndoiala că este convins, deoarece excelenţa sa nu se tocmeşte niciodată.

Boehmer păru oarecum impresionat. Nimic nu-i linişteşte mai mult pe negustorii bănuitori decât un client care se tocmeşte.

— Nu pot — zise el, după o clipă de şovăire — să accept o scădere de preţ care înseamnă o diferenţa de câştig sau o pierdere pentru asociatul meu şi pentru mine.

Don Manuel asculta răspunsul în traducerea lui Beausire, apoi se ridică. Beausire închise caseta şi i-o înapoie lui Boehmer.

— Voi vorbi totuşi cu domnul Bossange — mai adaugă acesta din urmă. Excelenţa sa e de acord?

— Ce vrei să spui? întrebă Beausire.

— Vreau să spun că domnul ambasador pare să fi oferit un milion cinci sute de mii de livre pentru colier.

— Da.

— Excelenţa sa îşi menţine preţul?

— Excelenţa sa nu retrage niciodată cele ce a spus — replică Beausire — dar excelenţa sa se retrage întotdeauna în faţa plictiselii de a se tocmi.

— Domnule secretar, nu credeţi că ar trebui să vorbesc cu asociatul meu?

— O, desigur, domnule Boehmer.

— Bineînţeles — răspunse în portugheză don Manuel, că mi a îi pomenise fraza lui Boehmer — dar vreau o soluţie prompta şi rapidă.

— Monseniore, dacă asociatul meu accepta scăderea, eu am şi acceptat-o.

— Prea bine.

— Deci, din clipa aceasta preţul este de un milion cinci sute de mii de livre.

— Fie.

— Nu mai rămâne... în afară, bineînţeles, de acordul domnului Bossange... — se bâlbâi Boehmer.

— Da, desigur.

— Şi nu mai rămâne decât modul în care se va face plata...

— În privinţa aceasta nu veţi avea nici cea mai mică dificultate — spuse Beausire. Cum doriţi să se facă plata?

— Dacă s-ar putea, cu bani gheaţă — răspunse Boehmer, râzând.

— Ce înţelegi prin bani gheaţă? întrebă Beausire, cu răceală.

— O, ştiu prea bine că nimeni nu are un milion şi jumătate în numerar! exclamă Boehmer, suspinând.

— Şi, de altfel, chiar şi dumneata ai fi în încurcătură, domnule Boehmer.

— Cu toate acestea, domnule secretar, nu voi accepta decât bani gheaţă.

— Este firesc. Şi se întoarse spre don Manuel: Care va fi suma de bani în numerar pe care excelenţa voastră o va da domnului Boehmer?

— O sută de mii de livre — răspunse portughezul.

— O sută de mii de livre — îi repetă Beausire lui Boehmer — în momentul în care încheiem târgul.

— Şi pe când restul? întrebă Boehmer.

— Intervalul de timp necesar pentru ca poliţa monseniorului să ajungă de la Paris la Lisabona, dacă nu cumva preferaţi să aşteptaţi avizul Lisabonei la Paris.

— Avem un corespondent la Lisabona — zise bijutierul. Scriindu-i...

— Desigur — încuviinţă Beausire, râzând ironic — scrieţi-i. Întrebaţi-l dacă dacă de Souza este solvabil şi dacă maiestatea sa regina poate plăti un milion patru sute de mii de livre.

— Domnule... — ripostă Boehmer, ruşinat.

— Acceptaţi, sau preferaţi alte condiţii?

— Cele pe care domnul secretar a binevoit să mi le propună la început mi se par acceptabile. Care vor fi termenele plăţii?

— Vor fi trei termene, domnule Boehmer, fiecare de câte cinci sute de mii de livre şi, cu acest prilej, veţi putea face o călătorie interesantă.

— O călătorie la Lisabona?

— De ce nu?... Merită să te deranjezi ca să încasezi un milion şi jumătate în trei luni, nu?

— Oh, fără îndoială, dar...

— De altfel, vei călători pe cheltuiala ambasadei şi eu sau domnul secretar te vom însoţi.

— Voi duce eu diamantele?

— Fără îndoiala, numai dacă nu preferi să trimiţi poliţele şi să laşi diamantele să ajungă singure în Portugalia.

— Nu ştiu... eu... cred... că... o călătorie mi-ar folosi şi că...

— Este şi părerea mea — spuse Beausire. Vom semna aici. Dumneata vei primi cele o sută de mii de livre ale dumitale în numerar, vei semna actul de vânzare şi vei duce diamantele maiestăţii sale. Cine este corespondentul dumitale?

— Fraţii Nunez Balboa. Don Manuel înalţă fruntea.

— Sunt bancherii mei — spuse râzând.

— Sunt bancherii excelenţei sale — repetă Beausire, zâmbind la rându-i.

Boehmer radia. Faţa lui nu mai păstra nici o umbră de îndoială; se înclina părând că vrea să mulţumească şi să plece. Deodată un gând îl ţintui locului.

— Ce este? întrebă Beausire, neliniştit.

— Vă daţi cuvântul? zise Boehmer.

— Da.

— Cu condiţia să...

— Cu condiţia să aprobe şi domnul Bossange. Am spus.

— Şi încă o condiţie — adăugă Boehmer.

— Ah, ah!...

— Domnule, este vorba de un lucru delicat şi onoarea numelui portughez este un sentiment prea puternic pentru că excelenţa sa să nu-mi priceapă gândul.

— Câte ocolişuri! Treci la fapte!

— Iată faptele: colierul a fost oferit maiestăţii sale reginei Franţei.

— Care l-a refuzat. Mai departe.

— Noi nu putem, domnule, să lăsam să iasă din Franţa pentru totdeauna acest colier fără a o anunţa pe regina şi din respect şi loialitate, trebuie să acordăm prioritate maiestăţii sale regina.

— E firesc — spuse don Manuel, cu demnitate. Aş dori ca un negustor portughez să vorbească la fel ca domnul Boehmer.

— Sunt fericit şi mândru că excelenţa sa binevoieşte să mă aprobe. Iată deci cele două condiţii de care trebuie să se ţină seama: prima, aprobarea condiţiilor de către Bossange, a doua şi ultima, un refuz al maiestăţii sale regina Franţei. Vă cer pentru aceasta trei zile.

— Condiţiile noastre — zise Beausire — sunt o sută de mii de livre numerar şi trei poliţe de cinci sute de mii de livre. Cutia cu diamante, remisă domnului secretar al ambasadei sau mie, depinde cine te va însoţi la Lisabona, la domnii Nunez

Balboa. Plata integrala în trei luni. Cheltuielile de călătorie plătite.

— Da, monseniore, da, domnule — spuse Boehmer, înclinându-se.

— Ah! exclamă don Manuel.

— Ce este? Se nelinişti Boehmer, întorcându-se.

— Aldămaşul — zise ambasadorul — va fi un inel de o mie de pistoli pentru secretarul meu particular sau pentru secretarul ambasadei, în fine, pentru cel ce te va însoţi, domnule bijutier.

— Este absolut normal, monseniore — murmură Boehmer — şi prevăzusem aceasta cheltuială în mintea mea.

Don Manuel, cu un gest de mare senior, îl concedie pe bijutier. Cei doi asociaţi râmaseră singuri.

— Poate mă poţi lămuri — începu don Manuel, destul de iritat, adresându-se lui Beausire — la ce naiba te-ai gândit când ai propus ca diamantele să nu fie aduse aici? O călătorie în Portugalia?! Eşti nebun? Nu putem să le dăm banii şi în schimb să luăm diamantele?

— Prea îţi iei în serios rolul de ambasador! replică Beausire. Pentru domnul Boehmer încă nu eşti pe de-a-ntregul domnul de Souza.

— Fii serios! Crezi că ar mai fi discutat dacă ar fi avut vreo bănuiala?

— Tot ce se poate. N-ar mai fi discutat, e posibil; dar oricine are un milion cinci sute de mii de livre, se crede deasupra tuturor regilor şi tuturor ambasadorilor din lume. Oricine schimbă un milion cinci sute de mii de livre pentru nişte bucăţi de hârtie vrea să ştie dacă aceste hârtii valorează ceva.

— Aşadar, o să pleci în Portugalia! Dumneata care nu cunoşti un cuvinţel în portugheză... îţi repet că eşti nebun!

— Ba de loc. Te vei duce dumneata.

— A, nu! strigă don Manuel. Să mă întorc în Portugalia?! Nici pomeneală! Nu prea am motive. Nu! Nu!...

— Te-asigur ca Boehmer nu şi-ar fi dat niciodată diamantele în schimbul unor hârtii.

— Hârtii semnate de Souza!

— Poftim, uită-te la el! Se crede un Souza! strigă Beausire, plesnindu-şi palmele una de cealaltă.

— Cel mai bine ar fi să-mi spui că afacerea s-a dus dracului — repetă don Manuel.

— Pentru nimic în lume! Vino încoa', domnule comandor — îi zise Beausire valetului care apăruse în prag. Ştii despre ce este vorba, nu-i aşa?

— Da.

— Mă asculţi?

— Desigur.

— Foarte bine. Eşti de părere că am făcut o prostie?

— Sunt de părere că ai de o sută de mii de ori dreptate.

— Spune de ce.

— Iată: domnul Boehmer nu ar înceta o clipă să supravegheze palatul ambasadei şi pe ambasador.

— Ei şi mai departe?... zise don Manuel.

— Ei bine — interveni Beausire — având banii asiguraţi, domnul Boehmer nu va mai nutri nici o bănuială şi va pleca liniştit în Portugalia.

— Unde noi nu vom ajunge, domnule ambasador — se amestecă în vorbă valetul. Nu-i aşa, domnule cavaler de Beausire?

— Iată un băiat deştept — constată iubitul Olivei.

— Hai spune ce plan ai — replică destul de rece don Manuel.

— La cincizeci de leghe de Paris — începu Beausire — acest băiat deştept, purtând o mască pe faţă, se va prezenta surugiului, cu unul sau două

pistoale, ne va fura poliţele, diamantele, îl va snopi în bătăi pe domnul Boehmer şi uite aşa se va aranja totul.

— Eu aş vedea altfel lucrurile — îşi îngădui valetul. Cred c-ar fi mai bine ca domnul Beausire şi domnul Boehmer să se îmbarce la Bayonne pentru Portugalia.

— Foarte bine!

— Domnului Boehmer, că tuturor nemţilor, îi place marea şi se plimbă pe punte. Într-o zi când marea e agitată se apleacă şi cade. Caseta e firesc să cadă o dată cu el; asta-i tot. De ce n-ar păstra marea un milion cinci sute de mii de livre ele diamante, când a păstrat atât de bine galioanele din India?

— Ah, da, înţeleg — spuse portughezul.

— Ar fi minunat — mormăi Beausire.

— Numai că — reluă don Manuel — pentru dispariţia diamantelor eşti trimis la Bastilia, iar pentru că l-ai făcut pe domnul bijutier să privească marea eşti spânzurat.

— Furând diamantele, ai putea fi prins fără îndoială — spuse comandorul — dar nu poţi fi bănuit nici o clipă că l-ai înecat pe omul acela.

— Asta rămâne de văzut când vom ajunge acolo — replică Beausire. Acum, fiecare la postul său. Să ne ocupăm de ambasada ca nişte portughezi model. În aşa fel încât să se spună despre noi: "Deşi nu erau ambasadori adevăraţi, arătau ca şi cum ar fi fost". E măgulitor, nu-i aşa?! Eh, să aşteptam să treacă cele trei zile.

Capitolul XXXII Casa gazetarului

Era a doua zi după ce portughezii trataseră cu Boehmer şi trei zile după balul Operei, la care am văzut asistând unele dintre principalele personaje

ale povestirii noastre, în strada Montorgueil, în fundul unei curţi închise cu un gard de fier, se afla o căsuţă lungă şi îngusta, ferită de zgomotul străzii prin obloane ce aminteau viaţa de provincie. În fundul acestei curţi, la parter, unde puteai ajunge pe dibuite, trecând peste două sau trei gropi, i se înfăţişa privitorului un fel de prăvălie" pe jumătate deschisă celor care trecuseră de grilaj şi de curte. Era casa unui ziarist destul de cunoscut, a unui gazetar cum se spunea pe atunci.

Redactorul locuia la etajul întâi. Parterul era ticsit cu pachete de ziare aşezate pe numere. La celelalte etaje locuiau oameni liniştiţi, care plăteau ieftin neplăcerea de a asista de mai multe ori pe an la scenele zgomotoase pe care i le făceau ziaristului agenţii de poliţie, particularii ofensaţi sau actorii prost trataţi.

În zilele acelea locatarii casei Grilajului — aşa i se spunea în cartier imobilului cu pricina — îşi închideau ferestrele din faţă pentru a auzi mai bine răcnetele gazetarului, care, urmărit, se refugia de obicei în strada Vieux-Augustins, printr-o ieşire la acelaşi nivel cu camera sa. O uşă ascunsă se deschidea şi se închidea la iuţeala; zgomotul înceta; cel ameninţat dispăruse; asediatorii se aflau singuri în faţa a patru puşcaşi din garda franceză, aduşi de o bătrână servitoare care alergase într-un suflet să-i caute la postul lor din hală. Se întâmpla uneori ca asediatorii, negăsind pe nimeni asupra căruia să-şi descarce mânia, îşi revărsau năduful pe hârţoagele mucede de la parter şi sfâşiau, călcau în picioare sau dădeau foc, dacă din nenorocire se afla foc prin preajmă, unei cantităţi oarecare de hârtie nefolositoare. Dar ce poate să însemne o bucată de ziar pentru o răzbunare care cerea bucăţi de piele de ziarist?

Cu excepţia acestor scene, liniştea ce domnea în casa Grilajului era proverbială.

Domnul Reteau ieşea dimineaţa, îşi făcea rondul pe bulevarde, cheiuri şi pieţe. Descoperea

ciudăţeniile, viciile, le notă, le descria cu interes şi le reproducea, astfel schiţate, în primul său număr. Ziarul apărea săptămânal. Deci timp de patru zile, meşterul Reteau căuta articolul, în trei zile îl tipărea şi îşi pregătea apariţia numărului. În ziua despre care vorbim, foaia apărea la şaptezeci şi două de ore după balul Operei, unde domnişoara Olivia se simţise atât de bine la braţul dominoului albastru. Trezindu-se la ora opt, domnul Reteau primi de la bătrâna servitoare numărul încă umed şi mirosind a cerneală. Se grăbi să citească acest număr cu aceeaşi grijă cu care un tată iubitor trece în revistă calităţile şi defectele nepreţuitei sale odrasle.

Când sfârşi, îi spuse bătrânei:

— Aldegonde, iată un număr interesant, l-ai citit?

— Încă nu; n-am isprăvit cu supa — spuse bătrâna.

— Sunt mulţumit de acest număr — vorbi gazetarul, înălţând deasupra patului prăpădit braţele sale şi mai prăpădite.

— Da... — mormăi Aldegonde. Dar ştii ce se spune la tipografie?

— Ce se spune?

— Se spune că de data asta, fără doar şi poate n-o să scapi de Bastilia.

Reteau se ridica în capul oaselor şi rosti calm:

— Aldegonde, Aldegonde, fă-mi o supă gustoasă şi nu te mai amesteca în literatură.

— Oho, veşnic eşti acelaşi: curajos nevoie mare — replică bătrâna.

— Am să-ţi cumpăr cercei cu numărul de azi — mai zise gazetarul, înfăşurat în cearşaful de un alb cam îndoielnic. S-au vândut multe exemplare?

— Nu încă şi dacă merge aşa cerceii mei nu vor fi prea strălucitori. Ţi-aduci aminte de numărul ăla grozav împotriva domnului de Broglie? Nu trecuse de ora zece, că se şi vânduseră o sută de numere...

— Iar eu trecusem de trei ori în strada Vieux-Augustins — spuse Reteau. Tresăream la orice zgomot, de, militarii sunt brutali...

— Trag concluzia — continuă tenace Aldegonde — că numărul de azi nu face cât cel cu domnul de Broglie.

— Aşa-i — zise Reteau — însă nici eu nu voi fi nevoit s-alerg atâta şi-mi voi înghiţii liniştit supa. Şi ştii de ce, Aldegonde?

— Pe legea mea, nu, domnule.

— Pentru că, în loc să atac un om, atac un obiect; în loc să atac un militar, atac o regină.

— Regina?! Dumnezeu fie lăudat! murmură bătrâna. Atunci chiar n-ai de ce să te temi; dacă o ataci pe regină, o să fii dus pe braţe şi o să vindem toate numerele, iar eu o să am cercei.

— Sună cineva — spuse Reteau, care se băgase din nou în pat.

Bătrâna alergă în prăvălie pentru a primi vizita. O clipă mai târziu se întorcea, radioasă şi triumfătoare.

— O mie de exemplare, o mie dintro dată — anunţă ea. Asta zic şi eu comandă!

— Pe ce nume? întrebă cu interes Reteau.

— Nu ştiu.

— Trebuie să aflu. Dă fuga!

— Avem timp berechet; nu-i aşa simplu să numeri, să legi şi să încerci o mie de numere.

— Da fugă, îţi spun şi întreabă-l pe valet. Este un valet? Este un comisionar... a venit să ia ziarele ca să le împartă.

— Bine! Descoase-l, întrebă-l unde le duce.

Aldegonde se arăta zeloasă; sub picioarele sale groase scara de lemn începu să geamă şi vocea sa care punea întrebări suna necontenit prin pereţii de scândură. Comisionarul răspunse că ducea numerele în strada Neuve-Saint-Gilles din cartierul Marais, la contele Cagliostro.

Gazetarul sări în sus de bucurie, gata-gata să darâme patul. Se sculă şi se duse să-l ajute la

împachetat pe comisionar, un fel de umbră hămesită, aproape mai străvezie decât foile tipărite. Comisionarul luă în spate cele o mie de exemplare şi dispăru dincolo de grilaj, încovoiat sub povara lor.

Reteau tocmai se pregătea să consemneze în numărul următor succesul actualului număr şi să consacre câteva rânduri generosului senior care luase o mie de numere dintr-un pretins pamflet politic. Domnul Reteau, trebuie să o spunem, se felicită de a fi făcut-o atât de fericită cunoştinţă, când clopoţelul răsună din nou în curte.

— Încă o mie de exemplare! exclamă Aldegonde, înmărmurită de acest prim succes. Ah, domnule, nici nu-i de mirare; cum e vorba de "Austriaca", toată lumea este de acord.

— Taci, Aldegonde, nu vorbi aşa tare! "Austriaca" — iată o poreclă care mă poate duce la Bastilia, aşa cum mi-ai prezis-o.

— Ascultă, este sau nu austriacă? ripostă acru bătrâna.

— E un cuvîni pe care noi, gazetarii, i-am pus în circulaţie, dar care nu trebuie folosit prea mult.

Din nou se auzi clopoţelul.

— Du-te şi vezi, Aldegonde, nu cred să mai fi venit cineva să cumpere alte numere.

— Şi ce te face să crezi asta? zise bătrâna coborând.

— Nu ştiu: mi se pare că văd în faţa grilajului o mutră posomorâtă.

Aldegonde coborî să deschidă. Domnul Reteau privea cu o atenţie pe care cred că aţi înţeles-o din clipa când am descris personajul şi îndeletnicirea lui. Prin urmare Aldegonde deschise uşa unui bărbat îmbrăcat simplu care se informa dacă redactorul gazetei este acasă.

— Ce-ai să-i spui? întrebă Aldegonde, oarecum neîncrezătoare şi abia întredeschise poarta, gata s-o trântească la primul semn de primejdie.

Omul zornăi nişte scuzi în buzunar. Acest sunet metalic făcu să-i crească inima bătrânei.

— Vin să plătesc cele o mie de exemplare ale gazetei de azi, care au fost luate pe numele domnului conte Cagliostro — zise el.

— A, păi dacă-i aşa, poftiţi, intraţi...

Omul trecu pragul, dar n-apucă să închidă poarta, că în urma lui se şi ivi un alt vizitator, tânăr, înalt şi chipeş, care, zgâlţâind de grilaj, spuse:

— Scuzaţi, domnule...

Şi, fără să mai ceară voie» se strecură în spatele trimisului domnului conte de Cagliostro.

Copleşită de un asemenea câştig, fascinată de sunetul scuzilor, Aldegonde alergă la stăpânul său.

— Ascultă, ascultă! strigă ea. Totul merge bine, uite şase sute de livre pe care ni-i trimite domnul ăla cu mia de exemplare.

— Să le primim cu nobleţe — zise Reteau, parodiindu-l pe Larive, în cea mai recentă creaţie a sa.

Şi se înfăşură într-un halat destul de frumos pe care-l avea mulţumită generozităţii doamnei Dugazon sau, mai bine zis, teroarei exercitate asupra susnumitei doamne, căreia, de la aventura ei cu scutierul Astley, gazetarul îi storcea un important număr de felurite daruri.

Trimisul contelui de Cagliostro se prezentă, scoase un săculeţ cu bani de şase livre şi numără o sută de monede, pe care le aşeză în douăsprezece grămăjoare. Reteau le numără cu atenţie şi se uită dacă piesele nu sunt false. În fine, isprăvi de numărat, mulţumi, dădu o chitanţă şi, după ce îi adresă un surâs amabil, îi făcu semn trimisului să plece, cerându-i maliţios noutăţi despre domnul conte de Cagliostro. Omul care adusese banii mulţumi, ca şi când ar fi fost vorba de un compliment cu totul firesc şi se retrase.

— Spune domnului conte că aştept să-şi exprime dorinţele — zise el — şi mai spune-i că

poate fi liniştit: ştiu să păstrez un secret.

— Este inutil — replică trimisul. Domnul conte de Cagliostro nu se sinchiseşte de nimeni, el nu crede în magnetism; vrea ca lumea să râdă de domnul de Mesmer şi discută despre aventura cu hârdăul din propria-i plăcere.

— Bun... — murmură o voce din pragul uşii — să încercăm să facem lumea să râdă şi pe seama domnului conte de Cagliostro.

Şi domnul Reteau văzu intrând în camera sa un personaj care i se păru la fel de sumbru că şi primul, dar altcum. După cum am spus, era un bărbat tânăr şi voinic; dar Reteau nu împărtăşea deloc părerea pe care am emis-o despre înfăţişarea sa plăcută. Lui i se păru că are o privire ameninţătoare şi o înfăţişare primejdioasă. Într-adevăr necunoscutul ţinea mâna stângă pe mânerul unei săbii, iar mâna dreaptă pe măciulia unui baston.

— Ce pot face pentru dumneata, domnule? întrebă Reteau, cu un fel de tremur care-l apuca în clipele mai grele.

Putem trage concluzia că, deoarece clipele grele nu erau rare, Reteau tremura des.

— Domnul Reteau? întrebă necunoscutul.

— Eu sunt.

— Care îşi zice şi de Vilette?

— Eu sunt, domnule.

— Gazetar'?

— Tot eu sunt.

— Autorul acestui articol? Continuă glacial necunoscutul, trăgând din buzunar ziarul proaspăt tipărit.

— De fapt nu eu sunt autorul... — îngăimă Reteau — ci cel care l-a publicat.

— Foarte bine; este acelaşi lucru: căci dacă n-ai avut curajul să scrii articolul, ai avut laşitatea să-l laşi să apară. Spun laşitate! repetă necunoscutul, cu răceală — pentru că eu, fiind un gentilom, ţin să-mi măsor cuvintele, chiar şi în această cocioabă.

Dar nu trebuie să iei cele ce-ţi spun *ad litteram*, căci vorbele nu-mi exprimă gândul. Dacă mi-aş exprima gândul, aş spune: "Cel care a scris articolul este un nemernic! Cel care l-a publicat, un ticălos.

— Domnule!... zise Reteau, devenind foarte palid.

— Ah, drace! Iată o treabă neplăcută, este adevărat — continuă tânărul, înfierbântându-se pe măsură ce vorbea. Dar ascultă, domnule scrib, fiecare lucru la timpul său: adineauri ai primit bani, acum vei primi lovituri de baston.

— A, vom vedea noi... — strigă Reteau.

— Ce anume vom vedea? întrebă scurt şi pe un ton milităros tânărul şi, rostind aceste cuvinte, înainta spre adversarul său.

Dar gazetarul nostru nu era la prima aventură de acest fel; cunoştea toate ascunzişurile casei; nu trebui decât să se întoarcă pentru a găsi o uşă, să se strecoare pe acolo, s-o trântească cu putere şi s-o ţină ca pe un scut şi apoi, de aici, să ajungă într-o cameră alăturată a cărei faimoasă uşă de serviciu dădea în strada Vieux-Augustins. Odată aici, iată-l în siguranţă; căci aici se afla o altă portiţă de fier, pe care, răsucind în broască o cheie — şi cheia întotdeauna la îndemâna — el o deschidea, scăpând astfel cu fuga.

Dar azi era o zi nefastă pentru bietul gazetar, deoarece, în clipa când punea mâna pe cheie, zări printre zăbrele un alt bărbat, care, din pricina proporţiilor exagerate, fără îndoiala de tulburarea sa, îi păru un Hercule şi care, neclintit şi ameninţător, părea că aşteaptă cum aştepta odinioară dragonul din Hesperus pe cei ce mâncau merele de aur.

Reteau ar fi vrut să se întoarcă, dar tânărul cu bastonul, cel care i se înfăţişase primul, închise uşa cu o lovitură de picior şi se luase după el, iar cum el se oprise locului la vederea noii santinele, înarmată de asemenea cu sabie şi baston,

necunoscutului nu-i mai rămânea decât să întindă mâna ca să-l înhaţe. Reteau să află între două focuri sau mai exact între două bastoane, într-un fel de curticică interioară, neştiută de nimeni, de unde nu se auzea nimic, situată între ultimele odăi ale apartamentului şi binecuvântatul grilaj ce dădea spre strada Vieux-Augustins, adică spre salvare şi libertate, dacă trecerea ar fi fost liberă.

— Domnule, lasă-mă să trec, te rog — i se adresă Reteau tânărului care păzea grilajul.

— Domnule! îi strigă tânărul care îl urmărea pe Reteau. Domnule, puneţi mâna pe acest ticălos.

— Fiţi liniştit, domnule de Charny, nu va trece — zise tânărul din faţa porţii.

— Cum, dumneavoastră, domnule de Taverney?! exclamă Charny, căci el era, într-adevăr, cel care se prezentase primul la Reteau în urma celui. Ce plătise, venind prin strada Montorgueil.

Amândoi, citind gazeta, dimineaţa, au avut acelaşi gând, deoarece purtau în inimă aceleaşi sentiment şi, fam să-şi fi spus nidi cel mai mic cuvânt unul altuia, şi-au pus gândul în aplicare, adică s-au gândit să meargă la gazetar şi să-i ceară satisfacţie, iar dacă acesta nu va accepta, să-l ciomăgească. Numai că acum, dând cu ochii unul de celălalt, se posomoriră; fiecare bănuia un rival în cel care avusese acelaşi gând ca şi el.

Aşadar, domnul de Charny rosti cu un accent destul de morocănos aceste cinci cuvinte:

— Cum, dumneavoastră, domnule de Taverney?!

— Eu însumi — răspunse Filip, pe acelaşi ton, aproptindu-se şi el de gazetar, care se ruga fierbinte, cu ambele braţe trecute prin grilaj. Eu însumi, dar se pare că am ajuns prea târziu. Ei bine, nu voi face decât să asist la petrecere, dacă nu cumva veţi avea bunătatea să-mi deschideţi poarta.

— Petrecere... — murmură Reteau înspăimântat, Petrecere... ce tot spuneţi acolo? Vreţi să mă strângeţi de gât, domnilor?

— O! exclamă Charny. Este un cuvânt cam tare. Nu, domnule, nu te vom strânge de gât, ci mai întâi te vom întreba, apoi vom vedea, îmi veţi îngădui să mă port după cum voi crede de cuviinţă, cu acest om, nu-i aşa, domnule de Taverney?

— Desigur, domnule — răspunse Filip. Aveţi întâietate fiind primul venit.

— Hei, gazetarule, lipeşte-te de zid şi nu te mişca — spuse Charny, mulţumindu-i cu un gest lui Taverney. Recunoşti deci, scumpul meu domn, că ai scris şi publicat Împotriva reginei hazlia poveste, cum o numeşti dumneata, care a apărut azi-dimineaţă în ziarul dumitale.

— Domnule, nu este împotriva reginei.

— Ei bine, asta mai lipsea.

— Ah, sunteţi foarte răbdător, domnule — zise Filip, turbând de cealaltă parte a grila-jului.

— Fiţi liniştit — răspunse Charny — ticălosul nu va fi cruţat aşteptând.

— Da — murmură Filip — numai că şi eu aştept...

Charny nu răspunse, cel puţin nu lui Taverney. Întorcându-se însă spre nenorocitul de Reteau, zise răspicat:

— *Etteniotna* este *Antoinette* scris de-a-ndoaselea... Oh, nu minţi, domnule... Ar fi atât de josnic, atât de prostesc, încât, în loc să te bat şi să te ucid, am să te jupoi de viu. Răspunde deci cât mai sincer. Te-ntreb dacă dumneata eşti singurul autor al acestui pamflet?

— Nu sunt un delator — răspunse Reteau, îndreptându-şi spinarea.

— Foarte bine! Mai există deci un complice: mai întâi, cel care a cumpărat o mie de exemplare cu acest pamflet, contele de Cagliostro, cum îi spuneai adineauri. Prea bine! Contele va plăti

pentru el, după ce dumneata vei plăti pentru dumneata.

— Domnule, domnule, eu nu-l acuz pe conte! urlă gazetarul, temându-se de a se găsi prins între furia celor doi bărbaţi, iară a-l pune la socoteală şi pe Filip, care privea galben de mânie, de cealaltă parte a portiţei.

— Dar pentru că eu te-am înhăţat primul — continuă Charney — îmi vei plăti mie primul — şi tânărul ridică bastonul.

— Domnule, dacă aş avea o sabie... — urlă gazetarul.

— Charny lăsă jos bastonul.

— Domnule Filip — spuse el — împrumutaţi-i vă rog sabia dumneavoastră acestui netre-bnic.

— Nici să nu vă gândiţi, nu împrumut o sabie cinstită unui ticălos; în schimb, vă dau bastonul meu dacă al dumneavoastră nu vă ajunge. Altceva însă nu pot face nici pentru el, nici pentru dumneavoastră.

— Drace! Un baston! exclamă Retau, înnebunit. Ştiţi, domnule, că sunt gentilom?

— Atunci, împrumutaţi-mi sabia dumneavoastră mie — spuse Charny, aruncând-o pe a sa la picioarele gazetarului, care se îngălbenise la faţă. Nu mă voi mai atinge de a mea.

Filip nu mai avea nici o obiecţie. Îşi trase sabia din teacă şi i-o întinse prin grilaj lui Charny. Charny o luă salutând.

— Aha, zici că eşti gentilom — răcni el, întorcându-se spre Reteau — eşti gentilom şi scrii despre regina Franţei asemenea infamii! Ei bine, pune mâna pe sabie şi dovedeşte că eşti gentilom.

Dar Reteau nu se clinti; s-ar fi zis că se teme tot atât de sabia de la picioarele sale ca şi de bastonul care o clipă se înălţase deasupra capului său.

— La naiba! strigă Filip, exasperat. Deschideţi-mi poarta.

— Să-mi fie cu iertare, domnule — spuse Charny, dar aţi fost de acord că acest om să-mi aparţină întâi mie.

— Atunci grăbiţi-vă să sfârşiţi, fiindcă şi eu sunt grăbit să încep.

— Trebuia să epuizez toate metodele înainte de a recurge la acest mijloc exterm, căci găsesc că loviturile de baston sunt la fel de greu de dat ca şi de primit — replică Charny. Dar fiindcă, fără îndoială, domnul preferă loviturile, de baston celor de sabie, fie, va fi servit după plac.

Abia rosti aceste cuvinte şi strigătul scos de Reteau dădu de veste că Charny lovise unde trebuie. Cinci sau şase lovituri zdravene, fiecare din ele însoţită de un urlet pe măsura durerii pricinuite urmară primului strigăt Urletele o atraseră pe bătrâna Aldegonde; dar Charny rămase la fel de nepăsător la ţipetele ei ca şi la cele ale stă pinului ei. În acest timp Filip, simţindu-se ca Adam izgonit din rai, îşi musca pumnii, învârtindu-se de colo-colo ca ursul care simte carnea proaspătă în faţa gratiilor. În sfârşit, Charny se opri, obosit de cât lovise şi Reteau se încovoie, obosit de câte ciomege încasase.

— Aţi sfârşit, domnule? întrebă Filip.

— Da — răspunse Charny.

— Atunci înapoiaţi-mi sabia care n-a fost folosită şi deschideţi-mi, vă rog, poarta.

— Domnule, domnule! Imploră Reteau, care vedea un apărător în cel cu care încheiase socotelile.

— Îţi dai seama că nu-l pot lăsa pe domnul la poartă — zise Charny. Mă duc să-i deschid.

— Ah, este o crimă! strigă Reteau. Haide, omorâţi-mă repede cu o lovitură de sabie şi să se sfârşească odată!

— Hei, linişteşte-te — spuse Charny. Cred că domnul nici nu te va atinge.

— Şi chiar aveţi dreptate — rosti cu un dispreţ suveran Filip, care tocmai intra. M-am

răzgândit. Ai fost snopit în bătaie. Foarte bine, şi, cum spune proverbul, *nu trebuie să faci a doua oară acelaşi lucru*. Dar au mai rămas exemplare din acest număr al gazetei şi importam este să fie distruse.

— Ah, foarte bine! exclamă Charny. Vedeţi că e mai bine să fie doi decât unul?! Poate ca eu uitam acest lucru. Dar prin ce întâmplare vă aflaţi la această poartă, domnule de Taverney?

— Iată cum — răspunse Filip. M-am informat în cartier despre obiceiurile acestui nemernic. Şi am aflat că, atunci când dă de dracu, dispare. Apoi m-am interesat care sunt mijloacele pe care le foloseşte şi m-am gândit că, intrând pe poarta asta dosnică în locul celei obişnuite şi închizând-o după mine, voi prinde vulpea în vizuina ei. Aţi avut acelaşi gând de răzbunare, numai că, mai grăbit decât mine, nu v-aţi informat îndeajuns, aţi intrat pe uşa pe care intra toată lumea şi v-ar fi scăpat dacă, din fericire nu mă aflam eu aici.

— Mă bucur foarte mult! Să mergem, domnule de Taverney. Ticălosul ne va conduce la tiparniţa lui.

— Dar tiparniţa mea nu-i aici — spuse Reteau.

— Minciuni! strigă Charny, ameninţător.

— Nu, nu — zise Filip. Vedeţi bine că are dreptate, aici nu se află decât ediţia tipărită. Or, tirajul trebuie să fie întreg, în afara celor o mie de exemplare vândute domnului de Cagliostro.

— Atunci să rupă totul în faţa noastră.

— Să ardă totul, e mai sigur!

Şi Filip, încuviinţând acest fel de a obţine satisfacţie, îl împinse pe Reteau spre prăvălie.

Capitolul XXXIII Cum ajung doi prieteni să se duşmănească

Numai ca Aldegonde, auzindu-l pe stăpânul său ţipând şi găsind uşa încuiată, se duse să caute strajă. Însă mai înainte ca ea să se întoarcă, Filip şi Charny avuseseră timp să aprindă un foc straşnic cu primele numere ale gazetei, apoi să arunce, sfâşiate, una după alta, celelalte foi care erau şi ele mistuite de flăcări.

Cei doi tocmai ajunseseră la ultimele exemplare, când straja apăru în spatele Aldegondei, la capătul curţii şi împreună cu strajă, vreo sută de haimanale şi tot atâtea cumetre. Primele puşti se loveau de lespezile vestibulului când, începu să ardă ultimul număr ai gazetei. Din fericire, Filip şi Charny cunoşteau drumul, pe care Reteau li-l arătase, imprudent; străbătură deci culoarul secret, traseră zăvoarele, trecură dincolo de grilaj ieşind în strada Vieux-Augustins, încuiară poarta de două ori şi aruncară cheia în primul canal din apropiere.

În acest timp, Reteau, eliberat, striga după ajutor, iar Aldegonde, văzând geamurile înroşindu-se la lumina flăcărilor, ţipa ca a luat foc casa. Straja sosi; dar cum cei doi tineri plecaseră şi focul se stinsese, soldaţii împinseră cercetările mai departe; îl lăsară pe Reteau să-şi îngrijească spinarea cu spirt camforat şi se întoarseră la garnizoană. Mulţimea însă, mai curioasă decât strajă, rămase până la prînz în curtea domnului Reteau, sperând neîncetat că scena de dimineaţa să se repete.

Aldegonde, în disperarea ei, blestemă numele Mariei-Antoaneta numind-o "Austriaca", şi-l binecuvânta pe cel al domnului de Cagliostro, numindu-l protector al scrisului.

Când Taverney şi Charny ajunseră în strada Vieux-Augustins, Charny spuse:

— Domnule, acum după ce am isprăvit, pot să nădăjduiesc că voi avea fericirea de a vă fi de folos cu ceva?

— Mii de mulţumiri, domnule, voiam tocmai să vă pun aceeaşi întrebare.

— Mulţumesc; am venit pentru chestiuni personale care mă vor ţine probabil la Paris o parte din zi.

— Şi eu, de asemenea, domnule.

— Permiteţi-mi deci să mă retrag şi să mă bucur de cinstea şi fericirea de a vă fi întâlnit.

— Permiteţi-mi să vă spun acelaşi lucru şi să adaug că doresc din tot sufletul ca chestiunea pentru care aţi venit să se sfârşească după curo doriţi.

Cei doi bărbaţi se salutară curtenitori, dar puteai lesne să-ţi dai seama că vorbele pe care le schimbaseră nu erau pornite din inimă, ci rostite doar din vârful buzelor.

Despărţindu-se, îşi întoarseră spatele, Filip mergând spre bulevarde, Charny coborând spre râu. Amândoi se întoarseră de două sau de trei ori până ce nu se mai zăriră unul pe celălalt. Atunci Charny, care, după cum am mai spus, se îndreptase spre râu, o luă pe strada Beaurepaire, apoi după strada Beaurepaire, pe strada Renard, pe strada Grand-Hurleur, pe strada Jean Robert, apoi pe strada Gran-villiers, strada Pastourelle, străzile Anjou, Perche, Culture-Sainte-Catherine, Saint-Anastase şi Saint-Louis.

Ajuns aici, coborî strada Saint-Louis şi o apucă spre strada Neuve-Saint-Gilles. Dar, pe măsură ce se apropia, privirea îi era atrasă de un tânăr, care, la rândul său, străbătea strada Saint-Louis şi pe care i se părea că-l recunoaşte. De două sau de trei ori se opri, nefiind sigur; curând însă îndoiala îi dispăru. Cel ce mergea era Filip.

Filip care, la rândul său, o luase pe strada Mauconseil, pe strada Ours, strada Grenier-Saint-Lazare, strada Michel-le-Comte, strada Vieilles-Audriettes, strada l'Homme Armé, stra-da Rosiers, trecuse apoi prin faţa palatului Lamoignon şi, în

sfârşit, ieşise în strada Saint-Louis, dând colţul străzii Egout-Saint-Catherine.

Cei doi tineri se întâlniră la capătul străzii Neuve-Saint-Gilles. Amândoi se opriră, privindu-se cu ochi care, de data aceasta, nu se osteniră să-şi ascundă gândurile. O dată mai mult, fiecare dintre ei avusese acelaşi gând: să vină să-i ceară socoteală contelui de Cagliostro. Ajungând aici, nici unul, nici celălalt nu se îndoia de planurile celui în faţa căruia se afla din nou.

— Domnule de Charny — începu Filip — vi l-am lăsat pe vânzător, aţi putea foarte bine să mi-l lăsaţi mie pe cumpărător. V-am lăsat să daţi loviturile de baston, lăsaţi-mă să dau loviturile de spadă.

— Domnule — răspunse Charny — cred că aţi fost politicos cu mine, pentru faptul că venisem primul, nu pentru altceva.

— Da, dar aici — zise Taverney — am ajuns odată cu dumneavoastră şi vă spun de la început: aici nu vă voi face concesii.

— Cine vă spune că vi le voi cere, domnule; îmi voi apăra dreptul meu, iată totul.

— Şi după dumneavoastră, care este acest drept, domnule de Charny?...

— De a-l sili pe domnul de Cagliostro să ardă cele o mie de exemplare pe care le-a cumpărat de la nemernicul acela.

— Vă amintiţi, domnule, că eu am avut primul ideea de a le arde în strada Montorgueil... şi le voi rupe tot eu în strada Neuve-Saint-Gilles.

— Domnule, sunt dezolat, dar trebuie să vă spun foarte serios că doresc să fiu primul care să discut cu contele de Cagliostro.

— Tot ce pot face pentru dumneavoastră, domnule, este să las soarta să hotărască; voi arunca în sus un ludovic şi acela dintre noi care va câştiga va avea întâietate.

— Mulţumesc, domnule; dar, în general, nu am noroc şi s-ar putea să am nefericirea să pierd.

Filip făcu un pas înainte. Charny îl opri.

— Domnule — îi spuse — un singur cuvânt şi cred că ne-am putea înţelege.

Filip se întoarse iute. În glasul lui Charny surprinse un accent ameninţător care-i plăcea.

— Bine, fie...

— Dacă pentru a cere satisfacţie domnului de Cagliostro am trece prin pădurea Boulo-gne, ar fi un ocol, îmi dau seama; însă cred că lucrul acesta ar pune capăt neînţelegerii noastre. Unul dintre noi ar rămâne probabil în drum şi cel care s-ar întoarce, n-ar trebui să dea socoteală nimănui.

— Într-adevăr, domnule — zise Filip — veniţi în întâmpinarea dorinţei mele; da, în felul acesta totul e în ordine. Vreţi să-mi spuneţi unde ne putem întâlni?

— Domnule, dacă prezenţa mea nu vă este cu totul insuportabilă...

— Vai de mine, de ce?

— Am putea să nu ne despărţim. Am poruncit trăsurii mele să mă aştepte în Piaţa Regală şi, după cum ştiţi, se află la doi paşi de aici.

— Atunci binevoiţi şi oferiţi-mi un loc.

— Cum să nu, cu cea mai mare plăcere.

Şi cei doi tineri care, de când se văzuseră prima dată, îşi dăduseră seama că sunt rivali, care deveniseră duşmani cu primul prilej, grăbiră pasul pentru a ajunge în Piaţa Regală. În colţul străzii Pas-de-la-Mule zăriră trăsura lui Charny.

Acesta, fără a se mai osteni să meargă mai departe, făcu un semn valetului şi trăsura se apropie. Charny îl pofti pe Filip să ia loc. Trăsura pomi în direcţia Champs-Elysées.

Înainte de a urca în trăsură, Charny scrisese două cuvinte într-un carneţel şi le trimisese cu valetul la palatul său din Paris. Caii domnului de Charny erau excelenţi; în mai puţin de o jumătate de oră ajunseră în pădurea Boulogne. Când ga şi un loc convenabil, Charny opri vizitiul. Timpul era frumos, niţel cam rece, însă soarele făcea să se

simtă în văzduh prima mireasma de violete şi de muguri proaspeţi de şoc, de-a lungul cărărilor şi la marginea pădurii. Peste frunzele îngălbenite de anul trecut creştea iarbă, purtându-şi cu mândrie seminţele împodobite cu un puf fremătător, flori ca aurul îşi plecau capetele parfumate peste zidurile vechi.

— Este o vreme minunată pentru plimbare, nu-i aşa, domnule de Taverney? zise Charny.

— Frumoasă, da, domnule. Şi amândoi coborâră.

— Poţi să pleci, Dauphin — i se adresă Charny vizitiului.

— Domnule — spuse Taverney — poate n-ar trebui să daţi drumul trăsurii, unul dintre noi va putea desigur să se întoarcă.

— Înainte de orice, domnule, să păstram taina acestei întâlniri — zise Charny. Încredinţată unui lacheu, riscă să fie mâine subiectul de conversaţie al întregului Paris.

— Va fi aşa cum doriţi, domnule, dar ticălosul care ne-a adus ştie desigur despre ce este vorba. Soiul acesta de oameni cunoaşte prea bine purtările gentilomilor pentru a se mai îndoi că atunci când se duc în pădurea Boulogne, Vincennes sau Satory gonind aşa cum am gonit noi, nu o fac numai ca să se pHmbevAşa ca, vă repet, vizitiul dumneavoastră ştie despre ce este vorba. În acest moment admit că nu ştie. Mă va vedea sau vă va vedea rănit, mort, poate şi va fi de ajuns ca să priceapă, chiar dacă va fi cam târziu. N-ar fi deci mai bine să-l reţinem pentru a-l transporta pe acela dintre noi care nu va mai putea să meargă, decât fie să rămâneţi. Dumneavoastră, fie să mă lăsaţi singur pe mine în mijlocul pădurii?

— Dreptatea este de partea dumneavoastră, domnule — replică Charny. Şi întorcându-se spre vizitiu, strigă: Opreşte, Dauphin! Mă vei aştepta aici.

Dauphin bănuise că va fi chemat; aşa că nu grăbise caii şi, în consecinţă, nu se îndepărtase prea mult. Deci Dauphin se opri şi, după cum prevăzuse Filip, bănui ce se va petrece, căci se aşeză în aşa fel, încât să vadă printre arborii desfrunziţi scena în care stăpânul său avea să fie unul dintre actori. Numai că, încet-încet, Filip şi Charny intrară în pădure; după cinci minute aproape că dispăruseră în aburul albăstrui din zare.

Filip, care păşea primul, găsi un loc uscat, bătătorit, de forma unui dreptunghi, minunat pentru scopul celor doi tineri.

— Dacă este şi părerea dumneavoastră, domnule de Charny — zise — Filip — cred că am găsit locul cel mai potrivit.

— Straşnic, domnule! răspunse Charny, scoţându-şi fracul.

Filip se dezbracă şi el, îşi aruncajos pălăria şi trase sabia din teacă.

— Domnule — zise Charny, a cărui sabie se afla încă în teacă, oricui altuia decât dumneavoastră i-aş fi spus: "Cavalere, un cuvânt, dacă nu pentru a cere scuze, cel puţin de împăcare şi vom fi cei mai buni prieteni"... dar dumneavoastră, un viteaz care vine din America, deci dintr-o ţară unde oamenii ştiu să se bată, nu pot...

— Şi eu — replică Filip — oricui altuia i-aş spune: "Domnule, s-ar putea să fi fost nedrept", dar dumneavoastră, un viteaz, marinar care aseară stârnea admiraţia întregii curţi cu o faptă de. Arme atât de glorioasă, dumneavoastră, domnule de Charny, nu vă pot spune nimic altceva decât: "Domnule conte, faceţi-mi cinstea şi... în gardă!"

Contele salută şi, la rândul său, trase sabia.

— Domnule — spuse Charny — cred că nici unul dintre noi nu vrea să vorbească despre adevăratul motiv al disputei.

— Nu vă înţeleg, conte — zise Filip.

— A, dimpotrivă, domnule, mă înţelegeţi foarte bine şi, cum veniţi dintr-o ţara unde oamenii nu ştiu să mintă, aţi roşit când aţi spus că nu mă înţelegeţi.

— În gardă! repetă Filip.

Săbiile se încrucişară. Din primele ciipe, Filip îşi dă du seama că este superior adversarului său. Dar siguranţa, în loc să-l înflăcăreze şi mai şi, păru că-i taie tot elanul. Această superioritate îl făcu pe Filip să-şi păstreze sângele rece şi rezultatul fu că începu să se poarte ca într-o sală de arme unde, în loc de sabie, ar fi ţinut în mână o floretă. Filip se mulţumea să pareze şi lupta dura de mai bine de un minut fără ca el să fi dat vreo lovitură.

— Mă cruţaţi, domnule — spuse Charny. Pot să vă întreb de ce?

Şi, cu o fentă rapidă, se aruncă asupra lui Filip. Filip însă întâmpină sabia adversarului său cu o contra lovitură şi mai rapidă decât fenta, astfel că pară. Cu toate că apărarea lui Taverney ar fi putut îndepărta sabia lui Charny, Taverney nu riposta. Charny trecu la un nou atac, pe care Filip îl respinse şi de astă dată, cu o simplă lovitură; Charny fu silit să se ridice repede. Charny era mai tânăr şi, mai ales, mai înflăcărat; simţind cum îi clocoteşte sângele în vine, se ruşina de calmul adversarului său; ar fi. Dorit să-l vadă ieşindu-şi din fire.

— Vă spuneam, domnule, că nici unul dintre noi nu vrea să vorbească despre adevărata cauză a acestui duel.

Filip nu răspunse.

— Adevărata cauză, am să vo spun eu: mi-aţi căutat pricină, căci dumneavoastră aţi început cearta: mi-aţi căutat pricină din gelozie.

Filip rămase mut.

— Oare — continuă Charny, înfierbântându-se cu atât mai vârtos cu cât Filip rămânea mai calm — ce urmăriţi dumneavoastră? Aveţi intenţia să mă obosiţi? Ar fi un gând nedemn de

dumneavoastră. La naiba! Omorâţi-mă, dacă puteţi, dar cel puţin omorâţi-mă în toiul luptei.

Filip clătină din cap.

— Da, domnule — zise el — merit învinuirea adusă. V-am căutat pricină şi n-am avut dreptate.

— Nu despre asta e vorba, domnule; aveţi sabia în mână, folosiţi-o şi pentru altceva decât să paraţi sau, dacă nu mă atacaţi, cel puţin apăraţi-vă.

— Domnule — reluă Filip — am cinstea să vă spun pentru a doua oară că n-am avut dreptate şi că-mi pare rău.

Dar Charny avea un sânge prea fierbinte pentru a înţelege generozitatea adversarului său o luă drept o ofensă.

— Ah! exclamă el. Înţeleg: vreţi să fiţi mărinimos cu mine. Asta e, nu-i aşa, cavalere? Astă-seară sau mâine veţi putea spune câtorva frumoase doamne că m-aţi determinat să vin pe teren şi acolo mi-aţi dăruit viaţa.

— Domnule conte, mă tem într-adevăr că sunteţi pe cale să înnebuniţi — rosti răspicat Filip.

— Aţi vrut să-l omorâţi pe domnul de Cagliostro pentru a fi pe placul reginei, nu-i aşa şi pentru a place şi mai mult reginei, vreţi să mă omorâţi şi pe mine, acoperindu-mă de ridicol?

— O, aţi întrecut măsura! strigă Filip, încruntându-se. Cuvintele dumneavoastră îmi dovedesc că nu aveţi o inimă atât de generoasă cum credeam.

— Ei bine, domnule, străpungeţi această inimă! zise Charny, descoperindu-se chiar în clipa când Filip se retrăgea rapid şi fandă.

Sabia alunecă de-a lungul coastelor şi croi o dâră însângerata sub cămaşa de pânză fină.

— În sfârşit — spuse Charny, vesel, — sunt rănit! Acum, dacă vă ucid, voi avea un rol frumos.

— Hotărât lucru — replică Filip — sunteţi cu adevărat nebun, domnule; căci nu mă veţi omorî şi veţi avea un rol cu totul vulgar; deoarece aţi fost

rănit fără motiv şi fără folos, nimeni neştiind pentru ce ne-am bătut.

Charny execută o lovitură directă atât de rapidă încât, de data asta, Filip o pară cu mare greutate; dar, parând, prinse sabia adversarului său şi, cu o lovitură viguroasă, i-o zvârli la zece paşi. Apoi, într-o clipă fu lângă sabie, o ridică de jos şi, cu o lovitură de călcâi, o sfărâma.

— Domnule de Charny — zise el, nu era nevoie să-mi dovediţi că sunteţi viteaz: mă dispreţuiţi oare până într-atât încât aţi dorit cu înverşunare să vă bateţi cu mine?

Charny nu răspunse; tânărul pălea văzând cu ochii. Filip îl privi provocator câteva secunde, aşteptând din partea lui o încuviinţare sau o tăgadă.

— Acum, domnule conte — rosti el anevoie — zarurile au fost aruncate: suntem duşmani.

Apoi se clătină.

Filip alergă să-l sprijine, dar contele îi înlătură mâna: Mulţumesc, sper să fiu în stare să merg până la trăsură.

— Luaţi cel puţin batista asta pentru a opri sângele.

— Bucuros. Şi luă batista.

— Sprijiniţi-vă de braţul meu, domnule; vă clătinaţi pe picioare şi, la cel mai mic obstacol pe care-l veţi întâlni, veţi cădea, deci o durere inutilă.

— Sabia nu a străpuns decât carnea — spuse Charny. Nu simt nimic în piept.

— Cu atât mai bine, domnule.

— Sper ca în curând să fiu vindecat.

— Cu atât mai bine, domnule. Dar dacă vă grăbiţi să vă însănătoşiţi pentru a reîncepe lupta, vă previn că veţi găsi cu greu în mine un adversar.

Charny încercă să răspundă, însă cuvintele îi muriră pe buze: el se clătină şi Filip abia avu răgaz să-l prindă în braţe. Îl ridică aşa cum ar fi ridicat un copil şi-l duse pe jumătate leşinat până la trăsură. Este adevărat că Dauphin, văzând printre

copaci ce se întâmpla, scurtă din drum, venind înaintea stăpânului său. Charny fu urcat în trăsură; el îi mulţumi lui Filip, cu un semn din cap.

— Vizitiu, să mergi la pas! Porunci Filip.

— Dar dumneavoastră, domnule? murmură rănitul.

— O, nu vă îngrijiţi de mine, domnule conte! Şi, salutând la rândul său, închise portiera.

Filip privi trăsura îndepărtându-se încet; apoi, când o văzu dispărând la o cotitură, pomi şi el pe drumul ce trebuia să-l ducă la Paris în cel mai scurt timp. Întorcându-se o ultimă dată şi zărind trăsura care, în loc să se întoarcă la Paris, o luă spre Versaiiles, pierzându-se printre copaci, rosti aceste cuvinte, smulse din adâncul inimii Iuit după o profundă meditaţie:

— Da, ea va plânge din pricina lui!

Capitolul XXXIV Casa din strada Neuve-Saint-Gilles

La barieră, Filip găsi o birjă şi sări în ea.

— Strada Neuve-Saint-Gilles — îi spuse birjarului — şi repede!

Un bărbat care tocmai s-a bătut în duel şi care şi-a păstrat aerul de învingător, un bărbat voinic, a cărui statura trădează nobleţea, un bărbat îmbrăcat ca un burghez, dar a cărui ţinută arată că este militar, însemna ceva mai mult decât trebuia ca să-l stimuleze pe acest vrednic om al cărui bici, chiar dacă nu era un sceptru al lumii, ca tridentul lui Neptun, în ochii lui Filip nu reprezenta un sceptru mai puţin important.

Pentru optzeci de gologani, neîndemânaticul vizitiu îşi goni caii nebuneşte şi-l duse ca vântul pe Filip în strada Neuve-Saint-Gilles, la palatul contelui de Cagliostro.

Palatul era de o mare simplitate exterioară, având o linie maiestuoasă, ca majoritatea clădirilor ridicate sub Ludovic al XIV-lea, după acele *concetti* de marmură sau de cărămidă, îngrămădite sub domnia lui Ludovic al XIII-lea peste cele ale Renaşterii. O trăsură uriaşă, la care erau înhămaţi doi cai de rasă, se legăna pe arcuri noi, într-o spaţioasă curte interioară. Vizitiul moţăia pe capră, înfăşurat într-o mantie căptuşită cu blană de vulpe, în vreme ce doi valeţi, dintre care unul ţinea un cuţit de vânătoare, măsurau în tăcere peronul din faţa casei. În afară de aceste personaje însufleţite, nici un alt semn de viaţa nu se simţea în palat.

Filip strigă la elveţianul ce stă de strajă şi numaidecât acesta deschise poarta principală, care scârţâi în balamale. Vizitatorul sări jos, înainta spre peron şi, adresându-se celor doi valeţi, îi întrebă:

— Domnule conte de Cagliostro?

— Domnul conte trebuie să iasă în oraş — răspunse unul dintre valeţi.

— Încă un motiv în plus ca să mă grăbesc — zise Filip — deoarece vreau să-i vorbesc înainte să plece de-acasă. Anunţaţi pe cavalerul Filip de Taverney.

Şi îl urmă pe valet cu atâta grabă, încât ajunse în acelaşi timp cu el în salon.

— Cavalerul Filip de Taverney?! repetă după valet un glas energic şi plăcut totodată. Să intre!

Filip intră, stăpânit de oarecare emoţie, ce-l năpădi la auzul acestei voci atât de calme.

— Scuzaţi-mă, domnule conte — zise cavalerul, salutând un bărbat voinic, de o vigoare şi o vioiciune puţin obişnuite şi care nu era altul decât personajul nostru, succesiv prezent la masa mareşalului de Richelieu, la hârdăul lui Mesmer, în camera domnişoarei Oliva şi la balul Operei.

— Să vă scuz, domnule? De ce? întrebă el.

— Pentru că vă voi împiedica să ieşiţi în oraş.

— Scuzele ar fi avut rost dacă aţi fi venit prea târziu, cavalere.

— De ce?

— Pentru că vă aşteptam.

Filip se încruntă:

— Cum, mă aşteptaţi?

— Da, am fost anunţat că mă veţi vizita. Aţi fost anunţat că vă voi vizita? Eu?

— Desigur, încă de acum două ore. Cred că de o oră sau două, nu-i aşa, vreţi să veniţi încoace, dar un accident independent de voinţa dumneavoastră v-a silit să întârziaţi?

Filip strânse pumnii; simţea că acest om începe să aibă o ciudată influenţă asupra sa. Contele însă, fără să ia în seamă gesturile nervoase ale lui Filip, îi spuse:

— Luaţi loc, domnule de Taverney, vă rog. Şi împinse spre Filip un fotoliu aşezat în faţa căminului. Acest fotoliu a fost pus aici pentru dumneavoastră — adăugă el.

— Încetaţi cu glumele, domnule conte — replică Filip, cu o voce care încerca să fie la fel de calmă ca şi a gazdei sale, dar din care el nu putea face să dispară un uşor tremur.

— Nu glumesc, domnule; vă spun că vă aşteptam.

— Haide, domnule conte, încetaţi cu şarlataniile! Dacă sunteţi ghicitor, să ştiţi că nu am venit să pun la încercare iscusinţa dumneavoastră în arta ghicitului; şi cu atât mai bine pentru dumneavoastră dacă sunteţi ghicitor, deoarece ştiţi de pe acum ce vreau să vă spun şi puteţi dinainte să vă puneţi la adăpost.

— La adăpost... — repetă contele, cu un zâmbet ciudat. La adăpost de ce, dacă sunteţi amabil?

— Ghiciţi, deoarece sunteţi ghicitor.

— Fie. Ca să vă fiu pe plac, vă voi scuti de oboseală de a-mi înfăţişa motivul vizitei dumneavoastră: aţi venit să-mi cereţi socoteală de ceva.

— Ştiţi acest lucru?

— Fără îndoială.

— Atunci ştiţi şi în ce privinţă? strigă Filip.

— În privinţa reginei. Acum, domnule, e rândul dumneavoastră. Continuaţi, vă ascult!

Ultimele cuvinte fură rostite nu cu accentul curtenitor al gazdei, ci cu tonul sec şi rece al adversarului.

— Aveţi dreptate, domnule — spuse Filip. Aşa este mai bine.

— Atunci totul e perfect.

— Domnule, există un anume pamflet...

— Sunt multe pamflete, domnule...

— Publicat de către un oarecare gazetar...

— Sunt mulţi gazetari, domnule...

— Aveţi dreptate! Acest pamflet... de gazetar ne vom ocupa mai târziu.

— Permiteţi-mi să vă spun, domnule, că v-aţi şi ocupat — îl întrerupse Cagliostro, cu un zâmbet.

— Preabine. Spuneam deci că există un anume pamflet îndreptat împotriva reginei.

Cagliostro făcu un semn din cap.

— Cunoaşteţi acest pamflet?

— Da, domnule.

— Aţi cumpărat chiar o mie de exemplare din el.

— Nu tăgăduiesc.

— Oare aceste o mie de exemplare nu au ajuns, printr-o fericită împrejurare, în mâinile dumneavoastră?

— Ce vă face să credeţi acest lucru, domnule? zise Cagliostro.

— Faptul că l-am întâlnit pe comisionarul care ducea balotul, că l-am plătit, că l-am trimis acasă la mine, unde servitorul meu, care era anunţat, cred că l-a şi primit.

— De ce nu vă faceţi treburile dumneavoastră înşivă, până la capăt?

— Ce vreţi să spuneţi?

— Vreau să spun că ar fi mai bine făcute.

— Nu am dus eu această treabă până la capăt, deoarece, în timp ce servitorul meu era ocupat să sustragă ciudatei dumneavoastră bibliomanii acele o mie de exemplare, eu distrugeam restul tirajului.

— Astfel că sunteţi sigur că cele o mie de exemplare care îmi erau destinate se află la dumneavoastră.

— Sunt sigur.

— Vă înşelaţi, domnule.

— Cum vine asta? întrebă Taverney, cu o strângere de inimă. Şi de ce nu s-ar afla la mine?

— Deoarece se află aici — răspunse liniştit contele, sprijinindu-se cu spatele de cămin. Filip schiţă un gest ameninţător. Ah, credeţi că eu, un ghicitor, cum aţi zis, m-am lăsat aşa, la voia întâmplării? Continuă contele, la fel de flegmatic ca Nestor. Dumneavoastră aţi crezut că aţi avut o idee, iscondindu-l pe comisionar, nu-i aşa! Ei bine, eu am un intendent; intendentul meu a avut şi el o idee. A ghicit, că pentru asta îl şi plătesc; este firesc ca intendentul unui ghicitor să ghicească, aşa că a ghicit că veţi veni la gazetar, că-l veţi întâlni pe comisionarul meu, că-l veţi iscodi pe comisionarul meu; deci l-a urmărit şi la ameninţat că-l va sili să înapoieze aurul pe care i l-aţi dat: omului i-a fost frică şi, în loc să-şi continue drumul spre palatul dumneavoastră, l-a urmat pe intendentul meu aici. Vă îndoiţi?

— Mă îndoiesc.

— *Vide pedes vide manus!*{15} I-a spus Iisus sfântului Toma. Iar eu vă voi spune dumneavoastră: "Domnule de Taverney, iată dulapul, pipăiţi exemplarele!"

Zicând acestea, deschise un dulap de stejar admirabil sculptat; din sertarul cel mai încăpător îi arătă cavalerului cele o mie de exemplare, care răspândeau încă acel miros de mucegai pe care-l are hârtia umedă. Filip se apropie de conte. Acesta nici nu se mişcă, deşi atitudinea cavalerului era foarte ameninţătoare.

— Domnule — spuse Filip — îmi păreţi un om curajos; vă somez să-mi daţi socoteală, cu spada în mână.

— Socoteală în legătură cu ce? întrebă Cagliostro.

— În legătură cu insulta adusă reginei, insultă la care sunteţi complice păstrând chiar şi un singur exemplar din această foaie.

— Domnule — răspunse Cagliostro, fără să-şi schimbe atitudinea — săvârşiţi o greşeala care mă întristează. Mie îmi plac noutăţile, zvonurile scandaloase, lucrurile efemere. Am cumpărat gazeta aceasta în scopul de a-mi aminti mai târziu mii de lucruri de care aş uita fără această precauţie. De ce dumneavoastră vi se pare că insult pe cineva cumpărând-o?

— M-aţi insultat pe mine!

— Pe dumneavoastră?

— Da, pe mine, domnule! Înţelegeţi?

— Nu, pe onoarea mea că nu înţeleg.

— Cum se face, mă întreb, că ţineţi atât de mult să cumpăraţi o foaie de ziar atât de odioasă?

— V-am spus, manie de colecţionar.

— Când eşti om de onoare, domnule, nu colecţionezi infamii.

— Mă veţi scuza, domnule, dar nu sunt de părerea dumneavoastră când calificaţi astfel această foaie de ziar: poate conţine un pamflet, dar nu o infamie.

— Veţi recunoaşte, cel puţin, că este o minciună?

— Vă înşelaţi încă o dată, domnule, deoarece maiestatea sa regina a fost la hârdăul lui Mesmer.

— Nu este adevărat, domnule.

— Vreţi să spuneţi că mint?

— Nu vreau să spun, ci chiar o spun.

— Ei bine, deoarece aşa stau lucrurile, vă voi răspunde cu cuvintele: am văzut-o.

— Aţi văzut-o?

— Cum vă văd, domnule.

Filip îşi privi interlocutorul drept în ochi. Vroia să lupte prin această privire atât de deschisă, de nobilă, de frumoasă, cu privirea sclipitoare a lui Cagliostro; dar lupta sfârşi prin a-l obosi; întoarse capul strigând:

— Ei bine, continui să susţin că minţiţi.

Cagliostro ridică din umeri, ca şi când ar fi vorbit cu un nebun.

— N-auziţi ce spun? întrebă Filip, cu glas înăbuşit.

— Dimpotrivă, domnule, n-am pierdut nici un cuvânt din tot ce aţi rostit.

— Ei bine, oare nu ştiţi cum se răspunde unei insulte?

— Ba da, domnule. În Franţa există chiar şi un proverb care zice că unei insulte i se răspunde cu o palmă.

— În cazul acesta, un singur lucru mă miră.

— Care?

— De a nu fi văzut încă mâna dumneavoastră ridicându-se spre obrazul meu, de vreme ce sunteţi gentilom şi de vreme ce cunoaşteţi proverbul francez.

— Înainte de a fi devenit gentilom şi de a fi învăţat proverbul francez, am învăţat să fiu om şi să-mi ajut semenul.

— Aşadar, domnule, refuzaţi să-mi daţi satisfacţie cu sabia în mână?

— Nu plătesc decât ceea ce datorez.

— Atunci îmi veţi da satisfacţie în alt fel?

— Cum?

— Nu mă voi purta cu dumneavoastră mai rău decât şe poartă un nobil cu alt nobil; pretind doar să ardeţi în prezenţa mea toate exemplarele din dulap.

— Şi eu voi refuza.

— Gândiţi-vă.

— M-am gândit.

— Mă siliţi să procedez şi cu dumneavoastră la fel cum cum procedat cu gazetarul.

— Aha! Lovituri de baston! exclamă Cagliostro, râzând fără să se clintească din loc, aido-ma unei statui.

— Nici mai mult, nici mai puţin, domnule! Doar n-o să vă chemaţi servitorii.

— Eu? La să vedem! Şi de ce mi-aş chema servitorii? Lucrul acesta nu-i priveşte; o să-mi rezolv singur treburile. Sunt mai puternic decât dumneavoastră. Vă îndoiţi? V-o jur. Aşa că, gândiţi-vă bine. Vă apropiaţi de mine cu bastonul? Eu vă apuc de gât şi de mijloc şi vă arunc la zece paşi şi fac asta, ascultaţi-mă bine, ori de câte ori veţi încerca să vă apropiaţi de mine.

— Maniere de lord englez, adică maniere de hamal. Ei bine, fie, domnule Hercule, primesc!

Şi Filip, nebun de furie, se aruncă asupra lui Cagliostro, care într-o clipă îşi înţepeni braţele ca două cârlige de oţel, îl prinse pe cavaler de gât şi de cingătoare şi-l zvârli, cu desăvârşire buimăcit, pe un morman de perne moi, care împodobeau o canapea aflată în colţul salonului. Apoi, după acest prodigios tur de forţă, se aşeză în faţa căminului în aceeaşi atitudine, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat Filip se ridică, palid şi spumegând, dar, judecind rece situaţia, îşi regăsi pe dată stăpânirea de sine. Se ridică, îşi netezi fracul şi manşetele şi rosti cu o voce înfiorătoare:

— Într-adevăr, sunteţi puternic cât patru bărbaţi la un loc, domnule; dar judecata vă este mai puţin rapidă decât pumnul. Purtându-vă cu mine aşa cum aţi făcut-o, aţi uitat că, învins, umilit şi duşmanul dumneavoastră pe vecie, am câştigat dreptul de a vă spune: "Luaţi sabia în mână, conte, sau vă ucid".

Cagliostro nici nu se clinti.

— Sabia în mână, vă repet, sau sunteţi mort! continuă Filip.

— Nu sunteţi încă atât de aproape de mine ca să vă pot aplica acelaşi tratament ca şi prima dată

— rosti contele — şi nu voi risca să fiu rănit de dumneavoastră, ucis chiar, ca acel biet Gilbert.

— Gilbert?!... exclamă Filip, clătinându-se. Ce nume aţi rostit?...

— Din fericire, de data asta nu aveţi puşcă, ci o sabie.

— Domnule — strigă Filip — aţi rostit un nume...

— Da, nu-i aşa? Un nume care a trezit un ecou teribil în amintirile dumneavoastră.

— Domnule!

— Un nume pe care credeaţi că nu-l veţi mai auzi niciodată, deoarece eraţi singur cu bietul copil când l-aţi asasinat în acea peşteră din Agores, nu-i aşa?

— A! urlă Filip. Apăraţi-vă! Apăraţi-vă!

— Dacă aţi şti — zise Cagliostro, privindu-l pe Filip — dacă aţi şti ce uşor mi-ar fi să fac să vă cadă sabia din mână.

— Cu sabia dumneavoastră?

— Da, mai întâi cu sabia mea, dacă aş vrea...

— Haide... haide odată!...

— Ei bine, nu voi încerca, am un mijloc mai sigur.

— Luaţi sabia în mână! Pentru ultima dată, sau sunteţi mort! strigă Filip, năpustindu-se spre conte.

Acesta, ameninţat acum de vârful săbiei, care se afla doar la trei degete de pieptul său, luă din buzunar o sticluţă, o destupă şi-i azvârli conţinutul în obrazul lui Filip. În clipa când licoarea îl atinse pe cavaler, acesta se clătină, scăpă din mână sabia, se răsuci cu tot trupul şi, căzând în genunchi, ca şi când picioarele nu l-ar mai fi putut ţine, îşi pierdu pentru câteva clipe cunoştinţa.

Cagliostro îl împiedică să cadă de-a binelea, susţinându-l, apoi îi vârî sabia în teacă, îl aşeză pe un fotoliu, aşteptând să-şi vină în fire şi-i spuse:

— La vârsta dumneavoastră, cav al ere, nu mai faci nebunii; aşadar, nu mai fiţi nesocotit ca un

copii, ascultaţi-mă pe mine.

Filip se scutură, se încorda ca un arc, alungă spaima ce-i copleşise judecata şi murmură:

— Ah, domnule, domnule! Acestea sunt deci ceea ce numiţi dumneavoastră arme de gentilom?

Cagliostro ridică din umeri.

— Repetaţi într-una aceeaşi frază — spuse el. Când noi, nobilii, am deschis gura şi am rostit tare cuvântul "gentilom!" am spus totul cu asta. la să vedem ce numiţi arma unui gentilom? Nu cumva sabia dumneavoastră, care v-a servit atât de prost împotriva mea? Nu cumva puşca dumneavoastră, care v-a servit atât de bine împotriva lui Gilbert? Ce îi conferă unui om superioritate, cavalere? Credeţi că acest cuvânt sonor: gentilom? Nu. Ci în primul rând judecata, apoi forţa sa şi, în sfârşit, ştiinţa sa. Ei bine, m-am folosit de toate acestea împotriva dumneavoastră; cu judecată mea am sfidat injuriile dumneavoastră, crezând că vă voi face să-mi daţi ascultare; cu forţa mea, am sfidat forţa dumneavoastră, cu ştiinţa mea v-am anulat şi forţa fizică şi pe cea morală; acum nu-mi mai rămâne decât să vă dovedesc că aţi săvârşit două greşeli venind aici cu ameninţări. Vreţi să-mi faceţi cinstea de a mă asculta?

— M-aţi zdrobit — zise Filip — nu pot să fac nici o mişcare; aţi devenit stăpânul muşchilor mei, al gândurilor mele, şi-apoi îmi cereţi să vă ascult când nu pot face altfel?

Atunci Cagliostro luă un mic flacon de aur, aşezat pe cămin, care avea ca suport un Esculap de bronz.

— Mirosiţi acest flacon, cavalere — rosti el cu o caldă însufleţire.

Filip se supuse: aburul care îi întuneca mintea se risipi şi i se păru că soarele coborâse în adâncurile craniului său şi îi luminase toate gândurile.

— Oh, renasc... — zise el.

— Şi vă simţiţi bine, adică liber şi puternic?

— Da.

— Cu aceeaşi memorie ca în trecut?

— O, da.

— Şi cum am de-a face cu un om superior şi de inimă, memoria, care vă revine, îmi dă speranţa că veţi fi îngăduitor în legătură cu ceea ce s-a întâmplat între noi.

— Nu — spuse Filip — deoarece eu acţionam în virtutea unui principiu sfânt.

— Adică?

— Apăram monarhia.

— Dumneavoastră apăraţi monarhia?

— Da, eu.

— Dumneavoastră, un om care s-a dus în America pentru a apăra republica! Eh, Dumnezeule! Hai, fiţi deci sincer! Ori poate că nu republica o apăraţi acolo, cum nici aici nu apăraţi monarhia?

Filip plecă ochii; un hohot uriaş era gata să-i zdrobească inima.

— Iubiţi-i — continuă Cagliostro — iubiţi-i pe cei ce vă dispreţuiesc, iubiţi-i pe cei ce vă uita, iubiţi-i pe cei ce vă înşeală; sufletele mari sunt trădate în marile lor afecţiuni; legea lui Iisus este să răsplăteşti răul cu binele. Sunteţi creştin, domnule de Taverney?

— Domnule! strigă Filip. Înspăimântat de a-l vedea pe Cagliostro citind atât de exact în prezent, ca şi în trecut. Ni ei un cuvânt mai mult; dacă nu apăram monarhia, o apăram pe regina, q femeie respectabilă, nevinovată, respectabila chiar şi daci n-ar fi, căci este o lege sfânta să-i aperi pe cei slabi.

— Cei slabi! O regină este, după dumneavoastră, o fiinţă slabă? Cea în faţa căreia douăzeci şi opt de milioane de fiinţe vii şi cuvântătoare îşi pleacă genunchii şi fruntea, haida de!

— Domnule, este calomniată.

— Ce ştiţi dumneavoastră?

— Vreau să cred.

— Credeţi că este dreptul dumneavoastră?

— Fără îndoială.

— Ei bine, dreptul meu este de a crede contrariul.

— Vă purtaţi ca un duh rău.

— Cine v-o spune? strigă Cagliostro, ai cărui ochi sclipiră deodată, fulgerându-l pe Filip cu strălucirea lor. De unde îndrăzneala de a gândi că dumneavoastră aveţi dreptate, iar eu nu? De unde curajul de a vă susţine principiile împotriva principiilor mele? Dumneavoastră apăraţi monarhia, dumneavoastră! Ei bine şi dacă eu apar umanitatea? Dumneavoastră spuneţi: "Daţi Cezarului ce este al Cezarului"; eu vă spun: "Daţi lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu". Domnule republican din America! Domnule cavaler al ordinului Cincinnatus! Vă vorbesc în numele iubirii pentru oameni, în numele egalităţii. Dumneavoastră călcaţi peste popoare pentru a săruta mâinile reginelor, Eu le strivesc în picioare pe regine pentru a ajuta cât de cât popoarele. Nu vă tulbur adoraţia, nu mă tulburaţi în munca mea. Vă las lumina zilei, soarele din ceruri şi soarele de la curte; lăsaţi-mi umbră şi singurătatea, înţelegeţi, nu-i aşa, forţa care mă face să vorbesc astfel, cum aţi înţeles adineauri forţa personalităţii mele? Dumneavoastră îmi spuneţi: "Mori, tu care ai jignit obiectul cultului meu"; eu spun: "Trăieşte, tu care lupţi împotriva a ceea ce ador eu"; şi dacă vă spun aceasta, este pentru că mă simt atât de puternic cu principiile mele; încât nici dumneavoastră, nici alţii ca dumneavoastră, oricât v-aţi strădui, nu veţi putea să mă opriţi nici o clipă din drumul meu.

— Domnule, mă înspăimântaţi — spuse Filip. Pentru prima dată, poate, întrevăd în această ţară, datorită dumneavoastră, fundul unei prăpăstii în care va sfârşi regalitatea.

— Fiţi prudent, dacă aţi văzut abisul.

— Dumneavoastră, care îmi spuneţi aceasta — replică Filip, emoţionat de tonul părintesc cu care îi vorbise Cagliostro — dumneavoastră, care îmi destăinuiţi secrete teribile, tocmai dumneavoastră vă lipseşte generozitatea, deoarece ştiţi bine că mă voi arunca în prăpastie înainte de a-i vedea căzând pe cei pe care îi apăr.

— Ei bine, deci v-am prevenit şi, asemenea prefectului lui Tiberiu, mă voi spăla pe mâini, domnule de Taverney!

— Iar eu, eu — strigă Filip, îndreptându-se spre Cagliostro, cu înfrigurare — eu care nu sunt decât un om slab şi inferior dumneavoastră, mă voi folosi împotriva dumneavoastră de armele celui slab, mă voi apropia, cu ochii umezi, cu vocea tremurătoare, cu mâinile împreunate; vă voi implora să-i graţiaţi, de data aceasta, cel puţin, pe cei pe care îi urmăriţi. Vă voi cere acest lucru pentru mine? Auziţi, pentru mine, care nu mă pot obişnui, nu ştiu de ce, să văd în dumneavoastră un duşman, vă voi aştepta, vă voi convinge voi obţine în sfârşit de la dumneavoastră favoarea de a nu lăsa în urma mea regretul de a fi văzut cum piere biata regină şi de a nu mă fi luptat pentru ea. În fine, domnule, voi reuşi, nu-i aşa, să vă fac să distrugeţi acest pamflet din pricina căruia va plânge o femeie; voi obţine acest lucru sau, jur pe onoarea mea, jur pe această dragoste nefericită despre care ştiţi atât de multe, că îmi voi străpunge inima aici, la picioarele dumneavoastră, cu această sabie, care s-a dovedit neputincioasă împotriva dumneavoastră.

— Ah! murmură Cagliostro, privindu-l pe Filip cu vădita durere. Ah dacă ar fi toţi ca dumneavoastră, aş fi alături de ei, ca să nu piară!

— Domnule, domnule, vă rog să răspundeţi la rugămintea mea — îl imploră Filip.

— Numaraţi cele o mie de exemplare de colo şi ardeţi-le cu mâna dumneavoastră până la ultimul — zise Cagliostro, după o clipă de tăcere.

Filip simţi că îi sare inima din piept de bucurie, alergă la dulap, smulse foile şi le aruncă în foc, apoi, strângând cu efuziune mâna lui Cagliostro, spuse:

— Adio, adio, domnule şi vă mulţumesc de o mie de ori pentru ceea ce aţi făcut pentru mine.

Şi plecă.

— Datorăm fratelui o compensaţie pentru ceea ce a suferit sora — murmură Cagliostro văzându-l cum se îndepărtează. Apoi, cu glas tare: Trăsura!

Capitolul XXXV Capul familiei de Taverney

În timp ce se întâmplau aceste lucruri în strada Neuve-Saint-Gilles, domnul de Taverney-tatăl se plimba prin grădină, urmat de doi valeţi care împingeau un fotoliu. Pe atunci erau la Versailles, poate mai sunt şi astăzi, nişte vechi palate cu grădini franţuzeşti care, imitând în mod servil gusturile şi ideile maestrului, îţi aminteau în mic Versailles-ul lui Le Nôtre[{16}] şi al lui Mansard[{17}].

Mai mulţi curteni — probabil că domnul de la Feuillade a fost primul — îşi construiră în mic o seră subterană de portocali, un eleşteu şi băi în stilul băilor lui Apolo. Mai erau şi curţi de onoare şi un Trianon, totul la o scară de cinci centimetri: bazinele erau cât o căldare.

Domnul de Taverney făcuse la fel de când maiestatea sa Ludovic al XV-lea construise Trianonul. Casei de la Versailles i se adăugase o copie a Trianon-ului, livezi şi grădini cu flori. De când maiestatea sa Ludovic al XVI-lea îşi construise ateliere de lăcătuşerie şi strunguri, domnul de Taverney îşi făcuse şi el potcovărie şi

tâmplărie. De când Maria-Antoaneta înconjurase palatul cu grădini englezeşti, pârâiaşe artificiale, poieni şi colibe, domnul de Taverney îşi făcuse într-unui din colţurile grădinii un mic Trianon pentru păpuşi şi un râuleţ pentru răţuşte.

În momentul despre care vorbim, el sorbea aerul însorit pe singura alee rămasă neschimbată din marele secol: aleea de tei ale căror flori alcătuiau o dantelărie roşie ca sârmele scoase din foc. Mergea cu paşi mici, cu mâinile în manşon, şi, din cinci în cinci minute, fotoliul împins de valeţi se apropia, ca el să se poată odihni după atâta trudă. Savura odihna şi clipea în soarele puternic, când un uşier ieşi din casă strigând:

— Domnul cavaler!

— Fiul meu! exclamă bătrânul, cu o bucurie orgolioasă. Întorcându-se şi văzându-l pe Filip, care îl urmă pe uşier, spuse: Scumpul meu cavaler! Şi, cu un gest, îl concedie pe lacheu. Vino, Filip, vino — continuă baronul — pici la vreme, mi-e mintea plină de gânduri senine. Ei, da' ce mutră ai... Eşti îmbufnat.

— Nu, domnule.

— Ştii... cred că ştii urmarea poveştii...

— Ce poveste?

Bătrânul se întoarse, vrând să vadă dacă nu ascultă cineva Puteţi vorbi, domnule, nu ne-aude nimeni — îl încredinţa cavalerul.

— Mă refer la povestea cu balul.

— Înţeleg şi mai puţin.

— Balul Operei...

Filip se aprinse la faţă, ceea ce nu scăpă răutăciosului bătrânel.

— Imprudentule — spuse el — te porţi ca un marinar nepriceput: cum au un vânt prielnic, înalţă toate pânzele. Haide, aşează-te ici pe bancă, ascultă-mă şi o să fie bine.

— Domnule, în sfârşit...

— În sfârşit, ai întrecut măsura, tai în carne vie, tu care erai atât de sfios altădată, atât de

delicat, atât de rezervat Ei bine, acum o compromiţi.

Filip se ridică:

— Despre cine vorbiţi, domnule?

— Despre ea, ce naiba! Despre ea.

— Care ea?

— Ei, crezi că nu ştiu nimic despre escapada ta, despre escapada voastră, a amândurora, la balul Operei... Bravo, frumos îţi şade, n-am ce zice!

— Domnule, protestez...

— Haide, nu te supăra; ceea ce ţi-am spus e spre binele tău; dacă nu eşti prudent, vei fi prins, ce dracu! De data asta ai fost văzut cu ea la bal, altă dată vei fi văzut în altă parte.

— Am fost văzut?...

— La naiba! Aveai sau nu un domino albastru?

Taverney vroia să strige ea nu avea nici un domino albastru, că se înşelau, că nu fusese la bal, că nu ştia despre ce bal vroia să-i vorbească tatăl său; sunt însă fiinţe cărora le e silă să se apere în împrejurări delicate; numai cei ce se ştiu iubiţi se apără cu înverşunare atunci când, apărându-se, îl ocrotesc pe prietenul care îi implică.

"La ce bun — îşi zise Filip — să-l lămuresc pe tata? De altfel, vreau să ştiu totul". Lăsă capul în piept, ca un vinovat care mărturiseşte.

— Vezi bine — reluă bătrânelul, triumfător — ai fost recunoscut, eram sigur. Prin urmare, domnul de Richelieu, care te iubeşte mult şi care se afla la acest bal, cu toţi cei optzeci de ani ai lui, domnul de Richelieu, zic, a cercetat cine putea fi dominoul albastru căreia regina îi dădea braţul şi tu eşti singurul care putea fi bănuit; pe toţi ceilalţi îi văzuse şi ştii şi tu ca domnul mareşal nu se înşeală.

— Că au bănuit că sunt eu fie, nu mă împotrivesc, dar că regină a fost recunoscută, iată ce mi se pure nemaipomenit — replică cu răceală Filip.

— Nici nu era greu s-o recunoşti, deoarece şi-a scos masca. Oh, asta, vezi tu, depăşeşte orice închipuire. Atâta îndrăzneala! Femeia asta e nebună după tine, nu încape îndoială.

Filip roşi iar, îi era cu neputinţă m continue convorbirea.

— Şi dacă nu este îndrăzneală — urmă Taverney — atunci nu-i decât o foarte supărătoare întâmplare. Fii atent, cavalere, unii sunt geloşi, geloşi de temut. Locul de favorit al unei regine este de invidiat, mai ales când regina este adevăratul rege.

Şi Taverney-tatăl trase îndelung pe nas o priză de tabac.

— Îmi vei ierta morala, nu-i aşa, cavalere? Iartă-mă, scumpul meu! Îţi sunt recunoscător şi vroiam să împiedic ca întâmplarea, fiindcă este o întâmplare, să distrugă ceea ce ai clădit cu atâta iscusinţă.

Filip se ridică, scăldat de sudoare, cu pumnii strânşi. Se pregătea să plece şi să-i reteze vorba tatălui său cu bucuria cu care retezi un şarpe; dar ceva îl împiedica, o curiozitate dureroasă, dorinţa furioasă de a cunoaşte răul, un ghimpe nemilos care se răsuceşte în inimile îndrăgostite.

— Îţi spuneam deci că suntem invidiaţi — reluă bătrânelul — şi e firesc. Cu toate astea, încă n-am atins culmea spre care tu ne vei urca. A ta va fi gloria de a fi făcut ca numele de Tayerney să ţâşnească deasupra umilei sale obârşii. Fii prudent însă, altfel nu vom ajunge la ţintă şi planurile tale vor eşua pe parcurs. Ar fi, într-adevăr, păcat; să procedăm deci cu atenţie.

Filip se întoarse cu spatele pentru, a-şi ascunde dezgustul profund, dispreţul cumplit care dădeau trăsăturilor sale în acele clipe o expresie ce l-ar fi mirat din cale afară pe bătrân, poate chiar l-ar fi îngrozit.

— Nu va trece mult şi vei cere o slujbă importantă — continuă bătrânul, înviorat. Vei cere

să mi se dea o locotenenta regală undeva, nu departe de Paris; vei ridica apoi la rangul de domeniu de *pair* al regelui Franţei proprietatea Taverney-Maison-Rouge; vei face în aşa fel, să fiu printre primii care vor fi ridicaţi la acest rang, Aşadar, vei putea fi duce, *pair* şi general de divizie. Cum după aceşti doi ani voi mai fi în viaţă, vei cere să mi se dea,..

— Destul! Destul! urlă Filip.

— A, dacă tu eşti mulţumit, eu nu sunt. Tu ai toată viaţa înainte eu doar vreo câteva luni. Trebuie ca aceste luni să mă răsplătească pentru trecutul trist şi mediocru. De altfel, nu mă pot plânge; Dumnezeu mi-a dat doi copii, E mult pentru un om fără avere; iar dacă fiica mea n-a fost de folos casei noastre, tu repari totul. Tu eşti arhitectul templului. Văd în tine pe marele Taverney eroul. Îmi inspiri respect şi asta e ceva. Ce-i drept, purtarea ta la curte este admirabilă. O, nu mi-a fost dat să văd ceva mai abil!

— Cum adică? întrebă tânărul, neliniştit că acest şarpe îi încuviinţează purtarea.

— Conduita ta este superbă. Nu eşti gelos în aparenţă. Laşi drum liber tuturor, dar, în realitate, ţii totul în mână: Este o metodă forte, însă inteligentă.

— Nu înţeleg — replică Filip, din ce în ce mai înţepat.

— Lasă modestia! Nu vezi că mergi, pas cu pus, pe urmele demnului Potemkin, care i-a uluit pe toţi cu norocul lui. A văzut-o pe Caterina cât era de vanitoasă în dragoste; dacă o lăsai liberă zbura din floare în floare, întorcându-se la cea mai frumoasă; dacă o urmăreai, n-o mai puteai atinge. Aşa că s-a resemnat. Şi el era cel care îi învăţa pe noii favoriţi cum să fie cât mai agreabili împărătesei, el era cel care, scoţându-le în evidenţă unele calităţi, le punea cu îndfmânare în lumină partea lor vulnerabilă; el era cel care o obosea pe suverană cu aceste capricii trecătoare, în loc să o

lase să se plictisească cu distracţiile oferite de el, Potemkin. Şi pregătind domnia efemeră a acestor favoriţi, care, ironic, erau numiţi cei doisprezece Cezari, Potemkin îşi consolida o domnie veşnică, indestructibilă.

— Doamne, câte infamii de neînţeles! murmură bietul Filip, privindu-şi tatăl cu uimire.

Bătrânul continuă imperturbabil:

— În comparaţie cu Potemkin, tu faci o mică greşeală: n-o prea supraveghezi. El era tot timpul cu ochii în patru.

La aceste cuvinte, Filip, crezând că tatăl său deliregază, ridică din umeri, prea puţin respectuos.

— Da, da — zise bătrânelul — crezi oare că n-am ghicit? Ai să vezi.

— Ce anume, domnule? Taverney încrucişa braţele.

— Poţi să-mi spui — zise el — că nu-ţi creşti cu grijă succesorul?

— Succesorul? repetă Filip, pălind.

— Poţi să-mi spui că nu ştii că regina are idei fixe în dragoste şi că, la o eventuală schimbare din partea ei, nu vrei să fii cu totul sacrificat, îndepărtat, aşa cum se întâmpla întotdeauna cu regina, deoarece nu poate să iubească în prezent şi să sufere în trecut?!

— Vorbiţi păsăreşte, domnule baron!

Bătrânul începu din nou să râdă cu acel râs strident şi macabru care-l făcea pe Filip să tresară, de parcă ar fi auzit ţipătul unui duh rău.

— Vrei să mă faci să cred că nu-l menajezi în mod tactic pe domnul de Charny?

— Charny?!

— Da, viitorul tău succesor. Omul care, când va domni, ar putea să te exileze, cum şi tu poţi să-i exilezi pe domnii de Coigny, de Vaudreuil şi pe alţii.

Lui Filip i se urcă sângele la cap.

— Destul! strigă el. Vă repet: destul, domnule! Mi-e ruşine că v-am ascultat atâta

vreme! Cel care spune că regina Franţei este o Messalină, acela, domnule, este un calomniator criminal!

— Bine! Foarte bine! exclamă bătrânelul. Ai dreptate, acesta este rolul tău; te asigur însă că nu ne-aude nimeni.

— Ah, Doamne!

— Şi în ceea ce îl priveşte pe Charny, vezi bine că-ţi cunosc intenţiile. Oricât de abil este planul tău, am ghicit, vezi tu: asta e în sângele celor din familia Taverney. Continuă, Filip, continua. Măguleşte-l, potoleşte-l, consolează-l pe Charny, ajută-l să se transforme, lin şi fără amărăciune, din iarbă în floare şi fii încredinţat că este un gentilom care, mai târziu, când va fi favorit, te va răsplăti pentru tot ce-ai făcut pentru el.

După aceste cuvinte, domnul de Taverney, foarte mândru de perspicacitatea sa, făcu o mică săritură, care amintea de vremea când era fânar, tânăr şi înfloritor. Filip îl apucă de mâneca şi-l opri, furios.

— Va să zică aşa — începu el. Ei bine, domnule, logica dumneavoastră este admirabilă.

— Am ghicit, nu-i aşa şi te-ai supărat pe mine? N-are nimic! Ai să mă ierţi, fiindcă intenţiile mele sunt bune. De altfel, îmi place Charny şi mă bucur că procedezi cu el în felul ăsta.

— În clipa de faţă, domnul de Charny al dumitale este în aşa măsură favoritul, răsfăţatul, elevul meu crescut cu mare grijă, încât adineauri i-am dat cu spada aceasta o lovitură în coaste. Şi Filip îi arătă tatălui său sabia.

— Aoleu! exclamă Taverney, înspăimântat, văzând cum îi ard ochii fiului său, precum şi ieşirea-i belicoasă. Doar nu vrei să spui că te-ai bătut cu domnul de Charny?

— Şi că l-am străpuns cu sabia! Ba da.

— Dumnezeule mare!

— Iată cum ştiu eu să îngrijesc, să răsfăţ şi să-i corcolesc pe succesorii mei — adăugă Filip. Acum că aţi aflat, aplicaţi-vă teoria la practică mea.

Şi, făcând o mişcare disperată, vru să fugă. Bătrânelul se agăţă de braţul lui.

— Filip! Filip! Spune-mi că glumeşti.

— Numiţi-o glumă, dacă vreţi, dar aşa am procedat.

Bătrânul îşi ridică ochii spre cer, bâigui câteva vorbe fără şir şi, părăsindu-şi fiul, se repezi în anticameră.

— Repede! Repede! strigă el. Un om să încalece şi să alerge să se intereseze de soarta domnului de Charny, care a fost rănit. Să afle cum se simte şi să nu uite să-i spună că este trimisul meu! Trădătorul ăsta de Filip — zise el, întorcându-se — este leit fratele surorii sale! Şi eu, care-l credeam vindecat! Ah, nu există decât un cap în familia mea... al meu!

Capitolul XXXVI Catrenul domnului de Provence

În timp ce la Paris şi la Versailles se petreceau toate aceste evenimente, regele, liniştit ca de obicei, de când îşi ştia flotele victorioase şi de când iama cea grea trecuse, se odihnea în cabinetul său, în mijlocul hărţilor şi planigloburilor, în tovărăşia micilor maşinării şi visa să tragă noi brazde pe mări pentru vasele lui La Pérouse.

O bătaie uşoară în uşă îl trezi din visările sale înaripate şi din gustarea straşnică pe care tocmai o luase. În clipa aceea se auzi o voce care spuse:

— Pot să intru, frate dragă?

"Domnul conte de Provence, nesuferitul!" bombăni regele, împingând la o parte cartea de

astronomie, deschisă la cele mai mari constelaţii.

— Intră — răspunse Ludovic.

Un personaj rotofei, scund şi roşcovan, cu ochii vii, intra într-un fel prea respectuos pentru un frate, prea familiar pentru un supus.

— Nu mă aşteptai, frate? zise el.

— Nu, pe legea mea!

— Te deranjez?

— Nu, dar ai ceva interesant să-mi spui?

— Un zvon atât de caraghios, de grotesc...

— Ah, ah! O răutate...

— Pe legea mea, da, frate dragă...

— Şi cine te-a amuzat, spunându-ţi-o?

— Eh, numai pentru că era ceva aparte...

— Vreo răutate împotriva mea.

— Dumnezeu mi-e martor că n-aş fi râs, dacă ar fi fost aşa.

— Atunci... împotriva reginei.

— Sire, închipuiţi-vă că mi s-a spus serios, dar de data aceasta foarte serios... sută în sută, mie în mie...

— Frate, de când preceptorul meu mi-a cerut să admir aceste ocolişuri oratorice la doamna de Sevigne, ca model al genului, nu le mai admir de loc... Faptele.

— Ei bine, dragă frate — reluă contele de Provence, întrucâtva jignit de această primire brutala — se spune că regina n-a dormit acasă alaltăieri. Ha, ha, ha! Şi se sili să râdă.

— Ar fi foarte trist dacă ar fi adevărat — răspunse regele, cu gravitate.

— Dar nu este adevărat, nu-i aşa, frate dragă?

— Nu.

— Şi nu este adevărat nici ca regină a fost văzută aşteptând la Poarta Rezervoarelor?

— Nu.

— În ziua aceea, ştii, când ai dat ordin să se închidă poarta la orele unsprezece?

— Nu ştiu.

— Ei bine, închipuieşte-ţi, trate dragă, că zvonul pretinde...

— Ce vrea să însemne acest zvon? Unde este? Cine este?

— Iată o întrebare serioasă, da, foarte serioasă. Într-adevăr, cine este zvonul? Ei bine, acest cineva fără chip, care nu poate fi prins şi care se numeşte zvon, pretinde că a văzut-o în noaptea aceea pe regină, braţ la braţ cu domnul conte d'Artois, pe la orele douăsprezece şi jumătate.

— Unde?

— Îndreptându-se către o casă pe care domnul d'Artois o are în spatele grajdurilor. Maiestatea voastră n-a auzit vorbindu-se despre această enormitate?

— Ba da, frate dragă, sigur că am auzit vorbindu-se, era şi firesc.

— Cum adică, sire?

— Cum îţi spun: Oare dumneata n-ai făcut nimic ca să ajungă la urechile mele?

— Eu?

— Da, dumneata.

— Sire, ce-am făcut?

— Un catren, de pildă, care a fost tipărit în Mercur.

— Un catren?! zise contele, mai roşu la faţă decât atunci când intrase.

— Vă merge faima că sunteţi favoritul muzelor.

— Nu chiar până într-atât... ca să...

— Ca să faceţi un catren care sfârşeşte cu următorul vers: *Elena nu se sinchiseşte de bunul rege Menelau...*

— Eu, sire?!...

— Nu tăgădui, iată catrenul cu autograf; e scrisul dumitale... Ce-i drept, nu prea mă pricep la poezie, hei, dar la scris, sunt expert!...

— Sire, o nebunie aduce după sine altă nebunie...

— Domnule de Provence, te asigur că n-a fost nebunie decât din partea dumitale şi mă mir că un filozof a putut săvârşi asemenea nebunie; să păstrăm acest calificativ pentru catrenul dumitale.

— Sire, maiestatea voastră este aspru cu mine.

— Legea talionului, frate. În loc să faci catrenul, ai fi putut să te informezi despre ceea ce a făcut regina; eu aşa am făcut; şi, în locul unui catren împotriva ei, de fapt, împotriva mea, ai fi putut să scrii un oarecare madrigal pentru cumnata dumitale. Vei spune că este un subiect care nu prea te inspiră; însă mie îmi place mai mult o epistolă stângace decât o satiră bine făcuta. Horaţiu o spune şi el, Horaţiu, poetul dumitale.

— Sire, mă copleşiţi.

— Fiindcă nu eşti convins de nevinovăţia reginei cum sunt eu — repetă regele, cu fermitate — ai face bine să-l reciteşti pe Horaţiu al dumitale. Oare nu el a spus aceste cuvinte frumoase? Rog să-mi fie cu iertare, eu cam stâlcesc latina: *Rectius hoc es: /Hoc faciens vivam melius, sic dulcis amicis occurram. "Este mai bine aşa: /dacă o fac, voi fi mai cinstit; dacă o fac, voi fi bun cu prietenii mei."* Desigur, dumneata vei traduce mai elegant decât mine, frate dragă, dar cred că acesta este sensul.

Şi după ce-i dădu această lecţie, mai mult ca un părinte decât ca un frate, bunul rege aşteptă ca vinovatul să înceapă să se justifice. Contele se gândi un timp ce anume trebuie să răspundă, însă nu ca un om aflat în încurcătură, ci ca un orator în căutare de efecte.

— Sire — începu el — oricât de severă a fost sentinţa maiestăţii voastre, am o scuză şi nutresc speranţa că voi fi iertat.

— Vorbeşte, frate dragă.

— Mă scuzaţi de a mă fi înşelat, nu-i aşa şi nu de a fi avut o rea intenţie?

— De acord.

— Dacă-i aşa, maiestatea voastră, care ştie că nu este om cel ce nu se înşeală, maiestatea voastră nu va admite oare că şi eu m-am înşelat?

— Spiritul dumitale, frate, este mare şi generos, aşa că nu-l voi acuza.

— Ei bine, sire, cum să nu mă înşel, auzind tot ce se spune? Noi, ceilalţi prinţi, trăim într-o atmosferă de calomnie, suntem copleşiţi. Nu am spus că am crezut, am spus ce mi s-a spus.

— Dacă-i aşa, e perfect... dar...

— Catrenul? Ah, poeţii sunt fiinţe bizare; şi-apoi nu-i mai bine să răspunzi criticând cu blândeţe... ceea ce poate fi şi un avertisment, decât să te încrunţi? Ameninţările puse în versuri nu jignesc, sire; nu sunt ca pamfletele, împotriva cărora maiestatea voastră ar trebui să ia măsuri; pamflete, ca cel pe care am să vi-l arăt eu însumi.

— Un pamflet?!

— Da, sire; îmi trebuie negreşit un ordin prin care să fie trimis la Bastilia ticălosul autor al acestei grozăvii.

Regele se ridică brusc şi zise:

— Să văd!

— Nu ştiu dacă trebuie ca eu, sire...

— Ba da, ba da, ai datoria; nimic nu trebuie cruţat în această împrejurare. Ai pamfletul?

— Da, sire.

— Dă-mi-l.

Şi contele de Provence scoase din buzunar un exemplar din *Povestea Etteniotnaei*, dova-da fatală pe care bastonul lui Charny, sabia lui Filip, focul lui Cagliostro o lăsaseră să intre în circulaţie.

Regele îşi aruncă ochii pe foaie, cu rapiditatea omului obişnuit să citească pasajele interesante ale unei cărţi sau ale unui jurnal.

— Ce infamie — exclamă el — ce infamie!

— Vedeţi, sire: se zice că sora mea a fost la hârdăul lui Mesmer.

— Ei bine, da, a fost!

— A fost?! exclamă contele de Provence.

— Cu permisiunea mea.

— Oh, sire!...

— Şi nu prezenţa ei la Mesmer mă face să mă îndoiesc de cuminţenia sa, deoarece eu i-am îngăduit să meargă în Piaţa Vendôme.

— Maiestatea voastră nu a îngăduit ca regina să se apropie de hârdău pentru a expe-rimenta ea însăşi...

Regele bătu din picior. Contele rostise aceste cuvinte tocmai în clipa când ochii lui Ludovic al XVI-lea parcurgeau pasajul cel mai jignitor la adresa Mariei-Antoaneta şi anume descrierea pretinsei sale crize, a zvârcolirilor, a voluptoasei neorânduieli a îmbrăcămintei sale, a tot ceea ce, în sfârşit, atrăsese atenţia asupra domnişoarei Oliva în trecere pe la Mesmer.

— Imposibil, imposibil! repetă regele, pălind. A, poliţia trebuie să ştie ce se ascunde aici!

Sună.

— Domnul de Crosne — porunci el. Căutaţi-l pe domnul de Crosne!

— Sire, astăzi este ziua raportului săptămânal şi domnul de Crosne aşteaptă în Oeil-de-Boeuf.

— Să intre!

— Îngăduie-mi, dragă frate... — spuse contele de Provence, cu ipocrizie. Şi se prefăcu că vrea să iasă.

— Rămâi! Îi ordonă Ludovic al XVI-lea. Dacă regină este vinovată, ei bine, domnule, dumneata faci parte din familie şi poţi s-o ştii; dacă este nevinovată, trebuie, de asemenea, să ştii, pentru că ai bănuit-o.

Domnul de Crosne intră. Văzându-l pe domnul de Provence cu regele, el începu prin a prezenta omagiile sale respectuoase celor două mărimi ale regatului; apoi, adresându-se regelui, spuse:

— Raportul este gata, sire.

— Înainte de orice, domnule, explicaţi-ne cum de s-a publicat la Paris un pamflet atât de

mârşav împotriva reginei? îi ceru Ludovic al XVI-lea.

— *Etteniotna?* zise domnul de Crosne.

— Da.

— Sire, e vorba despre un gazetar numit Reteau.

— Da. Îi cunoaşteţi numele, dar nici nu l-aţi împiedicat să publice, nici nu l-aţi arestat după publicare.

— Sire, nimic nu era mai uşor decât să-l arestăm! Vă pot arăta ordinul de ridicare gata pregătit în portofelul meu.

— Atunci, de ce nu a fost arestat?

Domnul de Crosne se întoarse spre domnul de Provence.

— Eu mă retrag, maiestate — spuse acesta, rar.

— Nu, nu — răspunse regele. Doar v-am cerut să rămâneţi. Aşa că vă rog să rămâneţi.

Contele se înclină.

— Vorbiţi, domnule de Crosne, vorbiţi deschis, fără rezerve, vorbiţi repede şi clar.

— Ei bine, sire, iată ce vă răspunde şeful poliţiei: nu l-am arestat pe gazetarul Reteau, pentru că trebuia să am negreşit, înainte de a face acest lucru, o explicaţie cu maiestatea voastră.

— Chiar o doresc.

— Poate, sire, ar fi mai bine să i se dea acestui gazetar o pungă cu bani şi să fie trimis dracului undeva, destul de departe.

— De ce?

— Pentru că, sire, când aceşti nemernici spun minciuni, publicul, când i se arată că este aşa, se bucură dacă mincinoşii sunt bătuţi, dacă li se taie urechile sau dacă sunt chiar spânzuraţi. Dar când, din nenorocire, dau peste un adevăr...

— Un adevăr?! Domnul de Crosne se înclină. Da. Ştiu. Regina a fost într-adevăr la hârdăul lui Mesmer. S-a dus, da, este o nenorocire, cum spuneţi; dar eu i-am permis.

— O, sire!... murmură domnul de Crosne.

Exclamaţia scoasă de acest supus respectuos îl izbi pe rege mai mult chiar decât dacă ar fi ieşit de pe buzele rudei geloase.

— Presupun că regina nu este pierdută din cauza aceasta?

— Nu, sire, dar este compromisă.

— Domnule de Crosne, să vedem ce v-a spus poliţia dumneavoastră.

— Sire, multe lucruri care, cu tot respectul pe care îl datorez maiestăţii voastre, cu toată adoraţia respectuoasa pe care o simt pentru regină, se potrivesc cu unele afirmaţii din pamflet.

— Se potrivesc, aţi spus?

— Iată cum: o regină a Franţei, care se duce îmbrăcata ca o femeie oarecare în mijlocul acelei mulţimi dubioase, atrasă de acele ciudăţenii magnetice ale lui Mesmer şi care se duce singură...

— Singură?! exclamă regele.

— Da, sire.

— Vă înşelaţi, domnule de Crosne.

— Nu cred, sire.

— Rapoartele greşesc.

— Sunt atât de exacte, sire, încât vă pot descrie în amănunt toaleta maiestăţii sale, tot ceea ce are legătură cu persoana ei, paşii, gesturile, strigatele sale...

— Strigătele sale?!

Regele păli şi mototoli ziarul.

— Chiar şi suspinele i-au fost notate de către agenţii mei — adăugă timid domnul de Crosne.

— Suspinele!... Doamne, regina şi-a pierdut capul până într-atât?!... Regina pune atât de puţin preţ pe onoarea mea de rege şi pe onoarea sa de femeie?!

— Este imposibil — interveni contele de Provence. Ar fi mai mult decât un scandal şi maiestatea să nu este capabilă să-l facă.

Această frază era mai mult o exagerare a acuzaţiei decât o scuză. Regele îşi dădu seama şi

se revoltă.

— Domnule — se adresă el şefului poliţiei — menţineţi ceea ce aţi spus?

— Din păcate, până la ultimul cuvânt, sire.

— Frate, dumneavoastră vă datorez o dovadă asupra celor ce am afirmat — zise regele, trecându-şi batista peste fruntea năpădită de sudoare. Onoarea reginei şi a întregii mele case. Nu pot să risc. I-am îngăduit reginei să meargă la hârdăul lui Mesmer, dar i-am ordonat să ia cu ea o persoană de încredere, ireproşabilii, sfânta chiar.

— A, dacă ar fi fost aşa... — spuse domnul de Crosne.

— Da — întări şi contele de Provence — dacă o femeie ca doamna de Lamballe, de pildă...

— Frate, chiar pe doamna principesa de Lamballe i-am indicat-o reginei, numai pe ea.

— Din nefericire, sire, prinţesa nu a fost luată.

— Ei bine — adăugă regele, tulburat — dacă neascultarea a mers atât de departe, trebuie să pedepsesc cu asprime pe vinovat şi îl voi pedepsi. Şi un cumplit oftat îi pecetlui buzele, după ce îi sfâşiase inima. Numai că — reluă el, mai încet — tot mă mai îndoiesc; este firesc, dumneavoastră nu împărtăşiţi această îndoială, dumneavoastră nu sunteţi regele, soţul, prietenul celei care este acuzată... Vreau să înlătur această îndoială. Sună; apăru un ofiţer de serviciu. Aflaţi — porunci regele — dacă doamna prinţesă de Lamballe se află la regină sau este în apartamentul ei.

— Sire, doamna de Lamballe se plimbă în grădina cea mică împreună cu maiestatea sa şi o altă doamnă.

— Rugaţi-o pe doamna prinţesă să vină imediat aici.

Ofiţerul plecă.

— Acum, domnilor, încă zece minute; n-aş şti ce hotărâre să iau până atunci.

Şi Ludovic al XVI-lea, contrar obiceiului său, se încruntă şi se uită la cei doi martori ai durerii sale, cu o privire aproape ameninţătoare. Cei doi martori păstrară tăcerea. Domnul de Crosne era cu adevărat mâhnit, domnul de Provence simula o tristeţe de care s-ar fi molipsit şi zeul Momus{18} în persoană.

Un foşnet uşor de mătase în spatele uşii îl vesti pe rege că prinţesa Lamballe se apropia.

Capitolul XXXVII Prinţesa de Lamballe

Prinţesa de Lamballe intră, frumoasă şi senină, cu fruntea netedă, cu buclele răzleţe ale pieptănăturii îndrăzneţ ridicate de pe tâmple, cu sprâncenele negre şi fine, parcă desenate cu tuş, cu ochii săi albaştri, limpezi, imenşi, strălucitori ca sideful, cu nasul său drept şi perfect, cu buzele caste şi voluptoase totodată; toată această frumuseţe încununând un trup fără egal, fermeca şi impunea.

Prinţesa aducea cu ea acel parfum de virtuţi, de graţie şi imaterialitate, pe care La Valliere îl împrăştia înainte de a fi devenit favorită şi după ce a căzut în dizgraţie.

Când o văzu venind, zâmbitoare şi modestă, regele se simţi copleşit de durere. "Vai! Se gândi el. Ceea ce va ieşi din această gură va fi o osândă fără drept de apel."

— Luaţi loc, prinţesă! zise suveranul, înclinându-se adânc.

Domnul de Provence se apropie şi îi sărută mâna.

Regele se reculese.

— Ce doreşte maiestatea voastră de la mine? întrebă prinţesa, cu o voce de înger.

— O informaţie, doamnă, o informaţie exactă, verişoară.

— Aştept, sire.

— În ce zi aţi fost cu regina la Paris? Gândiţi-vă bine.

Domnul de Crosne şi contele de Provence se priviră surprinşi.

— Înţelegeţi-mă, domnilor — le spuse regele. Dumneavoastră nu vă îndoiţi, eu însă da. În consecinţă, întreb ca un om care se îndoieşte.

— Miercuri, sire — răspunse prinţesa.

— Mă veţi ierta — continuă Ludovic al XVI-lea — dar doresc să ştiu adevărul, verişoară.

— Îl veţi şti întrebându-mă, sire — răspunse cu simplitate doamna de Lamballe.

— Şi ce aţi făcut la Paris, verişoară?

— Am mers la domnul Mesmer, în Piaţa Vendôme, sire.

Cei doi martori tresăriră, regele se înroşi de emoţie.

— Singură? spuse el.

— Nu, sire, cu maiestatea sa regina.

— Cu regina? Spuneţi cu regina?! strigă Ludovic al XVI-lea, luându-i mâna cu ardoare.

— Da, sire. Domnul de Provence şi domnul de Crosne se apropiară, uluiţi. Maiestatea voastră i-a îngăduit reginei — continuă doamna de Lamballe — cel puţin aşa mi-a spus maiestatea sa.

— Şi maiestatea sa avea dreptate, verişoară... Acum... mi se pare că respir mai uşurat, deoarece doamna de Lamballe nu minte niciodată.

— Niciodată, sire — murmură prinţesa.

— O, niciodată! exclamă cu convingere şi plin de cel mai mare respect domntil de Crosne. Atunci, permiteţi-mi, sire...

— A, desigur, vă permit, domnule de Crosne; întrebaţi, cercetaţi, o trec pe scumpa noas-tră prinţesă pe banca acuzaţilor, o las în stăpânirea dumneavoastră.

Doamna de Lamballe zâmbi.

— Sunt gata — spuse ea. Numai că, sire, tortura a fost abolită.

— Da, am abolit-o pentru ceilalţi — zise regele, surâzând — dar n-am abolit-o pentru mine.

— Doamnă — începu şeful poliţiei — aveţi bunătatea să-i spuneţi regelui ce aţi făcut împreună cu maiestatea sa la domnul Mesmer şi, în ultimul rând, cum era îmbrăcată maiestatea sa?

— Maiestatea sa purta o rochie de tafta argintie, pelerină de muselină brodată, un manşon de hermină, o pălărie de catifea roz cu panglici mari negre.

Erau semnalmente cu totul diferite de cele ale Olivei. Domnul de Crosne se arăta nespus de surprins, contele de Provence îşi mască buzele. Regele îşi freca mâinile.

— Şi ce a făcut regina, îndată ce a intrat? întrebă el.

— Sire, aveţi dreptate să spuneţi, "îndată ce a intrat", deoarece, de abia am intrat...

— Împreună?

— Da, sire, împreună. Cum spuneam, de abia am intrat în primul salon, unde nimeni nu ne-a dat atenţie, atât de mare era interesul pe care-l stârneau misterele magnetismului, ca o femeie se apropie de maiestatea sa şi îi oferi o mască, implorând-o să nu facă nici un pas mai departe.

— Şi dumneavoastră v-aţi oprit? întrebă grăbit contele de Provence.

— Da, domnule.

— Şi n-aţi mai trecut pragul primului salon? întrebă domnul de Crosne.

— Nu, domnule.

— Şi aţi ţinut-o tot timpul de braţ pe regină? interveni regele, cu o urmă de nelinişte.

— Tot timpul; braţul maiestăţii sale s-a sprijinit pe braţul meu.

— Ei bine — izbucni regele — ce credeţi, domnule de Crosne? Ce spuneţi, frate dragă?

— Este extraordinar, este nemaipomenit — zise domnul de Provence, simulând o veselie care lăsa să se vadă, mai bine decât ar fi făcut-o îndoiala, tot necazul pe care îl simţea la auzul acestor veşti.

— Nu este nimic nemaipomenit — se grăbi să răspundă domnul de Crosne, pe care bucuria nestânjenita a regelui îl făcea să aibă remuşcări. Tot ce a spus doamna prinţesa nu poate fi decât adevărul adevărat.

— Rezultă deci?... zise domnul de Provence.

— Rezultă deci că agenţii mei s-au înşelat, monseniore.

— Vorbiţi serios? întrebă contele de Provence, cu aceeaşi nelinişte.

— Bineînţeles, monseniore, agenţii mei s-au înşelat. Maiestatea sa a făcut ceea ce a spus doamna de Lamballe, nimic altceva. În ceea ce-l priveşte pe gazetar, dacă eu sunt convins de spusele cu desăvârşire adevărate ale doamnei prinţese, cred că şi secătură asta, trebuie să fie; mă duc să trimit imediat ordinul de arestare.

Doamna de Lamballe întorcea capul când într-o parte, când în cealaltă, cu liniştea pe care ţi-o dă inocenţa care vrea să ştie ce se întâmpla, o inocenţă în aceeaşi măsură plină de curiozitate, ca şi de teamă.

— Un moment — interveni regele — un moment; avem destul timp să-l spânzurăm pe gazetar. Aţi pomenit despre o femeie care a oprit-o pe regină la intrarea în salon, prinţesă. Spuneţi-ne cine era femeia.

— Maiestatea sa părea ca o cunoaşte, sire; voi spune chiar, deoarece nu mint niciodată, că ştiu că maiestatea să o cunoaşte.

— Aşadar, verişoară, trebuie să vorbesc cu această femeie, este neapărat nevoie. Aici se afla întregul adevăr; numai aici se află cheia misterului.

— Asta-i şi părerea mea — încuviinţă domnul de Crosne când regele se întoarse spre el.

— Vorbe... — murmură contele de Provence. Iată o femeie care mi se pare un fel de zeu al tuturor dezlegărilor. Verişoară — rosti el cu voce tare — regina n-a mărturisit că o cunoaşte pe acea femeie?

— Maiestatea să nu mi-a mărturisit, monseniore, mi-a povestit.

— Fratele nostru vrea să vă spună — se amesteca regele — că dacă regină o cunoaşte pe acea femeie, dumneavoastră de asemenea îi ştiţi numele.

— Este doamna de La Motte Valois.

— Intriganta asta! strigă regele, cu ciudă.

— Cerşetoarea asta! exclamă contele. Drace, drace! Va fi greu să-i punem întrebări; e tare şireată.

— Vom fi şi noi la fel de şireţi cu ea — spuse domnul de Crosne. Şi, de altfel, nu mai este nevoie de şiretenie, după cele relatate de doamna de Lamballe. Astfel că la primul cuvânt al regelui...

— Nu, nu — zise Ludovic al XVI-lea, descurajat — n-am nici un chef s-o văd pe regina într-o societate atât de neplăcută. Regină este atât de bună, încât, sub pretextul sărăciei, se adună în jurul ei tot ce este mai dubios din rândurile nobilimii inferioare a regatului.

— Doamna de La Motte este o Valois autentica — preciză doamna de Lamballe.

— Să fie tot ce vrea, verişoară dragă, eu nu doresc să pună piciorul aici. Mai bine mă lipsesc de bucuria imensă pe care mi-ar fi făcut-o totala dezvinovăţire a reginei; prefer să renunţ la această bucurie, decât să mă aflu în prezenţa unei asemenea fiinţe.

— Şi, cu toate acestea, vă veţi afla! strigă regina, palidă de mânie şi, deschizând uşa cabinetului, apăru înfrumuseţată de o nobilă indignare, în faţa ochilor uluiţi ai contelui de Provence, care salută cu stîn-găcie din spatele uşii, ce se trânti cu zgomot. Da, sire — continuă regina

— nu este suficient să spui: "Mi-ar plăcea sau n-am chef să o văd pe fiinţa aceea". Această fiinţă este un martor căruia inteligenţa acuzatorilor mei... — şi-l privi pe cumnatul său —... şi francheţa judecătorilor mei... — se întoarse spre rege şi domnul de Crosne —... căruia, în fine, propria sa conştiinţă, oricât de pervertita ar fi, îi vor smulge adevărul. Eu, cea acuzată, cer să fie ascultată această femeie şi o veţi asculta.

— Doamnă — se grăbi să spună regele — cred că vă daţi seama că n-o să trimitem să fie adusă doamna de La Motte pentru a-i face cinstea de a depune mărturie pentru sau împotriva dumneavoastră. Eu nu pun în aceeaşi balanţă onoarea dumneavoastră cu sinceritatea acestei femei.

— Nu vom trimite după doamna de La Motte, sire, pentru că ea se află aici.

— Aici?! strigă regele, sărind de parcă ar fi călcat pe un şarpe. Aici?

— Sire, după cum ştiţi, am vizitat o femeie nefericită şi care poartă un nume ilustru. În ziua aceea, când s-au spus atâtea lucruri... — şi îl privi ţintă peste umăr pe contele de Provence, care ar fi preferat să fie la o sută de picioare sub pământ, dar a cărui faţă lătăreaţă şi inexpresivă părea că aprobă cele ce se spuneau acolo.

— Ei bine? zise Ludovic al XVI-lea.

— Ei bine, sire, în ziua aceea am uitat la doamna de La. Motte un obiect, o cutiuţă. Mi-a adus-o astăzi; de aceea doamna de La Motte se află aici.

— Nu, nu... Eu m-am convins — spuse regele — mai bine să rămână aşa.

— A, nu, eu nu sunt mulţumită — replică regina. O voi aduce aici. De altfel, de ce atâta repulsie? Ce a făcut? Ce este la mijloc? Dacă nu ştiu, spuneţi-mi. Haide, domnule de Crosne, dumneata care le ştii pe toate, vorbeşte.

— Nu ştiu nimic care să fie defavorabil acestei doamne, răspunse demnitarul.

— Adevărat?

— Fără îndoială. E săracă, asta e tot; puţin cam ambiţioasa, poate.

— Ambiţia este vocea sângelui. Dacă nu ai decât acest lucru împotriva ei, regele poate să-i îngăduie să depună mărturie.

— Nu ştiu — răspunse Ludovic al XVI-lea — dar eu am presentimente, instincte, simt că femeia asta îmi va aduce nenorocire, va fi o sursă de neplăceri în viaţa mea... să o oprim la timp.

— Oh, sire, ce superstiţie! Du-te şi-o cheamă — se adresă regina prinţesei de Lamballe.

Cinci minute mai târziu, Jeanne, modestă, părând de-a dreptul ruşinată, dar având multă distincţie în gesturi şi îmbrăcăminte, intra cu pas domol în cabinetul regelui.

Ludovic al XVI-lea, de neclintit în antipatia sa, se întorsese cu spatele la uşă. Cu coatele pe birou, cu capul în palme, părea cu desăvârşire străin în mijlocul celorlalţi. Contele de Provence o privea pe Jeanne cu o insistenţă atât de stânjenitoare, încât dacă modestia ei ar fi fost reală, această femeie ar fi trebuit să se simtă paralizată şi incapabilă să mai rostească măcar un singur cuvânt. Dar numai atâta era prea puţin ca s-o intimideze pe Jeanne. Nici un rege, nici un împărat, cu toate sceptrele lor, nici un papă, cu tiara sa, nici o forţă divină, nici o putere a infernului n-ar fi vrut să tulbure această minte de fier, să o înspăimânte sau să o îngenuncheze.

— Doamnă — i se adresă regina, ducând-o până la rege — vă rog să aveţi amabilitatea şi să spuneţi ce aţi făcut în ziua când eu am fost în vizită la domnul Mesmer; vă rog să spuneţi totul în amănunt.

Jeanne tăcea.

— Fără rezerve, fără menajamente. Nimic decât numai adevărul, aşa cum s-a înscris în

memoria dumneavoastră.

Şi regina se aşeză într-un fotoliu, pentru ca martorul să nu fie influenţat de privirea ei.

Ce rol pentru Jeanne! Pentru ea, a cărui perspicacitate ghicise că regina are nevoie de ea, pentru ea, care simţea că Maria-Antoaneta este bănuită, iar ea o putea apăra fără să se îndepărteze de adevăr.

Oricare alta, având această convingere, ar fi cedat plăcerii de a demonstra nevinovaţi reginei, exagerând dovezile. Jeanne, însă, era o natură atât de subtilă, atât de rafinată, atât de puternică, încât se mărgini la simpla expunere a faptelor.

— Sire — începu ea — m-am dus la domnul Mesmer din curiozitate, cum se duce întregul Paris. Spectacolul mi s-a părut întrucâtva cam grosolan. Am vrut să plec. Când, deodată, în pragul uşii, la intrare, o zăresc pe maiestatea sa, pe care avusesem cinstea să o văd cu o seară mai înainte, fără să ştiu cine este, maiestatea sa, a cărei generozitate mi-a dezvăluit rangul său. Când am văzut augustele sale trăsături, care nu se vor şterge niciodată din memoria mea, mi s-a părut că prezenţa maiestăţii sale regină este nepotrivită în locul acela, unde multe suferinţe şi vindecări inexplicabile sunt înfăţişate ca un spectacol. Cer cu umilinţă iertare maiestăţii sale de a fi îndrăznit să-mi iau libertatea să mă gândesc la comportamentul său, dar totul s-a petrecut fulgerător, poate a acţionat instinctul meu de femeie; cer iertare în genunchi, dacă am trecut dincolo de limita respectului pe care îl datorez celor mai mici gesturi ale maiestăţii sale.

Aici ea se opri, simulând emoţia, plecând capul, ajungând printr-o artă nemaipomenita la sufocarea care precede lacrimile. Domnul de Crosne fu emoţionat, doamna de Lamballe se simţi atrasă de caracterul acestei femei care părea să fie delicată, timidă, spirituală şi bună. Domnul de Provence se zăpăci. Regina îi mulţumi Jeannei cu

o privire, pe care aceasta o aştepta sau, mai precis, o pândea cu o prefăcută nerăbdare.

— Ei bine — zise regina — aţi auzit, sire?

Regele nu se mişca.

— Nu aveam nevoie de mărturia doamnei — răspunse el.

— Mi s-a spus să vorbesc — obiectă cu timiditate Jeanne — şi a trebuit să mă supun.

— Destul! izbucni cu vehemenţă Ludovic al XVI-lea. Când regina spune un lucru, nu are nevoie de martori pentru a fi crezută că spune adevărul. Când regina are învoirea mea, nu trebuie să caute sprijin la nimeni. Şi are învoirea mea.

Rostind aceste cuvinte, strivitoare pentru domnul de Provence, se ridică. Regina nu pierdu prilejul de a zâmbi dispreţuitor. Regele întoarse spatele fratelui său şi săruta mâna Mariei-Antoaneta şi prinţesei de Lamballe. Acesteia din urmă îi îngădui să se retragă, cerându-i iertare de a o fi deranjat, pentru nimic, adaugă el. Doamnei de La Motte nu îi adresă nici un cuvânt, nici o privire; dar cum era obligat să treacă prin faţa ei pentru a se întoarce la fotoliul său şi cum se temea să nu o supere pe regină, fiind nepoliticos în prezenţa sa cu o invitată, se sili să-i adreseze Jeannei un mic salut, căruia aceasta îi răspunse iară grabă cu o reverenţă adâncă menită să-i scoată în evidenţă întreaga sa graţie.

Doamna de Lamballe ieşi prima din cabinet, apoi doamna de La Motte, pe care regina o pofti să iasă înaintea sa şi, în sfârşit, regina, care schimbă o ultimă privire, aproape tandră, cu regele.

Pe coridor se auziră apoi glasurile celor trei femei, care se îndepărtau şuşotind. Atunci Ludovic al XVI-lea se întoarse spre contele de Provence:

— Frate dragă, nu te mai reţin. Trebuie să pun la punct unele treburi împreună cu domnul comandant al poliţiei. Îţi mulţumesc că ai acordat atenţie acestei depline, totale şi strălucitoare dezvinovăţiri a sorei dumitale. E lesne de văzut că

eşti la fel de bucuros că şi mine, ca să nu spun decât atât. Între noi doi acum, domnule de Crosne. Aşezaţi-vă aici, vă rog.

Contele de Provence salută, mereu cu zâmbetul pe buze şi ieşi din cabinet numai după ce nu le mai auzi pe doamne şi când socoti că se afla departe de orice privire ironică sau de vreun cuvânt răutăcios.

Capitolul XXXVIII La regină

După ce ieşi din cabinetul lui Ludovic al XVI-lea, regina cântări în sinea ei toată primejdia nespus de mare prin care trecuse. Ştiu să aprecieze delicateţea şi rezerva cu care Jeanne îşi făcuse improvizata sa depoziţie, ca şi tactul, într-adevăr remarcabil, cu care, după succesul său, rămăsese în umbră.

Într-adevăr, Jeanne, care, printr-un noroc nesperat, fusese iniţiată dintr-un foc în acele secrete intime pe care curtenii cei mai abili le vânează zece ani fără să le atle şi simţind că adusese servicii într-o zi importantă pentru regina, nu lăsa să i se citească pe faţă nici unul din acele semne pe care susceptibilitatea orgolioasa a celor mari ştiu să le descopere pe chipurile subalternilor Astfel ca regina nu se mulţumi că Jeanne să-şi prezinte omagiile şi să plece, ci o reţinu şi, cu un zâmbet amabil, îi spuse:

— Este un adevărat noroc, contesă, că m-ai împiedicat să intru la Mesmer, cu prinţesa de Lamballe. Ce mârşăvie! Am fost văzută, desigur,

fie la uşă, fie în anticameră şi de aici s-a ajuns să se spună că am fost chiar în ceea ce numesc ei sala crizelor. Parcă aşa i se spune?

— Da, sala crizelor, doamnă.

— Dar cum se face că — zise prinţesa de Lamballe — dacă cei de faţă au ştiut că regina era acolo, agenţii domnului de Crosne s-au înşelat? Aici este misterul, după mine; agenţii şefului poliţiei susţin cu tărie că regină a fost în sala crizelor.

— Ai dreptate... — rosti gânditoare regina. Şi domnul de Crosne, care este un om cinstit şi care mă iubeşte, nu are nici un interes; însă agenţii au putut fi plătiţi, scumpa mea Lamballe. Am duşmani, după cum vezi. Trebuie că zvonul acesta se întemeiază pe ceva. Dezvăluiţi-ne misterul, doamna contesă. Mai întâi, ticăloasa fiţuica mă descrie fascinată, pierdută şi în asemenea măsură în puterea magnetismului, încât îmi pierdusem chiar demnitatea de femeie. Cât adevăr este în toată povestea asta? Să fi fost oare în ziua aceea vreo femeie acolo?...

Jeanne roşi. Secretul pe care îl deţinea îi apărea din nou, acel secret ce putea fi spulberat cu un cuvânt, năruind astfel nefasta sa influenţă asupra destinului reginei. Dacă Jeanne ar fi dezlegat taina, ar fi pierdut prilejul de a deveni utilă, indispensabila chiar maiestăţii sale. Limpezirea situaţiei i-ar fi distrus viitorul; de aceea se arătă rezervată ca şi prima oară.

— Doamnă — spuse ea — se afla, într-adevăr, acolo o femeie foarte agitată care atrăgea atenţia tuturor prin convulsiile şi delirul său. Dar mi se pare...

— Vi se pare — interveni grăbită regina — ca această femeie era o actriţa oarecare sau poate o fată din popor şi nu regina Franţei, nu-i aşa?

— Desigur, doamnă.

— Contesă, aţi răspuns foarte bine regelui; acum este rândul meu să vă întreb. Spuneţi-mi în ce situaţie vă aflaţi? Când socotiţi că veţi putea să vi se recunoască drepturile? N-ai impresia că vine cineva, prinţesă?

Intră doamna de Misery.

— Maiestatea voastră o poate primi pe domnişoara de Taverney? întrebă camerista.

— Pe ea, desigur! Oh, ce ceremonioasă este! Nu uită niciodată eticheta. Andreea! Andreea! Intră!

— Maiestatea voastră este prea bună cu mine! spuse tânăra fată, salutând graţios.

Atunci o zări pe Jeanne, care, recunoscând-o pe cea de a doua doamnă germana a societăţii de binefacere, deveni şi mai modestă şi roşi la comandă. Prinţesa de Lamballe profită de faptul că regina avea atâta lume în jur pentru a se întoarce la Sceaux, la ducele de Penthiévre. Andreea se aşeză alături de Maria-Antoaneta, aţintind asupra doamnei de La Motte ochii săi liniştiţi şi pătrunzători.

— Andreea — spuse regina — iat-o pe doamnă pe care ne-am dus s-o vedem în ultima zi a îngheţului.

— Am recunoscut-o pe doamna — răspunse Andreea, înclinându-se.

Jeanne, trufaşă, încercă să caute pe chipul Andreei o urmă de gelozie. Nu văzu însă nimic altceva decât o totală indiferenţă. Andreea — având aceleaşi pasiuni ca şi regina, Andreea, femeie, dar superioară tuturor femeilor prin bunătate, inteligenţă şi generozitate dacă ar fi fost fericită — se închidea într-o atitudine rece, de nepătruns, ceea ce întreaga curte lua drept mândra pudoare de Diană fecioară.

— Ştii ce i s-a spus regelui despre mine? întrebă regina.

— I s-au spus probabil o mulţime de răutăţi — răspunse Andreea.

— Deoarece puţini sunt capabili să vadă binele şi frumosul.

— Iată — zise Jeanne, cu simplitate — cea mai frumoasă frază pe care am auzit-o. Am spus frumoasă, pentru că exprimă perfect un sentiment pe care l-am avut toată viaţa şi pe care biata mea minte n-ar fi ştiut să-l formuleze astfel niciodată.

— Andreea, îţi voi istorisi totul.

— Ah, ştiu despre ce este vorba: domnul conte de Provence a povestit adineauri, una dintre prietenele mele l-a auzit.

— Este un joc îndemânatic — spuse cu mânie regina — să răspândeşti minciuna după ce ai adus omagii adevărului. Să lăsăm asta. Tocmai discutam cu contesa despre situaţia sa. Cine vă protejează, contesă?

— Dumneavoastră, doamnă — rosti cu îndrăzneală Jeanne. Dumneavoastră, care îmi permiteţi să vă sărut mâna.

— Are curaj — i se adresă Andreei Maria-Antoaneta. Îmi place îndrăzneala ei.

Andreea nu răspunse.

— Doamna — continuă Jeanne — puţini s-au aventurat să mă protejeze când mă zbăteam în lipsuri şi în uitare; acum însă, după ce am fost văzută la Versailles, toată lumea îşi va disputa dreptul de a fi pe placul reginei, vreau să spun al cuiva căreia maiestatea sa a binevoit să-i arunce o privire.

— Ei, cum? întrebă regina, aşezându-se. Nimeni n-a fost atât de curajos sau atât de corupt ca să vă protejeze pentru dumneavoastră înşivă?

— Întâi a fost doamna de Boulainvilliers, o femeie de suflet; apoi domnul de Boulain-villiers, un protector corupt... De când m-am căsătorit însă, nimeni, vai, nimeni! exclamă ea, prefăcându-se că se înăbuşe. Ah, iertare, uitam un bărbat curtenitor, un prinţ generos...

— Un prinţ?! Cine oare, contesa?

— Domnul cardinal de Rohan.

Regina se întoarse iute spre Jeanne.

— Duşmanul meu! rosti ea, zâmbind.

— El, duşmanul maiestăţii voastre?! exclamă Jeanne. Vai, doamnă!

— S-ar părea că va mira, contesa, că o regină âre duşmani. Se vede că n-aţi trăit la curte!

— Dar, doamnă, cardinalul o adora pe maiestatea voastră, cel puţin aşa ştiam; sunt sigură că nu m-am înşelat şi că respectul său pentru augusta soţie a regelui nu este egalat decât de devotamentul său.

— O, vă cred, contesă — reluă Maria-Antoaneta, dând frâu liber obişnuitei sale bune dispoziţii. Da, aveţi dreptate, cardinalul mă iubeşte nespus. Rostind aceste cuvinte, se întoarse spre Andreea de Taverney şi izbucni într-un puternic hohot de râs. Ei bine, da, contesa, domnul cardinal mă adoră. Iată de ce şi este duşmanul meu. Jeanne de la Motte se prefăcu a nu înţelege. Aşadar, sunteţi protejata domnului arhiepiscop, prinţul Louis de Rohan! continuă regina. Povestiţi-ne, contesa!

— E foarte simplu, doamna. Excelenţa sa m-a ajutat în felul cel mai mărinimos, mai delicat, alegând mijloacele cele mai ingenioase.

— Foarte bine. Prinţul Louis este generos, nu putem să n-o spunem. Ce zici, Andreea, oare domnul cardinal n-ar putea fi cuprins şi de adoraţie pentru drăgălaşa contesa? Ei, ce spuneţi, contesa?

Şi Maria-Antoaneta izbucni din nou în voioase triluri de râs, veselie pe care domnişoara de Taverney, întotdeauna serioasă, nu o împărtăşea deloc.

"Nu se poate ca aceasta veselie zgomotoasa să nu fie prefăcuta, îşi zise Jeanne. Să vedem."

— Doamnă — rosti ea, cu un aer grav şi convins — am cinstea de a aduce la cunoştinţa maiestăţii voastre că domnul de Rohan...

— Bine, bine — o întrerupse regina. Deoarece îi ţineţi parte cu atâta zel... deoarece

sunteţi prietena lui...

— Oh, doamna! exclamă Jeanne, cu o graţioasă expresie, pudică şi respectuoasă în acelaşi timp.

— Bine, scumpa mea, bine — relua regina, cu un zâmbet cald. Dar întrebaţi-l ce-a făcut cu şuviţa de păr, pe care a pus să mi-o fure unul dintre coafori; omul, de altfel, a plătit scump această glumă, pentru că l-am alungat.

— Maiestatea voastră mă uluieşte — spuse Jeanne. Cum a putut face una ca asta, domnul de Rohan?

— Ei, da... adoraţie, mereu adoraţie. După ce la Viena m-a detestat, după ce a folosit totul, după ce a încercat totul ca să împiedice căsătoria proiectată între rege şi mine, într-o bună zi şi-a dat seama că eram femeie şi că eram regina lui; ca el, marele diplomat, a învăţat ceva şi că voi avea un ghimpe împotriva lui. Atunci scumpul meu prinţ s-a temut pentru viitorul său. Şi a făcut şi el ca toţi cei de profesia sa, care nu mai ştiu cum să-i ridice în slavă cerului pe cei de care se tem mai mult. Şi cum vedea că sunt tânără, cum mă credea proastă şi frivolă, s-a transformat în Céladon{19}. După suspine, priviri languroase, s-a cufundat în adoraţie, cum spuneţi. Mă adora, nu-i aşa, Andreea?

— Doamnă! zise aceasta înclinându-se.

— Da... Andreea nu vrea nici ea să se compromită; eu însă risc; cel puţin coroana să fie bună de ceva. Contesa, cardinalul mă adora, ştiu şi eu, ştiţi şi dumneavoastră. Este un lucru stabilit; spuneţi-i că nu sunt supărată pe el.

Aceste cuvinte care închideau în ele o ironie amară pătrunseră adânc în inima corupta a Jeannei de La Motte. Dacă ar fi fost nobilă, pură şi leală, n-ar fi văzut decât dispreţul absolut al femeii, decât dispreţul absolut al unei fiinţe fără de intrigile ce colcăie în jurul ei. Jeanne, fire vulgară şi coruptă, întrezări multă ciudă în această izbucnire de mânie

a reginei faţa de purtarea domnului cardinal de Rohan. Ea îşi aminti de zvonurile de la curte, zvonuri scandaloase, care, ieşind din anticameră regelui, ajunseseră până în cele mai îndepărtate mahalale ale Parisului, găsind pretutindeni ecou.

Cardinalul, care iubea femeile pentru feminitatea lor, îi spusese lui Ludovic al XV-lea, care şi el, la rândul său, le iubea pentru acelaşi motiv, că viitoarea regină a Franţei este lipsită de acest atribut.

Jeanne, ca femeie din creştet până-n tălpi, Jeanne, mândră de fiece fir de păr ai ei, Jeanne, care voia să placă şi să învingă folosindu-şi toate armele, era incapabilă să înţeleagă că o femeie poate să gândească altfel decât ea în acest domeniu atât de delicat cum este dragostea.

"Maiestăţii sale îi e ciudă — îşi zise în sinea ei. Or, dacă îi e ciudă, trebuie să mai fie şi altceva la mijloc." Socoti deci că trebuie să insiste ca să încerce să facă lumină şi începu să-l apere pe domnul de Rohan, cu toată inteligenţa şi indiscreţia cu care natura, mamă bună, o înzestrase din belşug.

Regina asculta.

"E atentă" — îşi spuse Jeanne. Şi contesa, înşelată de firea ei rea, nici măcar nu-şi dădu seama că regina asculta din bunăvoinţa, pentru că la curte se obişnuia ca nimeni, niciodată, să nu vorbească de bine pe cei despre care stăpânul gândeşte rău. Această încălcare cu totul nouă a tradiţiilor, această derogare de la obiceiurile palatului o bucură, aproape o încânta pe regină. Maria-Antoaneta credea că descoperise o inimă, acolo unde natura nu pusese decât un burete uscat şi lacom.

Conversaţia continuă să se desfăşoare cu familiaritatea pe care o permitea regina, în bunăvoinţa sa. Jeanne stătea ca pe ghimpi. Era stânjenită; nu mai vedea posibilitatea de a pleca fără a fi concediată, ea care până mai adineauri

jucase rolul atât de plăcut al străinei care nu cere decât să se retragă; deodată însă, o voce tânără, veselă, zgomotoasă răsună în camera de alături.

— Contele d'Artois! exclamă regina.

Andreea se ridică imediat. Jeanne se pregăti să plece, dar prinţul intră atât de repede în camera unde se afla regina, încât a pleca fără să fii observat părea aproape cu neputinţă. Cu toate acestea, doamna de La Motte găsi ceea ce numim în teatru o ieşire din scenă. Văzând-o pe drăgălaşa făptură, prinţul se opri şi o salută.

— Doamna contesa de La Motte — zise regina, prezentând-o prinţului pe Jeanne.

— Ah! Ah! exclamă contele d'Artois. Sper că nu vă alung, doamnă contesă.

Regina îi făcu un semn Andreei să o reţină pe Jeanne. Semnul voia să spună: "Doream să dăruiesc ceva doamnei de La Motte; nu am avut timpul; să amânăm pe mai târziu."

— V-aţi întors deci de la vânătoarea de lupi — zise regina, dând mâna cumnatului ei, după obiceiul englezesc, din nou foarte la modă.

— Da, dragă soră şi a fost o vânătoare reuşită. Am omorât şapte, ceea ce este enorm — răspunse prinţul.

— I-aţi omorât singur?

— Nu sunt foarte sigur — replică el, râzând — dar aşa mi s-a spus. Deocamdată însă, dragă sora, ştiaţi că am câştigat şapte sute de livre?

— Ei, cum?

— Aflaţi că se plăteşte o sută de livre de cap pentru aceste dihănii înfricoşătoare. E scump, ce-i drept, dar eu aş da bucuros două sute pentru un cap de gazetar. Dumnea-voastră, scumpă soră?

— Ah! Aţi şi aflat povestea? zise regina.

— Domnul de Provence mi-a istorisit-o.

— Aha, lucrurile au ajuns la a treia mână — reluă Maria-Antoaneta. Contele de Provence este un povestitor tenace, neobosit. Povestiţi-ne şi nouă cum v-a înfăţişat toată istoria asta...

— În versiunea lui sunteţi mai albă ca hermina, mai albă ca Venus-Afrodita.

— Şi chiar v-a povestit toată aventura?

— Aventura gazetarului, da, dragă soră. Dar maiestatea voastră a fost la înălţime. Ba chiar s-ar putea spune, dacă am face un calambur, cum face domnul de Bièvre în fiecare zi, că "Afacerea hârdăului este spălată".

— Oh, oribil joc de cuvinte!

— Soră scumpă, nu batjocoriţi un viteaz care vă pune la picioare lancea şi braţul său. Din fericire, n-aveţi nevoie de nimeni. Ah, sunteţi cu adevărat fericită!

— Aceasta numiţi fericire?! ÎI auzi, Andreea?

Jeanne începu să râdă. Contele, privind-o neîncetat, o încuraja. I se adresă Andreei, dar răspundea lui Jeanne.

— Bineînţeles că este o fericire — repetă contele d'Artois — deoarece, se putea prea bine:

— 1 — ca doamna de Lamballe să nu fi fost cu dumneavoastră.

— Vă închipuiţi că m-aş fi dus singură?

— 2 — Să nu o întâlniţi acolo pe doamna de La Motte, care să vă împiedice să intraţi.

— Ah! Va să zică ştiţi că doamna contesă era acolo?

— Dragă soră, când domnul conte de Provence povesteşte, povesteşte de-a fir-a-păr. S-ar mai fi putut apoi ca doamna de La Motte să nu se afle tocmai la ţanc la Versailles, ca să poată depune pe loc mărturie. Îmi veţi răspunde, fără îndoială, că virtutea şi nevinovăţia sunt ca violetele, care nu au nevoie să fie văzute pentru a fi simţite şi recunoscute; dar violetele, dragă soră, sunt culese în buchete, când sunt văzute şi aruncate după ce au fost mirosite. Iată concluzia mea.

— Frumoasă, n-am ce zice!

— O iau aşa cum este; v-am dovedit că aţi avut noroc.

— N-aţi dovedit-o bine.

— Trebuie s-o dovedesc mai bine?

— N-ar fi de prisos.

— Ei bine, sunteţi nedreapta învinovăţind norocul — spuse contele şi, făcând o piruetă, se lăsă să cadă pe canapea lângă regină — deoarece aţi scăpat din faimoasă escapadă cu cabrioleta...

— Una — zise regina, numărând pe degete.

— Aţi fost salvată de hârdău...

— Fie, o număr. Două. Altceva?

— Şi de povestea cu balul — îi suflă el la ureche.

— Ce bal?

— Balul Operei.

— Poftim?...

— Spun balul Operei, dragă soră.

— Nu vă înţeleg.

Contele începu să râdă.

— Că prost mai sunt vorbindu-vă despre un secret...

— Un secret?! Frate dragă, văd că vorbiţi despre balul Operei. Mă faceţi, într-adevăr, curioasă.

Cuvintele bal, operă ajunseră la urechile Jeannei. Ea ciuli urechea.

— Ssst! făcu prinţul.

— Ba deloc, ba deloc! Explicaţi-ne! ripostă regina. Vorbiţi despre ceva ce s-a întâmplat la Operă; despre ce anume?

— Vă implor, fie-vă milă!...

— Insist să vorbiţi, conte.

— Iar eu insist să tac, dragă soră.

— Vreţi să mă supăraţi?

— Nicidecum. Presupun că am spus destul ca să înţelegeţi.

— N-aţi spus absolut nimic.

— Ah, surioară, acum dumneavoastră sunteţi cea care mă faceţi curios... Ei bine, vorbiţi serios?

— Pe cuvânt de onoare, nu glumesc deloc.

— Doriţi să vorbesc?

— Imediat.

— Să mergem alături — zise el, arătând spre Jeanne şi spre Andreea.

— Aici! Aici! Nu este niciodată prea multă lume când e vorba de o explicaţie.

— V-am prevenit, soră dragă!

— Totuşi risc.

— Nu aţi fost la ultimul bal al Operei?

— Eu?! exclamă regina. Eu la balul Operei?!

— Să tăcem! Vă implor!

— A, nu, dimpotrivă, să strigăm, dragă frate... Spuneţi că eu am fost la balul Operei?

— Da, fără îndoială că aţi fost.

— M-aţi şi văzut, poate? zise ea, cu ironie, încercând să glumească.

— Bineînţeles că v-am văzut.

— Pe mine? Pe mine?...

— Pe dumneavoastră! Chiar pe dumneavoastră!

— De necrezut!

— Aşa mi-am zis şi eu.

— De ce nu spuneţi că mi-aţi şi vorbit? Ar avea şi mai mult haz.

— Pe legea mea! Am vrut să vă vorbesc, dar în clipa aceea un val de măşti ne-a despărţit.

— Sunteţi nebun!

— Eram sigur că veţi spune asta. N-ar fi trebuit să mă expun, este greşeala mea.

Regina se ridică brusc şi, neliniştita, făcu câţiva paşi prin cameră. Contele o privea mirat. Andreea se-nfioră de teamă şi îngrijorare. Jeanne îşi înfipse unghiile în came ca să-şi păstreze firea. Regina se opri locului.

— Prietene — se adresă ea tânărului prinţ — să nu glumim. După cum vedeţi, am un caracter unt, îmi pierd iute răbdarea; mărturisiţi că aţi vrut să vă distraţi pe socoteala mea şi voi fi foarte bucuroasă.

— Dacă doriţi, mărturisesc, draga sora.

— Te rog să fii serios, Charles..

— Uite că tac, tac ca peştele, soră dragă.

— Vă implor, spuneţi-mi, nu-i aşa că aţi născocit toată povestea asta?

Contele clipi cu tâlc privind spre doamne, apoi zise:

— Da, am născocit-o, binevoiţi să mă iertaţi.

— Nu m-aţi înţeles, dragă frate — repetă regina cu vehemenţă. Da sau nu, în faţa acestor doamne, retrageri ceea ce aţi spus? Nu minţiţi şi nu cruţaţi!

Andreea şi Jeanne dispărură în spatele unei tapiserii de Gobelins.

— Ei bine, surioară — zise prinţul, cu voce scăzută, când nu le mai văzu pe cele două femei — am spus adevărul. Trebuia să mă avertizaţi mai devreme.

— M-aţi văzut la balul Operei?

— Cum vă văd acum şi dumneavoastră de asemenea m-aţi văzut.

Regina scoase un ţipăt, le chemă pe Jeanne şi pe Andreea şi, alergând de cealaltă parte a tapiseriei, se întoarse ţinându-le de mână.

— Doamnelor, domnul conte d'Artois afirma că m-a văzut la Operă — zise ea.

— Oh! şopti Andreea.

— Nu mai puteţi da înapoi — continuă regina — dovediţi, dovediţi...

— Prea bine — se învoi prinţul. Eram cu mareşalul de Richelieu, cu domnul de Calonne, cu,... drace! Cu multă lume. V-a căzut masca.

— Masca mea?!

— Tocmai voiam să vă spun: "Este mai mult decât o îndrăzneală, dragă soră", dar aţi dispărut, condusă de cavalerul căruia îi clădeaţi braţul.

— Cavalerul meu?! Doamne, Dumnezeule! Simt că-mi pierd minţile!

— Era un domino albastru — preciza prinţul. Regina îşi trecu mâna peste frunte.

— În ce zi a fost asta? întrebă ea.

— Sâmbăta, în ajunul plecării mele la vânătoare. Încă mai dor-meaţi dimineaţa când am

plecat eu, altfel v-aş fi spus atunci tot ce v-am spus acum.

— Dumnezeule! Dumnezeule! La ce oră m-aţi văzut?

— Era între două şi trei noaptea.

— Hotărât lucru: ori eu sunt nebună, ori dumneavoastră...

— Vă repet că eu... să mă fi înşelat?... Totuşi...

— Totuşi...

— Totuşi nu vă mai frământaţi atâta... nimeni n-a ştiut nimic... O clipă am crezut că sunteţi cu regele, dar personajul vorbea germana, or regele nu ştie decât engleza.

— Germana?... Un neamţ? Ah, am o dovadă, frate dragă. Sâmbăta, m-am culcat la unsprezece. Surâzător, contele făcu o reverenţă, cu aerul unui om care nu este convins. Regina sună. Doamna de Misery vă va spune — adăugă ea.

Contele începu să râdă.

— De ce nu-l chemaţi şi pe Laurent, elveţianul de la poarta Rezervoarelor? Va depune şi el mărturie. Eu v-am dat arma aceasta, nu trageţi cu ea în mine!

— Oh! Se mânie regina. Oh, să nu fi crezută!

— V-aş crede dacă nu v-aţi mânia atâta. Chiar dacă eu vă cred, alţii care vor veni după mine nu o vor face.

— Alţii? Care alţii?

— La naiba! Cei care, ca şi mine, au văzut.

— Ah! Iată ceva într-adevăr ciudat! Există oameni care m-au văzut. Ei bine, arătaţi-mi-i!

— Chiar acum... Filip de Taverney este aici?

— Fratele meu?! zise Andreea.

— Da, domnişoară — răspunse prinţul. Era acolo. Vreţi să-l întrebaţi, scumpă soră?

— Îl întreb imediat.

— Doamne! murmură Andreea.

— Ce este? o întrebă regina.

— Fratele meu chemat ca martor!

— Da, da, vreau să vină!

Regina sună; alergară să-l aducă pe Filip, care, după scena pe care o cunoaştem, tocmai se despărţise de tatăl său. Filip, învingător în duelul cu Charny; Filip, care credea că făcuse un serviciu reginei, se îndrepta vesel spre palatul Versailles. Îl întâlniră în drum. I se comunică ordinul reginei. Tânărul veni imediat. Maria-Antoaneta alergă în întâmpinarea lui şi, oprindu-se dinaintea sa, îi spuse:

— Domnule, sunteţi în stare să spuneţi adevărul?

— Da, doamnă şi sunt incapabil să mint — răspunse el.

— Atunci, spuneţi, spuneţi sincer dacă... dacă m-aţi văzut în vreun loc public în ultimele opt zile?

— Da, doamnă — răspunse Filip.

În încăpere, inimile băteau atât de tare, încât aproape le puteai auzi.

— Unde m-aţi văzut? zise regina, cu un accent teribil în voce. Filip tăcu. Oh, nu mă cruţaţi în nici un fel, domnule! Contele d'Artois susţine că m-a văzut la balul Operei. Şi dumneavoastră, dumneavoastră unde m-aţi văzut?

— Ca şi monseniorul conte d'Artois, la balul Operei, doamnă.

Regina căzu pe sofa, ca lovită de trăznet. Apoi, ridicându-se cu iuţeala unei pantere rănite, rosti:

— Este imposibil, pentru că nu am fost Luaţi seama, domnule de Taverney, observ că vă daţi aere de puritan; se potriveau în America, cu domnul de Lafayette, dar la Versailles ne purtăm ca francezii, politicos şi simplu.

— Maiestatea voastră îl învinuieşte degeaba pe domnul de Taverney — interveni Andreea, palidă de mânie şi de indignare. Dacă spune că a văzut înseamnă că a văzut într-adevăr.

— Şi dumneata?! ripostă Maria-Antoaneta. Şi dumneata?! Nu mai lipseşte într-adevăr decât un singur lucru şi anume, să mă fi văzut şi dumneata. Slavă Domnului, dacă am prieteni care să mă apere, am şi duşmani care vor să mă ucidă. Un martor nu este suficient ca dovadă să fie făcuta.

— M-aţi tăcut să-mi amintesc — spuse contele d'Artois — că în clipa când v-am văzut şi când mi-am dat seama că dominau! Albastru nu era regele, am crezut că este nepotul domnului de S uf tren. Cum îl chema pe acel brav ofiţer care a săvârşit isprava cu drapelul? L-aţi primit cu atâta entuziasm zilele trecute, încât i-am crezut cavalerul dumneavoastră de onoare.

Regina roşi. Andreea deveni palidă ca o moartă. Amândouă se priviră şi tresăriră. Filip era livid.

— Domnul de Charny? şopti el.

— Da, Charny — încuviinţă contele d'Artois. Nu-i aşa, domnule Filip, ca. Statura domi-noului albastru era întrucâtva asemănătoare cu a domnului de Charny?

— N-am observat, monseniore — răspunse Filip, respirând anevoie.

— Dar — continuă domnul conte d'Artois — am băgat repede de seamă că mă înşelasem, deoarece l-am zărit aproape imediat pe domnul de Charny. Se afla lângă domnul de Richelieu, chiar în faţa dumneavoastră, scumpa soră, în clipa când v-a căzut masca.

— Şi m-a văzut şi el? strigă regina, lăsând deoparte orice prudenţă.

— Numai dacă nu este orb — replică prinţul. Regina făcu un gest deznădăjduit şi sună din nou.

— Ce faceţi? întrebă prinţul.

— Vreau să-l întreb şi pe domnul de Charny, să beau cupa până la fund.

— Nu cred că domnul de Charny să fie la Versailles — murmură Filip.

— De ce?

— Mi s-a spus, cred, că... că nu se simte bine.

— Ah! Chestiunea este destul de serioasă ca să vină, domnule. Nici eu nu mă simt bine şi cu toate astea aş merge până la capătul lumii, în picioarele goale, numai ca să pot dovedi...

Filip, cu inima sfâşiată, se apropie de Andreea, care privea pe fereastra dinspre curte.

— Ce este? O întreba regina, apropiindu-se de ea.

— Nimic, nimic... îl credeam bolnav pe domnul de Charny şi iată că îl văd venind.

— Îl vezi venind? strigă Filip, alergând la geam.

— Da, el este.

Regina, fără a mai ţine seama de nimic, deschise ea însăşi fereastra cu o energie uimitoare şi strigă:

— Domnule de Charny!

Acesta întoarse capul şi, cu desăvârşire năucit, se îndreptă spre palat.

Capitolul XXXIX Un alibi

Domnul de Charny intră, cam palid, ţinându-se însă drept şi fără a avea aerul că suferă. Văzând toată această aleasă societate, el adoptă ţinuta respectuoasă şi ţeapănă a omului de lume şi a soldatului.

— Fiţi atentă, draga sora — îi şopti contele d'Artois. Am impresia că interogaţi prea multă lume.

— Scumpul meu frate, voi interoga o lume întreagă până când voi reuşi să găsesc pe cineva care să-mi spună că v-aţi înşelat.

Între timp, Charny, văzându-l pe Filip, îl salutase curtenitor.

— Eşti propriul dumitale călău, îţi distrugi sănătatea — se adresa Filip, cu vocea scăzută, adversarului său. Să pleci de-acasă rănit! Cred că vrei să te sinucizi!

— Nu moare nimeni că l-a zgâriat o cracă în pădurea Boulogne — replică Charny, fericit de a putea da duşmanului său o lovitură morală mult mai dureroasă decât o rană făcută de sabie.

Apropiindu-se, regina puse capăt acestui duel verbal, care părea mat curând un dublu monolog decât o conversaţie şi spuse:

— Domnule de Charny, aţi fost, după cum afirma aceşti domni, la balul Operei?

— Da, maiestate — răspunse Charny, înclinându-se.

— Spuneţi-ne ce aţi văzut acolo.

— Maiestatea voastră întreabă ce am văzut sau pe cine am văzut?

— Mai exact... pe cine aţi văzut şi fără nici o discreţie, domnule de Charny, fără false reticenţe.

— Trebuie să spun totul... doamnă? Pe obrajii reginei se aşternu din nou acea paloare care de zece ori în acea dimineaţa îi alungase culorile din obraji. Pentru a începe în conformitate cu ierarhia, cu legea respectului meu... — lămuri Charny.

— Bine, aşadar, m-aţi văzut?

— Da, maiestate, în clipa când, din păcate, masca reginei a căzut.

Maria-Antoaneta mototoli cu o mână nervoasă dantela eşarfei.

— Domnule — spuse ea, cu o voce, din care un observator mai inteligent ar fi ghicit că regină este gata să izbucnească în plâns — priviţi-mă bine, sunteţi absolut sigur?

— Doamnă, trăsăturile maiestăţii voastre sunt întipărite în inimile tuturor supuşilor săi. Cine a văzut-o o dată pe maiestatea voastră, o are mereu în faţa ochilor.

Filip o privi pe Andreea, Andreea îşi cufundă privirile în cele ale lui Filip. Între cele două

suferinţe, între cele două gelozii se încheiase o dureroasă alianţă.

— Domnule — repetă regina, apropiindu-se de Charny — vă asigur că nu am fost la balul Operei.

— Oh, doamna! exclamă tânărul, înclinându-se până la pământ. Oare maiestatea voastră nu are dreptul să meargă oriunde doreşte? Nici chiar iadul, după ce maiestatea voastră ar fi pus piciorul acolo, nu ar mai fi iad.

— Nu vă cer să-mi scuzaţi fapta — spuse regina. Tot ce vă rog este să credeţi că nu am săvârşit-o.

— Voi crede tot ceea ce maiestatea voastră îmi va ordona să cred — răspunse Charny, emoţionat până în adâncul sufletului de insistenţa reginei, de afectuoasa umilinţă a unei femei atât de mândre.

— Scumpă soră! Scumpă soră! Este prea mult! murmură contele d'Artois la urechea Mariei-Antoaneta..

Scena îi îngheţase pe toţi cei de faţa; unii sufereau pentru dragostea lor sau pentru amorul propriu rănit; alţii simţeau emoţia pe care o inspiră întotdeauna o femeie care, acuzata, se apară cu tot curajul împotriva unor dovezi zdrobitoare.

— Toţi sunt convinşi! Toţi sunt convinşi! strigă regina, înnebunită de furie şi, descurajată, se prăbuşi pe un fotoliu, ştergând pe furiş, cu vârful degetului, urma unei lacrimi pe care orgoliul i-o aninase în colţul pleoapelor. Deodată se ridica.

— Surioară! Surioară! Iertaţi-mă — spuse afectuos contele d'Artois. Sunteţi înconjurată de prieteni devotaţi; secretul care va înspăimântă într-atâta, nu-l cunoaştem decât noi şi din inimile noastre unde I-am ferecat, nu-l va scoate nimeni decât o dată cu viaţa.

— Secretul! Secretul! strigă regina. Ah, n-am nevoie de secrete!

— Scumpă soră!

— Nici un secret! O dovadă!

— Doamnă — spuse Andreea — vine cineva.

— Vine regele — zise încet Filip.

— Regele! Anunţă un lacheu în anticameră.

— Regele! Cu atât mai bine! Oh, regele este singurul meu prieten, numai regele nu mă va socoti vinovată, chiar dacă i se va părea că m-a văzut fă când o greşeala; regele este binevenit! Regele intră. Faţa lui contrasta cu tulburarea şi neliniştea oglindite pe chipurile celor din jurul reginei. Sire! strigă aceasta. Sosiţi la vreme! Sire, încă o calomnie, încă o insultă cu care trebuie să lupt!

— Despre ce este vorba? întrebă Ludovic al XVI-lea, înaintând.

— Domnule, un zvon, un zvon infam! Va începe să circule. Ajutaţi-mă, ajutaţi-mă, sire, pentru că de data aceasta nu duşmanii mă acuză, ci prietenii mei.

— Prietenii?

— Aceşti domni: fratele meu, iertare, domnul conte d'Artois, domnul de Taverney, domnul de Charny, sunt încredinţaţi şi mă încredinţează şi pe mine că m-au văzut la balul Operei.

— La balul Operei?! exclamă regele, încruntându-se.

— Da, sire.

O linişte cumplită se lăsa peste adunare. Doamna de La Motte observa sumbra îngrijorare a regelui. Văzu paloarea mortală a reginei; cu un cuvânt, numai cu un singur cuvânt, ar fi putut să înceteze atâta suferinţă; putea cu un singur cuvânt să năruiască toate acuzaţiile trecutului şi să o salveze pe regină în viitor. Dar inima nu-i dădu ghes; interesul o împiedica. Îşi spuse că pierduse momentul, că minţise şi mai devreme, în legătură cu hârdăul şi ca, dacă ea retractează ce-a spus, se va vedea că a minţit, va dovedi astfel reginei că a lăsat-o în voia primei acuzaţii, deci proaspăta favorită s-ar fi distrus dintr-un foc, şi-ar fi tăiat

singură craca de sub picioare în ce priveşte viitoarele favoruri; de aceea tăcu.

În acest moment regele repetă nespus de neliniştit:

— La balul Operei? Cine a spus aşa ceva? Domnul conte de Provence ştie?

— Dar nu-i adevărat! strigă regina, cu glasul inocenţei disperate. Nu-i adevărat; domnul conte d'Artois se înşeală, domnul ide Taverney se înşeală. Şi dumneavoastră vă înşelaţi, domnule de Charny. În sfârşit, oricine se poate înşela.

Toţi se înclinară.

— Staţi puţin! strigă regina. Să vină slujitorii mei, să vină cu toţii şi să fie interogaţi. Balul a fost sâmbăta, nu-i aşa?

— Da, scumpă soră.

— Ei bine, ce-am făcut sâmbăta? Spuneţi-mi, căci simt că înnebunesc şi, dacă lucrurile merg "mai departe tot aşa, voi crede eu însămi că m-am dus la acel mizerabil bal de la Operă; dar dacă aş fi fost, domnilor, nu m-aş ascunde.

Deodată regele se apropie, cu ochii strălucitori de bucurie, cu fruntea descreţita, cu braţele întinse.

— Sâmbăta — rosti el — sâmbăta, nu-i aşa, domnilor?

— Da, sire.

— Ei bine — urmă regele, din ce în ce mai calm, din ce în ce mai zâmbitor — n-aveţi decât s-o întrebaţi pe Maria, camerista dumneavoastră. Ea îşi va aminti, poate, la ce oră am intrat la dumneavoastră în ziua aceea: cred că era pe la 11 noaptea.

— Ah! exclamă regina, copleşită de fericire. Aşa e, sire.

Şi se arunca în braţele lui; apoi de ruşine că se simţea privită, îşi cuibări capul la pieptul regelui, care o săruta duios pe păr.

— Ei bine — zise contele d'Artois, uluit şi bucuros în acelaşi timp — am să-mi cumpăr

ochelari; dar, slava Domnului, nu aş da această scenă nici pentru un milion, nu-i aşa, domnilor?

Sprijinit de perete, Filip era palid ca un mort. Charny, rece şi impasibil, îşi ştergea fruntea acoperită de sudoare.

— Iată de ce, domnilor — continuă regele, subliniind bucuros efectul pe care îl produsese — iată de ce este imposibil ca regina să fi fost în acea noapte la balul Operei. Puteţi crede ce vreţi; regina, sunt sigur, se mulţumeşte să fie crezută de mine.

— Ei bine — adaugă contele d'Artois — n-are decât să gândească ce-o vrea domnul de Provence, dar îi desfid soţia să găsească un astfel, de alibi în ziua când va fi acuzată că a petrecut noaptea în altă parte.

— Frate!

— Sire, vă sărut mâna.

— Charles, merg cu dumneata — spuse regele, dând reginei o ultimă sărutare.

Filip nu se mişcase.

— Domnule de Taverney — zise cu severitate regina — nu-l întovărăşiţi pe domnul conte d'Artois?

Filip ridică deodată fruntea. Sângele îi năvăli în cap şi în ochi. Simţea că leşină. De-abia avu puterea să salute, să se uite la Andreea şi să-i arunce o privire posomorâta lui Charny, stăpânindu-şi durerea nebună. Ieşi. Regina îi reţinu pe Andreea şi pe domnul de Charny.

Situaţia Andreei, aflată între fratele ei şi regina, între prietenie şi gelozie, n-am fi putut s-o zugrăvim fără a micşora efectul dramaticei scene în care regele a apărut dând un fericit deznodământ întâmplărilor petrecute.

Cu toate acestea nimic nu merită mai mult atenţia noastră ca suferinţa tinerei fete; ea simţea ca Filip şi-ar fi dat viaţa ca s-o împiedice pe regină să rămână cu Charny între patru ochi şi ea însăşi trebuia să~şi mărturisească că şi-ar fi simţit inima

zdrobită dacă, pentru a-l urma şi consolă pe Filip, cum ar fi fost firesc, l-ar fi lăsat pe Charny singur, în voia Iui, cu doamna de La Motte şi cu regina, deci aproape mar nestingheriţi decât dacă ar fi fost în doi. O ghicise după aerul totodată modest şi familiar al Jeannei.

Cum să-şi explice ceea ce simţea? Oare aceasta era dragostea? Dragostea, îşi spusese ea, nu înfloreşte, nu creşte atât de iute în atmosfera rece de la curte. Dragostea, această floare rară, înfloreşte în inimile generoase, pure, neîntinate. Nu îşi înfige rădăcinile într-o inimă pângărită de amintiri, într-un pământ îngheţat de lacrimi adunate de ani de zile încoace. Nu, nu dragoste simţea domnişoara de Taverney pentru domnul de Charny. Nu credea Respingea cu putere un astfel de gând pentru că îşi jurase să nu iubească niciodată nimic pe această lume.

Atunci de ce suferise atâta când Charny îi adresase reginei câteva cuvinte pline de respect şi devotament? Cu siguranţa, aici era vorba de gelozie. Da, Andreea îşi mărturisea că era geloasă, nu pe dragostea pe care un bărbat putea s-o simtă pentru altă femeie, ci geloasă pe femeia care putea să inspire, să primească, să îngăduie această dragoste.

Îi privea cu melancolie pe toţi îndrăgostiţii care se perindau în jurul ei la noua curte. Aceşti tineri curajoşi, plini de ardoare nu o înţelegeau şi se îndepărtau după ce îi aduceau omagii, unii pentru că răceala ei nu era de natura filozofică, alţii pentru ca aceasta răceala era în contrast ciudat cu vechile libertăţi în mijlocul cărora se născuse. Şi-apoi bărbaţii, fie că vor plăcerea, fie că visează dragostea, se feresc de răceala unei femei de douăzeci şi cinci de ani, care este frumoasă, bogată, care este favorita unei regine şi care trece singură, rece, tăcută şi palidă pe un drum pe care suprema bucurie, suprema fericire este să faci cât mai mult zgomot în jurul tău.

Nu este prea plăcut să fii o veşnică problemă; Andreea remarcase acest lucru: văzuse cum ochii se întorseseră încetul cu încetul de la frumuseţea ei, minţile se fereau de inteligenţa ei sau o tăgăduiau. Văzu chiar mai mult: nepăsarea deveni un obicei, la cei mai vechi; un instinct, la cei mai noi; devenise un lucru neobişnuit să intri în vorbă cu domnişoara de Taverney, la fel ca şi cu Latona sau Diana de la Versailles, înconjurate de brâul lor de ape întunecate. Cine a salutat-o pe domnişoara de Taverney, iar după aceea s-a răsucit pe călcâie şi a zâmbit alteia, şi-a făcut datoria.

Toate aceste nuanţe nu scăpau privirii pătrunzătoare a tinerei femei. Ea, a cărei inimă încercase toate durerile fără a cunoaşte o singură bucurie; ea, care se simţea înaintând în vârstă, urmărită de un cortegiu de plictiseli insipide şi sumbre amintiri, invoca în şoapta mai mult numele celui ce pedepseşte decât al celui care iartă şi, în tristele sale insomnii, trecând în revistă bucuriile oferite din plin fericiţilor îndrăgostiţi ai Versailles-ului, suspina cu cumplită amărăciune:

— Şi eu, Doamne, eu?!

Când îl întâlnise pe Charny în seara aceea friguroasă, când văzuse ochii tânărului oprindu-se plini de curiozitate asupra ei şi învăluind-o treptat cu simpatie, nu remarcă la el acea rezerva nefirească pe care i-o arătau toţi curtenii. Pentru bărbatul acesta ea era o femeie. El deşteptase în ea tinereţea, învinsese moartea, făcuse să roşească marmura Dianei şi a Latonei. Asfel, domnişoara de Taverney se ataşă brusc de acest bărbat care o trezise la viaţă. Aşa că fu fericită să-l privească pe tânărul pentru care ea nu era o problemă. Şi fu nenorocită gândindu-se că o altă femeie va tăia aripile seninei sale fantezii, îi va lua visul de-abia născut.

Să ne fie iertat că am lămurit atât de amănunţit de ce Andreea nu l-a urmat pe Filip după ce acesta părăsise cabinetul reginei, cu toate

că suferea din pricina injuriei adresata fratelui său, cu toate că acest frate era pentru ea un idol, o religie, aproape o dragoste.

Domnişoara de Taverney, care nu voia ca regina să rămână între patru ochi cu Charny, nu se gândea însă nici să ia parte la conversaţie, după plecarea fratelui ei. Se aşează în colţul şemineului, aproape întorcând spatele grupului alcătuit de regină, care stătea jos, de Charny, care rămăsese în picioare şi de doamna de La Motte, instalată în dreptul ferestrei, unde falsa ei timiditate căuta un refugiu, iar curiozitatea ei reală, un loc favorabil de observaţie.

Câteva minute, regina rămase tăcută; nu ştia cum să reînnoade conversaţia, după explicaţia atât de delicată care avusese loc. Charny părea suferind şi atitudinea lui nu displăcea reginei. În sfârşit, Maria-Antoaneta rupse tăcerea şi, dând glas propriului său gând, precum şi celorlalţi, începu deodată:

— Aceasta dovedeşte că nu ne lipsesc duşmanii. Oare s-ar putea crede că se petrec lucruri atât de jalnice la curtea Franţei, domnule? Ar putea crede cineva acest lucru? Charny nu răspunse. Ce fericire să trăieşti pe vasele voastre, sub cerul liber, în mijlocul mării — continuă regina. Nouă, celor de la oraş, ni se vorbeşte despre furia, despre răutatea valurilor. Ah, domnule, domnule, priviţi-vă! Oaie talazurile oceanului, cele mai furioase talazuri, nu au aruncat asupra dumneavoastră spuma mâniei lor? Oare asalturile lor nu v-au zvârlit uneori de pe puntea navei? Adesea, nu-i aşa? Ei bine, iată, dumneavoastră sunteţi sănătos, tânăr, copleşit de onoruri.

— Doamnă!

— Oare englezii — continuă regina, care se înflăcăra din ce în ce — nu v-au trimis mânia lor de foc şi mitralii, minie periculoasă pentru viaţă, nu-i aşa? Dar ce vă pasă? Sunteţi teafăr, sunteţi

puternic şi datorită acestei minii a duşmanilor pe care i-aţi învins, regele v-a felicitat, v-a răsfăţat, poporul vă cunoaşte numele şi vă iubeşte.

— Ei bine, doamnă? murmură Charny, văzând cu oarecare teamă cum Maria-Antoaneta se lasă pradă exaltării.

— Unde vreau s-ajung? zise ea. Iată: binecuvântaţi fie duşmanii care aruncă asupra noastră flăcări, plumb şi valuri înspumate! Binecuvântaţi fie duşmanii care ne ameninţă cu moartea!

— Dumnezeule, doamnă! exclamă Charny. Maiestatea voastră nu are duşmani, nu mai mulţi decât are vulturul în făptura şarpelui. Tot ce se târăşte pe pământ nu-i poate stingheri pe cei ce zboară printre nori.

— Domnule — se grăbi să răspundă regina — dumneavoastră v-aţi întors sănătos şi teafăr de la bătălie; aţi ieşit sănătos şi teafăr din furtună; aţi ieşit triumfător şi iubit; în vreme ce duşmani ca cei pe care îi avem noi, ceilalţi, ne terfelesc reputaţia cu veninul calomniei; e drept că nu-ţi pun viaţa în primejdie, dar te îmbătrânesc şi te istovesc; te învaţă să pleci fruntea, de teama de a nu întâlni, cum mi s-a întâmplat mie astăzi, prieteni şi duşmani uniţi în acelaşi atac. Şi-apoi, domnule, dacă aţi şti ce îngrozitor este să fii ţinta urii!

Andreea aştepta neliniştită răspunsul tânărului; tremura ca el să nu rostească afectuoasa consolare pe care regina părea ca o aşteaptă. Charny însă îşi şterse fruntea cu batista, se sprijini de spatele unui fotoliu şi păli. Privindu-l, regina zise:

— Nu este prea cald aici?

Doamna de La Motte deschise fereastra cu mâna sa mică, trăgând de cremonă, cu aceeaşi vigoare cu care ar fi făcut-o pumnul unui bărbat. Charny trase aerul în piept cu nesaţ.

— Domnul este obişnuit cu vântul mării, se va sufoca în iatacurile Versailles-ului.

— Nu despre asta este vorba, doamnă — răspunse Charny — dar la ora două am de îndeplinit o misiune şi numai dacă maiestatea să nu-mi ordonă să rămân...

— Nu, domnule — răspunse regina — noi ştim ce înseamnă un ordin, nu-i aşa, Andreea? Apoi, întorcându-se spre Charny, uşor iritată, zise: Sunteţi liber, domnule. Şi-l concedie cu un gest pe tânărul ofiţer.

Charny saluta în grabă şi dispăru în spatele tapiseriei. După câteva secunde se auzi în anticamera un fel de geamăt, precum şi zgomotul pe care-l fac mai multe persoane care aleargă. Regina se afla aproape de uşa, fie din întâmplare, fie deoarece voise să-l urmărească din ochi pe Charny, a cărui plecare precipitată i se păruse nefirească. Ridică tapiseria, scoase un strigăt înăbuşit şi păru gata să dea fugă. Andreea însă, care nu o pierdea din ochi, se aşeza între ea şi uşa.

— Ah, doamnă! exclamă tânăra fată.

Regina se uita ţintă la Andreea, care îi susţinu cu fermitate privirea. Doamna de La Motte îşi lungi gâtul. Prin spaţiul mic dintre regina şi Andreea, îl zări pe domnul de Charny care leşinase, iar în jurul său servitorii şi gărzile adunate încercând să-i dea ajutor. Regina surprinse gestul doamnei de La Motte şi închide repede uşa. Era însă prea târziu: doamna de La Motte văzuse.

Maria-Antoaneta, încruntată, paşi gânditoare spre fotoliu, unde se aşeza din nou; se afla în acea stare neplăcută care urmează după orice emoţie puternică. Andreea la rândul ei, cu toate că rămăsese în picioare sprijinită de perete, nu părea mai puţin gânditoare decât regina.

Se făcu linişte.

— Iată un lucru ciudat — spuse deodată cu glas tare regina şi la vorbele ei cele două doamne tresăriră, surprinse, într-atât nu se aşteptau să le audă rostite.. Domnul de Charny părea că tot se mai îndoieşte...

— Se îndoieşte de ce, doamnă? întrebă Andreea.

— De faptul că n-am fost la palat în noaptea balului.

— O, doamnă!

— Nu-i aşa, contesa — se încăpăţâna regina — nu-i aşa că am dreptate şi ca domnul de Charny tot se mai îndoieşte?

— Cu toate ca regele şi-a dat cuvântul? A, nu, e cu neputinţa, doamnă — replică Andreea.

— S-ar putea crede că regele mi-a venit în ajutor din amor propriu. Ah, nici el nu crede, nu, nu crede! Se vede limpede.

Andreea îşi muşca buzele.

— Fratele meu nu este atât de neîncrezător ca domnul de Charny — spuse ea — părea foarte convins.

— Ar fi rău, tare rău — continuă regina, care nici nu ascultase răspunsul Andreei. Şi dacă nu-i aşa, acest tânăr nu are o inimă credincioasă şi curata cum credeam. Apoi, plesnind din palme enervată, strigă: La urma urmei, dacă a văzut, de ce ar crede? Domnul conte d'Artois a văzut, de asemenea, domnul Filip a văzut şi el, cel puţin aşa zice; toată lumea a văzut şi a fost necesar cuvântul regelui pentru ca să tiu crezuţi sau, mai precis, pentru ca toţi să se prefacă a mă crede. Ah, este ceva la mijloc, ceva ce trebuie să lămuresc, deoarece nu se gândeşte nimeni s-o facă. Nu-i aşa, Andreea, că trebuie să caut şi să descopăr de ce se întâmplă toate astea?

— Maiestatea voastră are dreptate — răspunse Andreea — şi sunt sigură că doamna de La Motte este de părerea mea şi ca maiestatea voastră trebuie să caute până găseşte. Nu-i aşa, doamnă?

Doamna de La Motte, luată pe neaşteptate, tresări şi nu răspunse.

— Pentru ca în fine — continuă regina — se zice că am fost văzută la Mesmer.

— Maiestatea voastră a fost acolo — se grăbi să spună surâzând doamna de La Motte.

— Fie — încuviinţă regina — dar n-am făcut ce scrie în pamflet. Şi-apoi am fost văzută la Operă, iar acolo n-am fost deloc. Se gândi, apoi izbucni: Ah, ştiu care-i adevărul!

— Adevărul? bâigui contesa.

— Atunci, cu atât mai bine! Se bucură Andreea.

— Să vină domnul de Crosne — îi porunci regina, veselă, doamnei de Misery, care intrase.

Capitolul XL Domnul de Crosne

Domnul de Crosne, care era un om extrem de politicos, se simţea cât se poate de stânjenit de când regele şi regina avuseseră o explicaţie în prezenţa lui. Nu era deloc o treabă oarecare să fii în posesia tuturor secretelor unei femei, mai ales când această femeie este regina şi când tu trebuie să fii atent la interesele coroanei şi să-i asiguri reputaţia. Domnul de Crosne îşi dădu seama că va trebui să îndure minia femeii şi indignarea reginei; se retrase însă curajos în spatele datoriei sale şi conta pe cunoscută lui bună-cuviinţă ca pe o platoşă capabilă să amortizeze primele lovituri. Intră liniştit, cu surâsul pe buze. Regina însă nu zâmbea.

— În sfârşit, domnule de Crosne — spuse ea — este rândul nostru să ne explicăm.

— Sunt la ordinele maiestăţii voastre.

— Ar trebui să cunoşti cauza a tot ce mi se întâmpla, domnule comandant al poliţiei! Domnul de Crosne privi în jurul său, cu un aer înspăimântat Nu te nelinişti — continuă regina — le cunoşti foarte bine pe aceste două doamne: doar dumneata cunoşti toată lumea!...

— Aproape — îngăimă şeful poliţiei. Cunosc persoanele, cunosc efectele, dar nu cunosc cauza celor despre care vorbeşte maiestatea voastră.

— Voi avea deci neplăcerea, de a ţi-o aduce eu la cunoştinţă — răspunse regina, înciudată de liniştea comandantului poliţiei. Ce-i drept, ţi-aş putea spune secretul aşa cum se spun toate secretele; în şoaptă sau luându-te deoparte, dar m-am hotărât, domnule, să fac totul la lumina zilei şi cu glas tare. Ei, bine, eu atribui efectele, aşa le numeşti, efectele de care mă plâng, purtării neruşinate a unei persoane care îmi seamănă şi care se dă în spectacol peste tot unde dumitale ţi se pare că mă vezi pe mine, dumneata, domnule, sau agenţii dumitale.

— O asemănare! strigă domnul de Crosne, mult prea grijuliu să facă faţă atacului reginei că să bage de seamă trecătoarea tulburare a Jeannei ca şi exclamaţia Andreei.

— Oare găseşti această presupunere imposibilă, domnule comandant al poliţiei? Oare îţi place să crezi că mă înşel sau că te înşel?

— Nu spun asta, doamnă, dar, oricare ar fi asemănarea, între orice femeie şi maiestatea voastră există o asemenea diferenţă, încât nici o privire avizată nu s-ar putea înşela.

— S-ar putea înşela, domnule, de vreme ce se înşeală.

— Şi chiar voi da un exemplu maiestăţii voastre — se amestecă în vorbă Andreea.

— Ah!...

— Când locuiam la Taverney-Maison-Rouge, împreună cu tatăl meu, aveam în serviciu o fată care, în mod bizar...

— Îmi semăna!

— Chiar şi maiestatea voastră s-ar fi lăsat înşelată.

— Şi ce-a devenit această fală?

— Pe atunci nu ştiam cât de generoasă, de bună este maiestatea voastră: tatăl meu se temea că

această asemănare să nu displacă reginei şi când am venit la Trianon, o ascundeam pe fată de ochii tuturor.

— Vezi, vezi, domnule de Crosne! Ah, se pare că te interesează!

— Foarte mult, doamnă.

— Continuă, scumpa mea Andreea.

— Ei bine, doamnă, această fată, care avea o minte ageră şi o fire ambiţioasă, s-a plicti-sit să tot fie sechestrată astfel. Sunt sigură că a cunoscut vreo haimana, deoarece într-o seară am rămas foarte surprinsă văzând că nu mai apare. Am căutat-o peste tot Nici o urmă. A dispărut...

— Nu v-a furat nimic fiinţa asta cu care semăn ca două picături de apă?

— Nu doamnă, pentru că n-avea ce să-mi fure.

Jeanne ascultase conversaţia, cu o atenţie lesne de înţeles.

— Deci nu ştiai nimic din toate astea, domnule de Crosne?

— Nu doamnă.

— Deci există o femeie a cărei asemănare cu mine este izbitoare şi dumneata nu ştii nimic?! Deci un eveniment de o asemenea importanţă are loc în regat şi este cauza unor grave confuzii. Şi oare nu dumneata trebuie să fii primul care să-l afli? Haide să mărturisim, domnule: poliţia funcţionează destul de prost, nu-i aşa?

— Nu — răspunse domnule de Crosne — vă asigur că nu, doamnă. Plebeul este liber să înalţe funcţiile comandantului poliţiei până la înălţimea funcţiilor lui Dumnezeu; dar maiestatea voastră, care stă mult mai sus decât mine în acest Olimp terestru, ştie bine că funcţionarii regelui nu sunt decât oameni. Eu nu Ină pricep să descifrez evenimentele; unele sunt atât de ciudate, încât mintea omului de-abia le poate înţelege.

— Domnule, când unui om i s-a dat până şi puterea de a pătrunde în gândurile semenilor săi,

când cu ajutorul spionilor poate nota până şi gesturile pe care eu le fac în faţa oglinzii mele, ei bine, dacă acest om nu este stăpân pe situaţie...

— Doamnă, când maiestatea voastră a petrecut noaptea afară din palat, am ştiut-o. Poliţia mea funcţiona bine atunci? Da, nu-i aşa? În ziua aceea, maiestatea voastră a fost la doamna aici de faţa, în strada Saint-Claude, cartierul Marais. Asta nu mă priveşte. Când v-aţi dus la Mesmer cu doamna de Lamballe şi atunci poliţia mea a funcţionat bine, deoarece agenţii mei v-au văzut. Când v-aţi dus la Operă...

Regina ridică brusc capul.

— Lăsaţi-mă să termin, doamnă. Spun "dumneavoastră" cum a spus şi contele d'Artois "dumneavoastră". Dacă un cumnat se poate înşela asupra trăsăturilor rudei sale, cu atât mai mult se poate înşela un agent care primeşte câţiva bieţi gologani pe zi. Agentul a crezut că vă vede, a spus-o. În acea zi, poliţia mea a funcţionat de asemenea bine. Puteţi spune, doamnă, ca agenţii mei nu au urmărit cu atenţie afacerea gazetarului Reteau, pe care domnul de Charny l-a snopit în bătaie?

— Domnul de Charny?! strigară într-un glas Andreea şi regina.

— Întâmplarea este destul de recentă doamnă şi loviturile de baston sunt calde încă pe spinarea gazetarului. Iată o păţanie dintre acelea care îi asigurau succesul domnului de Sartine, predecesorul meu, atunci când le povestea, atât de spiritual, răposatului rege sau favoritei sale.

— Domnul de Charny a intrat în conflict cu acest nemernic?

— Am aflat acest lucru datorită poliţiei mele atât de calomniată, doamnă. Recunoaşteţi că i-a trebuit o oarecare inteligenţă acestei poliţii pentru a descoperi duelul care a urmat întregii afaceri.

— Domnul de Charny a avut un duel?! Domnul de Charny s-a bătut?! strigă regina.

— Cu gazetarul? întrebă cu înflăcărare Andreea.

— A, nu, doamnelor! Gazetarul, după ce a fost bătut măr, nu ar fi putut să-i aplice domnului de Charny lovitura de sabie care l-a făcut să leşine în anticamera domniei-voastre adineauri.

— Rănit! Este rănit! exclamă regina. Rănit? Când? Cum? Te-nşeli, domnule de Crosne.

— O doamnă, maiestatea voastră consideră că greşesc prea adesea ca să nu-mi acorde măcar o dată dreptate.

— Adineauri era aici.

— Ştiu foarte bine.

— Da — spuse Andreea — eu l-am văzut că suferă.

Şi rosti aceste cuvinte cu atâta ostilitate, încât regina se întoarse brusc. Privirea reginei fu o ripostă pe care Andreea o susţinu cu tărie.

— Ce tot vorbeşti? zise Maria-Antoaneta. Ai băgat de seamă că domnul de Charny suferă şi n-ai spus nimic?!

Andreea nu răspunse. Jeanne vru să sară în ajutorul favoritei, din care trebuia să-şi facă o prietenă.

— Şi mie — interveni ea — mi s-a părut că se ţine anevoie pe picioare în timp ce maiestatea voastră îi făcea cinstea de a-i vorbi.

— Anevoie, da — repetă orgolioasa Andreea, care nu-i mulţumi contesei nici măcar cu o privire.

Domnul de Crosne, el, cel interogat, îşi savura în voie observaţiile sale asupra celor trei femei dintre care nici una, în afară de Jeanne, nu părea să-şi dea seama că se află în prezenţa unui comandant al poliţiei.

În sfârşit, regina reluă:

— Domnule, cu cine şi de ce s-a bătut domnul de Charny? Între timp, Andreea îşi mai veni în fire.

— Cu un gentilom care... Dar, Dumnezeule, doamnă, este de prisos... Cei doi adversari se

înţeleg de minune acum... chiar adineauri vorbeau împreună în faţa maiestăţii voastre.

— Aici... în faţa mea?

— Chiar aici... în camera asta, de unde învingătorul a ieşit primul, nu sunt nici douăzeci de minute.

— Domnul de Taverney! strigă regina, cu un fulger de mânie în ochi.

— Fratele meu! murmură Andreea dojenindu-se că fusese prea egoistă, altfel ar fi înţeles totul.

— Cred că domnul Filip de Taverney s-a bătut cu domnul de Charny — preciză domnul de Crosne.

Regina îşi plesni violent palmele una de cealaltă, semn că era în prada unei mânii clocotitoare şi spuse:

— Este de neînchipuit, de neînchipuit! Obiceiurile din America încetăţenite la Versailles... A, nu, n-am să îngădui una ca asta! Andreea îşi plecă fruntea, domnul de Crosne, de asemenea. Deci pentru că s-a luptat alături de domnul Lafayette şi Washington — regina îi pronunţă dinadins numele cum se pronunţă în franceză — curtea mea va fi transformată într-o arenă din secolul al XVI-lea. Ei bine, nu, încă o dată, nu! Andreea, dumneata ar fi trebuit să ştii că fratele dumitale s-a bătut.

— Aflu şi eu acum, doamnă — răspunse ea.

— Şi de ce s-a bătut?

— Am fi putut să-l întrebam pe domnul de Charny, cu care s-a duelat — spuse Andreea, palidă şi cu ochii scânteietori.

— Eu nu întreb ce a făcut domnul de Charny, ci ce a făcut domnul Filip de Taverney — replică arogantă regina.

— Dacă fratele meu s-a bătut — rosti tânăra fată, lăsând să-i cadă cuvintele unul câte unul — nu a făcut-o decât pentru a aduce un serviciu maiestăţii voastre.

— Ceea ce ar însemna că domnul de Charny nu s-a bătut pentru a-mi aduce mie un serviciu, nu-i aşa, domnişoară?

— Am onoarea să atrag atenţia maiestăţii voastre — răspunse Andreea, pe acelaşi ton — că nu mă refer decât la fratele meu, la nimeni altcineva.

Maria-Antoaneta îşi păstră calmul şi, ca să reuşească, îi trebui toată forţa de care era în stare. Se ridică, dădu ocol camerei, se prefăcu că se uită în oglindă, luă un volum dintr-un dulap lăcuit, parcurse şapte-opt rânduri, apoi îl aruncă şi se adresă înaltului funcţionar:

— Mulţumesc, domnule de Crosne, m-ai convins. Eram cam tulburată de toate aceste rapoarte, de toate aceste bănuieli. Da, poliţia este foarte bine organizată, lucrează de minune: te rog numai, domnule, gândeşte-te la această asemănare de care ţi-am vorbit. Bună ziua.

Îi întinse mâna cu o graţie inegalabila şi domnul de Crosne plecă, de două ori mai fericit şi de zece ori mai informat. Andreea sesiză nuanţa salutului; făcu o adâncă şi respectuoasă reverenţa. Regina îi răspunse cu indiferenţa, dar fără aparenta supărare. Jeanne se înclină şi ea, ca în faţa unui altar sacru; se pregătea să plece. Doamna de Misery intră şi-i spuse reginei:

— Doamnă, majestatea voastră nu a fixat o oră domnilor Boehmer şi Bossange?

— Ah, ba da, dragă Misery, ai dreptate! Să intre! Mai rămâi puţin, doamnă de La Motte, vreau ca regele să se împace definitiv cu dumneata.

Zicând acestea, regina pândea într-o oglindă expresia de pe chipul Andreei, care se îndrepta încet spre uşa vastului cabinet. Voia poate să-i stârnească gelozia, făcând avansuri noii venite. Andreea dispăru sub faldurile tapiseriei; nici nu se încruntase, nici hu tresări se.

— Ca oţelul! Ca oţelul! suspină regina. Da, sunt de oţel aceşti Taverney, dar şi de aur. O, bună

ziua, domnilor bijutieri! Ce noutăţi?! Ştiţi doar că n-am bani...

Capitolul XLI Ispititoarea

Doamna de La Motte îşi reluă locul; sta deoparte, în picioare, modestă, atentă şi prevenitoare, ca una căreia i s-a făcut favoarea de a rămâne şi de a asculta. Domnii Boehmer şi Bossange, în haine de ceremonie, se prezentară în audienţă la suverană. Îşi multiplicară reverenţele până ajunseră la fotoliul Mariei-Antoaneta.

— Bijutierii nu vin aici decât pentru a vorbi despre bijuterii. N-aţi nimerit-o, domnilor — spuse ea.

Domnul Boehmer luă cuvântul: el era oratorul asociaţiei.

— Doamnă — începu el — nu am venit să oferim marfă maiestăţii voastre, ne temeam să nu vă deranjăm.

— O! exclamă regina, care îşi şi reproşa că dăduse dovadă de atâta curaj — a vedea bijuterii nu înseamnă să le şi cumperi.

— Fără îndoială, doamnă — continuă Boehmer, reluându-şi şirul. Venim însă pentru a îndeplini o datorie şi acest lucru ne-a făcut să îndrăznim.

— O datorie?... repetă mirată regina.

— Este vorba tot despre acel frumos colier de diamante pe care maiestatea voastră nu a binevoit să-l cumpere.

— A, da, colierul... Iată-ne din nou la el! zise regina, râzând. Boehmer rămase serios. Adevărul este că era frumos, domnule Boehmer — continuă regina.

— Atât de frumos, doamnă — îngâna timid Bossange — încât numai maiestatea voastră îl

putea purta.

— Ceea ce mă consolează — replică Maria-Antoaneta, cu un uşor suspin care nu scăpă doamnei de La Motte — ceea ce mă consolează este preţul lui... un milion şi jumătate, nu-i aşa, domnule Boehmer?

— Da, maiestate.

— Şi că — urmă regina — în vremea minunată în care trăim şi în care sufletul poporului s-a răcit, nu prea mai există un suveran care să poată să cumpere un colier de diamante valorând un milion cinci sute de mii de livre.

— Un milion cinci sute de mii de livre! repetă ca un ecou doamna de La Motte.

— Astfel încât, domnilor, ceea ce n-am făcut eu, ceea ce n-am putut eu să cumpăr, nimeni nu va putea... O să-mi răspundeţi că pietrele, separat, au valoare. Este adevărat, dar n-aş invidia pe nimeni pentru două-trei diamante; pentru şaizeci însă, da.

Şi regina îşi frecă mâinile cu un fel de satisfacţie în care se putea ghici şi dorinţa de a-i sfida puţin pe domnii Boehmer şi Bossange.

— Maiestatea voastră se înşeală — spuse Boehmer — şi de aceea este de datoria noastră s-o înştiinţăm: colierul s-a vândut.

— Vândut?! exclamă regina, întorcându-se spre ei.

— Vândut?! repetă doamna de La Motte, căreia gestul pe care îl schiţase protectoarea să îi inspira neîncredere cu privire la pretinsa renunţare a acesteia.

— Cui? reluă regina.

Doamnă, acesta este un secret de stat.

Un secret de stat?! Mă faci să râd! rosti cu veselie Maria-Antoaneta. Ceea ce nu se spune, este mai totdeauna pentru că nu se poate spune, nu-i aşa, Boehmer?

— Doamnă...

— O, secretele de stat, pentru noi sunt ceva familiar. Ia seama, Boehmer, dacă nu-mi spui chiar

dumneata, o să aflu printr-un funcţionar al domnului de Crosne.

Şi începu să râdă din toată inima, arătându-şi făţiş părerea despre pretinsul secret care îi împiedica pe Boehmer şi Bossange să dea în vileag numele cumpărătorilor colierului.

— Cu maiestatea voastră nu ne purtăm aşa cum ne purtăm cu alţi clienţi — spuse cu gravitate Boehmer. Noi am venit să spunem maiestăţii voastre că s-a vândut colierul, pentru că, într-adevăr, s-a vândut şi a trebuit să trecem sub tăcere numele cumpărătorului, deoarece tranzacţia s-a încheiat în taină, în urma vizitei făcute de către un ambasador care călătoreşte incognito.

La cuvântul ambasador, regina izbucni din nou în râs. Se întoarse spre doamna de La Motte şi-i spuse:

— Ceea ce este nemaipomenit la Boehmer este faptul că el şi crede ceea ce mi-a spus. Haide, Boehmer, spune-mi doar ţara de unde vine acest ambasador... Ba nu, e prea mult — se răzgândi ea. Numai prima literă cu care începe numele său. Numai atât... Şi râdea fără să se mai poată opri.

— Domnul ambasador al Portugaliei — spuse Boehmer, coborând vocea, ca pentru a-şi salva secretul cel puţin de urechile doamnei de La Motte.

La această replică atât de exactă, atât de clară, regina se opri brusc.

— Un ambasador al Portugaliei?! repetă ea. Nu avem aşa ceva aici, Boehmer.

— A venit unul în mod special, doamnă.

— La dumneata, incognito?

— Da, doamnă.

— Cine?

— Domnul de Souza.

Regina nu răspunse. Rămase o clipă clătinând din cap, apoi zise că o femeie care îşi exprimă o părere:

— Ei da! Cu atât mai bine pentru maiestatea sa regina Portugaliei; diamantele sunt frumoase. Să nu mai vorbim despre asta.

— Dimpotrivă, doamnă, maiestatea voastră va binevoi să-mi îngăduie să vorbesc... Să ne îngăduie... — se corecta Boehmer, privindu-şi asociatul.

Bossange se înclină.

— Ai văzut diamantele, contesă? I se adresa regina doamnei de La Motte.

— Nu, doamnă.

— Frumoase diamante!... Păcat că aceşti domni nu le-au adus.

— Iată-le — se grăbi să spună Bossange. Şi scoase din fundul pălăriei pe care o ţinea sub braţ cutiuţa în care era închisă podoabă.

— Vino, vino, contesă, eşti femeie, te va încânta — zise regina.

Şi se îndepărtă puţin de măsuţa de Sèvres, pe care Boehmer etalase cu artă colierul, în aşa fel încât lumina zilei căzând pe pietre făcea să scânteieze toate faţetele şlefuite ale diamantelor. Jeanne scoase un strigăt de admiraţie. Şi, într-adevăr, nimic nu putea fi mai frumos; s-ar fi zis că e o văpaie când verde şi roşie, când albă ca lumina însăşi. Boehmer clătină uşor sipetul, făcând să curgă ca un râu miracolul acestor flăcări lichide.

— Admirabile! Admirabile! strigă Jeanne, pradă unui delir de entuziasm admirativ.

— Un milion cinci sute de mii de livre pe care le ţii în căuşul palmei — replică regina, afectând o nepăsare filozofică pe care numai domnul Rousseau, de la Geneva, ar fi manifestat-o într-o astfel de împrejurare.

Dar Jeanne văzu altceva în acest dispreţ, nicidecum dispreţ, căci ea nu pierduse speranţa de a o convinge pe regină şi, după un lung examen al pietrelor preţioase, spuse:

— Domnul bijutier avea dreptate când zicea că în toată lumea nu se află decât o singură regină

demnă să poarte acest colier: maiestatea voastră.

— Numai că maiestatea mea nu-l va purta — răspunse Maria-Antoaneta.

— Nu puteam să-l lăsăm să iasă din Franţa, doamnă, fără a depune la picioarele maiestăţii voastre toate regretele noastre. Este o bijuterie pe care o cunoaşte şi şi-o dispută acum întreaga Europă. Pentru ca una sau alta dintre regine să se împodobească cu ea în detrimentul reginei Franţei, orgoliul nostru naţional o va permite numai după ce domnia-voastră, doamnă, veţi fi refuzat încă o dată, definitiv şi irevocabil.

— Refuzul meu a şi fost formulat — replică regina. A fost un refuz rostit în public. Am, fost prea lăudată pentru aceasta, ca să regret.

— O, doamnă — interveni Boehmer — dacă poporului i s-a părut minunat faptul că maiestatea voastră a ales o corabie în locul unui colier, aristocraţiei însă, care este tot franceză, i s-ar fi părut firesc ca regina Franţei să cumpere un colier după ce a cumpărat o corabie.

— Să nu mai vorbim despre asta — zise Maria-Antoaneta, aruncând o ultimă privire sipetului.

Jeanne suspină pentru a acoperi suspinul reginei.

— Ah, suspini şi dumneata, contesă. Dacă erai în locul meu, făceai ca mine.

— Nu ştiu — murmură Jeanne.

— L-ai privit îndeajuns? se grăbi s-o întrebe regina.

— Nu m-aş mai satură privindu-l, doamnă.

— S-o lăsam să-l mai admire, domnilor, căci admiraţia nu scade cu nimic preţul diamantelor; vor valora mereu un milion cinci sute de mii de livre, din nenorocire.

Acest cuvânt i se păru contesei un prilej potrivit. Regina regreta, deci şi-l dorise. Îl dorise, deci îl mai dorea pentru că nu-l primise. Trebuie să

presupunem că aceasta era logica Jeannei, deoarece adăugă:

— Un milion cinci sute de mii de livre, doamnă, care la gâtul domniei-voastre ar face să moară de gelozie orice femeie, fie ea Cleopatra sau Venus. Şi luând din sipet regescul colier, îl încheie cu atâta îndemânare, cu atâta iuţeala pe pielea mătăsoasa a Mariei-Antoaneta, încât aceasta se văzu într-o clipă inundată de sclipiri fosforescente şi ape colorate. Ah, maiestatea voastră este sublimă! exclamă Jeanne.

Maria-Antoaneta se apropie grăbită de oglindă: imaginea era orbitoare. Gâtul său mlădios şi gingaş, acest gât delicat ca lujerul unui crin, menit ca şi floarea lui Virgiliu, să fie retezat de Fier, se înălţa cu graţie, susţinând pieptănătura de bucle aurii, din mijlocul acestui şuvoi scânteietor. Jeanne îndrăznise să descopere umerii reginei, în aşa fel încât ultimele rânduri ale colierului cădeau pe pieptul ei ca sideful. Regina era radioasă, femeia era superbă. Îndrăgostiţi sau supuşi, cu toţii s-ar fi prosternat. Maria-Antoaneta îşi pierdu firea, admirându-se astfel. Apoi, cuprinsă de teamă, vru să-şi smulgă colierul de la gât.

— Ajunge! Ajunge! spuse ea.

— A fost atins de către maiestatea voastră! strigă Boehmer. Nu mai poate fi al nimănui.

— Imposibil — replică ferm regina. Domnilor, m-am jucat o clipă cu aceste diamante, dar a prelungi jocul ar fi o greşeală.

— Maiestatea voastră are tot timpul să se obişnuiască cu gândul — strecură Boehmer reginei. Vom veni din nou mâine.

— Chiar dacă plăteşti mai târziu, tot trebuie să plăteşti Şi-apoi, de ce să plăteşti mai târziu? Doar sunteţi grăbiţi. Cu siguranţă că vi se oferă condiţii mult mai avantajoase.

— Da, maiestate, bani lichizi — răspunse negustorul, redevenit negustor.

— Luaţi-i! Luaţi-i! strigă regina. Locul diamantelor este în sipet. Repede! Repede!

— Maiestatea voastră uită, poate, că o bijuterie ca asta înseamnă aur şi peste o sută de ani colierul va valora exact cât valorează şi astăzi.

— Daţi-mi un milion cinci sute de mii de livre, contesă — zise regina cu un zâmbet silit — şi vom vedea...

— Dacă aş avea! exclamă Jeanne. Ah!... Şi tăcu.

De multe ori, o şovăială la momentul potrivit e mai preţioasă decât un şuvoi de cuvinte.

Degeaba Boehmer şi Bossange pierdură un sfert de ceas ca să-şi strângă şi să-şi încuie diamantele în sipet; regina nici nu clipi. Se vedea după zâmbetul ei afectat, după tăcerea sa, că fusese foarte tulburată, că luptase din greu. Şi aşa cum avea obiceiul, în momentele sale de ciudă, ea întinse mâna după o carte pe care o răsfoi fără să citească un rând.

La plecare, bijutierii mai întrebară o dată:

— Deci maiestatea voastră refuza?

— Da... da... — suspină regina, de astă dată ca să audă toată lumea.

Negustorii ieşiră, Jeanne văzu că piciorul Mariei-Antoaneta se mişcă nervos pe pernă de catifea. "Suferă" — se gândi contesa, neîndrăznind să se mişte. Brusc, regina se ridică, începu să se plimbe prin cameră, apoi oprindu-se în faţa Jeannei, a cărei privire părea că o fascinează, rosti răspicat:

— Contesă, s-ar părea că regele nu mai vine. Îi vom da mica noastră jalbă data viitoare. Jeanne salută respectuos şi se îndrepta spre uşă. Mă voi gândi însă la dumneata — adăugă regina, cu bunăvoinţă.

Jeanne atinse cu buzele mâna reginei, ca şi când şi-ar fi depus acolo tot sufletul şi ieşi lăsând-o pe Maria-Antoaneta pradă amărăciunii şi zbuciumului.

"Amărăciunea neputinţei, zbuciumul dorinţei — îşi zise Jeanne. Şi doar e regină! Ah, nu! E femeie!"

Şi contesa dispăru.

Sfârşitul volumului I

* * *

{1} Spitalul săracilor, cel mai vechi spital din Paris, înfiinţat de al 8-lea episcop al Parisului. (n.t.)

{2} Antoine Coypel (1661-1722) — pictor francez care, în lucrările sale, s-a inspirat din istorie. (n.t.)

{3} Thomas Gainsborough (1727-1788) — celebru pictor englez, renumit portretist. (n.t.)

{4} Cassandru — personaj de bătrân ridicol din comedia italiană. (n.t.)

{5} Titlu care se dă, la curtea Franţei, fiicelor regelui, moştenitorului tronului şi soţiei fratelui regelui. (n. t.)

{6} Vino aici, Weber! (n.t.)

{7} Deoarece corpul delict lipseşte. (în limba latină în text) (n.t.)

{8} François Boucher (1703-1770), pictor francez născut la Paris, a pictat cu precădere scene pastorale sau mitologice, cu un caracter decorativ. (n.t.)

{9} Antoine Watteau (1684-1721), pictor şi gravor francez, tratând de preferinţă scene câmpeneşti şi serbări galante. Operele sale se remarcă prin perfecţiunea desenului şi prin poezia coloritului. (n.t.)

{10} Joseph Vernet (1714-1789), pictor francez născut la Avignon, ale cărui subiecte de predilecţie sunt priveliştile marine, cu magnifice efecte de lumină şi o iscusită ştiinţă a compoziţiei. (n.t.)

{11} Jean Baptiste Greuze (1725-1805), renumit pictor francez, născut la Tournus, autor al unor compoziţii cu subiecte moralizatoare. (n.t.)

{12} Jean Baptiste Chardin (1699-1779), pictor francez născut la Paris, care în opera sa, a abordat cu aceeaşi măiestrie portretul, natura moartă, scenele de gen. (n.t.)

{13} Claude Michel zis Clodion (1738-1814), sculptor francez născut la Nancy, ceramist de mare faimă. (n.t.)

{14} Etienne Bouchardon (1698-l762), sculptor francez, autor al multor celebre grupuri statuare din Paris. (n.t.)

{15} Priveşte picioarele, priveşte mâinile. (în limba latină în text) (n.t.)

{16} Le Nôtre (1613-1700), celebru desenator francez de grădini şi parcuri. Lui îşi datoresc faima cele mai multe parcuri şi grădini de la Versailles, Vaux, Chantilly, Dijon. (n.t.)

{17} Jules Hardoiun Mansard (1656-1708), născut la Paris, primul arhitect al lui Ludovic al XIV-lea. El a adăugat noi construcţii

castelului de la Versailles, a construit Marele Trianon, Domul Invalizilor, Piaţa Vendôme etc. (n.t.)

{18} În mitologia greacă personifica sarcasmul.

{19} Personaj din romanul pastoral *L'Astrée*, al scriitorului francez Honoré d'Urfé (1567-l625). Céladon este tipul îndrăgostitului sfios şi fidel în dragoste. (n.t.)

Table of Contents

Title page

Table of Contents

Title page

Table of Contents

Title page 1